127. Tiistaina 12 päivänä joulukuuta 1995

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996 3330

Hallituksen esitys 72/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1995 vp
Talousarvioaloitteet 1—364/1995 vp

Kolmas käsittely

2) Hallituksen esitys laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 3373

Hallituksen esitys 185/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 21/1995 vp

3) Hallituksen esitys vaaleja ja kansanäänestyksiä koskevan lainsäädännön muuttamisesta 3397

Hallituksen esitys 175/1995 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 4/1995 vp
Toivomusaloite 4—7/1995 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain muuttamisesta 3398

Hallituksen esitys 190/1995 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 5/1995 vp

5) Hallituksen esitys ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen yhdennentoista pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä .. „

Hallituksen esitys 143/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 12/1995 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi rikosrekisterilain ja rikoslain 48 luvun 4 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 197/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 13/1995 vp

7) Hallituksen esitys Viron kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 184/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 19/1995 vp

8) Hallituksen esitys Liettuan kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 3399

Hallituksen esitys 194/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 20/1995 vp

9) Hallituksen esitys laiksi kiinteistövaihdosta Helsingin kaupungin kanssa ... 3399

Hallituksen esitys 179/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 46/1995 vp

10) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 168/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 48/1995 vp
Lakialoite 41, 53, 55, 61/1995 vp
Toivomusaloite 37, 38, 40, 54, 55, 58, 59/1995 vp

11) Hallituksen esitys yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta ... 3400

Hallituksen esitys 177/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 49/1995 vp

12) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta ... 3404

Hallituksen esitys 192/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 11/1995 vp

13) Hallituksen esitys laeiksi metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 5 §:n sekä yksityismetsälain 3 ja 18 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 193/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 9/1995 vp

14) Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 8/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

15) Hallituksen esitys laeiksi kaupparekisterilain, elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain, kirjanpitolain 33 §:n ja tilintarkastuslain 1 §:n muuttamisesta ... 3408

Hallituksen esitys 162/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 23/1995 vp

16) Hallituksen esitys laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja muiden luottolaitostoimintaan liittyvien lakien muuttamisesta sekä väliaikaisesta poikkeuksesta luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin ... 3409

Hallituksen esitys 176/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 24/1995 vp

17) Hallituksen esitys laeiksi tavaramerkkilain 6 a luvun kumoamisesta ja tullilain 25 §:n muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 181/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 25/1995 vp

18) Hallituksen esitys laeiksi valuuttalain 13 §:n muuttamisesta ja luottolaitostoiminnasta annetun lain 68 §:n muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 166/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 26/1995 vp

19) Hallituksen esitys laiksi eräiden elinkeinoalojen valtiontakauksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 171/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 27/1995 vp

20) Hallituksen esitys laiksi tavaramerkkilain muuttamisesta ... 3410

Hallituksen esitys 135/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 28/1995 vp

21) Hallituksen esitys laeiksi patenttilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta ... 3420

Hallituksen esitys 161/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 29/1995 vp

Lähetekeskustelu

22) Hallituksen esitys laeiksi vuoden 1951 kalastuslain 90 §:n ja vuoden 1982 kalastuslain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 200/1995 vp

23) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 38 ja 42 §:n sekä merimieslain 41 ja 45 §:n muuttamisesta 3420

Hallituksen esitys 203/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Alho, Kaarilahti, Karhunen, Korhonen R., Nikula, Perho, Polvi ja Seppänen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Nikula, Kaarilahti ja Perho.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä sairauden vuoksi ed. R. Korhonen, virkatehtävien vuoksi ed. Alho sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Nikula,
tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden vuoksi ed. Aaltonen,
tämän kuun 15 päivään sairauden vuoksi ed. Seppänen sekä
tämän kuun 16 päivään sairauden vuoksi ed. Polvi.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Puhemies: Ilmoitetaan, että eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain 2 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 1 päivänä joulukuuta 1995 annettu

Asetus eräistä väliaikaisista poikkeuksista Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa (Serbia ja Montenegro) ja eräitä Kroatian tasavallan ja Bosnian ja Herzegovinan tasavallan alueita koskeviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen soveltamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

U-asia

Puhemies: Ilmoitetaan, että 7 päivänä joulukuuta 1995 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asia n:o U 62.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1994

Puhemies: Ilmoitetaan, että kirjelmän ohella tältä päivältä on eduskunnalle saapunut valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1994. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Lastensuojelua koskevan valtioneuvoston selonteon käsittelyn jatkaminen

Valtioneuvoston selonteko 2/1995 vp

Puhemies: Eduskunta on lähettänyt 11 päivänä lokakuuta 1995 valtioneuvoston selonteon n:o 2/1995 vp Lastensuojelusta kohti lapsipolitiikkaa sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 4 momentin perusteella valtioneuvoston selonteon käsittelyä ei jatketa seuraavilla valtiopäivillä, ellei eduskunta toisin päätä. Eduskunnan työtilanteen vuoksi puhemiesneuvosto ehdottaa, että edellä mainitun selonteon käsittelyä jatkettaisiin seuraavilla valtiopäivillä.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Eduskunta päättänee ilmoittaa asiasta sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Hyväksytään.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta
ed. Kallio perustuslakivaliokunnan jäsenyydestä,
ed. Juurola perustuslakivaliokunnan varajäsenyydestä,
ed. Viitamies puolustusvaliokunnan jäsenyydestä ja talousvaliokunnan varajäsenyydestä sekä
ed. Aaltonen talousvaliokunnan jäsenyydestä.
Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 7.

P ä i v ä j ä r j e s t y k s e s s ä o l e v a t a s i a t :

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 72/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1995 vp
Talousarvioaloitteet 1—364/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50.

Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ensin menot pääluokittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Sen jälkeen esitellään tulot osastoittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Mietinnössä tiettyyn lukuun kohdistuvat perustelut ovat ilman eri mainintaa tulleet lukua esiteltäessä käsitellyiksi. Menojen ja tulojen tultua käsitellyiksi esitellään mietinnön lopussa oleva talousarvion tasapainoa koskeva lausuma. Sitten esitellään yksityiskohtaisten perustelujen luvut. Lopuksi esitellään yleisperustelut sekä mietinnön lopussa olevat ponnet. Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytä, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Kiinnitän edustajien huomiota valtiopäiväjärjestyksen 75 §:n 3 momentin säännökseen, jonka mukaan edustajan tekemä ehdotus, joka tarkoittaa uuden, talousarvioehdotuksen laskelmiin sisältymättömän määrärahan ottamista talousarvioon, voidaan talousarviosta päätettäessä ottaa huomioon ainoastaan, jos se on pantu vireille talousarvioaloitteella. Jotta ei syntyisi epäselvyyttä sanotussa lainkohdassa tarkoitetuista ehdotuksista, pyydän niitä edustajia, jotka aikovat tehdä tällaisia ehdotuksia, mainitsemaan ehdotuksessaan sen talousarvioaloitteen numeron, jolla asia on pantu vireille.

Edelleen huomautan, että työjärjestyksen 44 §:n 4 momentin mukaan edustajan, joka aikoo ehdottaa muutoksia valtiovarainvaliokunnan mietintöön, on jätettävä muutosehdotuksensa keskuskansliaan monistamista ja edustajille jakelua varten. Näin on meneteltävä siinäkin tapauksessa, että muutosehdotukset sisältyvät vastalauseisiin. Pyydän edustajia muutosehdotuksessaan mainitsemaan talousarvioaloitteen tai vastalauseen numeron, johon muutosehdotus mahdollisesti liittyy. Keskuskansliassa pidetään edustajien saatavana ehdotusten laatimista helpottavia lomakkeita.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että muutosehdotukset on annettava keskuskansliaan seuraavasti:
— muutosehdotukset menojen pääluokkiin 21—30 viimeistään tänään tiistaina 12.12.1995 kello 18.00 mennessä;
— muutosehdotukset muihin pääluokkiin ja tulojen osastoihin viimeistään huomenna keskiviikkona 13.12.1995 kello 14.00 mennessä; sekä
— muutosehdotukset yksityiskohtaisten perustelujen lukuihin ja yleisperusteluihin viimeistään huomenna keskiviikkona 13.12.1995 kello 18.00.

Muutosehdotuksia, joita ei ole jätetty keskuskansliaan edellä mainittuina aikoina, ei oteta käsiteltäviksi, ellei puhemies erityisestä syystä pidä sitä tarpeellisena.

Ehdotukset kootaan edustajille jaettaviksi monistevihkoiksi. Kuhunkin vihkoon tulee yksi pääluokka tai yksi osasto. Yksityiskohtaiset perustelut ja yleisperustelut sijoitetaan kumpikin omaan vihkoonsa. Määrärahaan kohdistuvat ehdotukset käännöksineen sijoitetaan vihkoihin ehdotusten numerojärjestyksessä luvuittain ja luvuissa momenteittain. Momentin, luvun ja pääluokan perusteluja koskevat ehdotukset sijoitetaan asianomaisen kohdan loppuun. Yksityiskohtaisten perustelujen lukuja ja yleisperusteluja koskevat ehdotukset järjestetään ehdotuksen tekijöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Ehdotukset numeroidaan kussakin pääluo-

kassa ja osastossa samoin kuin yksityiskohtaisten perustelujen luvuissa ja yleisperusteluissa juoksevasti numerosta 1 lähtien. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina.

Menojen yksityiskohtaisessa käsittelyssä puhemiesneuvosto ehdottaa meneteltäväksi siten, että kunkin pääluokan kohdalla sallitaan ensin sitä koskeva yleiskeskustelu. Sen jälkeen esitellään ehdotusten tekemistä varten pääluokat monistevihkon mukaisesti luvuittain numerojärjestyksessä, lukujen perustelut ja lopuksi pääluokan perustelut. Ehdotukset tehdään asianomaisen pääluokan kohdalla ehdotusten numerojärjestyksessä. Koska tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina, pelkkä ehdotuksen numeroon viittaaminen riittää. Kannatuspuheenvuoro annetaan välittömästi ehdotuksen tekijän puheenvuoron jälkeen. Kun pääluokan kaikki ehdotukset näin on tehty, suoritetaan äänestykset koko pääluokan osalta.

Tulojen osastoista ei yleiskeskustelua sallita. Osastoja koskevat ehdotukset tehdään ja äänestykset suoritetaan vastaavalla tavoin kuin menojen pääluokissa.

Yksityiskohtaisten perustelujen luvuista ja yleisperusteluista ei myöskään sallita yleiskeskustelua. Ehdotukset niidenkin osalta tehdään ja äänestykset suoritetaan ehdotusten numerojärjestyksen mukaisesti.

Jollei pääluokan, osaston, niiden jonkin luvun, yksityiskohtaisten perustelujen lukujen tai yleisperustelujen kohdalla ole tehty muutosehdotusta, ne katsotaan hyväksytyiksi yksimielisesti ilman eri esittelyä.

Puheenvuoroja jokaiseen pääluokan yleiskeskusteluun voidaan pyytää tästä lähtien keskuskansliasta.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Syvän laman pohjalta alkanut ja kuluvan vuoden alkuun tultaessa jo Euroopan nopeimmaksi noussut talouden kasvuvauhti on ollut yksi Suomen selviytymisen kulmakivistä.

Tuo kasvu loi edellytykset myös vitsauksista vaikeimman, työttömyyden kääntämiselle laskuun. Tämän vuoden alkukuukausien aikana työttömyyden vähenemä edellisen vuoden vastaavan ajankohdan lukuihin verrattuna olikin jo yli 40 000 henkilöä. Alenema oli uralla, jolla jatkuessaan se puolittaisi alkaneen vaalikauden aikana työttömyyden. Kiitos talouden kasvun myös valtion velan kasvukulma on loiventunut ja vaihtotase jo toista vuotta runsaasti ylijäämäinen. Suomi tienaa kansakuntana enemmän kuin syö. Näistä lähtökohdista käsin Suomella on kaikki edellytykset selviytyä kohtuudella taloudessamme vielä olevista suurista ongelmista: valtion velan kasvusta ja korkeasta työttömyydestä.

Hallitus rakentaa budjettiesityksensä arviolle, jonka mukaan sen talouspolitiikalla sanotut edellytykset voidaan realisoida. Se arvioi kuluvan vuoden kasvuksi 5 prosenttia ja ensi vuodelle 4,5 prosenttia. Työttömyyden se arvioi laskevan ensi vuoden kuluessa 14,5 prosenttiin.

Talousarvioesitys siihen liittyvine eduskunnan jo hyväksymine lakeineen sisältää keskeisen osan hallituksen talouspolitiikan niistä välineistä, joilla hallitus uskoo päästävän sanottuihin makrotason tavoitteisiin. Niitä ovat kuluvan vuoden voimassa olleiden säästölakien mukaisten toimien jatko, kuluvan vuoden keväällä säädettyjen Lipposen hallituksen ensimmäisten omien säästötoimien ja nyt vuodelle 1996 esitettyjen säästötoimien toteutus.

Eräiden tutkimuslaitosten ja muiden talouden tuntijoiden viimeaikaiset arviot talouden viimeaikaisesta ja lähitulevaisuuden kehityksestä ovat jonkun verran ristiriidassa hallituksen talousarviossa esitettyjen näkemysten kanssa. Osa arvioitsijoista sanoo talouden kasvun ja työllisyyden paranemisvauhdin olevan vähitellen hiipumassa. Hallitus ei ole valiokuntakäsittelyn aikana täsmentänyt ennusteitaan tai talouden muita kehitysarvioita. Valiokunta tai sen enemmistö luottaakin hallituksen arvioihin talouden nopean kasvun jatkumisesta ja työttömyyden edellä todetusta vähenemisestä.

Valiokunnan mietintöön sisältyvässä kahdessa vastalauseessa arvioidaan, että hallitus on sosiaalisesti ja alueellisesti epäoikeudenmukaisella säästöpolitiikalla aiheuttamassa kymmenientuhansien ihmisten joutumisen työttömiksi. Samalla oppositio arvioi hallituksen samoihin väestöryhmiin kertautuvana kohdistuvan säästöpolitiikan aiheuttaneen kulutuskysynnän kasvun hidastumisen, minkä se puolestaan sanoo näkyvän juuri talouden ja työllisyyden paranemisvauhdin heikkenemisenä. Säästölinjan epäedulliset vaikutukset oppositio arvioi suuremmiksi, kuin ovat osittain niiden seurauksena aikaansaadun korkojen laskun myönteiset vaikutukset.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan enemmistö luottaa hallituksen talouspoliittiseen linjaan ja

talousarvioesitykseen. Niinpä ns. omia menopuolen muutoksia valiokunta on tehnyt poikkeuksellisen vähän. Hallituksen valiokuntakäsittelyn aikana esittämät mainittavammat menojen tarkistukset liittyvät syksyn tuloratkaisuun ja hallituksen työllisyysohjelmaan.

Jos menopuolen muutokset ovatkin olleet vähäisiä, sitä suurempia ovat olleet muutokset valiokuntakäsittelyn aikana talousarvion tulopuolelle. Näistä eräät ovat niin monien miljardien markkojen suuruisia muutoksia, että ne ansaitsevat hieman tarkemman arvion tai analyysin. Sitä arviota ja sen syitä valiokunta on myöskin omassa mietinnössään jonkun verran selvittänyt ja erityisesti jaostokäsittelyn aikana useammassakin jaostossa arvioinut.

Valtiovarainministerillä näyttää nimittäin olevan krooninen taipumus arvioida tuloveron tuotto — ehkä oikein, ehkä väärin — todellista alhaisemmaksi. Kuluvan vuoden kolmannessa lisätalousarviossa hallitus ehdotti tuloveron tuottoa korotettavaksi 2,8 miljardilla markalla. Lisäystä perusteltiin silloin sillä, että vuodelta 94 toimitetun verotuksen ennakkotietojen perusteella vuoden 95 marraskuussa suoritettavassa maksuunpanotilityksessä valtiolta perittävän määrän arvioidaan jäävän ennakoitua pienemmäksi. Veronsaajien jako-osuuksien arviointia on hallituksen esityksen mukaan vaikeuttanut erityisesti yksin valtiolle kertyvän pääomatulon vero. Palkkasumman arvioitiin lisätalousarviossa kasvavan puoli prosenttiyksikköä keväällä arvioitua enemmän.

Käsiteltävänä olevan ensi vuoden talousarvioesityksen yhteydessä valtiovarainvaliokunta korotti tuloveron tuottoarviota peräti 4 miljardilla markalla. Korotus on siten yli 10 prosenttia tuloveron arvioituun tuottoon. Perusteluina korotukselle valiokunta valtiovarainministeriön ehdotuksen mukaisesti viittasi kuluvan vuoden kolmannessa lisätalousarviossa esitettyihin syihin. Lisäksi valiokunta käsiteltävänä olevassa mietinnössä toteaa, että ennakonkantona ja jäännösveroina yhteisöiltä kertyvien veromäärien arvioidaan kasvavan aikaisemmin arvioitua tuntuvasti enemmän.

Näyttää olevan niin, että valtiovarainministeriö, joka sinänsä vaatii muilta ministeriöiltä suurta tarkkuutta talousarvion menoperusteiden määrittelyssä, noudattaa melkoista suurpiirteisyyttä arvioidessaan tuloverokertymää. Viimeisen vuoden aikana tuloveron kertymä on arvioitu useiden miljardien markkojen määrällä liian alhaiseksi. Syy alhaisiin arvioihin on näyttänyt osaltaan olevan se, etteivät tuloveron tuottoarvioita tekevät ole olleet perillä tehtyjen tuloveron tuottoon vaikuttavien lakimuutosten sisällöstä.

Saattaa olla, että vuoden 96 aikana joudutaan jälleen palaamaan tuloveron tuottoarvioihin ja niitä korottamaan. Esimerkinomaisesti voidaan mainita, että elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamista koskevassa ehdotuksessa todettiin, että ehdotettujen yritysjärjestelyjen taloudellisista vaikutuksista ei voida esittää täsmällisiä arvioita. Asiaa käsiteltäessä valtiovarainvaliokunnan verojaostossa eräät lausunnonantajatahot ehdottivat, että uudistusta lykättäisiin vuodella. 29 päivänä marraskuuta antamassaan kirjallisessa asiantuntijalausunnossa valtiovarainministeriön vero-osasto katsoi, että tämän ehdotuksen kustannusvaikutus olisi vähintään miljardi markkaa. Tuntuu omalaatuiselta, että hallituksen esityksessä ei esityksen taloudellisia vaikutuksia osattu arvioida, mutta esityksen mukaisten uudistusten lykkäämisen hinnaksi arvioitiin miljardi markkaa. On syytä olettaa, ettei tuloveron tuottoarvioissa tällaisia "vähäisiä" lainmuutoksia ole noteerattu millään tavalla.

Arvoisa puhemies! Koska tuloveron tuottoa on käsiteltävänä olevassa mietinnössä korotettu, on vastaavasti voitu nettorahoitustarpeen supistumisen vuoksi vähentää lainanottoa 3,37 miljardilla markalla. Sitäkin rajumpi on ollut bruttolainanoton tarpeen muutos. Täysistuntokäsittelyssä jo hyväksytyn ensi vuoden lainanottovaltuuksia koskevan hallituksen esityksen n:o 99/95 yhteydessä eduskunta valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisesti alensi bruttolainanottovaltuuksia 95 miljardista markasta 85 miljardiin markkaan eli peräti 10 miljardilla markalla. Keskeisinä perusteluina näin valtavalle bruttolainanottotarpeen vähentymiselle valiokunta totesi: "Syys — lokakuussa 1995 muunnettiin vuonna 1996 erääntyvä sarjaobligaatiolaina yli 9 294 miljoonalla markalla valtion velkasitoumuksiin sekä vuonna 2001 erääntyvään sarjaobligaatiolainaan." Lisäksi viitattiin tuolloin edellä selostettuun ensi vuoden talousarvion tuloveron tuottoarvion korottamiseen sanotulla 4 miljardilla markalla.

Arvoisa puhemies! Tässä oli ehkä vähän monimutkaiseltakin kuulostavaa selvitystä siihen, miksi jopa 10 miljardin markan suuruiset muutokset muutama kuukausi sitten tänne annettuun hallituksen talousarvioesitykseen verrattuna on tehty tai jouduttu tekemään tai kenties saatu tehdä.

Muutaman viime vuoden aikana on tullut tavaksi, että eduskunta antaa valtioneuvostolle, valtiovarainministeriölle tai peräti Valtiokonttorille mahdollisimman laajat valtuudet järjestellä valtion lainapolitiikkaa. Viimeksi hyväksyttyjen ensi vuotta koskevien lainanottovaltuuksien mukaan valtioneuvosto tai sen määräämissä rajoissa valtiovarainministeriö tai Valtiokonttori oikeutettiin tekemään valtion lainoihin liittyviä korko- ja valuutanvaihtosopimuksia pääomamäärältään yhteensä enintään 30 miljardin markan lainojen osalta.

Valtion lainanottopolitiikkaa on käsitelty perusteellisemmin kuluvan vuoden kolmannen lisätalousarvion käsittelyn yhteydessä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 27/95. Tässä mietinnössä valiokunta totesi: "Valtiovarainvaliokunnan mielestä on pikaisesti selvitettävä, olisiko nykyinen budjetointikäytäntö muutettava siten, että kurssivoittojen ja korkojen osalta siirrytään nettopohjalle. Selvityksessä on kiinnitettävä huomiota budjettikäytännön selkeyteen ja informatiivisuuteen sekä varautumiseen tuleviin riskeihin."

Edelleen valiokunta totesi, että kuluvan vuoden loppupuoliskolla tehdyissä valuutanvaihtosopimuksen purkamisissa on noudatettu valtion riskienhallinnan periaatetta, jossa keskeisenä tekijänä on valuuttakorin muodostaminen vastaamaan ulkomaankaupan rakennetta. Vaikka myös henkilökohtaisesti olen valtiovarainvaliokunnan verojaoston jäsenenä ollut sekä lisätalousarvion että käsiteltävänä olevan ensi vuotta koskevan talousarvion käsittelyn yhteydessä verojaostossa selvittelemässä näiden valuutanvaihtosopimusten ja koronvaihtosopimusten vaikutuksia, on herännyt epäilys, onko ja minkä tyyppisiä riskejä näissä sopimuksissa käytännössä.

Käsitykseni mukaan valtiovarainministerin olisi syytä tämän asian eduskuntakäsittelyn yhteydessä vielä selvittää tätä asiaa julkisesti koko eduskunnalle, miksei laajemminkin julkiselle sanalle. Kysymys on niin suurista asioista, joihin liittyvistä riskeistä eduskunta ei mielestäni tällä hetkellä ole riittävästi perillä, joten mainittu selvitys olisi tätäkin taustaa vasten hyvin tarpeellinen ja paikallaan. Näin sanoessani en osoita, sanoisinko, epäluottamusta siihen asiantuntemukseen, joka valtiovarainministeriössä ja myös Suomen Pankissa on näiden asioiden hoitamiseen. Kysymys on kuitenkin uudesta ilmiöstä ja uudesta asiasta valtion budjettikäytännössä, näin suuressa mitassa ja näin suuressa määrin uudesta asiasta, että jo senkin vuoksi mainittu selvitys tai analyysi on mielestäni paikallaan.

Arvoisa puhemies! Menojen lisäyksiä on valiokuntakäsittelyssä tehty siis ainoastaan hallituslähtöisesti. Valtionvarainministeriön meille toimittamat korjausehdotukset sisälsivät kaksi jo aiemmin täällä mainitsemaani suurempaa menoerää. Ensiksikin syyskuun lopussa solmitun tulopoliittisen sopimuksen johdosta budjettiesitystä ehdotettiin muutettavaksi nettomääräisesti noin 532 miljoonalla markalla. Toiseksi lokakuussa hallitus päätti Suomen työllisyysohjelmasta, jonka johdosta meille toimitettiin ehdotus noin 203 miljoonan lisäämisestä eri momenteille budjettiin. Menopuolelle valiokuntavaiheessa tehdyt korjaukset pitävät sisällään myös vähennyksiä. Nettomääräisesti valiokunnan mietinnön menojen loppusumma on noin 541 miljoonaa hallituksen esitystä suurempi.

Valtiovarainvaliokunta on säästänyt kritiikkiä mietintönsä yleisperusteluissa, vaikka ainakin yhdeltä osin siihen olisi ollut myös menopuolen osalta aihetta. Jos ja kun yhdestä talousarvioesityksen pääluokasta, joka on sosiaali- ja terveysministeriö, siirretään määrärahoja kokonainen miljardi toiseen pääluokkaan eli työministeriöön, odottaisi, että hallitus perustelisi sitä enemmän kuin vajaat kaksi ja puoli riviä. Näin niukat perustelut valiokunta kuitenkin sai korjaukselle, jossa ehdotettiin, että työttömyysturvalain mukaisesta perusturvasta vähennettäisiin miljardi markkaa ja sama summa lisättäisiin työmarkkinatukeen. Perustelu kuului kokonaisuudessaan: "Valtiovarainministeriö toteaa, että korjaus aiheutuu arvionmuutoksesta työttömien jakautumisesta työttömyysturvan, perusturvan ja työmarkkinatuen kesken."

Valtiovarainvaliokunta on aikaisemmin, vuoden 93 aikana jopa kahdesti, kiinnittänyt huomiota hallituksen muutosehdotusten perustelujen niukkuuteen. Valiokunta on perustellut riittävän informaation tarvetta itse käsittelyprosessin parantamisen ohella myös jo tapahtuneella kehityksellä eli muun muassa siirtymisellä tulosohjaukseen ja tulosbudjetointiin. Valiokunta on esittänyt jopa harkittavaksi, että talousarviolakia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin myös talousarvion tietojen vähimmäissisällöstä.

Arvoisa puhemies! Näillä lähinnä budjetin tulopuoleen ja sen perinteisestä käytännöstä poikkeavuuteen kohdistamillani sanoilla esittelen valtiovarainvaliokunnan mietinnön eduskunnan käsiteltäväksi. Mietintöön liittyy kaksi vastalausetta, jotka tulevat tarkemmin esitellyiksi. Niiden

talouspoliittisen perustaan viittasin puheenvuoroni alkupuolella.

Ed. T ö r n q v i s t : Arvoisa rouva puhemies! Kansakunnan tie on verrattavissa on vaeltajaan, joka matkallaan tulee laaksoon ja sen pohjaan, joka voi olla syvä kuin rotko. Niin vaeltajan kuin kansakunnankin on mentävä eteenpäin, ja rotkosta vie aina tie ylös, uuteen mahdollisuuteen. Näin kerrotaan presidentti Juho Kusti Paasikiven sanoneen.

Suomi on todella vaeltanut monet vuodet syvässä rotkossa etsien tietä ylöspäin. Nyt rotkosta ylöspäin kulkevaa polkua on kuljettu jonkin matkaa. Vieläkin moni miettii, onko polku oikea, päästäänkö koskaan ylös harjanteelle. Vaikka olemme talouden aaltoliikkeessä tottuneet siihen, että nousukautta seuraa aina laskukausi, oli nyt läpi käyty lama todella syvä. Sen tuomat kokemukset ja seuraamukset ovat perin juurin pelästyttäneet niin yritykset, pankit kuin yksityiset ihmisetkin. Usko tulevaisuuteen on horjunut pahan kerran.

Kun Lipposen hallitus huhtikuussa aloitti toimintansa, sen ensimmäisiä tehtäviä oli tulevaisuuden uskon palauttaminen ihmisten mieliin. Tuon tulevaisuuden uskon perustaa on luotu hallitusohjelmalla, joka sisälsi myös liitepöytäkirjassa olevat valtiontalouden säästöt. Sitä on vahvistettu nyt käsiteltävänä olevalla budjetilla, jonka yhteydessä sovittiin lisäsäästöistä. Nyt vaalikauden mittaiset valtiontalouden säästöt ovat kaikkien tiedossa. Tulevaisuuden suunnitelmia voi tehdä ne huomioiden.

Tulevaisuudenuskotalkoisiin kuului myös laaja tulopoliittinen kokonaisratkaisu. Nyt yritykset ja työntekijät tietävät, mitä sillä rintamalla lähivuosina tapahtuu, ja voivat suunnitella toimintansa sen mukaan. Viimeisimpänä, mutta ei vähäisimpänä hallitus on hyväksynyt laajan työllisyysohjelman, johon se on sitoutunut ja jonka vaikutukset näkyvät myös nyt käsiteltävänä olevassa ensi vuoden talousarviossa.

Hallituksen talouspoliittinen ohjelma on tämän vuoden osalta valmis sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt nyt käsiteltävänä olevan ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen.

Eduskunnassa budjetti ja siihen liittyvien lakien käsittely on edennyt ennennäkemättömän ripeästi. Ainakaan minä en muista jo pitkään jatkuneen kansanedustajaurani aikana vastaavaa budjetin käsittelyä. Samalla tämä on osoitus suomalaisen parlamentaarisen järjestelmän toimivuudesta ja poliitikkojen vastuullisuudesta. Myös vaikeita ratkaisuja kyetään tekemään tarvittaessa nopeasti ja päättäväisesti. Budjetin käsittelyä on osaltaan helpottanut keväällä hyväksytty selkeä hallitusohjelma ja kaikkien hallituspuolueiden sitoutuminen siihen jo hallitusneuvotteluiden aikana.

Olemme useasti todenneet, ettei tällaisen politiikan toteuttaminen ole helppoa sosialidemokraateille. Valtiontalouden tilan huomioiden olemme kuitenkin pakkotilanteessa ja nykyisellä politiikalla uskomme kykenevämme parhaiten säilyttämään suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet ja palvelut. Tämän lisäksi uskomme edelleen, että nyt valitulla talouspoliittisella linjalla työttömyyden puolittaminen on mahdollista. Erityisen vakuuttunut linjan oikeellisuudesta voi olla, kun on nähnyt muiden esittämät vaihtoehdot.

Ensi vuoden budjetin sosiaalipuolen säästöt kohdistuvat muun muassa työttömyysturvaan, eläkkeisiin, kotihoidon tukeen, sairausvakuutukseen ja asumistukeen. Säästökohteiden moninaisuus takaa sen, ettei mitään etujärjestelmää tarvitse kokonaan romuttaa.

Ensi vuoden alusta voimaan tuleva eläkeuudistus on mielestämme vastuullista ja pitkäjänteistä eläkepolitiikkaa. Uudistuksen avulla kykenemme maksamaan eläkkeet myös tulevaisuudessa puuttumatta maksussa olevien eläkkeiden tasoon tai tulevien eläkkeiden tavoitetasoon.

Lapsiperheisiin kohdistuvia tulonsiirtoja on viime vuosina jouduttu supistamaan. Heinäkuussa tapahtuneesta alenemisesta huolimatta lapsilisiin käytetään ensi vuonna noin 8,3 miljardia markkaa. Verotonta lapsilisää maksetaan lasta kohden perheen koosta riippuen 535—1 023 markkaa kuukaudessa. Lapsiperheiden osalta ensi vuoden budjetti sisältää muun muassa lasten kotihoidon tuen leikkauksen. Lasten kotihoidon tuki alenee 1990-luvun alkupuolen tasolle. Ensi vuonna siihen käytetään arviolta noin 2,5 miljardia markkaa. Haluan tässä yhteydessä korostaa, ettei lapsiperheitä koskevia säästöpäätöksiä ole tehty sosiaalipoliittisin perustein. Kyseessä on pelkästään valtiontalouden tasapainottamiseen liittyvä asia.

Säästöt kohdistuvat myös työttömyysturvaan. Työmarkkinatuen nuorisotakuu tuo jokaiselle alle 20-vuotiaalle työttömälle oikeuden opiskeluun, ennen kuin hänelle aletaan maksaa työttömyyskorvausta. Tämä toki säästää valtion menoja, mutta kysymyksessä on myös tärkeä linjaus. Koulutuksella estetään kaikkein tehokkaimmin yhteiskunnallinen syrjäytyminen. Tä-

män päätöksen toivoisin olevan selkeä viesti. Ei ole samantekevää, mitä nuorille tapahtuu. Ammattitaidottomia nuoria ei haluta säilöä automaattisesti työttömyyskortistoon, vaan heille annetaan mahdollisuus pärjäämiseen. Jatkossa sosialidemokraatit pitävät erittäin tärkeänä sitä, että säästöjen tarkoituksenmukaisuutta ja kohdentumista seurataan tarkasti. Lähtökohdaksi on otettava se, että että kenenkään elinolosuhteet eivät kohtuuttomasti kärsi.

Arvoisa puhemies! Tarpeellisista ja päättäväisistä toimista huolimatta työttömyyden lasku on edennyt hitaasti. Tästä ei kuitenkaan voi tehdä sitä johtopäätöstä, että olisimme menettäneet uskomme tavoitteemme suhteen. Nopeat ja tehokkaatkin toimenpiteet vievät aina oman aikansa. Toivottavasti näiden toimien annetaan vaikuttaa rauhassa.

Tämän vuoden aikana tehtyjen talouspoliittisten päätösten täysipainoista vaikutusta voidaan odottaa vasta ensi vuodesta alkaen. Nyt kuitenkin hätäisimmät ovat valmiit muuttamaan linjaa tai eivät usko sen tehoon. Lähinnä keskustapuolueen taholta on varsin voimakkaasti hyökätty hallituksen harjoittamaa linjaa vastaan ja epäilty sen tavoitteiden toteutumista. Ilmeisesti pääoppositiopuolueessa on herännyt aito huolestuminen ja hermostuneisuus hallituksen onnistuneesta alkutaipaleesta. Muutenhan ei ole ymmärrettävissä näin voimakas ja pessimistinen asenne harjoitettua politiikkaa kohtaan.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä työllisyyttä kohentavat toimenpiteet eivät saa jäädä tähän. On tärkeää, että koko ajan valmistellaan seuraavaa toimintavaihetta, jolla tähdätään kasvun ja työllisyyden perustan vahvistamiseen.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että lähiaikoina päätetään Suomen energiapoliittisesta linjauksesta, jotta teollisuus voi varmistua kohtuuhintaisen energian saannista tulevaisuudessakin. Vanhojen metsien suojelu, liikenteen perusrakenteiden kehittäminen, tutkimuksen ja koulutuksen vahvistaminen sekä asuntopolitiikka ovat asioita, jotka myös vaativat ratkaisuaan lähiaikoina. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan vahvistamiseen tähtäävä pk-poliittinen ohjelma on valmistumassa, samoin kaupunkien ja maaseudun kehittämisen ohjelmat. Valtion ja kuntien suhteiden uudelleenjärjestelyn valmistelu etenee aikataulun mukaan. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus etenee määrätietoisesti näissä asioissa.

Arvoisa rouva puhemies! Sosialidemokraatit pitävät tärkeänä, että hallitusohjelman ja tulopoliittisen sopimuksen mukaiset keskinäiset työelämää koskevat asiat saadaan päätökseen. Tavoitteena tulee edelleen olla kolmikantaan perustuva yhteistyö asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Ajoittain esiintyvä epäluulo myös tätä järjestelmää kohtaan tuntuu perusteettomalta, koska vaihtoehtoisesta asioiden hoitotavasta on riittävästi esimerkkejä edellisen hallituksen ajalta.

Vaihtoehtoista suhdetta hallituksen ja ammattiliittojen välillä kokeillaan parhaillaan myös Ranskassa. Sielläkään porvarillinen hallitus ei ole kyennyt perustelemaan kansalaisille yleensä eikä varsinkaan järjestäytyneelle työväenliikkeelle julkisen talouden säästötoimia. Vaikka Ranskan valtion ja sosiaaliturvarahastojen säästöt ovat pienempiä kuin meillä ja vaikka säästöt ovat yhtä perusteltuja kuin meillä, on reaktio erilainen. Sen sijaan, että työmarkkinaosapuolet kävisivät rakentavia neuvotteluja, he ratkovat erimielisyyksiään kadulla.

Suomalaisen sopimusyhteiskunnan voimavara on kykymme ja halumme pyrkiä yksimielisyyteen. Se voimavara saadaan käyttöön neuvottelemalla. Työ- ja sosiaaliasioissa neuvottelujen muoto on kolmikantainen. Se, joka toista väittää, on kiinnostunut erikoislaatuisista yhteiskuntakokeiluista, mutta ei tuloksista.

Kuluvana syksynä hallitus on tehnyt päätöksen työllisyysohjelmasta. Ohjelmaan kuuluu avaus välillisten työvoimakulujen aikaansaaman verokiilan kaventamiseksi. Avaus on rohkea, mutta se ei kuitenkaan vaaranna valtiontalouden säästölinjaa. Ohjelmaan sisältyy myös toimenpiteet työelämän uudistamiseksi. Siinäkin suhteessa edetään rohkeasti, mutta varotaan sopimusjärjestelmän romuttamista. Työllisyysohjelman peruslinjauksiin kuuluu lisäksi yhtä aikaa avointa työttömyyttä alentava ja taloudellista kasvua tukeva ohjelmakokonaisuus. Ohjelmassa panostetaan koulutukseen, yrittäjyyteen ja rakentamiseen.

Ohjelmaa on arvosteltu tasapaksuksi. Siihen ei sisälly yhtään yksittäistä temppua työttömyyden ratkaisemiseksi. Sellaista ei ohjelmaan ole esitetty, koska sellaista viisasten kiveä ei löydy. Ohjelmassa tärkeintä on se, että se pannaan täytäntöön, ja juuri se on tämän hallituksen koko työn punainen lanka. Vaikeat ja vaativat päätökset suunnitellaan ja neuvotellaan valmiiksi ja sen jälkeen pannaan täytäntöön. Nyt hyväksyttävä tulo- ja menoarvio on yksi osoitus siitä.

Viimeaikaiset toimet taloutemme kuntoon saattamiseksi ovat kiistattomia ja näiden toimien seurauksena on odotettavissa kokonaistuotannon kasvun jatkuminen suotuisana. On totta, että kasvu on kuluvan vuoden jälkipuolella hieman hitaampaa kuin vielä vuoden alkupuolella, jolloin bruttokansantuotteen vuosikasvu oli runsaat 5 prosenttia. Kasvun hidastumisen ei kuitenkaan tarvitse merkitä sen lopullista tyrehtymistä, vaan se on luonnollinen osa talouteen kuuluvaa mekanismia.

Tässä yhteydessä on hyvä muistuttaa mieliin tämän vuoden alkupuolella käyty keskustelu vastaavasta tilanteesta, joka syntyi vuoden 1994 kokonaistuotannon kasvun hidastumisesta. Tuolloin Tilastokeskuksen vs. pääjohtaja Salmi totesi seuraavaa: "Talouden kasvukoko on pysyvämminkin heikentynyt muun muassa sen takia, että kansantalouden kiinteä pääomakanta on parina viime vuotena supistunut ja että tulevaisuutta varjostaa ilmeinen neuvottomuus kasvu- ja inflaatiotavoitteiden yhdistämisestä."

Kuluvan vuoden kehitys on osoittanut epäilyistä huolimatta, että kasvu on ollut länsimaiden nopeinta. Työttömyyskin olisi laskenut ennusteiden mukaan, ellei työvoiman tarjonta olisi lisääntynyt odotettua nopeammin. Vielä tämän vuoden alkupuolella, jolloin tasapainoisen kehityksen edellyttämät ratkaisut olivat vielä tekemättä, tuon suuntaiset kannanotot kuten Salmen ovat ymmärrettäviä. Tänään elämme kuitenkin aivan eri maailmassa, kun ajatellaan Suomen sisäistä talouspoliittista ympäristöä. Tämä on aikaansaatu nimenomaan hallituksen toimesta ja keskeistä osaa siinä näyttelee parhaillaan nyt keskustelun alla oleva ja eduskunnassa hyväksyttävä ensi vuoden budjetti.

Arvoisa rouva puhemies! Suurtyöttömyys on ongelma koko Euroopassa. Ensi vuonna pidetään EU:n hallitusten välinen konferenssi. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä työttömyys on nostettava konferenssissa keskeiseksi kysymykseksi, samoin EU:n muissakin kokouksissa. Työttömyys on myös Suomessa aikamme suurin vitsaus. (Ed. Aittoniemi: Työttömyys on kaikissa demarimaissa!) Se tuo aineellista puutetta ja henkistä kärsimystä satoihin tuhansiin suomalaisiin koteihin. Tällä budjetilla ja hallituksen muilla toimenpiteillä luodaan pohjaa ja tulevaisuudenuskoa sille, että työttömyys saadaan kuriin tällä vaalikaudella. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee hallituksen tavoitetta työttömyyden puolittamisessa. Samalla haluamme rohkaista sekä työttömiä että työnantajia aktiivisesti etsimään ja tarjoamaan myös itse ennakkoluulottomia ratkaisuja työpaikkojen löytämiseksi.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Aikataulussa pysyminen on Lipposen hallitukselle tärkeä tavoite, niinpä hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ja valtiovarainministeriö varmasti kiittelevät toisiaan siitä, että ensi vuoden talousarvio on saatu näin ripeästi ja vähin muutoksin käsiteltyä.

Mutta, hyvät kansanedustajakollegat, onko aikataulu sittenkään tärkeintä? Onko eduskunnan tehtävänä toimia hallitusneuvottelijoiden öisten sopimusten tai etujärjestöjen vaatimusten toisintajana vai tulisiko tänne kutsutuille sadoille asiantuntijoille ja heidän sanoilleen antaa jotakin arvoa?

Vielä keväällä ja alkusyksystä hallituspuolueet, etenkin vasemmistoliitto, vihreät ja RKP toiveikkaina esittivät muutosehdotuksiaan talousarvioon. Opintotuen ja lapsilisän säästöt piti kyseenalaistaa ja tarvittaessa korvata toisilla. Kotihoidon tuen leikkauksen järkevyyttä perheiden valintojen ja kuntien talouden kannalta piti arvioida ja etsiä vaihtoehtoja. Säästöjen vaikutukset ihmisten elämään piti ensin selvittää ja toteuttaa toimet niin, että kaikkein heikko-osaisimpien turvaa ei heikennetä. Korjauksia ei ole tehty.

Myös eduskunnan naisverkosto pyysi eduskuntaryhmiltä kannanottoja naisten kannalta huonoimpien säästöjen vaihtamiseksi parempiin. Esitimme omat ehdotuksemme. Pyynnön jälkeen on vallinnut syvä hiljaisuus.

Muutenkin parannukset eduskunnassa jäivät syksyn puheisiin nähden vaatimattomiksi. Esimerkiksi yksityistiekorvauksista laki jäi voimaan mutta markkaakaan lisärahoitusta ei ole tulossa. Parlamentin arvoa ei lisätä sillä, miten sujuvasti se suoriutuu hallitusten esitysten kuuliaisesta käsittelystä. Parlamentin arvo punnitaan sillä, mikä on sen päätösten vaikutusten kansalaisten arkipäivässä.

Kansanedustajat tuntevat kansalaisten arkipäivän varmasti paremmin kuin hallitusneuvottelijat ja ministeriöiden ylin virkakunta. Siksi meidän pitäisi rohjeta käyttää omaa arviointikykyämme. Tiukan ryhmäkurin vuoksi on eduskunnassa tänä syksynä saattanut tulla hyväksytyksi lakiesityksiä, joita eduskunnan todellinen enemmistö ei kannatakaan.

Arvoisa puhemies! Erot Lipposen hallituksen ja keskustan välillä näkyvät selvimmin säästöjen kohdentamisessa sekä työllisyyden parantamisen keinoissa. Ensiksi säästämisestä.

Säästökohteiden valinta on politiikan arvovalinta. Kohteista ja mittasuhteista näkyy, mikä on päättäjille tärkeää ja mikä vähemmän tärkeää. Keskustan mielestä hallitus säästää väärin. Säästövalinnoillaan hallitus kärjistää sosiaalisia ja alueellisia eroja ja lisää työttömyyttä.

Pääministeri Lipponen perusteli keväällä, että nyt vain sopeutetaan hyvinvointiyhteiskuntaa käytettävissä oleviin voimavaroihin ja otetaan kaikilta tasapuolisesti. Tämä ei pidä paikkaansa. Säästöjen varjolla ja hätäisellä valmistelulla on tänä syksynä tehty perustavia muutoksia suomalaisen sosiaaliturvan periaatteisiin. Säästövalinnat eivät ole lähteneet ihmisten tasapuolisesta kohtelusta tai vähäosaisten puolustamisesta. Ne ovat päinvastoin viestittäneet vahvojen yhteiskunnasta, voimakkaimpien etujärjestöjen ryhmäitsekkyydestä ja palkkatyön yksinomaisesta arvostamisesta.

Hallituksen valinnat ovat olleet vahvasti ideologisia. Esimerkkejä ovat kansaneläkkeen pohjaosan eläkevähenteisyys, sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poistaminen tulottomilta ja kotihoidon tuen leikkaus. Keskustan mielestä säästämisen varjolla ei pidä romuttaa jokaiselle kansalaiselle kuuluvaa perusturvaa, luopua kansanvakuutuksen periaatteista tai estää perheiden valinnan vapautta lasten päivähoidossa. Vaihtoehdot näille säästöille voidaan osoittaa.

On syytä pysähtyä arvioimaan, millaista hyvinvointimallia hallitus oikein on Suomeen tuomassa. Sen piirteitä ovat seuraavat:

1) Pienituloisten ja tulottomien etuuksiin sovelletaan sairausvakuutuksessa puolison tulo- ja varallisuusharkintaa, suurituloisten etuuksiin ei.

2) Eri ikäryhmät asetetaan sosiaaliturvassa erilaiseen asemaan. Nuoria sorsitaan työttömyysturvassa, eläkeläisiä puolestaan taitetun indeksin laskentatavassa.

3) Vähimmäisturvan taso on aiempaa heikompi erityisesti nuorilla.

4) Vähimmäisturva on entistäkin sekavampi ja synnyttää uusia väliinputoajaryhmiä. Lopuksi:

5) Yhä useampi pienituloinen joutuu turvautumaan kuntien toimeentulotukeen. Harkinnanvaraisena ja kuntien omiin sääntöihin perustuvana se eriarvoistaa kansalaisia.

Kärsijöitä ovat järjestään ne kansalaisryhmät, joilla ei ole edustusta tupopöydässä. Hyvinvointiyhteiskunta todella kaipaa uudistamista mutta ei suinkaan tähän suuntaan. Hallituksen valinnat tulevat lisäämään syrjäytymistä ja kärjistämään köyhyyttä. Kysymme hallitukselta: Miten on ylipäätään mahdollista yhtä aikaa turvata hyvinvointiyhteiskunta ja samalla nakertaa yhtä sen peruspilaria eli universaalia vähimmäisturvaa?

Näyttää siltä, että hyvinvointiyhteiskunnasta on jäljellä komeat kulissit. Järjestelmiä hallitus on todella puolustanut niin pontevasti, että ihmisen hyvinvointi on unohtunut. Sairauspäiväraha tai kansaneläkkeen pohjaosa tuskin lohduttaa silloin, kun sen suuruus on 0 markkaa.

Vasemmistoliitto ja vihreät ovat keskustan tavoin asettaneet tavoitteekseen kansalaisen perustulon. Tänä syksynä tehtyjen ratkaisujen jälkeen tie sekä oikeudenmukaiseen että kannustavaan perustuloon on entistäkin pitempi.

Arvoisa puhemies! Keskusta hyväksyy hallituksen säästötavoitteen, mutta edellytämme, että säästöt kohdennetaan oikeudenmukaisesti eikä niillä pahenneta työttömyyttä. Työpaikkoja vähentävät esimerkiksi hallituksen ylimittaiset leikkaukset kuntien valtionosuuksiin, lasten kotihoidon tukeen, metsänparannusvaroihin ja maatalouden lomitukseen.

Kunnilta Lipposen hallitus leikkaa ensi vuonna kertaheitolla enemmän kuin Ahon hallitus koko neljän vuoden aikana. Lisäksi sieltä, missä verotulot kasvavat eniten, leikataan vähiten ja päinvastoin. Kuntia patistellaan nyt ministereiden ja virkamiesten suulla hoitamaan palvelut kansalaisille, vaikka hallitus itse on siirtänyt likaisen työn kuntien päättäjille. Hallitus heikentää sosiaali-, terveys- ja koulupalvelujen laatua ja saatavuutta sekä lisää työttömyyttä, vaikka palvelujen turvaamisen piti olla hallituksen silmäterä. Esimerkiksi sairaaloissa työtä kyllä on, mutta uusia työntekijöitä ei voida palkata muutoin kuin tilapäisesti työllisyysvaroilla.

Hallituksen esittämistä tiedoista poiketen puolet kunnista ilmoittaa joutuvansa säästämään peruskoulujen opetuksesta vuosina 1996—1997 valtionosuusleikkausten vuoksi. Se tarkoittaa edelleen opetusryhmien kasvattamista, opetusmateriaaleista tinkimistä ja ryhmäjakojen vähentämistä. Koulutuksen tasa-arvo kärsii ja lapset joutuvat eriarvoiseen asemaan. Hyvätuloiset vanhemmat voivat ostaa vaikka omat koulutarvikkeet lapsilleen, pienituloiset eivät. Näistä syistä olemme esittäneet kuntasäästöille maltillisemman vaihtoehdon.

Säästöillä ei myöskään pidä kärjistää alueellisia eroja maan sisällä, kuten hallitus nyt tekee. Alueellisia eroja kärjistävät paitsi kuntaleikkausten kohdentaminen myös muun kansallisen alue-

politiikan alasajo sekä maatalouden kotimaisen tukipaketin purkaminen. Hallitusohjelman tavoitteet maan tasapuolisesta kehittämisestä osoittautuvat korulauseiksi. Jään kysymään, onko hallitus todella miettinyt, mitä pääkaupunkiseudun ihmiset hyötyisivät siitä, että tuhannet työttömät muuttaisivat Pohjois- ja Itä-Suomen maaseudulta tänne lähiöihin.

Tulevan kevään aikana vireillä ovat vielä Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojelutoimet. Kyse on useasta sadasta työpaikasta. Toivomme tässä asiassa hallitukselta malttia ja menetysten täyttä korvaamista.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus on radikaali säästäjä, mutta samalla aivan liian arka uudistaja. Lipposen hallitus edustaa itse asiassa hyvin monessa menneisyyttä ja paluuta vanhaan.

Työttömyyden voittaminen vaatisi työn käsitteen laajentamista kotona tehtävään työhön ja vapaaehtoistyöhön. Hallitus on päinvastoin kapeuttanut työn käsitteen tarkoittamaan yksinomaan palkkatyötä.

Työelämän muutos, epätyypillisten työsuhteiden ja yrittäjyyden lisääntyminen vaatisivat perusturvan vahvistamista ja yhtenäistämistä. Sitä hallitus nyt purkaa ja sekavoittaa.

Perheiden erilaiset olosuhteet vaatisivat valinnanvapauden turvaamista lastenhoidossa. Hallitus romuttaa vaihtoehdot leikkaamalla lasten kotihoidon tuesta.

Sekä palvelualojen työllisyys että kotimaisen kulutuksen lisääminen vaatisivat verokevennysten painottamista pieni- ja keskituloisiin. Se myös ehkäisisi sosiaaliturvasäästöistä koituvaa tuloerojen kasvua. Verokevennykset hallitus kohdistaa suurituloisia suosien.

Uusien työpaikkojen ja suomalaisen viennin mahdollisuudet ovat tutkimuksessa ja tuotekehityksessä. Näitä voimavaroja hallitus nyt vähentää. Kauppa- ja teollisuusministeriökin oli uutisten mukaan eilen myöhäisherännyt ja havainnut yritystukien leikkauksen kohdistuvan myös teknologiarahoitukseen. Hallituksen valintojen seurauksena osaamiseen perustuva talouden kasvu ja työllisyyden parantuminen ovat vaarantumassa.

Hallituksen energiapolitiikka perustuu kasvavassa määrin kivihiilen käyttöön jopa niin, että ympäristöverotusta aiotaan korjata kivihiiltä paremmin suosivaksi. Kotimaisten uusiutuvien energiamuotojen kehittäminen ja lupaava energiateknologian vienti hidastuu, kun kehitysvoimavaroja leikataan. Bioenergiaan, erityisesti energiapuuhun, ja energian tehokkaaseen käyttöön ja säästöön panostettiin vielä tämän vuoden budjetissa kaksi kertaa enemmän kuin ensi vuonna tehdään.

Arvoisa puhemies! Verrattuna aiempaan suomalaiseen oppositiopolitiikan perinteeseen keskusta on lähtenyt työhön vastuullisesti. Olemme hyväksyneet monia hallituksen säästöesityksiä, olemme esittäneet muille yksityiskohtaisia säästövaihtoehtoja sekä tehneet omia ehdotuksiamme työttömyyden puolittamiseksi.

Keväällä eduskuntakeskustelussa pääministeri Lipponen erityisesti toivoi oppositiolta selkeitä vaihtoehtoja eduskuntatyössä ja julkisessa keskustelussa. Pidimme kannanottoa myönteisenä. Niinpä olimme kovin pettyneitä, kun hallitus suhtautui tänä syksynä esityksiimme kevyesti ja vähättelevästi. Vielä tähänkään päivään mennessä hallitus ei ole toimittanut keskustan eduskuntaryhmälle kokonaisarviotaan budjettivaihtoehdostamme. Työttömyyden puolittamisen tavoite on mielestämme niin tärkeä, ettei esityksiä pitäisi sivuuttaa sen perusteella, mistäpäin ne tulevat.

Mikä on sitten olennaisin ero Lipposen hallituksen ja keskustan talous- ja työllisyyslinjassa?

Hallitus luottaa siihen, että säästöt ja inflaation torjunta ja sen seurauksena alhaiset korot takaavat nopean kasvun, jolla uusia työpaikkoja syntyy. Hallitus keskittyy kasvua tukevaan suhdannepolitiikkaan ja lykkää rakenteellisia uudistuksia tuleviin vuosiin. Etsikkoaika kuluu selvitysten tekemiseen.

Kuitenkin työttömyyden puolittamiseksi tarvittaisiin nopeasti radikaaleja uudistuksia, joilla helpotettaisiin niin työn antamista, työn vastaanottamista kuin työn tekemistäkin ja uudistettaisiin sosiaaliturvan rahoitusperustaa ihmistyötä suosivaksi. Nyt ei riitä se, että yhteisymmärryksessä etujärjestöjohtajien kanssa odotellaan ajan korjaavan ongelmat.

Talouksien kasvuennusteita on tämän syksyn aikana tarkistettu alaspäin niin Euroopassa kuin Suomessakin. Jos kasvu hiipuu, on työllistämisen kynnystä yhä rivakammin painettava alaspäin. Tämän sanominen ei ole mitään lamahysteriaa vaan talouspoliittista realismia. Työllisyystavoitteen karkaaminen tulee vaarantamaan myös valtion velkaantumisen hillinnän. Se on estettävä, sillä me emme toivo kansalaisten joutuvan taas uusien sosiaaliturvaleikkausten kohteeksi.

Miten työllisyyttä sitten keskustan linjalla puolitettaisiin? Tiivistän vastaukseni viiteen kohtaan.

1) Emme tingi säästöjen kokonaismäärästä, mutta kohdennamme ne harkitummin niin, ettei työttömyyttä lisätä.

2) Veronalennusvaran suuntaamme yleisten veronalennusten sijaan täsmäalennuksena pieni- ja keskituloisille. Näin elvytetään tehokkaimmin kotimaista kysyntää ja puretaan kannustinloukkuja.

3) Välillisten työvoimakustannusten alentamisvaran kohdennamme painokkaimmin pienille yrityksille ja arvonlisäveroa alentamalla erityisesti palveluyrityksille, joissa uudet työpaikatkin voivat syntyä. Samoin on pienyritysten kasvua tuettava laajentamalla nopeasti Valtiontakuukeskuksen ja Keran vakuus- ja rahoitusmahdollisuuksia.

4) Pienten yritysten vaatimukset työelämän lainsäädännön uudistamisessa on otettava vakavasti ja alennettava uusien työntekijöiden palkkaamisen kynnystä.

5) Työttömyysturva on nopeasti uudistettava sellaiseksi, että se tukee aktiivisuutta ja rohkaisee lyhyidenkin työsuhteiden vastaanottoon. Nykyinen järjestelmä suosii vain joko kokopäivätyöllisyyttä tai kokopäivätyöttömyyttä.

Keskustan ja Lipposen linjan olennaisin ero onkin siinä, että keskusta lähtisi hallitusta nopeammalla aikataululla uudistamaan työelämää ja sosiaaliturvaa, poistamaan kannustinloukkuja ja alentamaan pienyritysten työllistämiskynnystä. Talouskasvun hiipuminen osoittaa, että aikaa ei ole lainkaan tuhlattavaksi.

Arvoisa puhemies! Tunnettu yhteiskuntatieteilijä John Kenneth Galbraith on arvioinut, että perusristiriidat jälkiteollisessa yhteiskunnassa eivät ole enää työn ja pääoman välillä. Ristiriidat kärjistyvät sen sijaan, kuten hän sanoo, mukavuudessa elävien ja huono-osaisten välillä. Mukavuudessa eläviä ovat ne, joilla on työtä ja sosiaaliturvaa, huono-osaisia ne, joilta puuttuvat molemmat.

Mukavuudessa elävien ja huono-osaisten erot ovat kärjistyneet Yhdysvalloissa. Ne ovat kärjistyneet myös pitkäaikaistyöttömyyden kautta Keski-Euroopassa. Eduskunnassa on syytä miettiä vakavasti, mitä tulee tapahtumaan Suomessa. Onko Suomen tulevaisuus ehyt ja vauras vai rikkinäinen ja köyhä? Miten tulevaisuuteen vaikuttavat eduskunnan enemmistön tämän syksyn tekemiset ja tekemättä jättämiset? Jospa jokainen tutustuisimme sosiaalitoimiston, koulun tai sairaalan arkipäivään tulevan istuntotauon aikana. Toistemme syyttelyn sijaan korjataan virheet, mikäli niitä on tehty.

Suomalaisten enemmistö voi keskimäärin ottaen hyvin. Etuudet ovat keskimääräisellä, hyvällä eurooppalaisella tasolla. Jouluostoksiakin tehdään keskimäärin paljon. Tämä keskimääräisyys näyttää hallitukselle riittävän. Niinpä säästöt kohdistuvat nyt erityisesti hajanaisiin ja hiljaisiin vähemmistöihin, joiden ääni ei näytä yltävän eduskunnan enemmistön korviin ja joiden kanssa sopimuksia ei tehdä eikä neuvotteluja käydä. Keskustalle tämä ei riitä. Keskusta ei halua Suomesta syvästi jakautunutta yhteiskuntaa.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen yhteiskunnan vakauden ratkaisee se, miten kykenemme uudistumaan. Sen vakauden ratkaisee se, miten kykenemme sekä luomaan että jakamaan työtä ja hyvinvointia uudella tavalla, joka yhdistää valinnan mahdollisuudet ja yksilölliset ratkaisut, yhteisvastuun heikompiosaisista sekä ekologisen kestävyyden.

Ed. R a u r a m o : Arvoisa puhemies! Sateenkaarihallituksen ensimmäinen tulo- ja menoarvioesitys on loppusuoralla. Puoli vuotta sitten esitetyt epäilyt ideologisesti hyvin laajapohjaisen hallituksen toimintakyvystä ovat osoittautuneet täysin vääriksi. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen, että hallitus ja hallituspuolueet ovat pysyneet yhtenäisinä ja toimintakykyisinä hyvinkin vaikeiden karikoiden keskellä.

Hallituksen määrätietoinen ja luottamusta herättävä politiikka on pitänyt Suomen nousun tiellä. Talouden kasvu on edelleen ripeää, korot ovat laskussa ja valtion velkaantuminen hidastumassa. Nämä perustekijät ovat keskeisiä hallituksen panostaessa yhä voimallisemmin yhteiskuntamme vaikeimman ongelman eli työttömyyden alentamiseen.

Syvä lama on jättänyt jälkensä talouspoliittiseen keskusteluumme. Laman pelko on niin voimakas, että pienetkin muutokset alaspäin kasvuennusteissa herättävät suurta huolta tulevasta kehityksestä. Keskustelua seuratessa tuntuu siltä kuin Suomella olisi enää vain kaksi lähiajan vaihtoehtoa: lama tai vielä syvempi lama. Näinhän ei tietystikään ole asianlaita.

On selvää, että vastuullisen päätöksentekijän ei ole syytä luoda talouden kehitykseen perusteetonta optimismia mutta ei myöskään julistaa perusteetonta pessimismiä. Realismia on tällä hetkellä se, että talous kasvaa edelleen.

Talouden ja yhteiskunnan myönteisen kehityksen kannalta tavoiteltavaa on se, että talous kasvaa tasaisesti. Liian jyrkkiä nousuja seuraa usein jyrkkä lasku, senkin olemme oppineet.

Suomen Pankin nykyinen pääjohtaja sanoi viisaasti eräässä haastattelussa, että maamme talouspolitiikan suurin ongelma on ollut nousukauden hallitseminen. Ylikuumenemisesta on jouduttu maksamaan hyvin kova hinta.

Nykyisen hallituksen jatkaman talouspolitiikan pitkä linja, jonka kantavana voimana on ollut kokoomuslainen valtiovarainministeri Iiro Viinanen, on tuottanut tulosta. Poliittisesti mielenkiintoista on se, että linjan takana ovat seisoneet vuorollaan lähes kaikki eduskuntapuolueet.

Mielenkiintoista mutta ei niinkään yllättävää on myös se, että pääministeri Ahon johtama keskusta kantoi huolta valtion velkaantumisesta. Oppositiojohtaja Ahon johtama keskusta taasen esittää 7,5 miljardia alijäämäisen talouspoliittisen ns. vaihtoehdon. Keskustahan ei tietenkään politikoi tässäkään asiassa, vaan kyseessä on aivan normaali mielipiteen vaihtaminen.

Hallituksen poliittinen luottamus mitataan vaaleissa. Hallituksen talouspolitiikan uskottavuudelle koron lasku on tärkeä tekijä. Kiistatta voi väittää, että hallituksen talouspolitiikka nauttii vahvaa luottamusta. Talouspolitiikan luottamuksen ohella koron lasku on luonnollisesti tärkeää myös talouden elpymisen kannalta. Korot ovatkin laskeneet koko nykyisen hallituksen taipaleen. Hallituksen aloittaessa kolmen vuoden viitekorko oli 9,2 prosenttia. Nyt mainittu viitekorko on 6,7 prosenttia eli pudotusta on yli neljänneksen. (Ed. Aittoniemi: Paljonko Ahon hallituksen aikana laski?) Mainittakoon, että kolmen vuoden viitekorko oli maaliskuussa 92 vielä yli 12 prosenttia, ed. Aittoniemi.

Korkojen lasku ei ole pelkkä talouden uskottavuusmittari. Se on myös merkinnyt riihikuivaa rahaa kotitalouksille. Viime vuosina erityisen suurissa vaikeuksissa olleet velkaiset lapsiperheet ovat hyötyneet tuntuvasti korkojen laskusta.

Valtiontalouden säästöihin kriittisesti suhtautuvat unohtavat tietoisesti, että korkojen alentuminen on harjoitetun talous- ja säästöpolitiikan seurausta. Perheet ovat valtiontalouden säästöjen johdosta menettäneet mutta korkojen alentumisen kautta hyötyneet. Säästöistä luopuminen olisi väistämättä merkinnyt korkeampia korkoja.

Arvoisa puhemies! Tiukan talouden johdonmukainen noudattaminen antaa nyt mahdollisuuden tarkistaa talouspolitiikan linjauksia. Kuten valtiovarainministeri Iiro Viinanen on ilmoittanut, pahimpien säästöjen aika on ohi. Kansalaisten kulutushalukkuutta ja -mahdollisuuksia on nyt lisättävä. Laman seurauksena kuluttajilla on tarpeetontakin varovaisuutta tarpeellistenkin hankintojen tekemisessä.

Kotimarkkinoiden elpyminen on välttämätöntä työllisyyden hoidon kannalta. Työttömyyden alentaminen on jatkossa myös parasta valtiontalouden säästöpolitiikkaa, parasta sosiaalipolitiikkaa ja parasta tuloerojen tasaamista. Hallituksen tavoittelema työttömyyden puolittaminen vaalikauden kuluessa on kova tavoite, mutta se on mahdollista. Vakaan taloudellisen kasvun ja kotimarkkinoiden elpymisen lisäksi työmarkkinoille tarvitaan selkeitä rakenteellisia uudistuksia.

Työllisyyden kannalta tärkeimmät rakenteelliset uudistukset ovat verokiilan kaventaminen, tuloloukkujen poistaminen ja työelämän joustot. Rakenteellisilla uudistuksilla on alennettava työllistämisen ja työllistymisen kynnyksiä.

Kaikki tunnustavat, että työllisyyden kohentuminen on mahdollista vain, jos työvaltaiset palvelualat kykenevät työllistämään. Nämä eivät kuitenkaan työllistä hyvästä tahdosta. Työn teettämisen täytyy olla taloudellisesti kannattavaa. Verokiilan vuoksi näin ei ole tänä päivänä. Verokiila muodostaa selkeän työllistämisen esteen. Sen lisäksi liian leveä verokiila ylläpitää ja kasvattaa harmaita markkinoita. Työllistämisen kokonaiskustannus on moninkertainen verrattuna työntekijän käteenjäävään ansioon.

Hallitus on ottanut oikean suuntaisia askeleita verokiilan kaventamisessa. Tehdyt veropäätökset alentavat kansalaisten tuloveroja ja maksuja 5 miljardilla markalla. Tuloverotuksen keventämistä kaikissa tuloluokissa on edelleen jatkettava. Tavoitteena on edelleen pidettävä, että kenenkään ei tarvitse maksaa yli puolta palkasta veroina.

Verokiilaa kaventaa myös hallituksen työllisyysohjelman yhteydessä tehty päätös alentaa työnantajan työttömyysvakuutusmaksua. Merkittävää siinä on, että pienten yritysten osalta maksu putoaa puoleen nykyisestä.

Tuloloukut muodostavat todellisen yhteiskunnallisen ongelman. Tuloloukut ovat myös työllistymisen este, ja näin ne hidastavat omalta osaltaan työllisyyden kohentumista. Tuloloukuilla tarkoitetaan tilanteita, joissa työn tekeminen ei ole taloudellisesti kannattavampaa kuin sosiaaliturvan varassa eläminen, ja tilanteita, joissa palkankorotus ei merkitse käteenjäävän ansion lisääntymistä.

Ministeri Alhon johdolla tehdään pohjatyötä tuloloukkujen poistamiseksi. Kokoomus lähtee siitä, että tämän työn on pysyttävä aikataulussa,

jotta tarpeelliset lakiesitykset voidaan antaa eduskunnalle hallitusohjelman mukaisesti vielä kevätistuntokauden kuluessa. Haluan myös muistuttaa, että tuloloukut eivät poistu vähättelemällä, kuten vasemmalla laidalla on tehty, vaan rohkealla verotuksen, maksujen ja tukien muodostaman kokonaisuuden remontilla.

Arvoisa puhemies! Talouden kasvu muodostaa työttömyyden vähentymisen perusedellytykset. Työttömyyden sitkeän hidas kohentuminen kertoo, että talouskasvu ei yksin riitä. Valtiontalous ei anna mahdollisuuksia hoitaa työllisyyttä myöskään perinteisellä tavalla eli lisäämällä valtion menoja. Työelämän rakenteelliset uudistukset ovat näin välttämättömiä työllistämiskynnyksen alentamiseksi ja siten työllisyyden parantamiseksi.

Työelämän joustot ovat tärkeä osa hallituksen työllisyysohjelmaa. On oikein, että työelämän uudistuksissa pyritään eteenpäin yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Sovun tie on parempi kuin riidan tie. Tässä historia on hyvä opettaja.

Asioiden valmistelu sovun tietä ei kuitenkaan voi eikä saa merkitä sitä, että työmarkkinajärjestöjen sopiessa, että uudistuksista ei löydy sopua, hallitus vain toteaa tilanteen. Kolmikantaneuvottelut eivät ole sitä, että kaksi kantaa neuvottelee ja kolmas kanta vain nyökkää ja tyytyy tilanteeseen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä odottaa työmarkkinajärjestöjen neuvotteluilta paljon. Samalla kuitenkin edellytämme, mikäli neuvotteluissa ei saavuteta riittäviä tuloksia, että hallitus ottaa päättäväisesti ohjat omiin käsiinsä.

Julkisuudessa on esitetty arvioita, että joustoista puhutaan liikaa, että joustot ovat huono termi ja että liialliset joustot vain lisäävät palkansaajien epävarmuutta ja näin ehkäisevät kotimarkkinoiden elpymistä. Olen eri mieltä. Kokoomukselle on yhdentekevää, puhutaanko joustoista vai komissaari Liikasen tavoin järjen käytöstä. Järjen käytöstä ei ainakaan puhuta liikaa.

Hallituksen harjoittama säästöpolitiikka on ollut välttämätöntä. Hallituksen on kuitenkin tarkoin seurattava, että tehdyt säästöt merkitsevät todellisia säästöjä. Ei ole mieltä tehdä kipeitä päätöksiä, jotka vuotavat menoiksi jostakin muualta.

On esitetty perusteltuja epäilyjä, että esimerkiksi kotihoidon tuen säästö ei olisikaan todellinen säästö. Säästö muuttuisikin menoksi lähinnä kunnallisen päivähoidon kautta. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmien puheenjohtajat tekivätkin oikein päättäessään erikseen edellyttää hallituksen seuraavan kotihoidon tuen säästöjen julkistaloudellisia vaikutuksia ja antavan asiasta selvityksen eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Suomi on tasapainoisella tiellä kohti parempia aikoja. Onkin jälleen ajankohtaista kysyä, onko maallamme malttia vaurastua. Vain johdonmukaisella politiikalla lisäämme muiden luottamusta talouteemme, ja vain oikeudenmukaisella ja rehellisellä politiikalla lisäämme kansalaisten luottamusta politiikkaamme. Tällä tiellä on hyvä jatkaa.

Ed. Nikula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Laaksonen: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä olevan talousarvion yhteydessä on pääosaltaan päätetty ne menoleikkaukset, jotka ovat olleet välttämättömiä talouden suotuisan kehityksen varmistamiseksi, jotta työllisyys voisi parantua. Sen lisäksi hallitus on pitänyt välttämättömänä päättää työllisyysohjelmasta, jolla kurotaan umpeen sitä työllistämisaukkoa, mikä jää talouskehityksen jälkeenkin asetetusta työllisyyden parantamistavoitteesta, puolittamistavoitteesta.

Keskusta, jota painaa Ahon hallituksen synkkä saldo, hirmuinen työttömyys ja valtiolle kasattu velkataakka, on ymmärrettävästi ollut vaisu jättäydyttyään hallituksesta. Lakiesitysten ja budjetin käsittelyn yhteydessä se ei ole kyennyt osoittamaan aitoa vaihtoehtoa tielle työttömyyden kurimuksesta. Sen on tehnyt mieli vastustaa kaikkia säästöjä, voidakseen vaalikentillä laulaa, että emmehän me, mutta tuo hirmuinen hallitus. Ja kuitenkin se on puolueena niin iso, että sen on pitänyt yrittää vaihtoehdoilla näyttää ikään kuin sillä olisi parempi vaihtoehto. Vaan ei siitä vaihtoehdosta ole mihinkään, se on pelkkää silmänlumetta vain. Keskustan vaihtoehto on itsepetosta ja kansan hämäämistä. Se johtaisi aivan päinvastaiseen kehitykseen, mitä keskusta itselleen ja muille uskottelee.

Vasemmistoliitto on pitänyt tärkeänä, että talouspolitiikalla ja työmakkinaratkaisulla yhdessä edistetään työllisyyden paranemista. Me olemme halunneet olla mukana vaikuttamassa ratkaisujen sisältöön antaen oman panoksemme hallituksen työllisyysohjelmaan. Vasemmistoliitto ei ole halunnut luimistella oppositiossa, vaan kantaa vastuuta maan taloudellisesta tilanteesta.

Hallituksen politiikka on saanut osakseen sellaista luottamusta, joka tässä tilanteessa on tuiki tarpeellista talouden suotuisan kehityksen varmistamiseksi. Suhteet työmarkkinajärjestöihin ovat pysyneet hyvinä. Niinpä työmarkkinoilla syntyi useampivuotinen tuloratkaisu, joka omalta osaltaan tukee hallituksen työllisyystavoitetta. Hallitus ja työmarkkinajärjestöt ovat kyenneet sellaiseen vuoropuheluun, että tuloksena on tuloratkaisu, jossa työssä olevat omalta osaltaan tinkivät vaatimuksistaan työttömien tovereiden hyväksi.

Ammattiyhdistysliike on tässä tilanteessa osoittanut joustavuutta, vaikka sitä on usein arvosteltu siitä, että se ajaa vain jäsenistönsä etua unohtaen työtä vailla olevat. Yltiöpäisimmät ovat halunneet joustavuuden nimissä murtaa ammatillisen järjestäytymisen perusteet. Suotakoon tämä ideologinen haikailu niille oikean laidan kriitikoille, joille työntekijöiden suojautuminen mielivaltaa vastaan on kauhistus. Sen sijaan muiden kannattaa muistaa, että ammattiyhdistysliike on kuitenkin yhteiskunnallinen vastavoima markkinavoimien ja yritysten vapaalle temmellykselle. Ympäristöliike toki ansaitsee kiitoksen aktiivisuudesta ympäristökysymyksissä, ja se on niiltä osin tarpeellinen kansanliike ympäristöarvojen puolustamisessa. Ammattiyhdistysliikettä tarvitaan kuitenkin vastavoimaksi nimenomaan niissä kysymyksissä, jotka liittyvät työntekijän suojaan työsuhteessa. Silloin tällöin valitettavasti edelleenkin nähdään ympäristöliike ja ammattiyhdistysliike melkeinpä vastapuolina, vaikka valistuneiden ihmisten luulisi ymmärtävän, että ristiriita on tosiasiassa paljon pienempi kuin mitä yleensä luullaan.

Kun maamme talous on entistä avoimempi, hallituksen ja eduskunnan ratkaisut näkyvät myös välittömästi rahamarkkinoilla. Ja vaikka kuinka mielensä pahoittaa siitä, että markkinavoimista on tullut yhä suurempi vaikuttaja, niin ne on kuitenkin otettava huomioon. Vetkuttelu ja hapuilu kostautuu nykymaailmassa paljon nopeammin kuin aikaisemmin. Siinä mielessä hallitusten toimintamahdollisuudet ovat selvästi kaventuneet. Lipposen hallituksen määrätietoisuus ja päättäväisyys on kuitenkin johtanut siihen, että korot ovat tämän syksyn aikana toistuvasti laskeneet.

Pienenä yksityiskohtana kannattaa mainita, että talousarvion käsittelyn yhteydessä muutettiin muun muassa fuusioiden verotuskohtelua. Vasemmistoliitto ei tällöin ollut halukas suomaan eräille suuryhtiöille joidenkin haluamaa, hallituksen esityksestä poikkeavaa erityiskohtelua, joka olisi merkinnyt usean sadan miljoonan kevennystä fuusion verokohteluun. Tähänastiset perustelut poikkeuksen tekemiselle eivät yksinkertaisesti olleet riittävät.

Vaikka nopeatempoisessa ja yllätyksiä täynnä olevassa maailmassa ei tietenkään mikään voi olla varmaa, niin joka tapauksessa nyt täytyy lähteä siitä, että perusratkaisuiltaan menoleikkaukset on toteutettu. Tästä eteenpäin on pyrittävä arvioimaan menoleikkausten kohdentumista ja on oltava valmiit tekemään perusteltuja tarkistuksia. Samalla tässä on selkeästi sanottava, että ministeri Backmanin taannoinen "ääneenajattelu" julkisen sektorin puhdistamisesta vanhemmista ikäluokista ei meille kerta kaikkiaan käy.

Talouskehityksessä näkyy myös eräitä huolen aiheita. Viennin kasvu saisi olla ripeämpää. Samoin syvä lama on saanut kuluttajat varovaisiksi, joten kotimarkkinoiden kysyntä ei ole elpynyt riittävästi. Ellei meillä olisi edelliseltä hallitukselta periytyvää korkeaa työttömyyttä ja hirmuista valtion velkaa, ed. Pekkarinen, voisi tämänhetkistä 3—4 prosentin talouden kasvua sinänsä pitää hyvänä saavutuksena. Juuri nyt kaivattaisiin kipeästi useamman vuoden kestävää rivakkaa taloudellista kasvua ja sitä kautta kotimarkkinoiden elpymistä. Toinen huolen aihe on se, että työmarkkinoilta väliaikaisesti opiskelemaan tai kotiin jääneet ovat palaamassa takaisin sitä mukaa, kun työtilaisuuksia avautuu, joten työttömyys ei vähene samassa tahdissa kuin työpaikkoja syntyy.

Vasemmistoliitto pitää välttämättömänä, että hallitus tekee työllisyystilanteesta heti alkukeväällä välitilinpäätöksen ja arvioi siinä yhteydessä tähänastisten päätösten riittävyyden. Voimme varmaan kuitenkin jo nykynäkymien valossa ennakoida, että hallituksella on oltava valmiuksia lisätoimiin. Vasemmistoliiton mielestä tulisi olla mahdollisuus verotuksen keventämiseen erityisesti pieni- ja keskituloisten osalta, mikä osaltaan helpottaisi kannustinloukkujen purkamista. Tällä tavoin voitaisiin samalla lisätä kotimarkkinoiden kysyntää. Lamautunut asuntojen uustuotanto ja peruskorjaus tarvitsee piristysruiskeen, sillä lama sai asunnontarvitsijat liiankin varovaisiksi uuden asunnon hankinnassa. Tällöin on syytä ottaa esille muun muassa rakentamisen arvonlisäveron tuntuva alentaminen, vaikka edes määräaikaisena toimenpiteenä. Myös muita toimia tulee keväällä hallituksen nopeasti harkita.

Arvoisa puhemies! Maastrichtin sopimuksella

EU:n yhdeksi osaksi tuli Talous- ja rahaliiton kehittäminen ja aikataulutettu siirtyminen yhteiseen rahaan. Viime päivinä ed. Kääriäinen on erinomaisella tavalla luimistellut Raha- ja talousliittoa vastaan, ikään kuin keskustan johtama hallitus ei olisi ollutkaan tekemässä sopimusta Suomen liittymisestä Euroopan unioniin ja vieläpä sillä tavoin, että liittymissopimuksessa ei ole Suomelle myönnetty oikeutta jättäytyä Rahaliiton ulkopuolelle. Tämä harkintamahdollisuushan on Isolla-Britannialla ja Tanskalla.

Onkohan ymmärrettävä niin, että keskusta ja ed. Kääriäinen katuvat nyt jälkiviisaasti sitä, että Ahon hallitus ei poikkeusmahdollisuutta sopimukseen neuvotellut? Toinen asia on sitten se, että ed. Kääriäisen tulisi todella katua sitä virheellistä politiikkaa, jolla Ahon hallitus vuonna 1991 maan syöksyessä lamaan tähtäsi Talous- ja rahaliiton jäsenyyteen pitämällä kynsin hampain yliarvostetusta markan kurssista kiinni. Sitä sietäisi kyllä ed. Kääriäisen katua, että tuli tehdyksi puoli miljoonaa työtöntä ja hankituksi sellainen velkataakka valtiolle, että siinä on sulattelemista vielä pitkäksi aikaa.

Talous- ja rahaliiton syntymistä on syytä epäillä. Lisää pontta epäilyille antaa Ranskassa vallitseva sekamelska sekä monissa Länsi-Euroopan maissa kansalaismielipiteen jyrkkä vastustus. Jos Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe käynnistyy, on viileästi punnittava siihen liittymisen ja ulkopuolelle jäämisen hyödyt ja haitat. Hallituksen talouspolitiikka tekee mahdolliseksi sen, että Suomi voi liittyä, jos eduskunta niin päättää.

Kun Talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa häviää devalvaatio keinotteluvalikoimasta, tarvitaan tilalle muita tapoja tasoittaa tietä tilanteessa, jossa yhden maan talouden kehitys poikkeaa merkitsevästi muiden maiden kehityksestä. Tällaisia keinoja voivat tarjota niin kansalliset kuin EU:n yhteisetkin rahastot. Työnantajien ja oikeiston vaatimukset suurista palkkajoustoista eivät sen sijaan ole millään tavalla perusteltuja.

Arvoisa puhemies! Sitä mukaa kun työttömyys alenee ja valtion velkaantumisvauhti hidastuu, kasvaa valtion mahdollisuus ohjata talouden kehitystä suotuisaan suuntaan ja pitää yllä talouden kasvua, joka mahdollistaa työttömyyden alentamisen edelleen.

Ed. Kaarilahti merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M a l m : Talman, puhemies! Statsbudgeten för år 1996 är på många sätt annorlunda. Den är ett resultat av ett detaljerat regeringsprogram, som åtminstone hittills verkställts på ett särdeles konsekvent sätt. Bakom programmet står en för fredliga förhållanden sällsynt bred regeringskoalition, som gjort bedömningen att samarbete över ideologiska gränser nu gagnar både landet, medborgarna och det egna partiet i ett längre perspektiv.

Också innehållsmässigt är budgeten trendskapande. Skatteskärpningslinjen har brutits och ett uppskattat totalsparmål har nåtts. De nya grundrättigheterna ställdes för första gången under lupp, och vår uppfattning är att såväl de nya grundlagsreglerna som riksdagen klarade eldprovet. De delar av lagförslag som skulle ha lett till oskäliga situationer korrigerades, men grundlagsutskottet ställde inte ribban alltför lågt.

Det mest anmärkningsvärda i sammanhanget är, att vänstern genom de i sig mycket besvärliga ändringarna i sjukförsäkringslagen visat att man sadlat om vad gäller inställningen till utökad användning av behovsprövning av sociala förmåner. Nu medges att detta kan vara både ekonomiskt nödvändigt och socialt rättvist på samma gång. Tidigare har förslag i den riktningen i allmänhet avfärdats som oförenliga med den nordiska välfärdsmodellen. Att bevara den modellen kräver inte att alla bidragssystem bibehåller samma grad av universalitet. Också ändringarna i reglerna för arbetsmarknadsstödet innehåller nya inslag av behovsprövning och motprestation, som länge efterlysts på många håll.

Svenska riksdagsgruppen vill i alla fall påpeka, att sparlagsbesluten i riksdagen måste samordnas med den pågående utredningen av inkomstfällor. Avskaffandet av den s.k. trefaldiga progressionen får inte fördröjas.

Det är att märka, att granskningen ur behovsprövningssynvinkel också kan leda och lett till att en föreslagen ändring inte genomförs. Så skedde i fråga om rehabiliteringen, där regeringspartierna helt riktigt kom till att det inte går att skära ner antalet rehabiliteringstillfällen såsom regeringen föreslagit.

Edellä hahmoteltua taustaa vasten on valitettavaa, että tarveharkinta- ja vaihtoehtoajattelu ei yltänyt kotihoidon tukeen saakka. Poliittinen tahto ei ollut riittävän vahva hallituspuolueissa, jotta olisi saatu aikaan muutos, joka olisi paremmin heijastellut perheiden toiveita ja tarpeita. Tässä vaiheessa saimme tyytyä esittämään vaati-

muksen, että hallitus selvittää vaikutukset jo kevään 1996 aikana.

Ryhmämme pitää kiinni siitä, mitä se on sanonut aina hallitusneuvotteluista lähtien: Kotihoidon tuen liian suuri leikkaus tulee johtamaan päivähoidon laskettua suurempiin menoihin. On toivottavaa, että epäviisaiden ehdotusten muuttamiseen riittää rohkeutta. Aika alkaa todella olla kypsä, että eräissä hallituspuolueissa lakataan näkemästä kotihoidon tuki päävastustajan, tässä tapauksessa keskustan, ideologisena pääkysymyksenä, kun itse asiassa kyse on vaihtoehtoisesta hoitomuodosta, joka on halpa ja haluttu kaikissa sosiaaliryhmissä.

Tuloloukkuselvitykseen liittyen hallituksen on kiirehdittävä ehdotusta päivähoitomaksujen perusteiden uudistamisesta. Nykyistä järjestelmää on muutettava, mutta yhden ainoan kiinteän maksun malli ei saa riittävästi tukea tässä vaiheessa. On löydettävä jokin välimaastoon asettuva ratkaisu viipymättä, sillä perheet ovat käsittäneet keskustelut lupaukseksi. Päivähoidon lastensuojelutehtävää ei myöskään tule unohtaa maksuperusteista keskusteltaessa.

Toinen epäviisas säästö on yksityisteiden valtionavun leikkaus. RKP on useaan kertaan todennut, että olisi ollut malleja, joissa kohtuullisin kustannuksin olisi voitu korvata menetykset kunnille, jotka ovat selkeästi nettohäviäjiä, kun otetaan lisäksi huomioon näiden osallistumisvelvollisuuden poistaminen eräiden valtion teiden kustannusten osalta. Saavutimme joka tapauksessa osatavoitteen eli sen, että mahdollisuus tuen maksamiseen säilyi. Tällä saattaa olla liikennepoliittisesti suurempi merkitys kuin monet ovat halunneet nähdä, koska meillä on tuoreita esimerkkejä siitä, miten varoja on voitu vapauttaa yhtäkkiä budjettivuoden aikana. Tällöin on hyvä, että eri käyttöalueet saavat kilpailla keskenään.

Olisi toivottavaa, että hallitus osana Suomen liikenneinfrastruktuuri 2010 -ohjelman käsittelyä esittelisi eduskunnalle tarkennuksen liikennepoliittisesta linjastaan. Tähän tulisi selkeämmät perustelut valtion varojen jakamisesta toisaalta tieverkon ylläpitoon ja kehittämiseen ja toisaalta tieliikenteen ja raideliikenteen välillä. Lisäksi olisi konkreettisesti selostettava, miten liikenneministeriön oma toimenpideohjelma liikenteen kielteisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi toteutettaisiin.

RKP on tyytyväinen siihen, että valtiovarainvaliokunta on sopinut lossiliikennettä koskevasta lausumasta. Erityisen selvät ovat perustelut irtisanoutumiselle yöliikenteen heikentämisestä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä edellyttää liikenneministeriön noudattavan eduskunnan kannanottoa.

I förhandsdiskussionerna och i samband med att vårt land blev medlem av EU ansågs det allmänt att lantbruket skulle drabbas hårdast av förändringarna. Det första medlemsåret, 1995, har trots fullt övergångsstöd medfört problem för ägg-, nötkötts- och fårköttsproduktionen på grund av låga priser. Det är sannolikt att problemen för hela näringen blir större 1996 för att slå ut i full blom 1997.

Lantbrukarna har drabbats av den allmänna ekonomiska anpassningen på samma sätt som andra befolkningsgrupper. Det gäller barndagvården, undervisningen, social- och hälsovården, pensionärerna. Därtill har gruppen fått vidkännas ökade egna kostnader då det gäller pensionssystemet och en försvagning av semestersystemet. Utöver detta drabbas bönderna av direkta inkomstsänkningar genom regeringens beslut om att sänka övergångsstödet med 750 miljoner mark på årsbasis.

Svenska riksdagsgruppen ser det ofrånkomligt att regeringen noga följer upp hur lantbruket drabbas av de extra nedskärningarna. Om åtgärderna leder till olönsamhet i produktionen, till en produktion som understiger den inhemska konsumtionen och därmed till en ökande import så måste regeringen och riksdagen rätta till sina misstag. Vi har inte råd med en större livsmedelsimport. Alla undersökningar visar också att konsumenterna vill ha i vårt eget land producerad mat.

Mycket har sagts om den kännbara nedskärningen i kommunernas statsandelar. Trots den obestridligt positiva inkomstutvecklingen i kommunerna skall det inte stickas under stol med att en del kommuner har det besvärligt. Häromveckan publicerades igen en utredning om vilka som känt mest av inbesparingarna i kommunerna. Kan det verkligen vara så att kommunala beslutsfattare har en så pass annorlunda social prioritering än statliga att kombinationen delegering och inbesparing går ut över servicen till de svagaste i samhället? Om så verkligen är fallet, borde grundtrygghetsnämnden ha mycket arbete. Det kan inte tillåtas att skillnaderna mellan kommunerna blir alltför stora. Problematiken ger anledning till att ännu en gång fundera över vilka, och i vilken utsträckning, beslut skall delegeras till kommunerna.

Att servicen i kommunerna lider kan inte frikopplas från problematiken med utkomststödet. Som statsutskottet konstaterar har man i fråga om flera lagar fått uppgifter som tyder på att de leder till ökat behov av utkomststöd. Det säger sig självt att denna utveckling inte kan fortskrida. Det kommer därför att vara mycket svårt att undvika att man i samband med den förenkling av grundtrygghetssystemet, som enligt regeringsprogrammet är på gång, också ser över normnivån för utkomststödet. Den utökade beredskapen till större behovsprövning kan bli till nytta också här och ryms inom regeringsprogrammets formuleringar. Bl.a. har sakkunniga fäst uppmärksamhet vid att behovet av utkomststöd ofta är tillfälligt, och i sådana situationer kunde förmånliga lån vara ett alternativ.

Puhemies! Budjetin loppusumma on pysynyt pääosin ennallaan tuporatkaisusta ja perustuslakivaliokunnan muutosehdotuksista johtuvia pienehköjä korjauksia lukuun ottamatta. Ilahduttavinta tietysti on, että suunniteltua nettolainanottoa vuodeksi 1996, kuten lisäbudjetin ansiosta myös täksi vuodeksi, on voitu vähentää huomattavasti, tarkemmin sanottuna lähes 4 miljardia markkaa. Haluamme jälleen esittää varoituksen, ettei kenenkään pidä lähteä ulosmittaamaan hiukan vakaampaa valtiontaloutta, niin suunnattoman suuri on vielä vaje ja koko velka. Myös hallituksen on ponnisteltava pitääkseen ohjakset käsissään, ja sen on huolehdittava siitä, että meillä on aina selkeä kuva tulevien sitoumusten rahoittamisesta ja niiden pysymisestä suunnitelluissa kehyksissä. Sekä tupopaketin että sinänsä välttämättömän työllisyysohjelman osalta kaikkien ei ole helppo saada asiakirjoista vastausta siihen, onko rahoitus täysin selvä.

Vaatimus pitävästä otteesta kovenee tarkasteltaessa viimeisiä kansainvälisen talouden signaaleja. Euroopan taloudelliset näkymät heikkenevät odotettua nopeammin aiheuttaen luultavasti Suomen taloudelle suurempia ongelmia ja nopeammin kuin jokin aika sitten ajateltiin. Vaikka taloutemme indikaattorit, ennen kaikkea korko ja inflaatio, ovat nyt hyvin hallinnassa, on huolestuttavaa, että kasvuvauhti erityisesti teollisuustuotannon osalta on alkanut hiipua samanaikaisesti työttömyyden hitaamman paranemisen kanssa. Parin vuoden kuluttua ongelmamme voivat jälleen syvetä. Tämän mukaisesti julkisten menojen valvontaa ei voida löysätä eikä talouspoliittisesta linjasta saa olla epäselvyyttä. Muun muassa näistä syistä myös keskustan vaihtoehtoinen budjettilinja on torjuttava; jo muutos aiheuttaa liian suuria riskejä ilman, että tuloksesta olisi takeita.

Talman! Vi får inte heller glömma det vi alla vet att vi inom en mycket snar framtid står inför frågan om en bindning till EU:s valutakursmekanism Erm. Redan i sig är detta en grannlaga uppgift, inte minst vad gäller val av rätt tidpunkt. I vilket fall som helst kommer det att betyda att vi om ett par år, då en eventuell lågkonjunktur kanske sätter in på allvar, har färre instrument att använda. Eftersom Erm är ett led i vår strävan att uppfylla Emu-kriterierna, är föreliggande budget och kommande budgetar det också.

Såsom svenska folkpartiets riksdagsgrupp framhöll i ett uttalande för någon vecka sedan handlar Emu-närmandet i det här skedet för Finland om att bibehålla största möjliga ekonomiska handlingsfrihet. Bara om vi är med i processen klarar vi en framtida tillvaro med eller utan Emu.

Puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä kannattaa vuoden 1996 talousarvioesityksen hyväksymistä valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisesti.

Talman! Som grupp tillstyrker svenska riksdagsgruppen att 1996 års budgetförslag godkänns i enlighet med statsutskottets betänkande.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Vihreät lähtivät mukaan hallitusyhteistyöhön tietoisina valtion paisuneesta velkataakasta. Hallitusneuvotteluissa kirjattiin valtiontalouden säästöohjelma ensi vuoden osalta ja budjettiriihessä lyötiin lukkoon myös vuosien 1997—1999 säästösummat. Säästöurakan mittavuus on ollut selvillä kaikilla hallitusryhmillä jo alusta alkaen. Vihreät ovat hyväksyneet kipeät leikkaukset, jotta valtiontalous saataisiin tasapainotettua. Pahempi vaihtoehto olisi kaaos, johon säästöjen tekemättä jättäminen johtaisi.

Syksyn lukuisten budjettilakien käsittely on ollut eduskunnalle ankara urakka. Vaikeita lakeja käsitelleet valiokunnat ovat joutuneet harkitsemaan linjaansa oikeudenmukaisuuden kannalta. Eräät lait muuttuivatkin eduskuntakäsittelyssä. Esimerkiksi vaikeavammaisten kuntoutusmahdollisuuksia ja työmarkkinatukilakiesitystä parannettiin hallituksen esittämästä ja ulkomaalaisten palkansaajien lähdeverotusta koskevaa esitystä tiukennettiin. Eduskunnalla on ollut sananvaltaa, sitä vihreät pitävät hyvänä asiana.

Vaikka hallituksessa on valinnut yksimielisyys säästöjen määrästä, mielipiteet niiden tarkasta kohdentamisesta ovat vaihdelleet hallitusryhmissä. Vihreille vaikeimpiin säästöpäätöksiin kuului kotihoidon tuen leikkaus. Jo hallitusneuvotteluissa pyrimme pienentämään kotihoidon tukeen kohdistuvaa säästösummaa ja onnistuimmekin kädenväännössä osittain. Käsiteltyä suurempi leikkaus olisi varmuudella romuttanut koko järjestelmän.

Kotihoidon tuen leikkauksen vaikutusta päivähoitopalvelujen kysyntään ja työttömyysturvan menoihin ei valitettavasti ole arvioitu kunnolla. Jo tästäkin syystä on tärkeää, että kotihoidon tuen leikkausten vaikutuksia seurataan ja seurauksista raportoidaan eduskunnalle, kuten valtiovarainvaliokunta budjettimietinnössään edellyttää. Seurannan välttämättömyys pätee myös muihin sosiaaliturvaan tehtyihin säästöihin.

Hallituspuolueiden kansanedustajien työtä helpottaa se, ettei oppositio ole esittänyt kelvollista vaihtoehtoa valtiontalouden tervehdyttämiseksi. Keskustan pari viikkoa sitten julkistama varjobudjetti ei ole realistinen vaihtoehto hallituksen talouspolitiikalle. (Ed. Aittoniemi: Mikä siinä ei ole realistista?) Ensinnäkään, ed. Aittoniemi, varjobudjetin laskelmat eivät ole luotettavia, yhtälö ei toimi. Esimerkiksi ehdotus ylimääräisen arvonlisäverotuoton ohjaamisesta 1,5 miljardin markan edestä Kansaneläkelaitoksen rahastoihin on outo. Keskustan varjobudjetti ei lisäisi ratkaisevasti kysyntää eikä arvonlisäveron tuotto voisi kasvaa noin suurella summalla, joten varjobudjettiin jää rahoitusvajetta erityisesti, kun keskusta toisaalta vaatii eräiden palvelualojen arvonlisäverokannan alentamista. Myöskään pitäviä perusteluja varjobudjetin työllistävyydelle ei ole olemassa.

Toiseksi vihreät eivät pidä keskustan linjaamaa kokonaisuutta oikeudenmukaisena. Keskustan esitys kehitysyhteistyömenojen leikkaamisesta vielä 200 miljoonalla markalla sotii räikeästi vihreiden oikeustajua vastaan. (Ed. Aittoniemi: Pitäisi lisää vielä leikata!) Se osoittaa, ettei keskusta aja maailman laajuista rikkailta köyhille -politiikkaa. (Ed. Aittoniemi: Omat asiat ovat tärkeimpiä!) Jos haluamme estää globaalisti köyhyyden kasaantumista ja ympäristöongelmien kärjistymistä, on meidän edistettävä tehokasta ja järkevällä tavalla kohdennettua kehitysyhteistyötä. Kehitysyhteistyömäärärahojen lisäleikkaukseen Suomella ei ole moraalista oikeutta. (Ed. Aittoniemi: Taloudellinen on!)

Ansioksi keskustalle on myönnettävä, että se vihdoin ryhtyi laatimaan hallituksen talouspolitiikalle vaihtoehtoa. Tämä voi ainakin periaatteessa johtaa perusteelliseen keskusteluun. Eräät keskustan ehdotuksista pk-yritysten maksutaakan keventämiseksi ovat oikean suuntaisia, mutta niiden rahoitus on hataralla pohjalla, kuten jo totesinkin.

Keskustan uskottavuutta pk-sektorin turvana tosin nakertaa Ahon hallituksen toiminta. Tuolloin yrityksiä lakosi kuin niittokoneen jäljiltä. Keskustan innostus puolustaa niin sanotun fuusioverotusdirektiivin täytäntöönpanosta kärsiviä suuryrityksiä herättää myös kysymyksen vastustaako, puolue myös kaikkia hallituksen esityksiä, vaikka ne olisi laadittu alkiolaisittainkin hyväksyttävällä tavalla. (Ed. Aittoniemi: Ei ole mitään alkiolaisuutta teidän esityksessänne!)

Hallituksen onnistuminen mitataan sen kyvyssä saavuttaa keskeisin tavoitteensa eli puolittaa työttömyys vaalikauden aikana. Työllisyyden kohentaminen on myös olennaista, jotta sosiaaliturvan leikkaukset eivät johtaisi syrjäytymiseen ja kansan jakautumiseen kahtia. Hallituksen työllisyysohjelma on hyvä alku työttömyyden puolittamiselle. Kerran kirjoitettu ohjelma ei kuitenkaan riitä, se vaatii uudistamista säännöllisin väliajoin.

Teollisuustuotanto pelkästään ei pysty kohentamaan Suomen työllisyyttä hallituksen tavoitteiden mukaisesti. Automaatio ja muu tuotannon tehostaminen johtavat siihen, ettei saman hyödykemäärän tuottamiseen tarvita tulevaisuudessa yhtä paljon työvoimaa kuin nyt. Erityistä huomiota on kiinnitettävä palvelualoihin ja siellä syntyviin työpaikkoihin. Tätä vihreät painottivat hallituksen laatiessa työllisyysohjelmaansa.

Verokiilaa on kavennettava erityisesti pienituloisten verotusta keventäen. Yrityksille suunnattavat vero- ja maksuhelpotukset on keskitettävä työnantajamaksujen alentamiseen. Nämä muutokset on vihreiden mielestä toteutettava viimeistään vuoden 97 budjettilakeja säädettäessä.

Teollisen pohjan monipuolistaminen vähentää taloutemme haavoittuvuutta. Suomella on mahdollisuus laajentaa tuotantoaan korkeaan teknologiaan ja luoda alalle uusia työpaikkoja. Muun muassa ympäristöteknologialla on huomattavat vientimarkkinat. Siksi on tärkeää huolehtia tutkimuksen ja tuotekehittelyn rahoituksesta muun muassa teknologian kehittämiskeskuksessa.

Terve talous perustuu ekologiseen kestävyyteen. Myös työllistämisen on oltava sopusoin-

nussa tämän ajatuksen kanssa. Tätä vihreät ovat korostaneet myös hallitustaipaleen aikana. Tavoittelemme vihreää verouudistusta, joka merkitsee ympäristöverojen lisäämistä työhön perustuvaa verotusta keventäen. (Ed. Aittoniemi: Veroja kuin veroja!)

Energiapoliittiset ratkaisut ovat nousseet esiin kiivaasti myös syksyn poliittisessa keskustelussa. Teollisuuden ja työntekijöiden energiajuntta on pyrkinyt luomaan vaikutelman työllisyystilanteen paranemisesta mikäli maahamme rakennetaan uusia voimaloita. Vihreät haluavat rauhoittaa energiakeskustelua. Mielestämme on hallituksen energiansäästöohjelmaan nojautuen tehostettava energian käyttöä myös verotuksellisia keinoja hyödyntäen, edistettävä uusiutuvien energiavarojen käyttöä, toimittava aktiivisesti Venäjän maakaasun tavoin lisäämiseksi siirtymävaiheen energiapoliittisena vaihtoehtona, pysäytettävä Vuotoksen allashanke niin, että Kemijoki Oy vetää lupahakemuksensa pois vesioikeuskäsittelystä, (Ed. Aittoniemi: Mikä on konkreettinen ratkaisu?) ja uuden tuotantokapasiteetin osalta noudatettava Suomen ratifioimia ympäristösopimuksia sekä ydinvoimakysymyksissä todettava eduskunnan syksyllä 1993 tekemän päätöksen olevan edelleen voimassa. (Ed. Aittoniemi: Entäs Rion sopimus?)

Arvoisa puhemies! Kuin kokeena vihreiden linjasta hallituksessa ja oppositiossa luin vajaa vuosi sitten pitämäni ryhmäpuheenvuoron tämän vuoden budjetin palautekeskustelussa. Monet tuossa puheenvuorossa esiin nostamani kysymykset ovat edelleen ajankohtaisia. Ne ovat myös pulmia, joihin vihreät ovat hallitusyhteistyössä pureutuneet, joskin sopeutuen moniin kompromisseihin.

Ahon hallitusta vihreät arvostelivat ristiriitaisuudesta eli epäoikeudenmukaisista säästöistä ja elinkeinotukien runsaudesta. (Ed. Aittoniemi: Nyt te harjoitatte vielä epäoikeudenmukaisempaa politiikkaa!) Vaadimme sosiaaliturvan rakenteiden remonttia, muttemme kiistäneet säästötoimien tarpeellisuutta. Esitimme myös vihreää verouudistusta vastaukseksi oravanpyörään, jossa työllistävät yritykset joutuivat maksamaan lamasta kasvaneina työttömyysvakuutusmaksuina, kun suhteellisen vähän työllistävä energiavaltainen vientiteollisuus selvisi kuin koira veräjästä.

Lipposen hallituksen linja eroaa Ahon hallituksesta. Uusi hallitus lähti purkamaan elinkeinotukiviidakkoa. Velkaongelman kärjistyttyä Ahon hallituksen työskentelyn tuloksena jäi Lipposen hallituksen tehtäväksi perusteellisen säästöohjelman toteuttaminen. Juustohöylän sijasta hallitus pyrkii myös sosiaaliturvan rakenteiden remonttiin. Tämän työn tuloksiin eduskunta tutustuu tuloloukkutyöryhmän viimeisteltyä raporttinsa.

Historiallisesti Suomi on kiinnostavassa vaihtoehdottomuuden tilassa. Hallituksen kiperät ehdotukset valtiontalouden tasapainottamiseksi hyväksytään eduskunnassa, koska niille kokonaisuutena ei ole olemassa parempaa vaihtoehtoa. (Ed. Aittoniemi: Keskustan vaihtoehto!) Hallituksen työtä terästäisi nykyistä valppaampi oppositio. Valitettavasti sitä ei ole näköpiirissä.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Tämä budjettikäsittely niin kuin myös käytetyt ryhmäpuheenvuorot osoittavat, että kristillisen liiton budjettilinja, finanssipolitiikka niin kuin myös työllisyyspolitiikka on se ainoa oikea.

Hallitus on syyttänyt kansaa siitä, että hallituksen linja ei onnistu, hallitus syyttää kansaa siitä, että kansa ei kuluta, mutta on täysin ymmärrettävää, että kansa ei kuluta, kun kansalta viedään kulutusmahdollisuudet pois. Keskustan vaihtoehtobudjettia on myös hallitus hyvin voimakkaasti moittinut ja todennut sen olevan turmiollinen. Tämä tarkoittaa sitä, että ainoa järkevä linja on kristillisellä liitolla.

Kyllä me hyväksymme hyvin paljon tästä ensi vuoden budjetista, mutta me toivomme, että hallitus pysyisi niissä asioissa, mistä nykyiset hallituspuolueet edellisellä kaudella ja osittain myöskin tällä kaudella ovat paljon puhuneet.

SDP:n puheenjohtaja Paavo Lipponen esitti viime kaudella, että Emu-kriteereihin pitää saada myös työllisyyskriteeri mukaan. Näin hän sanoi myös pääministerinä tässä salissa, mutta mitään ei ole tapahtunut. (Min. Jaakonsaari: Ei sanonut!) — Kyllä, ministeri Jaakonsaari, hän on näin esittänyt, että työllisyys pitäisi ottaa Emu-kriteeriksi. (Min. Jaakonsaari: Päinvastoin!) Kun ministerit ovat käyneet keskusteluja ulkomailla, on ilmeisesti käynyt selväksi, että tämä ei onnistu. Työllisyyskriteeriä ei voida ottaa Emu-kriteeriksi.

Mutta me kristillisessä liitossa kysymme, miksi me emme voisi ottaa kansallisessa päätöksenteossa työllisyyskriteeria Emu-kriteeriksi. (Min. Jaakonsaari: Niin on otettu!) — Jos ministeri Jaakonsaari on sitä mieltä, että on otettu, niin silloin minä toivon, että hallitus hyväksyisi sen, minkä kristillinen liitto on esittänyt eli että me olemme Emu-kypsiä vasta silloin, kun työttö-

myysprosentti on enintään kolmen parhaan EU-maan keskiarvo plus 2 prosenttia. (Min. Viinanen: Ei käy!) — Ei käy, sanoi ministeri Viinanen. Se tarkoittaa sitä, että ministeri Viinanen ei pidä työllisyyskriteeriä niin tärkeänä, että se voitaisiin ehdottomaksi kriteeriksi panna.

Ministeri Viinanen ja ministeri Jaakonsaari pitävät tietenkin korkokriteeriä tärkeänä. Siinä on kolmen parhaan maan keskiarvo plus onko se nyt puolitoista vai kaksi. Inflaatiosta on samanlainen vaatimus, kolmen parhaan maan keskiarvo plus puolitoista tai kaksi. Me kysymme, miksi ei voisi olla samanlainen kriteeri kansallisessa päätöksenteossa myös työllisyydestä. Toivomme tietenkin, että hallitus tämän huomaisi, ennen kuin on liian myöhäistä.

Neljän kuukauden käsittely valiokunnassa on hyvin vähän muutosta budjettiin saanut aikaan. Suurimmat muutokset tulevat tulojen puolelle. On huomattu, että tuloverokertymä tulee olemaan noin 4 miljardia suurempi. Mutta ne muutokset, mitkä tulevat menojen puolelle, ovat todella vaatimattomia.

Onneksi vaikeavammaisten kuntoutusmäärärahaa ei leikattu. Onneksi tehtiin pieniä korjauksia sairausvakuutuslain leikkauksiin, mutta olisi pitänyt tehdä huomattavia muutoksia moneen, moneen muuhun budjettilakiin.

Vasemmistoliiton ryhmäpuheessa korostettiin, miten tärkeätä on elvyttää rakentamista tässä maassa, mutta hallitus on valitettavasti toiminut päinvastoin. Ylimääräinen korkovähennys alenee eli tämäkin vaikuttaa rakentamiseen. Arvonlisäveron palautus loppuu tänä vuonna. Projektirakentaminen ulkomaille vaikeutuu. Nämä kolme tekijää vaikuttavat kielteisesti rakennustyöllisyyteen. Näistä asioista me olemme tässä salissa äänestäneet.

Ministeri Andersson kiittää ammattiyhdistyksiä siitä, että ammattiyhdistykset ovat nostaneet rakentamisen elvyttämisen pinnalle. Totean tässä, että se on ollut monta kertaa äänestyksen kohteena tässä salissa, muun muassa nämä kohdat, mitkä äsken mainitsin.

Tämän neljän kuukauden käsittelyn aikana budjettilakien käsittelyn yhteydessä hallituksen edustajat ovat hyvin voimakkaasti puhuneet budjettileikkauksia vastaan ja budjettilakien muutoksia vastaan, mutta ovat äänestäneet puolesta. Sen sijaan ministerit ovat puhuneet puolesta ja ministerit ilmeisesti katsovat, että tavoitteisiin on päästy, kun hallitus on ottanut työllisyyden ja yhteisvastuun keskeiseksi teemaksi.

Myös ministeri Niinistö totesi talous- ja työllisyyspoliittisessa keskustelussa, että työttömyysluvut ovat ratkaisevasti kääntyneet laskuun. Ministeri Niinistö ei kuitenkaan vastannut kysymykseen, miten paljon työttömyys on muuttunut toukokuusta 95 lokakuuhun 95, mutta voin ne luvut antaa. Toukokuussa työttömyys oli 448 195, lokakuussa 448 310 eli nousua on 115 henkeä — ja kuitenkin sanotaan, että työttömyys on ratkaisevasti kääntynyt laskuun.

Ilmeisesti myös ministeri Andersson katsoo, että on onnistuttu työllisyys- ja yhteisvastuuasiassa, kun hän totesi eduskuntakeskustelussa, että yhden prosentin työttömyysvakuutusmaksulla on huomattava merkitys pien- ja keskisuurelle yrittäjälle. Totean, että tämän vaikutus kahden työntekijän työnantajalle on noin 150 markkaa kuukaudessa. Tällä on sitten huomattava merkitys samanaikaisesti, kun 300 markan leikkaus lapsiperheiltä on markkamäärä, josta saman ministerin mielestä pienituloiset perheet selviytyvät.

Arvoisa herra puhemies! Kristillinen liitto ei ole budjettia kovinkaan paljon moittinut. Me katsomme, että olisi edesvastuutonta siirtää suuri velkataakka seuraavalle sukupolvelle. Kyllä me haluamme eduskunnassa toimia niin kuin huolelliset perheenisät. Se perheenisä, joka siirtää lapsille suuren velkataakan, on ollut huono perheenisä. Se eduskunta, joka siirtää seuraavalle sukupolvelle suuren velkataakan, on ollut huono isä, huono eduskunta. Tästä syystä me olemme hyväksyneet leikkausten loppusumman.

Mutta on selvää selvempi, että olisimme halunneet eräitä muutoksia siihen. Me emme ole tehneet niin kuin keskustapuolue muutosehdotusta valtionosuuksien leikkauksesta. Keskusta olisi hyväksynyt vähän päälle 2 miljardia. Kristillinen liitto hyväksyi 3,8 miljardin leikkaukset, mutta, kuten RKP:n ryhmäpuheenvuorossa todettiin, olemme esittäneet, että köyhille kunnille, niille kunnille, joilla ei mene hyvin, osoitettavaa harkinnanvaraista avustusta nostettaisiin 250 miljoonalla markalla. Niin kuin hallituspuolueiden edustajat ovat todenneet, kaikilla kunnilla ei mene hyvin. Jos tämä todetaan, silloinhan pitäisi auttaa niitä kuntia, joilla ei mene hyvin.

Olemme myöskin hyvin varmoja siitä, että tulevaisuus tulee osoittamaan, että hallituksen talouspoliittinen linja on väärä, työttömyys ei tule laskemaan. Ainoa järkevä linja työllisyyspolitiikassa on kristillisen liiton työllisyysohjelma, johon toivon ministeri Jaakonsaaren paneutuneen. Jos hän on paneutunut siihen ja jos hän löytää siitä virheitä, toivon, että saamme kuulla, mitkä

virheet meidän ohjelmassamme ovat. (Ed. Pekkarinen: Turha toivo, eivät ne pysty kommentoimaan!) Olen aivan varma siitä, että kristillisen liiton työllisyysohjelma toteutuu ennemmin tai myöhemmin.

Merkittävin keino on, niin kuin aikaisemmin olen todennut, sapattivapaalaki, jonka pitäisi olla pysyvä ja pakollinen. Sen rahoittaminen on loppujen lopuksi aika helppoa. Palkankorotuksilla ja verohelpotuksilla, mitä meille ensi vuonna annetaan, olisimme voineet rahoittaa pysyvän ja pakollisen sapattivapaalain niin, että jokainen työntekijä olisi kuuden vuoden välein päässyt kuudeksi kuukaudeksi vapaalle 50 prosentin korvauksella. Tämän työllistämisvaikutus olisi huomattava. Sen teoreettinen vaikutus olisi lähes 200 000. Vaikka vaikutus jäisikin pienemmäksi, joka tapauksessa lain merkitys olisi ollut huomattava.

Toinen merkittävä kohta työllisyysohjelmassamme on se, mihin osittain hallitus meni, mutta hallituksen olisi pitänyt ottaa vielä yksi askel oikeaan suuntaan. Kun työttömyysvakuutusmaksuja alennetaan, se merkitsee kassoille ja valtiolle menetystä vajaa 4 miljardia markkaa. Olemme melko varmoja siitä, että työttömyysvakuutusmaksun alentaminen ei tule luomaan kovin monta uutta työpaikkaa. Kristillisen liiton linja on tässä suhteessa sellainen, että annetaan työnantajille vaihtoehto: joko he maksavat työttömyysvakuutusmaksun tai samalla summalla työllistävät. Vuonna 93 työnantajat maksoivat noin 10 miljardia työttömyysvakuutusmaksuja. Viime vuonna se oli selvästi pienempi ja ensi vuonna se on pienempi. Sillä 10 miljardilla markalla olisi voitu työllistää 100 000 työntekijää 100 000 markan vuosipalkalla. Jos tämä olisi vaihtoehto, silloin työnantajat valitsisivat tämän vaihtoehdon. Nyt se ei ole vaihtoehto. Nyt alennettiin jo siten, että vaikutus on 4 miljardia. Pelkään, että kovin suuria vaikutuksia työllisyyteen tällä ei tule olemaan.

Herra puhemies! Ihan lyhyesti ne kohdat, joihin kristillinen liitto yritti saada valiokunnassa ja yrittää saada tässä salissa muutosta: Sairausvakuutuslain minimipäivärahan vaikutus noin 70 miljoonaa. Yksityisteiden leikkaukset 80 miljoonaa. Kotihoidon tukeen olisi pitänyt saada 500 miljoonaa lisää. Olisimme olleet valmiit leikkaamaan 200 miljoonaa eikä 700 miljoonaa, niin kuin hallitus esitti.

Kansallista maataloustukea antaisimme 270 miljoonaa markkaa lisää. Haluan todeta, että uutiset maailmalta ja Euroopasta kertovat, että Euroopan unionissa suunnitellaan tänä päivänä vehnälle vientiveroa. Vähän aikaa sitten annettiin vientitukea. Nyt vientituki on muuttunut vientiveroksi, kun vehnän hinta on noussut kaksinkertaiseksi. Vehnän hinta on maailmanmarkkinoilla tänä päivänä noin 1 000 markkaa tonnilta eli markka kilolta. Me pidämme kristillisessä eduskuntaryhmässä varsin tärkeänä, että Suomi pysyy myöskin omavaraisena maataloustuotteiden osalta. Kuulin, että esimerkiksi sianlihan osalta emme enää olisi omavaraisia. Mistä se johtuu? Johtuuko se kotimaisen kulutuksen kasvusta vai johtuuko se jostakin muusta, sitä minä en tiedä, eikä sillä olekaan niin suurta merkitystä. Suuri lihavuori, mikä meillä on ollut, on supistunut niin, että emme enää ole omavaraisia. Kun emme tiedä, minkälaiseksi maailma kehittyy, katsomme, että pitää huolehtia siitä, että omasta maasta saadaan riittävästi ja puhdasta ruokaa.

Takaisin niihin leikkauksiin, joita kristillisessä liitossa olemme moittineet. Kehitysyhteistyön määrärahoista edellinen eduskunta päätti lähes yksimielisesti, että ehdoton minimi on 0,4 prosenttia bruttokansantuotteesta. Nyt jäämme sen alle, ja ainakin me haluamme pysyä niissä päätöksissä, mitkä olemme tehneet, ja tulemme esittämään 200 miljoonaa markkaa lisää. Niin kuin mainitsin, kuntien valtionosuuksiin hyväksymme 3,8 miljardin markan leikkaukset edellyttäen, että annetaan 250 miljoonaa niille kunnille, joilla menee huonosti.

Herra puhemies! Nämä pienemmät leikkaukset ovat vähän toista miljardia. Me katsomme, että ei ollut viisasta luopua televerosta, joka kuitenkin tuottaisi ensi vuonna 400 miljoonaa markkaa. Sillä olisimme voineet sairausvakuutuslain minimipäivärahan poistamisen eliminoida, olisimme voineet antaa yksityisteille 80 miljoonaa markkaa, olisimme voineet antaa kehitysyhteistyötukea 200 miljoonaa.

Katsomme myös, että pörssivero pitäisi palauttaa. Tiedämme varsin hyvin, että jos se vanhassa muodossa palautetaan, niin Suomen arvopaperipörssi saattaa siirtyä ulkomaille, mutta olemme sen verran miettineet, että olemme omasta mielestämme löytäneet siihenkin ratkaisun, kun tehdään merkintä arvo-osuusjärjestelmään maksulliseksi. Vanhalla pörssiverolla saisimme 700—800 miljoonaa markkaa, ja sillä olisimme voineet kotihoidon tuen leikkauksista luopua, olisimme voineet antaa kansallista maataloustukea yli 200 miljoonaa markkaa.

Lisäksi totean pörssiverosta, että varsinaista arvopaperikauppaa se ei kyllä leikkaisi eikä sii-

hen vaikuttaisi, mutta keinotteluun se vaikuttaisi. Jos on pienikin maksu arvopaperikaupassa, niin se vaikuttaa kyllä keinotteluun. Luulen, että valtiovarainministeri on oppinut viiden vuoden aikana, mitä keinottelu kansantaloudelle saattaa aiheuttaa, ja että valtiovarainvarainministeriö siitä syystä lähtee voimakkaasti ajamaan pörssiveron palauttamista ihan isänmaallisista syistä.

Arvoisa herra puhemies! Niin kuin aluksi totesin, budjettikäsittely on osoittanut, että olisi syytä tehdä nämä pienet muutokset, mitkä esitin. Ne eivät ole suuria eivätkä lisää valtion velkaa, eivät ne sitä myöskään vähennä, mutta ne ovat omiaan vaikuttamaan siihen, että hallituksen tavoitteet työllisyyden parantamisesta ja yhteisvastuun lisäämisestä saavutettaisiin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Euroopassa käydään kahden ideologian välistä kilpailua. Tällä kertaa vastakkain eivät ole kapitalismi ja sosialismi, tällä kertaa vastakkain ovat vapauden ja vakauden aatteet. Vakauden kannattajat pyrkivät ratkaisemaan aikamme ongelmat lisäämällä ennustettavuutta, lujittamalla instituutioita ja minimoimalla muutoksia. Vapauden kannattajat uskovat ongelmien poistuvan, kun ihmisten, yritysten ja kansakuntien potentiaali päästetään irti, kun vähennetään säännöstelyä ja verorasitusta. Kummassakin ryhmässä on monenlaista porukkaa. Vakauden leiriin kuuluvat niin Puolan kommunistit kuin Ruotsin sosialidemokraatit. Vapauden leirissä ovat EU:n neljän vapauden kannattajat, mutta myös Amerikassa tilaa itselleen raivaavat libertaristit, kaiken mahdollisen vapauttajat. Kuten aina, aatetta voi palvella sekä viisaasti että tyhmästi.

Paavo Lipposen hallitus on taipaleensa alusta saakka korostanut vakautta, ennustettavuutta ja perinteisten toimintamallien merkitystä. Sen politiikan taustalla on ollut usko siihen, että ohjasten kiristäminen riittää. Kun laukka vakautetaan raviksi, niin perille päästään tasaisen varmasti.

Jos eläisimme 1970-lukua, hurraisin Lipposen hallituksen budjetille, hurraisin koko sen politiikalle. Alhainen inflaatio, kurinalainen budjetti ja hyvin luistava kolmikantayhteistyö, nämä kaikki olivat asioita, joilla Suomen suljettua kansantaloutta hallittiin 20 vuotta sitten, niiden avulla 70-luvun lama nostettiin pitkäksi nousukaudeksi. Mutta me emme elä 70-lukua. Me olemme keskellä historiallista murrosta, joka muokkaa maailmaamme samaan tapaan kuin teollinen vallankumous muokkasi Suomea viime vuosisadalla. Tällaisessa murroksessa kaiken vakauttaminen on kaiken jähmettämistä. Se on tarpeellisten muutosten estämistä.

Kaiken vapauttaminen ei suinkaan ole ratkaisu, mutta viisaria tulisi siirtää huomattavasti vapauden suuntaan. Vapautta voidaan lisätä muuttamalla verotusta niin, että ihmiselle jää enemmän päätäntävaltaa omista rahoistaan. Sitä voidaan lisätä muuttamalla työmarkkinoita niin, että pienelläkin palkalla voi ottaa töitä vastaan. Sitä voidaan lisätä muuttamalla sosiaaliturvaa niin, että se ei rankaise lyhyistä työsuhteista.

Näitä muutoksia Lipposen hallitus ei ole kunnolla aloittanutkaan. Se on ainoastaan vakauttanut velan hoidon, nujertanut inflaation ja vakiinnuttanut työttömien määrän. Minkäänlaiseen systeemihyppäykseen ei hallitus ole pyrkinyt. Päinvastoin asioita on viety eteenpäin vanhan maailman vanhoilla keinoilla, kolmikantasopimuksilla, äärimmilleen viritetyllä puoluekurilla ja pääministerin aseman vahvistamisella muiden ministerien ja parlamentarismin kustannuksella. Pahinta on ollut katsoa sitä, että edes yksimieliset eduskunnan valiokunnat eivät ole pystyneet pääministerin päätä kääntämään. Kutsukoon tätä parlamentarismiksi, joka kehtaa.

On kuitenkin lohduttavaa panna merkille, että muut Euroopan maat eivät ole meitä paremmassa asemassa. Entiset mallimaamme Saksa ja Ruotsi ovat samassa kriisissä kuin Suomi: Valtio velkaantuu, työ on kallista, verotus liian korkeaa ja ihmiset tyytymättömiä. Ranskassa kaikkeen tähän pitää lisätä vielä barrikadeille noussut ayliike. Sitä meillä ei sentään ole. Muutoin ongelmat ovat hyvin saman laatuisia.

Ongelmien samankaltaisuus ei ole ihme. Valitettava tosiasia on, että millään Länsi-Euroopan maalla, öljy-Norjaa lukuun ottamatta, ei ole realistisia mahdollisuuksia työttömyyden tai valtiontalouden ongelmien nopeaan tai edes kohtuullisen hitaaseen ratkaisemiseen. Olemme siis surkeassa seurassa, mutta hieman paremmassa jamassa kuin kurjimmat kumppanimme.

On mielenkiintoista, että ainoat maat Euroopassa, joissa talous kasvaa odotuksia kovempaa, ovat Viro ja Tshekki. Nämä maat ovat nostaneet vapauden vakautta tärkeämmälle sijalle. Toki vakaa valuutta on ollut pyrkimyksenä, mutta sen ohella ei suuria instituutioita ole rakennettu. Päinvastoin pyrkimyksenä on ollut välttää sään-

nöksiä ja pitää verotus niin matalalla kuin suinkin mahdollista. Tulokset ovat olleet lähtökohtiin nähden hyviä. Tshekissä työttömyyttä ei ole, ei liioin valtion velkaa. Virossa menee huomattavasti paremmin kuin muissa Baltian maissa.

Vaikka Virosta ja Tshekistä voikin saada vahvoja virikkeitä, en silti ole nostamassa niitä malliksi Suomelle. Ainoa kunnon malli löytyy Euroopan ulkopuolelta. Sen mallin nimi on Uusi-Seelanti. Uusi-Seelanti ajautui rajuihin taloudellisiin vaikeuksiin 80-luvulla. Maatalouden subventoitu vienti Eurooppaan tyrehtyi yhtä totaalisesti kuin Suomen vienti Neuvostoliittoon hieman myöhemmin. Seurauksena oli työttömyyttä, velkaa ja hammasten kiristystä. Monien vakauttamisyritysten jälkeen Uuden-Seelannin hallitus päätti lähteä uudelle tielle. Se vapautti työmarkkinat, alensi verotusta, perkasi sosiaaliturvan ja säästi. Tulokset ovat olleet merkillepantavan hyviä: Työttömyys on vähentynyt, valtiontalous on saatu oikealle uralle, yrittäjyys on kasvanut, ja maahan on tullut aivan uusi tekemisen meininki.

Vuosisadan alussa Uusi-Seelanti oli ensimmäinen maa, joka antoi naisille äänioikeuden. Suomi tuli hyvänä kakkosena perässä. Nyt Uusi-Seelanti on ensimmäinen Oecd-maa, joka on toteuttanut uuden ajan vaatiman talouden rakennemuutoksen. Suomen on syytä tässäkin asiassa seurata hyvänä kakkosena perässä. Vanhaa sanontaa mukaellen: Uuden-Seelannin tie on meidän tiemme!

Arvoisa puhemies! Nuorsuomalaisten varjobudjetti ja siihen sisältyvä veromalli tähtäävät taloudellisen rakennemuutoksen välittömään aloittamiseen. Kuvaan ensin veromallin, sitten kommentoin eräitä hallituksen budjetin yksityiskohtia.

Nykyisen noidankehän purkaminen kannattaa aloittaa verotuksesta. Näin siksi, että verotuksen muutos vaikuttaa nopeasti sekä kysyntään että työllisyyteen. Nuorsuomalaisten lääke nykyiseen työttömyyteen ja näköalattomuuteen on tasavero, jolla on sosiaalinen omatunto. Tämä tarkoittaa siirtymistä tuloverojärjestelmään, jossa on kaksi osaa: Ensinnäkin kokonaan veroton osuus, joka olisi vähintään 3 500 markkaa kuukaudessa ja enimmillään noin 5 000 markkaa kuukaudessa. Tämän jälkeen veroa pidätettäisiin kaikilta samalla prosentilla.

Tällainen veromalli olisi ensinnäkin oikeudenmukainen, koska pieniä tuloja ei verotettaisi lainkaan; se olisi kannustava, koska jokaisesta markasta jäisi enemmän käteen kuin menisi verottajan pussiin, ja kolmanneksi niin yksinkertainen, että koko veroilmoituksen voisi tehdä postikortilla.

Laskelmat osoittavat, että ensimmäinen askel yllä kuvattuun tasaveromalliin voitaisiin ottaa vaikka heti. Näissä laskelmissa tuloverotuksen kokonaan veroton osuus on 42 000 markkaa vuodessa. Tämän jälkeen veroa maksetaan 27 prosentin mukaan. Kunnallisvero lisätään yleiseen veroasteeseen, siis mainittuun 27 prosenttiin, kuitenkin niin, että mainittu veroton osuus säilyy. Näillä olettamuksilla päästäisiin järjestelyyn, joka hyödyttäisi 2,7:ää miljoonaa suomalaista, erityisesti niitä, joiden tulot ovat alle 100 000 markkaa vuodessa. Marginaaliverotus ei missään tuloluokassa nousisi yli 50 prosentin.

Valtion tuloja kyseinen malli vähentäisi noin 7 miljardia. Tämä aukko voitaisiin paikata luopumalla tarpeettomista tulonsiirroista, siis sellaisista, jotka nykyisin kerätään pois verotuksella, myymällä valtion omaisuutta ja siirtämällä verotuksen painopistettä kulutukseen. (Ed. Aittoniemi: Mitä ne tarpeettomat tulonsiirrot ovat?) — Tarpeettomat tulonsiirrot ovat niitä, jotka ensin annetaan ja sitten kerätään pois verotuksella. Suunnitelma veroremontin rahoitukseen on esitelty nuorsuomalaisten varjobudjetissa. En käy sitä tässä lävitse. Toimitan sen mielelläni myös kansanedustaja Aittoniemelle.

Verotuksen muutosta ei pidä toteuttaa yksinään. Myös sosiaaliturva ja työmarkkinat tarvitsevat rohkeita muutoksia. Uudistukset on kuitenkin viisasta aloittaa verotuksesta. Verotuksen kevennyksellä voidaan palauttaa usko siihen, että Suomessa kannattaa puurtaa oman elämänsä parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Käsiteltyäni budjetin aatteellista taustaa ja sen rakenteellisia ongelmia aion nyt siirtyä budjetin sisältämien lukujen kommentoimiseen.

Hallituksen budjettiesityksen loppusumma sisältää 10 miljardin menoleikkaukset. Näiden suuruusluokka on oikea. Nuorsuomalaiset esittivät vaaliohjelmissaan koko vaalikaudelle 25—30 miljardin markan menojen vähennyksiä. Vähennykset olisivat ajoittuneet siten, että 10 miljardia vuodelle 96, toiset 10 miljardia vuodelle 97, 5 miljardia vuodelle 98 ja talous- ja työllisyyskehityksestä riippuen mahdollisesti 5 miljardia vielä vuodelle 99.

Vaikka budjetin loppusumma on oikea, liittyy budjettiin lähinnä kolmenlaisia ongelmia:

1) Emu-lähentymisohjelman ja budjetin työttömyyskuva on valitettavasti liian optimistinen.

Budjetissa verotuksen painopistettä ei siirretä työn verottamisesta kulutuksen verottamiseen. Siten budjetti ei tue työttömyyden alentumista.

2) Leikkaukset kohdistetaan osin väärin. Perustoimeentulon leikkausten sijasta painopisteen olisi pitänyt olla ansiosidonnaisten tukien saneeraamisessa.

3) Budjetissa ei selkeästi panosteta tulevaisuuden menestymisedellytysten parantamiseen. Suomeksi sanoen rahaa kaadetaan yhä liikaa tukijärjestelmiin eikä riittävästi tutkimukseen, kehitykseen ja kulttuuriin.

Seuraavassa nostan esille eräitä eroja nuorsuomalaisen varjobudjetin ja hallituksen esityksen välillä. Kuten aiemmin totesin, loppusumma kuitenkin näissä esityksissä on sama.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla nuorsuomalaisten mielestä lapsilisien leikkauksesta, joka on noin 750 miljoonaa, tulee luopua ja kansaneläkkeiden pohjaosan indeksikorotus suorittaa. Liikenneministeriön hallinnonalalla nuorsuomalaisten mielestä tulisi panostusta tietoyhteiskunnan infrastruktuurin luomiseen lisätä 300 miljoonalla. Tämän lisäksi opetusministeriön hallinnonalalla opintotukien leikkauksista ja kirjastomenojen vähennyksistä tulee mielestämme luopua.

Arvoisa puhemies! Vaikka loppusumma budjetissa on oikean suuruinen, on siinä sekä suuria periaatteellisia että rakenteellisia ongelmia, joihin olen tässä esityksessäni puuttunut.

Ed. Perho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Suomi vaeltaa jo neljättä vuotta "Suurtyöttömyyden Siinaissa". Alistuneisuus onkin alkanut lisääntyä, ja usko korpivaelluksen oppaisiin on sekin ehtymässä. Näin on käynyt siksi, että ennustelut työttömyyden nopeasta vähentämisestä ja vähenemisestä eivät selvästikään ole toteutuneet eivätkä toteudu. Ahon hallituksen kaudella ilmoiteltiin vähän väliä suurtyöttömyyden kääntyneen jo laskuun. Samanlainen pieleen ennustaminen on jatkunut myös Lipposen hallituksen kaudella.

Hallituksen budjettiesitys tuotiin eduskuntaan viime syyskuussa. Budjettiesityksen liitteenä olevassa taloudellisessa katsauksessa on entiseen tapaan neljännesvuosittainen ennuste työttömyyden kehityksestä. Tuon ennusteen mukaan heinä-lokakuussa työttömiä piti olla 404 000 Tilastokeskuksen laskelmien mukaan. Todellisuudessa työttömiä oli kuitenkin Tilastokeskuksen lukujen mukaan 20 000 enemmän eli 424 000. Myös edellisen vuosineljänneksen aikana työttömiä oli selvästi valtiovarainministeriön ennustetta enemmän, ja niin näyttää käyvän myös tämän vuoden loppukuukausien osalta.

Kun näinkin lyhyen aikavälin ennusteet menevät pahasti pieleen, voi hyvin perustein kysyä, miten vankalla pohjalla talouspolitiikan olettamukset ylipäätään ovat. Kuka yleensäkään voi luottaa hallituksen työllisyyslupauksiin ja -ennusteisiin, jos jo muutaman kuukauden sisällä erehdytään kymmenillätuhansilla työttömien määrässä ja kehityksessä.

Työttömyyslukujen pysyminen korkealla tasolla ei ole kuitenkaan ehkä niin yllättävää kuin se joidenkin mielestä on. Talouden nousu on keskittynyt pääomavaltaiseen vientiteollisuuteen. Tuottavuuden kasvu ja uusi teknologia syövät työpaikkoja. Kapitalistinen tietoyhteiskunta näyttää olevan myös työttömyyden yhteiskunta, jossa tiedon valtaväylät uhkaavat jäädä hyväosaisten etuoikeudeksi.

Kymmenettuhannet perheet ovat edelleen ylivelkaantuneita. Velkaneuvontaan jonotetaan ja velkajärjestelyhakemuksia tehdään yli tuhannen kappaleen kuukausivauhdilla. Sosiaaliturvaleikkaukset supistavat kulutuskysyntää ja pitävät yllä epävarmuutta työssäkäyvienkin perheissä, saati sitten työttömien kodeissa. Julkinen sektori ei anna vetoapua talouden nousulle ja työllisyydelle, kuten joskus ennen, vaan säästöt ja saneeraukset vievät työpaikkoja monissa julkisissakin palveluissa.

Yllättävää ei ole sekään, että työttömyyden vuoksi koulutustaan jatkaneet nuoret tulevat nyt uudelleen työmarkkinoille. Tässähän on jollakin tavoin päivitelty sitä, että vaikka työllistettyjen määrä kasvaa, niin työttömyys ei kuitenkaan samassa suhteessa putoa. Tämä oli täysin ennustettavissa oleva asia niiden osalta, jotka näihin kysymyksiin ovat perehtyneet. Ja kuinkas muuten: Jos kerran koulutetaan, niin tullaan tietysti sitten myöskin työmarkkinoille.

Hallitus on julistautunut työllisyyshallitukseksi, mutta samalla se kieltää itseltään sellaiset budjettipoliittiset keinot, jotka välittömästi lisäisivät työpaikkoja. Tukityöllistettyjen määrä esimerkiksi on tänä vuonna jopa pienentynyt. Hallituksen työllisyysohjelma sisältää kyllä joitakin kannatettavia ajatuksia rakentamisen lisäämisestä, mutta selviä sitoumuksia määrärahojen lisäämisestä siinäkään ei kuitenkaan ole.

Tämä johtuu aivan selvästi siitä, että talouspo-

litiikan kiintotähtenä ovat Emu-kriteerit. Sanoihan Suomen hallituksen edustaja EU-maiden talous- ja valtiovarainministeriöiden edustajien kokouksessa, että "budjettitasapainoa ei saa vaarantaa työllisyyden hoidolla". Suomen edustajana siellä oli valtiovarainministeri Iiro Viinanen.

Nyt Suomessa on EU-maiden hitain inflaatio mutta toiseksi korkein työttömyys. Suomesta on tullut malliesimerkki työttömyyttä ruokkivasta deflaatiopolitiikasta, johon Emu-pakkopaita on viemässä miltei koko Länsi-Euroopan. Emu-rakennelmaan kuuluva joustojen ideologia lisää sekin epävarmuutta ja pelkoa. Kuka uskaltaa ottaa velkaa, ostaa asunnon tai tehdä muita pitkäjänteisiä ratkaisuja, kun ei ole varmuutta siitä, onko työpaikkaa enää huomenna tai onko palkka edes entisen suuruinen ylihuomenna?

Niiden, jotka ovat Emun kannalla, ei siis pitäisi kovin paljon valitella sitä, että kotimarkkinat ovat edelleen lamassa, rakennustuotanto montun pohjalla ja asuntokauppa jäissä. Pienet alennukset korkotasossa eivät selvästikään vaikuta talouden suhdanteisiin ja investointeihin niin paljon kuin toisinaan on väitetty ja luvattu.

Mitalin toinen puoli on tänäkin vuonna jatkunut viennin ripeä kasvu, joka on ollut ennustettuakin nopeampaa. Jos nykyisenkin hallituksen hellimä vientivetoisen kasvun ja hyvinvoinnin oppi pitäisi nyt paikkansa, asioiden pitäisi olla todella hyvässä kunnossa ja järjestyksessä, mutta näinhän ei todellakaan ole. Vapaiden pääomaliikkeiden maailmassa vientiyhtiöiden tulokset valuvat muun muassa ulkomaisiin investointeihin, jotka viime vuonna olivat ennätystasolla, yli 20 miljardia markkaa.

Arvoisa puhemies! Suurtyöttömyys ei poistu eikä edes puolitu, ellei ryhdytä todellisiin toimiin. Hallituksen onkin nyt syytä koota kaikki voimat ja myös voimavarat, jotta työttömyyden aleneminen saadaan aikaiseksi ennen seuraavaa lamaa. Jos siihen joudutaan korkeissa työttömyysluvuissa, olemme todella perikadon ja katastrofin partaalla. On siis tarkistettava ja täsmennettävä hallitusohjelmaa, jotta työttömyyden vähentämisen osalta saadaan tuloksia aikaan. Minusta hallitusohjelman työllisyyttä käsittelevät osat ja toimenpiteet ovat aivan liian yleisiä ja koko hallituksen työllistämisohjelma perustuu edelleenkin aivan liiaksi vain vientivetoiseen kasvuun.

Mitä sitten tulisi ja tulee tehdä? On ensinnäkin aloitettava aivan perinteinen elvytys lisäämällä hyvin voimakkaasti rakennustoimintaa ja peruskorjausta. Työsuhteiden muuttuminen kasvavasti pysyvistä määräaikaisiksi perustelee sekin erityisesti vuokra-asuntotuotannon lisäämistä välittömästi. Nyt ollaan tilanteessa, jossa noin miljoona on vakituisessa työsuhteessa, vajaa miljoona on määräaikaisessa, ns. epätyypillisessä työsuhteessa ja puoli miljoonaa on työttömänä. Kun rakenne muuttuu koko ajan epätyypillisten suuntaan, on selvää, että esimerkiksi omistusasunnot eivät tule enää entisellä tavalla olemaan asumisen päämuoto vaan vuokra-asuntoja tarvitaan todella paljon lisää. Minusta pitäisi käynnistää laajamittainen vuokra-asuntoprojekti, joka palvelisi sekä työllisyyttä nyt ja heti että myös rakennemuutoksen tuomaa tarvetta asumisen osalta.

On myös parannettava pienyritysten asemaa, koska ne tulevat olemaan niitä, kuten kaikki varmasti ovat samaa mieltä, jotka voivat paljonkin työllistää. Pienyritysten mahdollisuus työllistää edellyttää kuitenkin sosiaaliturvamaksujen perintäjärjestelmän perusremonttia. Palkkaperusteisesti perittävistä sivukuluista on siirryttävä sellaiseen järjestelmään, jossa ns. sivukulut peritäänkin liikevaihdon mukaan tai katteen pohjalta. Asiaa pitäisi nopeasti selvittää ja tutkia sekä luoda järjestelmä, joka pienyrityksiä auttaisi.

Tällainen muutos tarkoittaa käytännössä sitä, että suuryhtiöt joutuvat maksamaan enemmän, kun pienyrityksille annetaan helpotuksia. Tällainen painopisteen muutos on välttämätön siksi, että totta kai täytyy turvata rahat sosiaaliturvan ylläpitoon. Kaikille ei voi helpotuksia antaa, vaan joillekin niitä on lisättävä silloin, kun pienyrityksiä suositaan, kuten pitääkin tehdä.

Palvelutoimintaa harjoittavia pienyrityksiä on autettava myös alentamalla niiden arvonlisäveroa. Kun alv otettiin käyttöön, vasemmisto esitti salissa jo silloin vahvasti porrastettua alvtaulukkoa nimenomaan palvelevaa pienyritystoimintaa suosivasti.

Erityistä hätää on tunnettava meidän kaikkien pitkäaikaistyöttömyydestä, joka jatkuu hyvin pahana, kaikkein pisimpään työttömänä olleiden osalta entistäkin pahempana. Pitkäaikaistyöttömyysongelmaan ei saadakaan ratkaisua ennen kuin palautetaan valtiolle velvoite katkaista pitkittyvä työttömyys. On parempi tehdä mitä työtä tahansa kuin olla joutilaana ja syrjäytyä. Tästä minusta pitää ehdottomasti lähteä.

Tarvitaan kuitenkin ehdottomasti myös työn uusjakoa, toisin sanoen työajan lyhentämistä. Jos tätä kysymystä kierretään, mitään todellisia tuloksia ei tulla saavuttamaan työttömyyden vähentämisessä nopean teknologisen kehityksen

jatkuessa ja sen edelleen vielä nopeutuessa. Työajan lyhentäminen voidaan toteuttaa monella tavalla. Joissakin tapauksissa kuuden tunnin työpäivä on sopiva, joissakin tapauksissa neljän päivän työviikko voi olla sopiva tai tietty periodi työtä ja pidempi vapaa tai jokin muu muoto, joka kuitenkin jakaa työtä uudelleen. Työaikaa voidaan ja tulee lyhentää myös elämänkaaren puitteissa. Kansanedustajista hyvin moni on kirjoittanut lakialoitteen 55 vuoden varhaiseläkemahdollisuudesta. Ainakin minä odotan edelleen, että asia käsitellään ja siitä saadaan myönteinen päätös.

Aivan heti on vähennettävä ylitöitä. Toivon mukaan työministerillä on keskustelun jatkuessa jotakin kerrottavaa siltä osin, mitä ylityöongelman kanssa oikein ollaan tekemässä. Tuon, jos arvoisa työministeri ei ole pohjoisen lehtiä lukenut, myös sosialidemokraattisen Lapin piirin terveiset lehtitietojen kautta teille. Ylitöiden vähentämisvaatimus on nyt hyvin yleinen ja yhteinen tai ainakin koko vasemmistoa koskeva kaikkialla maassa, näin arvelen. Onhan tietysti kohtuuton tilanne, että yhdet tekevät kiristyvässä työtahtitilanteessa hyvin paljon ylitöitä, kun samaan aikaan kuitenkin työttömiä on edelleen lähes puoli miljoonaa.

Me tarvitsemme välitöntä todellista elvytystä, pienyritysten tukemista ja lisäämistä sekä myös työn uusjakoa. Vain tällainen kokonaisohjelma tuottaa tuloksia. Minä todella odotan, että hallitus tekee jonkin uuden avauksen, jotta saadaan työttömyyden torjumiseen todellista otetta ja myös laajapohjaisuutta. Tämä ei ole hallitus—oppositio-kysymys, työttömyyskysymys on kohtalonkysymys maallemme.

Sen kuitenkin omalta osaltani totean, että työttömyyden todellinen torjuminen on ristiriidassa Emu-kriteereiden kireätahtisen tavoittelun kanssa. Emu-kriteereiden tavoittelun puoleltahan tulevat ne ahtaat budjettiraamit, jotka eivät esimerkiksi elvyttäviä toimia rakennuspuolella mahdollista eli rahan panemista liikkeelle työtä tuottamaan.

On valittava. Jos valitaan Emu-politiikka, kuten on valittu, on pakko hyväksyä myös pitkään hyvin pahana jatkuva suurtyöttömyys. Jos taas lähdetään todella torjumaan työttömyyttä, on luovuttava kireätahtisesta Emu-kriteereiden täyttämistavoitteesta. Valinta on tehtävä. Valinta on jo tehty, eikä edes tämän hallituksen vaan jo edellisen hallituksen toimesta, Emun hyväksi. Mutta kun nähdään, mihin on jouduttu, pitää tehdä uusi valinta. Sitä mieltä ainakin minä olen. Luulen, että jokaisen järkevän ja vastuullisen ihmisen pitää olla tätä mieltä.

Arvoisa puhemies! Suomi on jakautumassa. Rikkaat tässä maassa rikastuvat ja vakituisessa työsuhteessa olevatkin pärjäilevät, mutta samalla kasvaa huono-osaisten määrä. Meillä Suomessa nähdään jälleen laajasti jopa nälkää, josta mielenosoittajat eduskunnan portailla tänään kansanedustajia muistuttivat. Tilanne on häpeä tälle maalle, kun nälkäjonot pitenevät.

Suomessa on nimittäin mahdollisuus turvata riittävä toimeentulo jokaiselle, vahvaa poliittista tahtoa se vain edellyttää. Mutta politiikkahan onkin myös tahdon asia, eli maan johtajat, myös kansanedustajat, ovat valintojensa ja päätöstensä kautta vaikuttamassa siihen, miten varmistetaan kaikille suomalaisille kohtuullinen toimeentulo. Kohtuullisen toimeentulon kaikille varmistamisen vaihtoehto on repeytyneen yhteiskunnan hyväksyminen, ja se on huono yhteiskunta loppujen lopuksi kaikille.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Arvostelin talousarvion lähetekeskustelussa käyttämässäni puheenvuorossa hallituksen esitystä valtion vuoden 1996 talousarvioksi sangen kovin sanoin. Totesin, että esitys jatkaa aikaisempaa Viinasen budjettilinjaa, jossa kansan elinolosuhteita kurjistetaan kuoliaaksi säästämisellä ja välttämättömien sosiaalisten etuuksien leikkauksilla. Totesin myös sen, ettei kenenkään elämä helpotu budjetin myötä eikä yhteiskuntamme vaikeimpiakaan ongelmia pystytä ratkaisemaan tai edes olennaisesti lieventämän esityksen myötä. Asetin tuolloin kuitenkin varovaisia toiveita siitä, että hallituksen budjettiesitystä olisi voitu eduskunnan toimesta kaikkein räikeimmiltä osiltaan korjata. Tämän suuntaisia puheenvuoroja esitettiin nimittäin useita myös hallitusrintaman sisältä.

Tarkastellessani nyt valtiovarainvaliokunnan mietintöä hallituksen talousarvioesityksestä vuodelle 1996 on pakko todeta karvas pettymys valiokunnan työtä kohtaan. Valiokunnan hyvänsuopaisuus maamme vähäosaisia kohtaan on haihtunut kuin kuuluisa tuhaus Saharaan. Jäljelle on jäänyt vain muutama hurskas valiokunnan toivomus hallituksen tulevia budjettiesityksiä varten. Mitään konkreettista, kansalaisen lompakossa näkyvää muutosta ei valiokunnassa ole tehty. Toivomuspapereiden kohtalo Viinasen ministeriössä lienee kaikille mökkielämää viettäville ja ulkohuusia käyttäneille tuttu.

Ei ole mitenkään ensimmäinen kerta, kun val-

tiovarainvaliokunta tekee hallituspuolueiden tuntuvan enemmistön turvin hallituksen talousarvioesityksestä nk. rutiinimietinnön ilman minkäänlaisia rakennekorjauksia. Tällä kertaa olisi kuitenkin mielestäni ollut tavallista perustellumpia syitä muuttaa hallituksen esitystä, sillä tietyillä vientimarkkina-aloilla vallitseva korkeasuhdanne olisi sallinut sellaisten toteuttamisen. Lisäksi olisi luullut hallitusrintamassa olevan edes muutamia edustajia, jotka kokevat köyhän ja hädänalaisen asian omakseen, vaan eipä näyttänyt olevan. Kävi, kuten toisaalta syksyllä arvelinkin, että myös vasemmistoliitto ja vihreät unohtavat kauniit puheensa työttömistä, opiskelijoista, pieneläkeläisistä, lapsiperheistä ja muista ministeri Viinasen sorron alla eläneistä väestöryhmistä.

Ovat he asian jollakin tavalla muistaneet esittäessään huolestuneisuutensa budjettimietinnössä siitä, että kansalaiset ovat jakautumassa a- ja b-luokkiin. Toisilla menee koko ajan hyvin tai vielä paremmin ja toisilla koko ajan huonommin. Tämä muistaminen mietinnön tekstissä on ikävä kyllä sama kuin lähettää joulukortti leipää pyytävälle nälkäiselle; se ei paljoa lämmitä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talousarvioesitys vuodelle 1996 sisälsi ja sisältää edelleenkin mielestäni useita periaatteellisia heikkouksia ja jopa suoranaisia virhearviointeja maamme taloudellisesta kehityksestä. Budjetti perustuu ylioptimismiin siitä, että taloudellinen kehitys jatkuisi koetun suuruisena myös jatkossa. Pidin tätä ennustetta jo syksyllä virheellisenä, ja epäilyni on saanut lisäpontta budjetin eduskuntakäsittelyn aikana.

Julkisuudessa on ollut useita tilastoja ja asiantuntijaennusteita siitä, että Suomen bkt ei tulekaan kasvamaan ennustetulla vauhdilla sekä että myös ennätysvoittoja korjannut puunjalostusteollisuuskin tulee yskähtelemään pahasti. Mahdollista on jopa, pahimmassa tapauksessa, se, että korkeasuhdanne taittuu ensi vuonna alkavaksi laskusuhdanteeksi. Merkkejä tästä on nähtävissä niin muissa EU-maissa kuin USA:ssa ja Japanissakin. Ei Suomea sentään pelkillä kännyköillä voida elättää ja nostaa velkakurjuudesta, kuten Norja öljynsä avulla on voinut tehdä.

Tähän talouskehityksen virhearvioon liittyy saumattomasti hallituksen kunnianhimoinen tavoite pudottaa työttömyys puoleen toimikautensa aikana. Mikäli Suomen talouskehityksessä ei tapahdu aivan ihmeellistä hypähdystä parempaan, on tavoiteltu noin 200 000—250 000 työttömän taso vuonna 1999 pelkkää valveunta. Hallituksen tähänastiset keinot ja toimet eivät ole pystyneet olennaisesti parantamaan työllisyyttä, ja mikäli uhkana oleva yleisen talouskehityksen hidastuminen toteutuu, jää tavoite kaukaiseksi haaveeksi. Ainakaan mikäli työllisyyden parannuskeinot eivät merkittävästi tehostu, monipuolistu ja uudistu. Tarvitaan joukko uusia ja ennakkoluulottomia toimia, mikäli halutaan päästä lähellekään tavoiteltua tasoa käytettävissä olevien kolmen vuoden aikana. En nimittäin usko, että byrokratiapuolue SDP:n ja suuren rahan kokoomuksen taholta löytyy sellaisia eväitä kuin tarvittaisiin.

Työttömyys on kuitenkin kansakuntamme ongelmista seurausvaikutustensa takia vaikein ja kipein. Siitä johtuu myös välillisesti valtiontalouden tasapainottomuus ja osa sosiaalisista ongelmista. Näen kaikkein pahimpana ajatusvirheenä hallituspuolueiden taholta sen, että ongelmaa lähdetään ratkomaan yhä edelleen yksisilmäisesti vientiteollisuuden ehdoilla ja avulla. Jostain syystä ei ymmärretä tai haluta ymmärtää sitä, että lopullinen käänne parempaan on mahdollista vain kansalaisten ostovoiman parantamisen ja sen kautta syntyvän kotimaisen kulutuskysynnän lisääntymisen myötä. Jos kotimainen kysyntä pysyttelee alhaalla, on suurimman osan pk-yrityksistä mahdotonta lisätä tuotantoaan ja tarjota uusia työpaikkoja. Kotimaista kulutusta ei voida puolestaan lisätä muuten kuin kohentamalla kaikkien kansalaisten ostovoimaa. Kaikkien, ei siis vain parempiosaisten.

Tässä onkin mielestäni pahin Viinasen talousopin ajatusvirhe. Leikkaamalla toistuvasti pienituloisten sosiaalisia etuuksia valtion säästölinjan nimissä aiheutetaan samalla koko ajan uusia työpaikan menetyksiä kotimarkkinateollisuudessa ja palveluelinkeinoissa. Säästetty markka aiheuttaa varmasti yli markan kustannukset lyhyellä ja pitkällä aikavälillä lisääntyvinä sosiaaliturva-, työttömyysturva- ja terveydenhoitomenoina.

Sen lisäksi, että näin menettelemällä työttömyys vakiintuu noin puolen miljoonan tasolle, jaetaan muutamassa vuodessa suomalaiset mainitsemiini a- ja b-luokan kansalaisiin. Lisäksi alkaa kehittyä uusi, täydellisesti yhteiskunnan ulostama c-luokka, joka jää pitkittyessään pysyväksi ongelmaksi yhteiskunnalle.

Olisin toivonut, että heikompiosaisten asiaa olisi löytynyt ajamaan useampia kansanedustajia kuin valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä on pääteltävissä. Keskustan vastalauseessaan esiintuoma vaihtoehtoinen talousmalli on hallituksen esitystä parempi. Sen myönnän, ja olen sitä val-

mis osin tukemaankin. Mutta sisälläni kalvaa kuitenkin vahva epäily, onko kyseessä susi lampaan vaatteissa. Ilmeisesti keskimääräistä pidemmän poliittisen muistini ansiosta nimittäin muistan, kun ilmeisesti kepun varjobudjetin isänä toiminut silloinen ministeri Pekkarinen yhdessä ministeri Viinasen kanssa puolusteli Ahon hallituksen sosiaaliturva- ja valtionosuus- sekä muita leikkauksia. En halua kieltää keskustaa tekemästä parannusta, mutta haluan kuitenkin pidättää itselläni mahdollisuuden vielä epäillä sen aitoutta.

Arvoisa puhemies! Valtion vuoden 1996 talousarviosta näyttää muodostuvan jälleen kerran ruoskanisku lapsiperheitä, eläkeläisiä, sairaita ja työttömiä kohtaan. Näiden väestöryhmien etuuksien tason alentamiselle ei näytä tulevan loppua. Ihmettelen, haluavatko hallituspuolueiden kansanedustajat todella tätä politiikkaa yhä edelleen jatkettavan. Eikö heillä hiivi vähitellen pelko mieleen siitä, että lasten hankkiminen esimerkiksi on tällä menolla lähivuosina mahdollista vain hyvätuloisille perheille ja ne eivät sitä taas uraputkiensa takia kovinkaan laajasti tee. Samoin lisätään rajusti elintasokuilua eläkeläisten keskuudessa. Työttömät pidetään turhautumassa kotona ilman, että toivoakaan edes lyhyestä elämäntuntuman säilyttävästä työllistämisestä olisi luvassa.

Mikäli minä tai puolueeni perussuomalaiset olisi hallitusvastuussa, en uskaltaisi enää jatkaa tällä linjalla. Sosiaalinen eriarvoisuus ja kansalaisten enenevä syrjäytyminen yhteiskunnasta kasvaa kiihtyvällä vauhdilla. Tämä on liian suuri hinta ja vaarallinen kehitys a-luokan kansalaisten lisääntyvästä hyvinvoinnista.

Arvoisa puhemies! Lipposen — Viinasen hallituksen edeltäjä Ahon hallitus luotti talouspolitiikassaan yksisilmäisesti suuren vientiteollisuuden valtiontaloutta parantavaan voimaan. Usko ei horjunut, mutta osoittautui liian optimistiseksi. Lipposen — Viinasen hallitus ei ainakaan tähän saakka ole ollut toimissaan pk-yritysystävällisempi kuin edeltäjänsä. Edelleen uskotaan, että suuri on kaunista ja vain vienti on se, mikä tarjoaa työtä.

Totuus kuitenkin on niin Suomessa kuin muuallakin EU:n alueella se, että pienet ja keskisuuret, lähinnä kotimarkkinoille tuotteita ja palveluja tuottavat yritykset ovat merkittävin työllistäjä ja talouden moottori. Siksi olisi voinut odottaa hallituksen satsaavan aikaisempaa enemmän kannustavia ja tuotannon lisäämistä edistäviä toimia pk-yrityksille. Tällaisia toimia olisivat voineet olla muun muassa työnantajan välillisten maksujen alentaminen liikevaihdoltaan pieniltä yrityksiltä, maksujen määräytymisperusteiden uusiminen työllistämistä suosivaksi sekä yritysten lainapääoman saantiedellytysten turvaaminen vakuusjärjestelyin. Nämä toimet yhdistettynä kotimarkkinakysyntää lisääviin toimiin olisivat tuoneet mukanaan useita kymmeniä tuhansia uusia pysyviä työpaikkoja.

Suuri vientiteollisuus sijoittaa miljardivoittonsa pelkästään koneisiin, jotka työllistävät vähän tai ei ollenkaan ja saattavat sijaita jopa ulkomailla. Nämä miljardit eivät paljon tavallisia kansalaisia lämmitä, kun edes vallinneessa ennätyskorkeassa vientisuhdanteessa ei haluttu leikata ylisuuria voittoja väliaikaisen vientiveron muodossa.

Valtion vuoden 1996 talousarvio jatkaa edelleen myös kuntien talouden kuristamista leikkaamalla avustuksia ja sysäämällä uusia velvoitteita kuntien hoidettavaksi. Vaikkakin kuntien talouskehitys on yleisesti ottaen kääntynyt parempaan suuntaan, ei niiden talous kestä uusia leikkauksia valtionavuissa ilman supistuksia kuntalaisten palveluissa. Yllätys ei liene se, että nämä pakon edessä tehtävät kunnalliset palvelujen supistukset osuvat jälleen samoihin väestöryhmiin kuin hallituksenkin sosiaalisten etujen leikkaukset. Mutta tuleepahan lapsiperheiden, eläkeläisten, sairaiden ja opiskelijoiden toinenkin poski käyttöön, kun yhteiskunta muistaa niitä läimäytyksillään. Hallituksen toimesta siirretään harjoitettua sosiaalipoliittista linjaa väenväkisin kuntatasolle asti. Lopullisen vastuunhan kunnat joutuvat joka tapauksessa heikompiosaisistaan kantamaan, sillä sosiaaliavustukset kuuluvat niiden maksettaviin menoihin.

Verotuksen osalta hallituksen ja hallituspuolueiden tarkoituksena näyttää olevan kerätä eväitä ennen seuraavia eduskuntavaaleja tehtäviin parempituloisten verohelpotuksiin. Tätä pottia kasvatetaan osin etuuksia leikkaamalla ja osin pitämällä verotusta ylikireänä. Mielestämme tässä budjetissa olisi tullut jo aloittaa verotuksen keventäminen toisaalta pk-yritysten ja toisaalta kaikkein pienituloisimpien kohdalla. Näin olisi tuettu työllistämistä ja kotimaista kulutusta. Tämä ei kuitenkaan näytä olevan hallitusryhmien tavoite, vaan sen sijaan päämääränä niillä on lisätä hyvätuloisten palkansaajien ja pääomapiirien nettotuloja vuoden kahden kuluttua. Tämäkö Suomen talouden nostaa ahdingosta? Epäilenpä.

Arvoisa puhemies! Nykyinen hallitusrintama

ei mielestämme vastaa kansalaisten tarpeisiin ja valtiovallalle asetettuihin odotuksiin vaaleissa antamiensa lupausten mukaisesti. Siksi katson, että hallitus ei nauti tällä hetkellä eduskunnan luottamusta, ja tuemme siltä osin keskustan valtiovarainvaliokunnan mietintöön jättämää epäluottamauspontta.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Hyvä eduskunta ja kuulijat, kansalaiset, tiedonvälittäjät ja muut, aina vain alaspäin siitä!

Puhuisin vähän budjetin käsittelystä ensin alkuun, kun minulle tämä on ollut siinä mielessä outo tilanne, että aikoinaan olen tehnyt yhden budjetin yhdelle kunnalle tai ollut silloin talouspäällikön sihteerinä.

Ensinnäkin budjetin laadinnassa minua ottaa vähän voimille se, että tämä oli jo kevätpuolella kunnossa. Nyt kun olemme kesälomaan jälkeen vatvoneet ja vatvoneet asiaa, joka on periaatteessa tehty, niin jotenkin uskottavuus tai vakuuttavuus ei oikein näy missään. Suomi on edelleen tietyssä jälkitilanteessa ja eduskuntatyömme on siis jo tehdyn puoli vuotta vanhaa vatvomista, kun olisi pitänyt näitä asioita hoitaa ja saada käyntiin. Loppujen lopuksi näin hämäläisenä ikään kuin moitin näitä erinomaisista, monipuolisista, erilaisista maakunnista tulleita ihmisiä hitaudesta.

Ehkä kärjistyneimpänä esimerkkinä voisin sanoa, että kun me työasiainvaliokunnassa päädyimme vähän äsken ed. Vistbackan mainitsemaan ideaan myös siitä, että demokratiassa valta on kansalla ja kansan antamaa valtaa käyttävät valiokunnat, niin emme oikeastaan ehtineet työllisyysjutunkaan suhteen tekemään mitään. Tämä ns. kolmikanta, joidenkin mielestä kirottu, toisten mielestä siunattu, toi meille valmiit esitykset, joissa pääsimme vähän räpeltämään lähinnä sellaisella ukaasilla, että "jos te nyt päätätte jotain muuta, tämä joka tapauksessa menee läpi tai tästä voi tulla jotain pientä kärhämää jossain, niin että on parempi hoitaa tämä juttu" jne.

Kun kerran tällainen budjetti tehdään, miksei sitä tehdä vaikka marraskuuhun asti oikein kunnolla? Kun on näin hyviä ideoitakin, joita budjetissa on tietysti, niitä olisi voinut tiivistää ja vähän sävyttää, luoda niihin nyansseja ja muuta kaikkea. Sitten olisimme joulun alla hyväksyneet melkein saman tien koko roskan. Mielestäni koko menettely on erittäin arveluttava, että tässä nyt rääkätään herroja ministereitä ja muita vastaavia päivät pitkät ja näytellään jotain vähän arvotonta näytelmää kaiken näköisille vieraillijoille ja muille tiedotusvälineistön kautta orjuutetuille ja narkomanisoituneille.

Toivoisin, että tulevaisuudessa budjettiin, mikäli minun toivomukseni mitään merkitsee, paneuduttaisiin aivoriihimäisemmin, luovemmin ja tehokkaammin ja sitten käsittelisimme sen nopeammin, niin että tällainen vanhakantainen, johonkin entisen Suomen jarrutteluaikaan kuuluva opposition niskurointi ja typerä vitkastelu jätettäisiin pois. En usko, että tiedotusvälineidenkään edustajat niin yksinkertaisia ovat, että luulevat, että sillä jotain merkitystä on, mutta täytyyhän ehkä tosiaan syksylläkin täyttää poliittisilla uutisilla nämä vehkeet. Jotenkin siinä haisee kokonaan se olennaisen puute. Juttu on tehty, ja sitten me täällä järjestämme monen kuukauden teatterin ja hyvällä säkällä taas ei päästä joululomallekaan.

Mennäkseni itse budjetin sisältöön vielä, kun kuulun työasiainvaliokuntaankin. Olen muutaman kerran Pekkasen paperista puhunut ja tapasinkin hänet aikoinaan. Liittyen siihen varjobudjettiin, mikä herätti huumoria tai jotain muita reaktioita jossain vaiheessa, Pekkanen oli ainakin kanssani siitä samaa mieltä, että keskustan varjobudjetti — siis se ei ole koko opposition varjobudjetti — lähti siinä mielessä hassusta olettamuksesta, että jos keskusta olisi ollut hallituksessa, olisi pystytty neuvottelemaan tältä pohjalta tästä budjetista ja tästä, voisiko sanoa, tuposta.

Eli jo periaatteessa elämän suhteen aina, kun on omassa työssään terapiassa tai missä tahansa urheilusuorituksessa, maailmassa ehkä typerintä on jossitella jollain sellaisella, että jos olisi mennyt kanssani tämä nainen naimisiin, olisi saanut paremman orgasmin ja kauniimpia lapsia ja muuta vastaavaa. Mielestäni se on kaikkein hedelmättömin ja säälittävin tapa yleensä ruinata. Totta kai tuollaisen varjobudjetin voi tehdä joidenkin yksinkertaisten mieliksi, joita juotetaan, jos on varaa vielä puolueella, kaiken näköisissä tilaisuuksissa. Ei sillä oikeastaan tämän asian kanssa mitään tekemistä ole.

Kun työllistymis- ja työllistämiskysymystä budjetissa on käsitelty, niin se, mikä sieltä tosiaan puuttui, oli selkeät uudistukset suhteessa ay-liikkeeseen, suhteessa todella. Jotkut muutamat — voisiko sanoa: hämäriin edellisen hallituksen aikana tapahtuneisiin veronkorotuksiin liittyvät jutut — nolla pilkku jollain oikaistiin. Pekkanenhan puhui tosiaan aikoinaan niistä veronalennuksista, jotka olisivat olleet 4—6 prosenttia, ja antaneet siis psykologista ja henkistä

viestiä kansalle siitä, että nyt kannattaa yrittää, nyt kannattaa mennä jopa yritykseen jonkun töihin ja kaikkea muuta.

Eli korostin silloin sitä, että työttömät, työtä tekevät ja yrittäjät olisivat ehkä voineet löytää toisensa selkeämmin; täällä on aika pahasti unohdettu, että edellisen hallituksen aikana luottamuksen ja uskottavuuden romahdus tapahtui samanaikaisesti pienyrityksien, pienyrittäjien ja työttömäksi joutuneiden työntekijöiden suhteen. Tämän jutun sovittamiseksi tulevaisuudessa toivon — kun ykkösvaltiovarainministerikin on paikalla — että pantaisiin tämä korvan taakse. Tästä saattaisi löytyä joku hedelmällinen uusi tapa lähestyä tätä asiaa. Ne, jotka ovat olleet uhreja, joutuneet tavallaan eniten kärsimään tästä, lähestyisivät toisiaan ja loisivat jonkun hedelmällisen paketin tai jonkunlaisen neuvottelutuloksen siitä, mitä voitaisiin tehdä.

Puhuin myös työllistämiseen tai työllistymiseen, työttömyyteen ja muuhun liittyvistä sivuilmiöistä. Menopuolta on yritetty vähentää eläkeläisten kohtelulla ja muulla vastaavalla. Yleinen asenne, joka on ennen kaikkea budjettia käsiteltäessä ollut, mielestäni on sellaista peittelyä tai hämäämistä, aivan kuin sairaudentuntoon tullessaan ihminen yrittää syyllistää muut.

Tämähän on maailman hedelmällisin paikka siihen, tämä koko suomalainen parlamentarismiasetelma: Vaikka olisi itse tehnyt mitä tahansa, niin sitten kun pääsee oppositioon, voi syyllistää kaikki muut siitä, mitä itse teki. En ole ikinä oikeastaan tavannut missään perheessäkään niin uskomattoman tyhmiä vanhempia, jotka menisivät siihen helppoon, että lapset pystyvät syyllistämään niin hyvin tai toinen vanhempi toisen vain muuttamalla jotenkin paikkaa.

Koko parlamentarismi tässä muodossa Suomessa ei ole mitään parlamentarismia. Olen monta kertaa kuullut, että täällä on joku oppositiojohtaja. Olen ainakin mielestäni oppositiojohtaja, ja täällä on muutama muukin oppositiojohtaja. Aidossa parlamentarismissa se juttu on se, että kun vaihdetaan hallituksen kokoonpanoa, on sitten aito muutos. Voitaisiin mennä vaikka sinne Englantiin, mistä koko parlamentarismin idea tulee.

Tosiaan vielä, kun eläkeläisten kohtelua ajattelee tähän päälle, mielestäni taas psykologisen ilmapiirin kannalta ilman muuta olisi pienituloisten eläkeläisten verotusta pitänyt korjata. Luullaan helposti, että eläkeläiset ovat yksinkertaisia pillerin pureskelijoita ja television katselijoita, mutta väitän toista: Ikä jatkuvasti lisääntyy ihmisillä. He kuntoilevat eri tavalla ja ymmärtävät. Aivotkin pysyvät eri tavalla koossa ja kasassa. On todettu jopa, että jos ihminen saadaan motivoitua 75-vuotiaana yhtäkkiä uskomaan taas itseensä, hän pystyy oppimaan kieliäkin lähes yhtä hyvin kuin 20-vuotias.

Eläkeläisiä on käsitelty täällä viimeiset pohjanoteeraukset tavallaan huomioon ottaen niin, että siinä on koko ajan ollut kylmäveristä keinottelua, jolla suunnataan jotenkin aktiiviväestön huomio johonkin hylättävään. Todellisuudessa, kun on tutkittu henkistä ilmapiiriä, tehty syvyyspsykologiakokeita siitä, mitä vanhempien ihmisten läsnäolo, kokemuksen läsnäolo, viisauden läsnäolo merkitsee yhteisölle, juuri sitä kautta aivan kuin säteilee auramaista henkistä, sähkömagneettista rauhoittumisen, viisauden, tasapainon ja harmonian kenttää siihen ympäristöön.

Todellisuudessa suomalainen politiikka näköjään menee toisin. En tiedä, onko teillä niin pahoja komplekseja omien vanhempienne suhteen, että te haluatte jotenkin mitätöidä heidän elämäntyönsä palkitsemalla sen tällä tavalla vähättelemällä, työntämällä syrjään, heikentämällä asemaa esimerkiksi nyt, kun vuokrat ovat vapautuneet. Eikö teille kukaan täällä ole konsultoinut muuta kuin ainoastaan tällaista poliittista imagoasiaa? Eikö kukaan ole kertonut ihan yksinkertaisesta ihmisen psykologiasta ja tunteista, miltä tuntuu loukatuista vanhoista ihmisistä, joita ei oteta huomioon, vaan pyritään jatkuvasti mitätöimään heidän panostaan?

Isäni aikoinaan joutui juppikauden 80-luvun ehkä pahimman vaiheen näkemään ollessaan eräässä isossa firmassa töissä. Alkoi tulla jonossa nuoria ekonomeja, jotka hyvin pitkälle rakensivat ja mahdollistivat tulevaisuuden romahduksen. Voisiko sanoa, että tällainen suuri punainen lanka, suuri johtava ajatus suomalaisessa yhteiskunnassa, kun se on luopunut kunniastaan ja kunnioittamisestaan, on ollut eläkeläisten ja vanhempien ihmisten mitätöinti ja arvottomammaksi tekeminen eri tavoilla. Eivät mitkään kunniamerkit tai niiden äitien, jotka ovat tehneet älyttömästi lapsia, palkitseminen muuta asiaa. Varsinkin kaikissa primitiivisissä yhteisöissä — minä minä olen joskus sanonut, että suomalais-ugrilaiset kansat ovat Euroopan intiaaneja — tärkein asia on vanhempien ihmisten työn, varsinkin Suomen tapauksessa itsenäisyytemme kautta, kunnioittaminen.

Mutta minä itse tavallaan häpeän tätä arvottomaksi tekemistä. Kun on pidetty joskus todella eduskunnan oikeusasiamiestä eduskunnassa

kunniallisuuden ja kaiken tämmöisen edustajana, niin sitä kauttakin pääsee suusta jotenkin aivan kuin eduskunnan oma käsitys: Otetaan nyt äänioikeuskin. Ehkä se liittyy siihen, kun tänne on tullut vanhempia ihmisiä, että minkä takia eläkeläisiltä haluttaisiin ottaa äänioikeus pois. Ehkä keskustan, kokoomuksen, ehkä sosialidemokraattien kannattajien ikärakenne on noussut liian paljon ja teidät vanhemmat ihmiset on petetty niin rankasti tässä pikkuhiljaa, että alkaa tuntua pelottavalta. Jos te äänestätte kerrankin alkaen tosiaan itsenäistyä ja käyttää aivojanne ja sydäntänne. Ehkä olisikin parempi, että te ette saisikaan äänestää ollenkaan, jolloin — voisiko sanoa — tiedotusvälineistön, television ja muun, politiikan, tunteettomuuden ja kulutuksen kierteessä hämärän markkinavoimalan uumenissa oleva nuoriso kyllä pystyisi ruodussa.

Meille on tavallaan semmoinen aika tulossa, jossa meillä on käsissämme radikalisoituva, ikääntyvä ihmisyys. Minä olen huomannut sitä jopa eduskunnan saunassa. Mitä ikääntyneempi kansanedustaja, sitä paremmin hän puhuu politiikasta. Tarkoitan siis sitä, että näkee politiikan läpi.

Mutta vielä siihen, kun meillä on ihmisten syrjään työntäminen, siihen liittyy myös pelottelu tavallaan viime aikoina. Suomessahan perinteisesti on ollut kuoleman aika marraskuun puolestavälistä adventin alkuun. Se on vanha pakanallinenkin tapa. Se on maailmallakin tunnettu köyriaikana, jolloin tosiaan pahat henget, kuoleman, pelottelun, vihan haamut nousevat kummittelemaan ennen valon pikkuhiljaista voittamista. On aika mielenkiintoista, että lempisyvyyspsykologini Jung sanoi, että vuosituhannen lopulla meillä korostuu mustan ja valkoisen — lähes kalevalamaisesti Kalevalan ja Pohjolan — taistelu.

Nyt meillä on lopultakin budjetissa myös jotain hyvää. Siis lopultakin on tartuttu siihen, missä edellinen hallitus velttoili, eli nyt kuitenkin pannaan tiettyä juttua järjestykseen. Samanaikaisesti yhtäkkiä juuri niinä kahtena viikkona, kun perinteinen pahuus, perinteinen viha, perinteiset sovittamattomien kuolleitten haamujen henget leijuvat Suomen yllä, oppositiota lähellä olevat vuorineuvostahot ja muut vastaavat puoskarit alkavat puhua siitä, että nyt on edessä jo uusi lama. Kun budjettia ollaan vasta laittamassa täytäntöön, kun ollaan juuri pääsemässä ehkä hivenen eteenpäin siitä negatiivisesta, kielteisestä, psykologiasta, siitä työn halveksunnasta ja Suomen alasajosta, silloin itkuun pillahtavat aivan niin kuin viimeisinä tuomiopäivän enkeleinä nämä samat devalvaatiohourupäät, jotka aikoinaankin ovat tähän syyllistyneet.

On mielenkiintoista, että näin käy, voisiko sanoa, tulevaisuutta luovan budjetin pohjalta. Minä en siis ollenkaan allekirjoita tätä budjettia, vaan päinvastoin olen sitä mieltä, että työllistämisasiassa, eläkeläisten ja lasten suhteenkin olisi voinut tehdä monia asioita toisella lailla. Mainitsen tässä ihan vain siitä, miten suomalainen demokratia toimii myös tiedonvälityksen kautta, kun nyt budjetista puhutaan. Budjettihan idealtaan on, niin kuin kerroin joskus viime kerralla, se pieni salkku, se pieni kukkaro, runsaudensarvi ja onnenlähde sekä hedelmällisyyden symboli, jonka aikoinaan valtiovarainministeri Englannissa toi esille ja siitä sitten annettiin kaikille.

Meillä oli äitivaltuusto, espoolaisia keskiluokan hyväosaisia paimentyttöjä lastensa kanssa. Minä olin ainoa, joka siinä rohkenin jotain sanoa sen jälkeen, kun tietysti oppositio mutta myös hallituspuolueet olivat nuoleskelleet selkä väärällään ja kieli kipeinä, ettei tässä nyt ihan näin ja näin ja näin tehdä. Minä olin ainoa, joka sanoin sitten sen — kun ymmärrän budjetin juuri tällä lailla, että siitä annetaan — että on hirvittävää kuulla, kuinka te huudatte koko ajan täällä, että teiltä otetaan kauheasti, vaikka teitä jo palvotaan tässä.

Minä, nytkin taas poikamiehenä, olen aina joutunut sen kohteeksi, että en ole koskaan oikeastaan saanut mitään valtiolta. Minulla on ollut hirveä verotus koko ajan, ja odottaisin, että täällä joskus joku kiitollinen äiti nuolisi minun kenkiäni ja kiittäisi minua siitä, että olen aina maksanut hirveästi veroja ja ne on kaikki annettu näille äideille ja annettu ja annettu ja annettu. Budjetin ideahan on se, että teille annetaan. Iloitkaa, halleluja siitä, että saatte! Eikös mitä, kyllä siellä tapahtui suuri pillahtaminen ja silmilletulo, ja jos on omia avioliittokokemuksia, voitte kuvitella itse loput — mutta sitten ei rauhoittumisessa menty pitemmälle eikä tullut uutta jälkikasvua hoidettua siinä tilanteessa.

Mutta kuitenkin se kuvastaa aika hyvin budjetin ideaa. Minä olen nyt lopettelemassa budjettipuhettani ja muistuttaisin edelleen hedelmällisyydestä, Suomi-neidon lapsenteosta ja kaikesta tästä. Kun olin Suomen Pankissa vähän kuuntelemassa talouspolitiikkaa, niin kerrottiin, että edellisen hallituksen aikana tapahtui se ihme, että kun Suomi romahti 15—20 prosenttia, niin samaan aikaan lapsilisiä, kotihoidon tukea ja kaikkea muuta lisättiin ennätysmäisesti. Siinä

haiskahtaa hivenen se, kun meillä on aina pelattu äidinrakkaudella ja lapsilla ja kaikella muulla, että tehtiin oikein sellaista viimeistä teurastusta, että sitten jos sattuisi käymään jotenkin, niin olisi ainakin hyvä puheenaihe. Vallitsi se perinteinen, lähes fasistinen tapa — Hitlerhän käytti samaa mallia aikoinaan kuin näköjään meidän ammattipoliitikkomme, ja meillähän on ammattipoliitikkoja kuulemma vain yhdessä puolueessa. Jos ette muista, missä, niin tarkastakaa tiedonvälityksen jälkeen jääneistä papereista.

Kun budjettia tässä tiukennetaan ja pannaan kuntoon Suomi-neitoa, niin tässähän tosiaan tämä leväperäisesti käytetty takapuoli Aaltosen ikuistamana on. Ajatelkaa ihan yksinkertaisesti sitä, että minulla on terapiassa joku ylisyönyt infloitunut läski, joka on rasvoittunut joka puolelta ja hänelle ja hänen lapsilleen on mätetty joka puolelta kamaa kuinka paljon tahansa. Miten minä hänet panen kuntoon, miten minä hänet kuntoutan, voisiko sanoa? Mitä varten sitä sanotaan leikkaukseksi, mitä tapahtuu? En kai minä nyt rupea leikkaamaan sitä mahaa ja pakaraa ja vähän reittä. Tietysti Amerikassa tehdään tätä, mutta sitten sinne yleensä lyödään silikonia tilalle. En kai minä nyt rupea miksikään teurastajaksi, vaan päinvastoin minä rupean opettamaan, vähän kasvattamaan, jopa niin, että jos lapset eivät nyt saa niin paljon rahaa, niin voisi muistaa, että on olemassa kasvatus, rakkaus, ja voisi tehdä vähän vähemmän lapsia ja ajatella laadullista mahdollisuutta ja kaikkea muuta vastaavaa.

Itse tämän Suomi-neidon, jotta siihen pieneen hedelmällisyyttä jakavaan kukkaroon saataisiin tiukkuus palautettua, minä totta kai pistän sen tyypin kuntoilemaan, aerobiccausta ja kaiken näköistä, napatanssia ja muuta, että liha ja rasva lähtevät liikkeelle; vähän lenkille ja myös henkisyyteen sisältöä, psykosomaattinen koordinaatiokyky, että sitten kun hän käveleekin, niin hän ei ole enää kuin entinen luita kolisteleva missi tai tosiaan siihen päälle peloissaan suojamuurin kasvattanut rasvamannekiini. Todellakin pannaan se ihminen toimimaan.

Siinä mielessä tässä ideaa on siinä, että aktivoidaan ihmiset, mutta me tarvitsisimme enemmän psykologista aktivointia ja myös emotionaalista, tunteellista aktivointia, että ihmiset lakkaisivat vetelehtimästä, lakkaisivat poraamasta ja alkaisivat kuntouttaa itse itseään. Pienet kunnon saunomiset ja ruumiilliset ponnistukset ja jopa työnteko, jopa jonkinlainen pieni harmaa talous totta kai, kökkähenkisyys, niin kuin Pohjanmaalla sanotaan, ja talkoohenkisyys on sallittava johonkin nähden. Ei siinäkään ole taas mitään järkeä, että me perustamme eräänlaiset työtä vartioivat SS-joukot, vaikka tietysti on hyvä idea, että pahimmat karsitaan sieltä ja harmaata taloutta rokotetaan kunnolla.

Mutta minä väitän, että kun ihminen tervehtyy, niin hän tulee myös moraalisemmaksi. Ei tarvita paljoakaan tälle infloituneelle, paisuneelle Suomi-neidolle, vain muutama hyvänolon tunne siitä jumpasta, siitä kiinteydestä, siitä ajasta lasten kanssa. Kyllä useasti työttömätkin puhuvat siitä, että yhtäkkiä minä tajusin, että minä olisin kuollut siihen työntekoon. Nyt minä elän ja minun lapsistani tulee elävämpiä ja he osaavat katsella vähän toisenlaisia televisio-ohjelmia jnp.

Saattaa olla, ja minä uskon, että me selviämme vielä tästä henkisestä lamasta, tästä jälkijättöisyydestä ja vielä tästä kiusauksesta sortua saatanan kuiskutukseen, joka tuossa kuiskaa koko ajan, että älkää uskoko, älkää uskoko, lama tulee ja uusi kauhu ja muuta. Totta kai meillä on nykyään niin isot vuorineuvokset ja niin komeat voitot, kymmenissä miljardeissa ulkomaille pistetyt, että me olemme erilaisessa kiristystilanteessa kuin ennen. Senkin takia minä haluaisin, että hallituksen tämän hetken ministereihin suhtauduttaisiin vähän toisella tavalla, koska koskaan Suomen demokratiassa ei ole oltu tällaisessa kiristystilanteessa, jossa demokratia ei enää toimi. Joku lähellä jotain poliittista tahoa oleva pikku vuorineuvos voi järjestää meille uuden laman, jos nämä herrat ryppyilevät. Siinä mielessä, jos me onnistumme tässä jälleenrakennustyössä, niin on kunnioitettava joidenkin ministerien psykologista kykyä.

Lopuksi sanoisin vielä aivan kuin toista kansalliskirjailijaamme siteeraten, että paska budjetti, mutta tulipahan tehtyä.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Vuoden 96 talousarvion valmistelu ja nyt finaaliinsa edennyt päätöksenteko jäävät varmasti historiaan esimerkkinä poliittisen järjestelmän kyvystä ohjata valtiolaivaa ohi uhkaavan karikon.

Tämänkertaista talousarviokierrosta voidaan luonnehtia sekä helpoksi että vaikeaksi täysin näkökulmasta riippuen. Se on helppo siinä mielessä, että hallitus sopi jo ohjelmassaan sitovasti valtion menojen neljän vuoden säästöohjelmasta ja että päätöksistä pidettiin tinkimättä kiinni. Tämä loi edellytykset sille, että talousarvioesitys syntyi hallituksessä ripeästi ja ilman mainittavia ongelmia. Samaa voi sanoa eduskunnankin kä-

sittelystä, huolimatta kokonaisuuden kannalta sittenkin pienistä haparoinneista.

Toisaalta kun otetaan huomioon säästöohjelman painottuminen keskeisesti vuoteen 96 ja tarvittujen lainsäädäntömuutosten määrä, voidaan aivan perustellusti väittää, että tämän talousarvion vaikeusaste on ollut ainutlaatuisen korkea. Se varmasti hakee vertaistaan koko Euroopasta eikä sellaista taatusti löydy. Toki ohjelmia löytyy muualtakin, mutta ohjelman päätökseen vienti ontuu useissa maissa ja pahasti.

On myös täysin ymmärrettävää, että päätöksenteon tuska on koettu kipeänä sekä hallituksessa että eduskunnassa. Hallituksen jäsenten osalta tämän kivun kestäminen kuuluu kuitenkin tehtävänkuvan eräänlaisiin luontaisetuihin. Hallituksessa kannetaan vastuuta koko maan tulevaisuudesta toisin kuin oppositiossa, ja sen vastuun kantamiseen tarvitaan oppositiolaisia leveämmät hartiat.

Kansanedustajia on syytä kiittää siitä vastuunkannon mielialasta, joka on leimannut tämän talousarvioesityksen käsittelyä. Tosin pieni osa hallituspuolueidenkin kansanedustajista kuvitteli edelleen tekevänsä valtiomiestekoja hankkimalla itselleen julkisuutta saadessaan esimerkiksi potkut tai huomautuksen omalta ryhmältään, kun eivät jaksaneet tehdä koko maan etua edistäviä päätöksiä. Se on sinänsä erittäin valitettavaa, mutta ei häirinnyt lopputulosta, suomalaisten onneksi.

Paras kiitos työstämme tulee kuitenkin siitä, että kansantaloutemme tasapainottuu nyt hyvää vauhtia. Ulkomainen velkaantumisemme on saatu kääntymään laskuun ja vienti vetää, vaikkakin hidastuneena, edelleen ennätystasolla. Valtiontalouden säästöohjelma yhdessä tulopoliittisen kokonaisratkaisun kanssa on myötävaikuttanut ratkaisevasti siihen, että korot on saatu laskuun. Päätökset ovat saaneet kiitosta niin kansainvälisillä kuin kotimaisillakin rahamarkkinoilla.

Talouspolitiikan vakautuminen on näkynyt erityisesti juuri korkokehityksessä. Lyhyet markkinakorot ovat tulleet reippaasti alas vuoden aikana ollen nyt alle 5 prosenttia. Pitkienkin korkojen osalta suunta on ollut sama niiden laskiessa noin 7 prosentin tasoon.

Pitkäjänteinen valtiontalouden hoito ja työmarkkinoiden vakaus antavat perustellun syyn uskoa, että luotu talouspolitiikan kivijalka pitää ja kehitys jatkuu myönteisenä jatkossakin.

Vaikka tyytyväisyyteen onkin aihetta, talouspolitiikan haasteet eivät lopu tähän, eivät taatusti. Tuotannon kasvun jatkumisesta ja työllisyyden kohentumisesta joudutaan edelleenkin kantamaan vakavaa huolta. Se onkin haasteellinen tehtävä. Siinä onnistutaan vain, jos koko kansakunta kuppikuntaisuuden unohtaen puhaltaa samaan hiileen.

Jotta päätetty säästö- ja valtiontalouden tasapainottamislinja kestäisivät ja puheet uusista säästöohjelmista voitaisiin kuopata, Suomen olisi päästävä olennaisesti alhaisemmalle työttömyyden tasolle.

Siinäkin tapauksessa, että myönteinen talouskehitys toteutuu, on lähivuosina harjoitettava edelleen tiukkaa kuria valtion menotaloudessa. Tulevatkaan päätökset eivät ole helppoja, mutta ne on vain pakko tehdä suomalaisten edun nimissä. Tämä merkitsee sitä, että hallitus valmistelee ja esittää päätettyjen säästöjen ohella sellaisia rakenteellisia uudistuksia, jotka tehostavat julkisen sektorin toimintaa ja sitä kautta pienentävät tulevaisuuden menopaineita.

On turha kuvitella, että rakenteellisia uudistuksia vastustamalla ne voidaan muka kuopata. Se vain ei käy. Uudistukset on pakko tehdä ja mitä aiemmin, sitä vähemmän niistä aiheutuu tuskaa suomalaisille. Viivyttely johtaa vääjäämättä vain entistä kipeämpiin toimenpiteisiin myöhempänä ajankohtana. Tähän normaaliolojen säästöpolitiikkaan tarvitaan myös teidän, arvoisat kansanedustajat, aloitteellisuutta ja myötävaikutusta vielä lukuisia vuosia eteenpäin.

Vuoden 1996 talousarvio on historiallisesti merkittävä päätös myös siksi, että se on melkoinen askel maamme pyrkimyksissä täyttää Euroopan talous- ja rahaliiton julkisen talouden tasapainoa ja julkista velkaa koskevat kriteerit. Talousarvio ja vuosille 1997—99 päätetyt säästöt luovat vankan pohjan sille, että kansantaloutemme saavuttaa Emu-kelpoisuuden lähentymisohjelman mukaisesti ja olemme valmiita ottamaan tämän koko Euroopalle merkittävän askeleen ensimmäisen EU:n jäsenmaiden joukossa, jos niin päätämme.

Talous- ja rahaliittoa koskeva prosessi onkin nyt tärkeässä vaiheessa. Ensi viikon lopussa Madridissa kokoontuvan Eurooppa-neuvoston on tarkoitus hyväksyä viitesuunnitelma, jonka mukaan EU:n jäsenvaltiot yhdessä etenevät Emun kolmanteen vaiheeseen. Talous- ja valtiovarainministerien neuvosto Ecofin hyväksyi viitesuunnitelmaa koskevan ehdotuksen viime kokouksessaan viime marraskuun 27 päivänä. Tämän suunnitelman mukaan Emun kolmas vaihe alkaa 1.1.1999. Jäsenmaiden taloudellisen tilan-

teen arviointi ja sen perusteella tehtävä neuvoston päätös, jolla kolmanteen vaiheeseen mukaan tulevat maat aikanaan valitaan, on tarkoitus tehdä viimeistään vuoden 1998 alkukuukausina.

Arviointi perustuu jäsenmaiden vuoden 1997 taloudellista tilannetta koskeviin tietoihin. Emun kolmannen vaiheen toteuttaminen on sinänsä aikaaviepä ja erittäin vaativa prosessi. Viitesuunnitelman mukaan uuden yhteisen rahan määräiset setelit ja kolikot otettaisiin käyttöön vasta viimeistään vuoden 2002 alussa. Tuon ajankohdan jälkeen noin puolen vuoden ajan olisivat vanhat kansalliset setelit ja kolikot käytössä niissä maissa, jotka kolmanteen vaiheeseen alusta lähtien tulevat mukaan.

Hallituksen syyskuussa hyväksymässä lähentymisohjelmassa arvioimme, että Suomi täyttää pääosan Emun lähentymiskriteereistä jo ensi vuonna. Ensi vuoden budjetti tukee oivallisesti tämän ilman Emuakin tarpeellisen tavoitteen saavuttamista. On tärkeätä, että pystymme pitämään tämän linjan myös jatkossa. Vain siten pystymme turvaamaan sen, että voimme itse tehdä päätöksen Emun kolmanteen vaiheeseen osallistumisesta. Jos emme täytä kriteereitä, päättävät muut meidän puolestamme, eli emme voi osallistua Emuun, vaikka niin haluaisimmekin.

Suomen lähentymisohjelman kriittinen osa koskee julkisen talouden saattamista kriteereiden mukaiseen tilaan. Näissä ponnisteluissa on esillä oleva budjetti aivan avainasemassa. Pitäkäämme huoli siitä, ettemme ainakaan omilla toimillamme vaikeuta kansantalouden tervehtymistä myöskään jatkossa.

On syytä myös todeta, että kovin kevein perustein halutaan joidenkin toimesta keikuttaa Emu-laivaa, jotta se hörppäisi vettä sisäänsä. Nuo keikuttajat tai tahot, jotka on syytä jatkossa nostaa voimakkaammin parrasvaloihin, jättävät kertomatta tarkoituksellisesti tukijoilleen, mitä seuraa suomalaisille Emun ulkopuolelle jäämisestä. Vastaus on: Lisää leikkauksia etuihin, lisää kuria talouspolitiikkaan, kovia otteita kustannuskehityksen hillintään, korkeampia korkoja ja niin edelleen. Sepä olisikin suomalaisille kova koulu. Helpompi tapa on olla Emun sisällä, joskaan sekään ei tule helppoa olemaan, mutta sittenkin helpompaa kuin ulkopuolella eläminen.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva budjetti on toimikauteni viides talousarvio. Aikaisemmin budjetit on jouduttu antamaan huomattavasti vaikeampien talousnäkymien edessä. Nyt tilanne on huomattavasti valoisampi lainkaan kiistämättä tiedossa olevien epävarmuustekijöitä.

Suoraan sanoen tunnen helpotusta sen suhteen, ettei tulevien vuosien varalle tarvitse esittää niin raskasta kuormaa kannettavaksi kuin mitä aikaisempina vuosina olemme olleet pakotettuja tekemään. Se tuska olisi äärimmäisen kova tuntea uudelleen, jos me suomalaiset itse, omin lyhytnäköisin toimin tärväisimme mahdollisuutemme vain ryhmäkohtaisten näennäisetujen takia.

Hyväksymällä ensi vuoden budjetin ja samalla linjaamalla lähivuosien talouspolitiikan linjat eduskunta antaa mitä parhaimman joulutervehdyksensä Suomen kansalle. Se antaa nyt kaikille meille uskoa ja luottavaisuutta tulevaisuuteen, vaikka monet etuusleikkausten kohteeksi joutuneet eivät juuri tällä hetkellä välttämättä niin koekaan. Mutta niin se vain on, ja se tullaan tulevaisuudessa viimeistään huomaamaan.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voisin ensin lausua onnittelut ministeri Viinaselle siitä, että tässä hallituskoalitiossa te olette saanut läpi oman tahtonne rajusta leikkauslinjasta, sen mitä ette saanut läpi edellisen hallituksen aikana.

Mutta te otatte samalla suuren riskin iskiessänne leikkauksillanne juuri niihin kohteisiin, joita kohteita pitäisi rohkaista. Te otatte lapsiperheiltä, muilta jotka ovat heikoimmassa asemassa, työttömiltä, elintarviketalouden piirissä työskenteleviltä ja niin edelleen. Tämä koko leikkauslinja on jo näkynyt kulutuskysynnässä. Se ei olekaan kasvanut toivotulla tavalla. Ei liioin työttömyys ole tästä syystä laskenut sitä vauhtia, mihin vauhtiin me, ministeri Viinanen, muutama aika sitten yhteisesti työttömyyden laskun jo kertaalleen saimme.

Te sanotte, että kansantaloutemme tasapainottuu tällä hetkellä hyvää vauhtia. Arvoisa valtiovarainministeri, te tiedätte, että aivan viime kuukausien lukemat esimerkiksi vaihtotaseen kehityksestä kertovat erittäin huolestuttavaa tekstiä. Kun vaihtotaseen nousuvauhti oli 15—16 miljardin luokkaa vuodessa, viimeisimpinä kuukausina vaihtotaseen paraneminen on ollut lähellä nollaa. Tämä kaikki kertoo siitä, että ilmiselvä kysynnän notkahdus on tapahtunut. Totta kai meidän kaikkien toive on se, että teidän leikkauksistanne huolimatta ei kansantalous, ei kulutuskysyntä käyttäytyisi niin kuin nyt tekee. Mutta totta kai sillä on oma inhimillinen perustansa. Miten lapsiperhe tai kunnan työntekijä voi

luottaa, että hän voi kuluttaa jatkossa entistä enemmän, kun te leikkaatte tavalla, mitä nyt teette?

Ed. Ryhänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on mielestäni tullut täysin selväksi se, että hallituksen talous- ja työllisyyspoliittinen linjaus ontuu hyvin pahalla tavalla.

Kun puhutaan ostovoimasta ja kulutuskysynnän lisäämisestä, niin on aihetta esittää pari kysymystä: Kenelle annetaan ja kuka voi kuluttaa? Ostovoimaa tässä budjetissa on selvästi leikattu lapsiperheiltä, työttömiltä, eläkeläisiltä, elintarvikeketjussa työskenteleviltä ja ylipäätään niiltä, jotka voisivat lisätä kulutusta. Sen sijaan hyvässä asemassa olevat saavat jotakin, mutta eiväthän he voi lisätä kulutusta, koska elämä ennestään on niin sanotusti riittävää. Ylimääräinen ulkomaanmatka ei tuo työllisyyttä Suomeen vaan vie valuuttaa. Niitten kulutusmahdollisuuksien lisääminen, joilla hyvin on, vie maasta valuuttaa, ei tuo työllisyyttä. Tästäkään syystä työttömyys ei tule näillä ohjelmilla missään tapauksessa puolittumaan. Toinen tärkeä tavoite, velkakierteen katkaiseminen, ei tule onnistumaan, koska hallitus säästää repaleiseen säkkiin, joka vuotaa pahalla tavalla.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Iiro Viinasen toimiessa Suomen valtiovarainministerinä työttömyys on noussut 100 000:sta puoleen miljoonaan ja uhkaa myös juuttua lähelle tuota hirvittävää työttömien ennätysmäärää eli lähelle puolta miljoonaa. Tämä ei ole sattuma, vaan seurausta siitä, että Iiro Viinanen on täydelleen sitoutunut Emu-politiikkaan, joka merkitsee ylikireää budjettipolitiikkaa. Hänhän on nyt julistanut, että budjettitasapainoa ei saa vaarantaa työllisyyden hoidolla EU:n suuntaan.

Vasemmisto siis joutuukin valitsemaan ennemmin tai myöhemmin Viinasen tai työttömyyden torjumisen. Minä toivon, että vasemmisto valitsee työttömyyden torjumisen eli hylkää Viinasen opit eli Emu-politiikan. Niin kauan kuin harjoitetaan Emu-politiikkaa, jota Viinanen tässä nyt jälleen kovasti mainosti, meillä on suurtyöttömyys, siitä ei päästä mihinkään.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Aula toi täällä esille sen, että aikataulu ei ole mikään itsetarkoitus. Näin varmasti on, mutta on syytä todeta myös se, että on syytä olla ensi vuoden budjetti valmiina tämän vuoden loppuun mennessä. Tämä on ollut siinä mielessä helppoa, koska hallituksella on ollut selkeä linja ja oppositiolla on ollut hyvin epäselkeä linja. Mitä on vastustettu milloinkin. Sanotaan, että kannatetaan säästöjä. Kuitenkin vaihtoehtobudjetissa on 7,5 miljardin vaje hallituksen esittämään budjettiin. Vaihtoehtolista asioista, joista ei saa säästää, on hyvin pitkä. On erittäin helppoa luetella ne asiat, mistä ei saisi säästää, mistä ei saisi ottaa, mutta ed. Aulan ja keskustan eduskuntaryhmän ryhmäpuheessa ei ollut yhtään kohdetta, mistä olisi säästetty lisää.

Lopuksi haluaisin vielä kysyä keskustan eduskuntaryhmältä, miten te määrittelette keskituloisen. Puhutte kovasti pieni- ja keskituloisista, mutta olisi hauska kuulla joskus, mikä on keskituloisen määritelmä.

Toinen varapuhemies: Kiinnitän edustajien huomiota siihen, että tässä debatissa vastauspuheenvuorot on pyydetty ministeri Viinasen äsken käyttämään puheenvuoroon. Toivon myös, että ne ovat todellisia vastauspuheenvuoroja eduskunnan työjärjestyksen mukaisesti.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä jo hiukan ehdin pelästyä, kun ministeri Viinanen kiitteli eduskuntaa ja kansanedustajia hyvin tehdystä työstä. Pelästykseni toki hälveni sen jälkeen, kun kiitoksen jälkeen hän alkoi lukea samoja madonlukuja, joita on lukenut aikaisemminkin. Eli helpotusta ei tunnu olevan luvassa eteenkäänpäin. (Ed. Tennilä: Mitäs hyvää siinä sitten on?)

Joka tapauksessa työttömyyden puolittaminen on se päämäärä, joka tälle vaalikaudelle on yhteisesti asetettu. Nyt kun hallitustenvälinen konferenssi EU:ssa on ensi vuonna, niin onko ministeri Viinanen valmis siihen, että myös työttömyys, työttömyys Euroopassa ja työttömyys Suomessa, otetaan hallitustenvälisessä konferenssissa hyvin vakavan keskustelun aiheeksi?

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinasen äskeisen puheenvuoron siihen osaan, joka käsitteli valmistautumista Emu-kuntoon, ei sinänsä ole mitään huomauttamista. Kiinnitän kuitenkin huomiota siihen, että kun hän on nyt menossa Ecofinin kokoukseen, niin yksi hyvin olennainen asia minun ymmärtääkseni siitä jäi kokonaan ulkopuolelle, nimittäin se, minkälaista sitten olisi siinä Emu-kurinalaisuudessa, jos noudatettaisiin

Saksan talousministerin Theo Waigelin mallia, jossa on erittäin kova giljotiini julkisen talouden kurinalaisuuden suhteen, jossa, niin kuin täällä on todettu jo monessa puheenvuorossa, työttömyysulottuvuudelle ei ole annettu mitään sijaa, arvoa eikä merkitystä. Mistä hän silloin valtiovarainministerinä olisi valmis leikkaamaan, koulutuksesta, sosiaaliturvasta, työllisyydenhoidosta vai minkä keskeisen pääluokan osuudesta?

Toinen varapuhemies: Arvoisille edustajille toistan vielä, että mieluummin oikaisuja ja kommentteja kuin kysymyksiä. Tämä debatti on vastauspuheenvuoroja varten.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun ministeri Viinasen tällä kertaa itsekehua, mutta tuttua vaihtoehdottomuutta uhkuvassa puheenvuorossa vain Emukovisteluun taikka Emu-uhitteluun. Se on selvää totta kai, että valtiontalous pitää saada kestävään tasapainoon joka tapauksessa ilman Emuakin, se on aivan päivänselvä asia. Mutta ministeri Viinanen kyllä puhuu tälläkin kertaa täällä ikään kuin Emusta olisi jo jossakin päätetty. Tuntuu siltä, että pala palalta Suomea viedään tällaiseen tilanteeseen, ja on outoa, että siellä vasemmalla tästä asiasta ollaan paria edustajaa lukuun ottamatta aika hiljaa. Olen kyllä kuullut vasemmistoliiton ja joittenkin sos.demien ja ennen muuta ayliikkeen aika voimakkaita, epäileviä puheenvuoroja siitä, onko tämä meno oikein pitemmän päälle Suomen kannalta. Äskeinen puhe lyö kyllä korville näitä vasemmalta aiemmin tulleita puheenvuoroja. Minusta hallituksen pitäisi selvittää kiihkottomasti edut ja haitat, joita varmasti molempia on Emuun liittyen, ja tuoda tänne tällainen kiihkoton selvitys eduskuntakeskusteluun mahdollisimman pian.

Surkeinta puheenvuorossa oli kuitenkin se, ministeri Viinanen, että te vain viittaatte puheenvuorossanne työllisyyteen, mutta otatte noin jyrkkiä, kovia kantoja Emu-asiassa, jossa on intoa ja kiihkoa liian paljon eikä viileää järkeä.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen totesi, että eduskunnassa on koettu päätöksenteon tuskaa kipeästi, myös hallituksessa, kun on näitä nk. leikkauksia suoritettu. Näin varmasti on, mutta katsoisin, että olemme huomioineet myös sen kohdan näitä tehdessämme, mikä on hallitusohjelmassa, jossa todetaan, että leikkaukset olisi suoritettava niin, ettei kaikkein heikko-osaisimpien asema huononnu. Toivoisin, että myös herra valtiovarainministeri olisi painottanut ja huomioinut tämän omassa puheessaan. Kun kysymyksiä ei pidä esittää, niin toivon, että valtiovarainministeri tämän sisäistäisi sielunsa syvyyksiin etenkin näin adventtiaikana.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen oli täällä tyytyväinen eduskunnan käsittelyyn. Hän on todella onnistunut jyräämään täällä edustajien Perho, Brax tai Tiusanen tai muiden puheet sosiaalisesta näkökulmasta ja kotihoidon tuesta, mitä lähetekeskustelussa ja pitkin syksyä on käyty.

Arvoisa ministeri kiinnitti huomiota siihen, että keskusta on esittänyt oman vaihtoehtonsa, joka on mielestäni työllistävämpi ja oikeudenmukaisempi. Valtiovarainministeriön virkamiehet ovat tehneet näistä puolipoliittisia, puolivillaisia laskelmia, joita on levitetty maailmalle. Missään vaiheessa he eivät ole suostuneet kolmen pyynnönkään jälkeen keskustelemaan meidän kanssamme näistä luvuista. Huhu liikkuu maailmalla, että meidän talousarviossamme on 7,5 miljardin vaje, mikä ei lainkaan pidä paikkaansa.

Yhdyn ed. Kääriäisen ihmettelyyn siitä, että teidän puheenvuorossanne ei työllisyydestä juurikaan puhuttu mitään. Sen sijaan Emu-intoilu on päällimmäisenä. Te olette Econfinin kokouksessa todennutkin, onko se tieto oikea, että on tärkeämpää sittenkin nyt edetä Emu-kriteereissä ja työllisyys olisi toissijainen lähtökohta. Pitääkö tämä paikkansa?

Yleensä tiedustelen, onko hallituksessa peilattu työllisyystavoitetta Emu-tavoitteita vasten ja tehty tästä joitain johtopäätöksiä. Onhan niin, että jos työllisyystavoitteessa epäonnistumme, epäonnistumme myös valtiontalouden tasapainottamistoimissa. Olisi todella mielenkiintoista kuulla, miten työllisyystavoite suhtautuu Emu-intoiluun, jos tällaista termiä saa käyttää, kun nyt pitäisi viileästi, todella niin kuin ed. Kääriäinen sanoi, pohtia näitä etuja ja haittoja ja tuoda selonteko eduskuntaan.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen syytti puheenvuorossaan edustajia politikoinnista ja siitä,

että Viinasen mukaan eräät näkevät säästöissä vain ryhmäkohtaisia näennäisetuja. Leikkaukset kohdistuvat pääasiassa pieni- ja keskituloiseen väestöön, ja mielestäni silloin ei voida puhua näennäiseduista, niin kuin ministeri sanoi. Olisinpa hyvin mielelläni nähnyt, että ministeri Viinasen leikkauslinja olisi kohdistunut yhtä ankaralla kädellä myös suurituloiseen väestönosaan.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Viinanen käsitteli puheenvuorossaan vastuun kantamista aika erikoisella tavalla. Minusta keskustaoppositio on tässä eduskunnassa esiintynyt varsin vastuullisesti, jos verrataan esimerkiksi siihen, mitä edellisellä eduskuntakaudella täällä nähtiin. Olemme halunneet kantaa vastuuta Suomesta ja suomalaisista juuri niin, että kansaa ei jaettaisi kahtia, hyväosaisiin ja huono-osaisiin. Siksi olemme koettaneet esittää vaihtoehtoja niille säästöille, jotka on kohdentuneet kaikkein pienimpiin etuuksiin.

Toiseksi olemme juuri koettaneet kiirehtiä niitä rakenteellisia uudistuksia, joita ministeri Viinanenkin puheenvuorossaan peräänkuulutti. Siksi juuri ihmettelemme, miksi hallitus ei ole ryhtynyt uudistamaan työttömyysturvaa, niin että se paremmin kannustaisi ihmisiä, miksi ei ole ryhdytty alentamaan juuri pienituloisten verotusta niin, että se lisäisi kulutuskysyntää ja myös helpottaisi työllistymistä.

Samoin ihmettelin ministerin Emu-kannanoton yksioikoisuutta. Siinä jäi kokonaan pohtimatta työllisyyden hoidon, budjettitasapainon ja Emu-kriteerien välinen yhteys. Mikäli rakenteellisissa uudistuksissa niin työelämässä, verotuksessa kuin sosiaaliturvassa hallitus ei pääse eteenpäin, myöskään työllisyystavoitetta, työttömyyden puolittumista, ei tulla saavuttamaan. Tästä seuraa se, että myöskään budjetin tasapainottamistavoitteita tämän vaalikauden lopulla ei saavuteta.

Mielestäni hallituksen pitäisi asettaa suurempi painoarvo juuri työllisyydelle, koska ainoastaan tämä kokonaisuus voi vaikuttaa siihen, että Suomi todella olisi sillä paikalla, että se voi valita tämän vaalikauden lopulla, liittyykö se Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen vai eikö liity.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ministeri Viinasen kanssa samaa mieltä niiltä osin, mikä koskee Emun kolmatta vaihetta ja sitä, että Suomen täytyy saada valtiontaloutensa tasapainoon. Näin voimme tehdä itse päätöksen siitä, haluammeko osallistua tuohon kolmanteen vaiheeseen vai emme.

En kuitenkaan jaa ministerin näkemystä siitä, että vääjäämättä Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle jääminen johtaa niin kohtalokkaalle tielle kuin ministeri puheenvuorossaan väitti ja että kaikki kritiikki Emun kolmatta vaihetta kohtaan johtaisi Suomen kansantalouden turmioon. Mielestäni tuota projektia pitää katsella kokonaisuutena. Pitää katsoa sitä, miten tämän maan työllisyys saadaan hoidettua siitä huolimatta, että joudumme tekemään niin suuria leikkauksia eri tulonsiirtoihin ja muihin budjettiperusteisiin maksuihin.

Tulevaisuudessa olisikin kiinnitettävä huomiota siihen, että työllisyys paranee palvelualoilla. Tämä seikka on jonkin verran esillä hallituksen työllisyysohjelmassa, mutta kun tuota työllisyysohjelmaa tarkastellaan uudelleen, niin entistä suurempaa huomiota on kiinnitettävä esimerkiksi työnantajamaksujen alentamiseen, jotta juuri palvelualoille, joilla on mahdollisuuksia työllistää, saataisiin uusia työpaikkoja.

Kysymys liittyy mielestäni olennaisesti budjettiin myös sikäli, että jos saadaan aikaan uusia työpaikkoja ja myös työn kiertoa, silloin työttömyys ei kasaudu eikä johda syrjäytymiseen eikä paljon pelättyyn kansan kahtiajakoon.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun vaikeina aikoina 92—93 vaadittiin elvytystä kotimarkkinoiden liikkeelle saamiseksi, ministeri Viinanen totesi, että sellainen on mahdollista siinä vaiheessa ja toteutetaankin, kun vaihtotase muodostuu positiiviseksi. Vaihtotase kävi positiivisena 15 miljardin markan verran ja on nyt kääntymässä negatiiviseksi. Mitään ei ole tehty kotimarkkinoiden elvyttämiseksi, päinvastoin. Budjettilinja, joka nyt on meneillään, on päinvastaista liikettä, joka nimenomaan halvaannuttaa kotimarkkinat. Kuitenkin viennin kasvu on hiipumassa, vienti lähtee ehkä laskuun. Kun kotimarkkinoilla ei tapahdu elpymistä, mistä otetaan se välttämätön kansantuotteen kasvu, 4—5 prosenttia, joka vaaditaan, jotta pystyttäisiin pitämään edes nykyinen työllisyys ja sosiaaliturva? Jos kansantuotteen kasvu laskee 1—2 prosenttiin, niin kuin näyttää tällä tavalla olevan mahdollista, käännymme uuteen ja syvään lamaan.

Siis miksi, ministeri Viinanen, vaihtotaseen positiiviseksi käännyttyä ei kohdistettu riittävää huomiota kotimarkkinoihin, jotka olisivat nyt tukemassa viennin kasvun hiipuessa kansantuot-

teen riittävää ylläpitämistä, jotta pystyisimme pitämään edes nykyisen tason?

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Monessa puheenvuorossa on todettu, että väärin leikattu. Pitäisi ilmeisesti ottaa etuisuuksia pois niiltä, joille niitä ei ole koskaan annettukaan. Kertokaa julkisuuteen selkeästi, miten on mahdollista ottaa tulonsiirtoja pois sellaiselta ihmiseltä, joka niitä ei saakaan. Näinhän asia käytännössä on. Siitä on helppo antaa vääristelty kuva, että on joitain muita konsteja ottaa sellaisilta ihmisiltä tulonsiirtoja pois, kun ei kerro totuutta loppuun asti. Aika falskia hommaa!

Mitä sitten vaihtotaseeseen tulee, vaihtotasehan tulee tänä vuonna saavuttamaan reippaasti sen ylijäämätason, mikä on ennustettu, ja se tulee saavuttamaan sen myöskin ensi vuonna. Se on vain se tosiasia, että ennusteessakin sanotaan sen pikkuhiljaa laskevan, mutta ei mitenkään dramaattisesti. Eikä näissä asioissa yhden kuukauden eikä kahden kuukauden pienten muutoksien takia ruveta hötkyilemään peruslinjassa. Se on kaikkein hankalinta ja vaikeinta, jos muutamasta takapakista kuvitellaan, että maailma on kääntynyt lamaan, ja yhtäkkiä ruvetaan tekemään hätiköityjä uusia päätöksiä. Sellaisesta toiminnasta puuttuu uskottavuus. Mutta ymmärrän, että niitäkin tahoja on, jotka haluavat epävarmuutta saadakseen esimerkiksi valuuttakurssiin jälleen paineita aivan itsekkäistä lähtökohdista lähtien.

Mitä tulee siihen, että tasapainoa haetaan kaikin keinoin, kysynpä vain, millä tavalla sitä tasapainoa pystyttäisiin hakemaan ja työllisyyttä edes tätäkään vauhtia supistamaan oleellisesti korkeammalla korkotasolla. On aivan ehdoton tosiasia se, että vain budjetin tasapainoa hakemalla, määrätietoisilla toimilla voidaan korkotaso pitää alhaalla. Siitä meillä on konkreettista näyttöä. Miksi sellaista kuvaa annetaan? Unohdetaan kertoa tarkoituksellisesti, että korothan siitä nousevat, kun jätettäisiinkin joitakin ikäviä hankkeita tekemättä, toimenpiteitä, jotka täällä leikkauksina ovat tuskaa tuottaneet. Se asia vain toimii sillä tavalla. Kun tämä yhteiskunta kuluttaa enemmän kuin tienaa, niin kauan kuin näin tapahtuu, sen jälkeen meillä korot ovatkin korkeat.

Nyt ollaan osoittamassa ohjelmalla, että päästään lähemmäksi tasapainoa — korostan lähemmäksi tasapainoa — josta olemme todella kaukana. On selvästi taas unohdettu se tosiasia, että vaikka sinänsä alijäämä on supistumassa valtiontaloudessa 35—40 miljardin tuntumaan tämän vuoden lähes 70 miljardin tasosta, olemme siltikin äärimmäisen suuren alijäämän kanssa tekemisissä. Tulee viemään vuosia, ei tämä eduskunta sitä päivää tule näkemään, jolloin alijäämämme olisi todella supistunut nollaan, saati että valtiontaloutemme olisi positiivinen. Kehitys on edelleenkin veitsenterällä keikkumista, nuorallatanssia siten, että pystymme uskottavuutemme säilyttämään ja pitämään näistä tasapainottamisohjelmista kiinni.

Tänä ja ensi vuonna tulevat kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvamaan yhteensä noin 10 prosenttia. Jos joitakin vuosia sitten olisi tällaisia tulonlisäyksiä pystytty, siis reaalisesti, osoittamaan, olisi syvä huoli ollut siitä, pitääkö pistää jäähdytyskoneet päälle. Mutta ihmisten käyttäytyminen, totta kai, on muuttunut. Ei kulutetakaan välttämättä kuin johonkin entiseen säännöstelyaikaiseen malliin. Ihmiset haluavat päästä veloistaan eroon ja harkitsevat paljon pidempään ja perusteellisemmin kulutushankkeitaan, ovatko ne kestokulutus- tai muita hyödykkeitä. Eikä se välttämättä niin paha asia ole. Ei tuhlailullakaan mitään kovin järkevää lopputulosta aikaansaada.

On merkillistä, kuinka budjettivaje- ja työllisyydenhoitokeskusteluun, kun sitä on muutaman viikon seurannut, tulee uusia piirteitä puhujasta riippuen, väitetään aivan käsittämättömiä. Se, mitä olen suurin piirtein, vapaasti siteeraten, sanonut, on, että budjettivajetta kasvattamalla työllisyyttä ei keinotekoisesti voida hoitaa. Näinhän se asia on. En minä ole koskaan sanonut, ed. Ala-Nissilä, että työllisyys on toissijainen asia tässä yhteiskunnassa. Ei varmasti ole. Se on budjettitaloudenkin kannalta, pelkästään siltäkin kannalta, aivan elintärkeä asia, puhumattakaan monesta muusta inhimillisestä ongelmasta. Mutta on päivänselvää, että jos annamme viestin, että me emme perustakaan tästä budjettivajeesta, keksitään keinotekoisia työllistämistoimia ja aletaan uudelleen velkaantua, sillä tiellä, jossa korot nousevat, ei ole pienintäkään mahdollisuutta supistaa työllisyyttä edes siinä määrin, kuin tähän asti on onnistuttu. Sen seuraukset ovat todella vaikeat Suomen kansalle ja suomalaiselle yritystoiminnalle.

Mitä Waigelin esitykseen neuvostosta tulee ja hänen tiukemmista kriteereistään, jälleen haluan muistuttaa siitä, että Suomen valtion budjettivaje on noin 6 prosenttia bkt:stä. Jos meitä ei näissä kriteereissä auttaisi eläkerahastojen ylijäämäisyys, kunnallistalouden ylijäämäisyys, meidän

kriteerien saavuttaminen olisi todella tuskien taival. Tämä näkyy unohdettavan. Niin kuin äsken sanoin, ensi vuoden 35 miljardia on huima luku. Se on huima alijäämäluku, 35 000 miljoonaa markkaa, jonka aikanaan maksavat nimenomaan Suomen kansalaiset korkojen kera takaisin. Tätä ei sovi hetkeksikään unohtaa, sitä tosiasiaa, että me emme ole velkaantumiskurituksesta läheskään päässeet vielä eroon. Sen takia tiukka politiikka tulee jatkumaan, sanoipa Waigel mitä tahansa. Siinä suhteessa hän on oikeassa, että tiukkaa kuria, 3 prosenttia tiukempaa kuria pitää pitää hyvinä aikoina. Silloin on heikompina suhdanteina jonkin verran varaa löysätä, mutta muuten kyllä ajaudutaan erittäin suuriin velkaongelmiin.

Ed. Kääriäiselle toteaisin, että minä sanoin hyvinkin tarkkaan puheessani, että Emusta päättää eduskunta. Entäpä sitten, jos olisimmekin tilanteessa, että haluaisimme Emuun aikanaan, jos me koemme sen järkeväksi, eduskunta kokee järkeväksi, mutta emme täyttäisikään kriteereitä? Kuinka sitten suu pistetään, kun kuitenkin ilman Emua, Emusta välittämättä meidän on noudatettava saman tyyppistä politiikkaa, jolla budjetti saadaan tasapainoon, alijäämät supistettua jne.? Emun etuihin ja haittoihin tulee mahdollisuus perehtyä salissa aikanaan, kunhan Madridissa tehdään viikonvaihteessa päätökset, jotka vahvistavat ja varmistavat sen, että prosessi tulee etenemään aikaisemmin ilmaistussa aikataulussa ja siihen liittyvin toimenpitein.

Kun sanoin näennäiseduista, kyllähän se koetaan hyvin useasti näennäiseduksi, kun kuvitellaan, että ummistamalla silmät kymmenien miljardien vajeelta varjellaan jotakin etua. Se on näennäisetua, kun jokainen tietää, että ulkomaisella ja kotimaisella rahalla näitä etuuksia rahoitetaan. Ei sellaisiin etuuksiin tällä kansantaloudella pitkällä tähtäyksellä eikä oikein lyhyelläkään olisi mahdollisuutta eikä varaa. Tämä on ongelmien lykkäämistä. Se on siirrettyä verojen maksua, ja siitä tosiasiasta on turha antaa kansalaisille väärää kuvaa. Ne ovat näennäisetuja, jos me kynsin hampain pidämme sellaisista eduista kiinni, jotka velkarahalla pysyvästi rahoitetaan. Joku nämä viulut maksaa, ja kansanedustajien tehtävä on nimenomaan pitää huoli pidemmälläkin tähtäyksellä kansalaisten tulevaisuudesta ja toimeentulosta kestävällä pohjalla eikä vain sillä tavalla, että annetaan kuva, että kaikki on väärin tehty, eletään niin kuin ennenkin, ja umpikuja häämöttää sillä pelillä x vuoden kuluttua.

En vaivaudu keskustan varjobudjettia edes kovin paljon kommentoimaan. Se on 7,5 miljardin markan bluffi lyhyesti sanottuna enempää siihen kommentoimatta. Sillä tavalla se tultaisiin kirjaamaan budjettiin. Siellä on näennäistemppuja. Arvioidaan jotakin kehitystä toisenlaiseksi, jolla perusteella vanhaa keskustalaista tapaa noudattaen budjetti olisi rakennettu. Sellaisia pyrkimyksiähän oli, ed. Pekkarinen, vuodesta toiseen. Arvioidaan työllisyyttä toisella tavalla positiivisemmaksi taikka kasvulukuja positiivisemmiksi, jotta saadaan ns. pelivaraa, jotta ei tarvitse tehdä leikkauksia, eli ummistetaan silmät tosiasioilta. Sellainen peli ei kerta kaikkiaan ole kestävällä pohjalla.

Mitä tulee varjobudjetin leikkauksiin, missä siellä olivat maatalouden leikkaukset? Ei missään! Samaan aikaan maatalouden etujärjestö ajaa tällä hetkellä tasausmahdollisuuksia, ettei joudu veroja maksamaan, kun rahaa tulee tänä vuonna niin paljon. Aika merkillistä puhetta! Kovin ristiriitaista puhetta! Vastikään valitettiin, kun menee niin valtavan huonosti, ja tänä vuonna tulee rahaa niin paljon, että vaaditaan yhteiskuntaa tekemään tasausmalli, jolla veroja voidaan vekslata tuleville vuosille käytännössä ne laillisesti välttäen. (Eduskunnasta: Tuleeko sellainen lakiehdotus?) — Sellainen lakiesitys ei ole minun esittelyssäni! (Eduskunnasta: Tuleeko se?) — Se nähdään sitten, kun esittelijät esittelevät.

Mitä tulee ed. U. Anttilan kysymykseen ulkopuolelle jäämisestä ja sen riskeistä, totean vain sen, että ulkopuolelle jääminen merkitsee käytännössä sitä, että rahamarkkinoilla herää epäilys, että Suomi ei pyri pitkälläkään tähtäyksellä tasapainottamaan talouttaan, ei välitä inflaatiosta, pelaa valuuttakursseilla, ja sen seurauksena on merkittävän suuri korkopreemio jälleen olemassa, epävarmuus, mitä täällä tullaan jatkossa tekemään, ja se tulee kostautumaan suomalaisille. Se ei ole todellinen vaihtoehto. Joka tapauksessa, niin kuin sanoin puheessani, tehtäköön Emu-ratkaisun kanssa sitten mitä tahansa, jo korkojen kannaltakin on äärimmäisen tärkeää, että tasapainoon tullaan pyrkimään määrätietoisin, pitävin päätöksin.

Edelleen on helppo vaatia työnantajamaksujen alentamista. Toivon, että jokainen tutustuisi, mitä työnantajamaksut ovat, mitä valtio perii. Valtio perii sava- ja keva-maksuja viitisen prosenttia mutta eipä mitään muuta. Ne menevät TEL-rahastoihin, ne menevät työttömyyskassoihin, ne menevät tekemättömän työajan palkkoi-

hin jne. Joka tapauksessa jokainen prosentti merkitsee suunnilleen 2,5:tä miljardia markkaa. Mistä se raha otetaan? Ei siihen vastausta ole tullut. Minulla on vastaus: Otetaan niistä eduista pois, leikataan etuja, joita rahoitetaan nimenomaan näillä maksuilla. Mutta toinenkin puoli pitää sanoa tästä asiasta. Leikataan sairauspäivärahoja, jos aiotaan sava-maksuja keventää, mutta sitä kovin harva uskaltaa kansalaisille kertoa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näinhän se on, ministeri Viinanen, että kansalaisten käytettävissä olevat tulot kasvavat teidän kertomallanne määrällä tänä vuonna ja ensi vuonna — tänä vuonna osin siitä syystä, että on kahdet veronpalautukset, molemmat me tiedämme sen — keskimäärin, ministeri Viinanen, niin kuin te sanoitte. Sen keskimääräisluvun taustalta löytyy se kova tosiasia, mikä hallituksen politiikan sisältö on, että kun joidenkin toisten käytettävissä olevat ansiot lisääntyvät yli 10 prosentilla, samaan aikaan joidenkin toisten, jotka ovat heikoimmassa asemassa yhteiskunnassa, käytettävissä olevat tulot eivät kasva, monien jopa vähentyvät. Te luulette, että kun annetaan äveriäille, se lisää kulutuskysyntää ja kun otetaan pois niiltä, jotka ovat heikossa asemassa, se ei vaikuta mitään kysyntämarkkinoihin. Jokainen meistä tietää, että talouden mekanismi toimii näiltä osin aivan toisella tavalla.

Ministeri Viinanen, me edellisen vaalikaudenkin aikana osasimme jakaa säästämisen taakkaa oikeudenmukaisesti eri väestöryhmien harteille. Taatusti hyväosainenkin maksoi ja paljon viime vaalikauden aikana. Näin se oli.

Mitä taas tulee ministeri Viinasen väitteeseen siitä, mikä on keskustan budjettivaihtoehdon sisältö, hän puhui, että siinä on 7,5 miljardin markan aukko, käytti joitakin lisänimikkeitä vielä vaihtoehtobudjetista. Minä sanon, että tuollaisten huulien heitteleminen on sellaista, että niitä nyt ei kannattaisi edes ministeri Viinasen tulla harrastelemaan. Nimenomaan tuontapaisen arvion tekeminen on potaskaa!

Keskustan eduskuntaryhmä pyysi kolme kertaa valtiovarainministeriön johdolta, kerran pääministerin kanslialta, selvitystä, kirjallista arviota ensiksi, miten hallitus arvioi keskustan vaihtoehtobudjetin ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Pekkarinen!

Puhuja: ... ja sen jälkeen valtiovarainministeriöltä kaksi kertaa, eikä tällaisia selvityksiä ole tullut.

Valtiovarainministeri Viinanen: Arvoisa puhemies! Minua ihmetyttää se, että ed. Pekkarinen kokee jotenkin veronpalautukset sellaisiksi, etteivät ne rahaa olisi. Kaikkein kummallisinta on se, että hän antaa ymmärtää, että olisi pitänyt veronpalautuksia antaa jopa niille, jotka veroja eivät ole edes maksaneet. (Ed. Pekkarinen: Ei nyt pidä ihan lapsellisia esittää!) — Sitähän se nyt juuri oli!

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen viittasi Waigelin ehdotukseen ehkä tavalla, joka ei anna aivan oikeata kuvaa sen sisällöstä. Sen vuoksi haluan vain muistuttaa häntä siitä, mitä suuri valiokunta on hvk-lausunnossaan Rahaliitosta todennut todetessaan toki, että lähentämisperusteiden täyttäminen on kaikissa olosuhteissa tärkeätä talouspolitiikkaan kohdistuvan luottamuksen vahvistamiseksi. Mutta samalla valiokunta kiinnitti huomiota muun muassa siihen, että julkisen talouden ollessa muuten tasapainossa saattaa 3 prosentin budjettialijäämän rajoite olla laskusuhdanteen oloissa ristiriidassa tehokkaan suhdanteiden tasaamisen ja työllisyyden tukemiseen tähtäävän talouspolitiikan kanssa ja että muutenkin tulisi selvittää, millä tavoin saataisiin käyttöön sellaisia välineitä, joilla talouspolitiikkaa voitaisiin yhteisön tasolla koordinoida ja tehostaa riittävän kokonaiskysynnän ja työllisyyden turvaamiseksi Rahaliiton oloissa. Tämän vuoksi valiokunta edellytti, että hallitus selvittää, miten näitä ongelmia ja kysymyksiä voidaan tarkoituksenmukaisimmalla tavalla saattaa tarkasteluun unionissa ja minkälaisiin aloitteisiin se voi antaa Suomen taholta aihetta.

Tätä on hyvin vaikea lukea niin, että se antaisi tukea Waigelin aloitteelle. Toivoisin, että tästä asiasta käytäisiin syvällisempää dialogia hallituksen ja eduskunnan kanssa, ennen kuin tällaisia kannanottoja mennään esittämään.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Viinanen kysyi viimeisen puheenvuoronsa alussa, mistä ja mihin. Haluaisin tehdä sekä täsmennyksen että kysymyksen. Kun lueskelee valiokunnan mietintöä, huomaa monilla momenteilla, se on oikeastaan läpikäyvä piirre, että joka momentilla on lisää vähän johonkin eli lisää palkkakuluihin.

Näyttää momentti Kansanedustajatkin saavan 1,79 miljoonaa markkaa. Haluaisin vastata sekä myös samalla kysyä, eikö olisi ollut parempi tehdä kristillisen liiton linjan mukaan, miettiä, eikö tämä palkankorotusvara, joka näyttää nyt olleen, olisi pitänyt ja voitu käyttää uusien työpaikkojen luomiseen? Jos jaamme nämä summat, jotka toistuvat moneen kertaan, vaikka 200 000 markalla, aika monella momentilla olisi lukenut näin ja noin monta uutta työntekijää.

Tietysti voidaan ajatella, että joissakin tehtävissä ei tarvita uusia työntekijöitä, mutta varmaan joissakin sentään vielä tässäkin poloyhteiskunnassa tarvittaisiin uusia työntekijöitä. Tämä oli eräs kristillisen liiton työllisyyspoliittisen ohjelman kantavia ajatuksia. Kysyn: Miksei tämä kelvannut, olisiko pitänyt jotakin tehdä toisin?

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Viinanen syytti meitä Emun vastustajia siitä, että me olemme jättäneet kertomatta suomalaisille, mitä seuraa Emun ulkopuolelle jäämisestä. Saattaa olla, että tämä on totta, mutta ministeri Viinanen omalta osaltaan on pitänyt huolta siitä, että eri tavoin suomalaisia EU:n johdossa omaksutun taktiikan mukaisesti pelotellaan sillä, mitä Emun ulkopuolelle jäämisestä seuraisi: lisääntyvää työttömyyttä, korkeammat korot, suurempi inflaatio, kansantalouden epätasapaino jne.

Mutta se, mistä me olemme Emun vastustajina arvostelleet ministeri Viinasta ja muita Emu-propagandisteja, on se, että te ette kerro, mitä Emu-jäsenyydestä Suomelle seuraa. Ensimmäistä kertaa teidän puheessanne todetaan, että Emun sisälläkään ei ole kovin helppoa. Olisi mielenkiintoista, jos te täsmentäisitte, millä tavalla ja keille ei ole helppoa se, että Suomi on Emun jäsenenä. Jotta me pääsisimme hedelmälliseen keskusteluun, olisi välttämätöntä, että me Emun vastustajat katsoisimme, mitä tapahtuu, jos Suomi ei liity, minkälaisia kielteisiä seurauksia Emun jäsenyyden ulkopuolelle jäämisestä olisi. Mutta aivan samalla myös teidän Emu-propagandistien pitäisi kertoa kriittisesti, minkälaisia ongelmia Suomelle tulee Emu-jäsenyydestä ja ennen kaikkea kenelle näitä ongelmia tulee.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen sekoittaa asioita hänelle tarkoituksenmukaisella tavalla puhuessaan tämän vuoden taloustilanteesta ja ensi vuoden tilanteesta. Tämä on syytä sanoa siksi, että tätä vuottahan me elämme edellisen hallituksen oppien ja päätösten mukaisesti. Myös veronpalautukset kuuluvat näihin asioihin.

Kun, herra ministeri, kerroitte, että olette hyvin iloinen siitä, että kulutuskysyntä lisääntyy 10 prosentilla parin vuoden aikana ja sitä tietoa piditte erittäin myönteisenä, näin on. Mutta te ette mene pitemmälle pohdiskelussa, kenelle nämä 10 prosenttia tulevat. Nyt on käymässä niin, että varakkaat ihmiset, joilla on hyvät tulot, todella saavat tällaisen kulutuskysynnän kasvun, mutta kaikki ne ihmiset, jotka ovat tulonsiirroista riippuvaisia, saavat vastaavasti miinusmerkkistä kasvua ja kulutuksen kysyntä sitä kautta ehtyy. Tästä on selvä seuraus työttömyysluvuissa ja muissa talouden muuttujissa.

Kaiken kaikkiaan poliittiselle vasemmistolle luulisi tämän asian olevan arka. Tuloerothan lähtevät nyt kasvuun hyvin nopealla vauhdilla, ja ihmettelen, miksi hyväksytte tällaisen kehityksen, hyväksytte myös sen, että yhteiskunnan hyvinvointirattaille valikoituu vain nyt tietty porukka ja sen ulkopuolelle jää yhä nopeasti kasvava syrjäytyvien joukko. Voisitte tutkia asiaa ja hätähuutoa kuunnella tarkemmin.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen täällä sanoi, että sosiaalietuuksia leikataan niiltä, joille sosiaalietuuksia maksetaan. Tuntuu siltä, että ministeri Viinanen ei tiedä, missä hänen leikkauspuukkonsa liikkuu sosiaalietuuksien suhteen, koska tilannehan on se, että esimerkiksi sairauspäivärahasta leikataan nimenomaan pienimpiä sosiaalietuuksia, pienimpiä sairauspäivärahoja, mutta 140 000 markkaa tai sitä enemmän ansaitsevien sairauspäivärahaan ei puututa lainkaan. Ne olisivat olleet, ministeri Viinanen, huomattavasti suuremmat. Siellä olisi myös ollut leikattavaa, jos olisi todella haluttu oikeudenmukaisesti menetellä, mutta ilmeisesti se ei sovellu ministeri Viinasen poliittiseen linjaan.

Eräät EU:n omat arviot ovat, että jos Emu perustetaan, niin se lisää työttömyyttä noin 1,5 miljoonalla uudella työttömällä. Ja on varmasti tosiasia, että näistä työttömistä, jos näin käy, myös Suomi saa huomattavan osan ja työttömyys vain pahenee. Ministeri Viinasen opeilla ei tämä entinenkään työttömyys ole laskenut. Työttömyys oli huomattavasti pienempää, kun ministeri Viinanen tuli valtiovarainministeriksi. Nyt se on noin nelinkertainen. Kyllä tähän jotain muutosta pitäisi saada, jos ajatellaan, että talouspolitiikalla voitaisiin työttömyyttä pienentää,

mikä olisi välttämätöntä. Näillä opeilla, mitä nyt ministeri Viinanen esittelee, työttömyys ei valitettavasti näytä pienentyvän.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen sitä, että vaikka ministeri Viinanen on ollut niin monta vuotta valtioneuvoston jäsen, hän ei ole perehtynyt paremmin suomalaiseen sosiaaliturvaan. Siellä on etuuksia, jotka kohdistuvat pääosin pienituloisille, ja siellä on etuuksia, jotka kohdistuvat vähän suurempituloisille.

Ilmeisesti ministeri Viinanen ei ole perehtynyt edes keskustan vastalauseeseen, jossa juuri sairausvakuutuksen osalta esitimme selkeän vaihtoehdon sille säästömallille, jonka hallitus on eduskuntaan tuonut ja joka on poistamassa tulottomilta sairauspäivärahan kokonaan ja alentamassa alinta äitiyspäivärahaa noin 20 prosenttia. Mehän esitimme, että alennettaisiin kaikissa tuloluokissa sairauspäivärahaa tasaisesti muutamalla prosentilla ja saataisiin aivan sama säästö kokoon kuin hallituksen esityksessä on.

Samoin veroratkaisulla olisi voitu lieventää sitä tuloerojen kasvua, joka seuraa etuuksien leikkauksista. Voisi sanoa, että tällä hetkellä kaikki etujärjestöt, SAK, TT myös Euroopan unionin työllisyysohjelma, ehdottavat, että juuri kaikkein pienituloisimpien verotusta pitäisi nopeasti keventää. Se olisi edullisinta työllisyyden ja myös kotimaisen kysynnän kannalta. Mutta hallitus toteuttaa nyt kokoomuslaista, voisi sanoa aika vanhakantaista, veropolitiikkaa. Eli sitä, että verokevennykset suunnataan pääosin suurituloisille ja heidän hyväkseen. Se on vain omiaan kärjistämään tuloeroja, joita yhteiskunnassa syntyy.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli erinomaista, että ministeri Viinanen kommentoi Saksan talousministeri Theo Waigelin kurinpitomallia. Ed. Tuomioja jo kuitenkin ehti kommentoimaan, että arvoisan ministerin kuvauksesta saattoi saada vähän yksipuolisen kuvan.

Yhdyn tähän arviointiin siitä syystä, että tilanteessa Emussa ja sen ulkopuolella on yksi hyvin merkittävä ero. Se on se, että Waigelin mallin mukaisessa kurinpitomallissa jouduttaisiin silloin, kun julkinen talous ei ole odotetun mukainen, tekemään rahastosijoitus. Jos tämän asianomaisen valtion julkisen talouden kuntoon saattaminen ei etene halutulla tavalla, rahastosijoitus muuttuu rangaistusmaksuksi.

Toisin sanoen silloin, kun vientiteollisuudessa suhdanneherkällä valtiolla menee huonosti, se joutuu vielä lisäkurimukseen, eli rangaistusmaksun maksamiseen, jolloin siltä valtiolta on tämä pääomaosuus kokonaan pois. Siis se osuus, jota voitaisiin käyttää esimerkiksi valtionyhtiöihin pääomasijoituksena omassa maassa tai muuhun sellaiseen. Tässä on keskeinen ero. Olisi erittäin hyvä, jos tällaisestakin keskusteltaisiin.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Viinanen peräänkuulutti sitä, miten niiltä otetaan pois, jotka eivät ole saaneet sosiaaliturvaetuja. Mielestäni sairausvakuutuksen päivärahakysymys on hyvä esimerkki siitä, mihin tällainen asenne pahimmillaan voi johtaa. Siinähän pienituloisten ja tulottomien sairauspäiväraha muutettiin harkinnanvaraiseksi, mutta suurituloisten ja hyvätuloisten etuudet pysyvät entisen tasoisina tai liki entisen tasoisina automaattisesti. Tämä luonnollisesti eriarvoistaa ihmisiä, ja se on jyrkässä ristiriidassa sen hallituksen lupaaman oikeudenmukaisuuden ja kansalaisten tasavertaisen kohtelun kanssa, mistä hallitus on aikaisemmin syksyllä puhunut.

Toivoisin, että ministeri Viinanen ottaisi myös kantaa siihen, että tässä on kysymys hyvin suuresta periaatteellisesta muutoksesta Suomen sosiaaliturvan rakenteeseen. Tällä heikennetään olennaisesti kansalaisten oikeutta yleiseen perustoimeentuloturvaan.

Kuten ed. Aula toi esille, saman säästön olisimme voineet tehdä oikeudenmukaisemmin, jos se olisi tehty keskustan esittämällä tavalla, jossa pienituloisetkin olisivat voineet saada kohtuullisen etuuden, ottaen huomioon, että nyt se on kahden kuukauden karenssin jälkeen pienimmillään 11,70—60 markkaa. Tässä voi vain kysyä, miten sairas ihminen tällä rahalla yleensä pärjää kahden kuukauden kuluttua, joka jo on ollut tulotonta aikaa.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen kritisoi vastauspuheenvuorossa esittämääni ajatusta siitä, että nimenomaan työnantajamaksuja pitäisi alentaa sillä perusteella, että Kansaneläkelaitoksen kautta kulkevat vain sava- ja kevamaksut.

Kuitenkin hyvin tiedetään, että työnantajan työttömyysvakuutusmaksu on ollut sellainen, jonka määrällä on operoitu. Valtionosuutta on vähennetty ja kasvatettu, eli muitakin maksuja on porrastettu vaihtelevalla tavalla hieman suhdannekäänteen mukaan. Tällä tiellä voidaan jat-

kossakin edetä. Voidaan myöntää alennuksia nimenomaan pientyönantajille, jotta he työllistäisivät enemmän. Uskon, että nimenomaan sillä, että hallitus onnistuu tavoitteessaan työttömyyden puolittamisessa, että tämä liike lähtee määrätietoisesti liikkeelle, voidaan hälventää niitä pelkoja, jotka liittyvät valtiontalouden säästöihin ja myös Emun kolmanteen vaiheeseen.

Olen ministeri Viinasen kanssa edelleen samaa mieltä siitä, että nimenomaan Suomen eduskunnan pitää päättää, osallistutaanko kolmanteen vaiheeseen vai ei. Mutta en katso, että jos Suomi määrätietoisesti toimii valtiontalouden tasapainottamiseksi käyttämättä mitään vippaskonsteja, signaalit rahamarkkinoille olisivat niin hälyttävät kuin mitä ministeri Viinanen antaa ymmärtää.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On selvää, että valtiontalouden täytyy säästää 10 miljardia. Valtiontilintarkastajat kannustavat meitä tänään säästämään enemmänkin.

Mutta kun puhutaan keskustan vaihtoehtobluffista, olisin mielelläni vanhana laskentatoimenopettajana kyllä nyt ottanut vyyhdin rautalankaa ja vääntänyt ministerille tätä tilannetta. Kun on 10 miljardin säästöistä kysymys, niin keskustahan säästää samoja säästöjä 6 miljardia. Jäljelle jää 4 miljardin aukko, josta me esitämme vaihtoehtoisia säästöjä 2,3 miljardia. Näin ollen meillä on kiistatta 8,3 miljardin säästöt. Sitten on 1,7 miljardia, joka on laskettu paremman työllisyyden, pk-sektoria suosivan linjamme kautta paremman työllisyyden ja erilaisen kohdentumisen kautta tulevan säästettyä.

Kiistatta keskusta esittää 8,3 miljardin säästöt, ja sen lisäksi tulee uskottava 1,7 miljardia päälle. Puheet tästä 7,5 miljardin aukosta ovat tietysti täyttä bluffia. Jos valtiovarainministeriön virkamiehet ovat tällaisia poliittisia laskelmia tehneet virkavastuulla ministeriössä, niin sitä hieman ihmettelen. Kolme kertaa heitä on pyydetty keskustelemaan näistä luvuista, kertaakaan he eivät ole tulleet paikalle. Faxeja kyllä lähetetään mutta keskustelua ei synny. Siksi mielestäni, kun toimitaan virkavastuulla kuitenkin näissä asioissa, niin ei pidä esittää sellaisia väitteitä, joita ei pystytä esittämään toteen. Keskusta samoja säästöjä tekee 6 miljardia kuin hallituskin ja sen päälle tulee vaihtoehdot 2,3 miljardia. Myöskin maataloudesta siellä on säästöjä, ei kovin paljon mutta kuitenkin näitten vanhojen säästöjen päälle.

Arvoisa puhemies! Yksi yksityiskohta, mitä haluaisin tiedustella on tämä rakennusalan työllisyys. Mitään ei ole tehty, vaikka tilanne on viimeisimpienkin tietojen valossa erittäin hälyttävä. Ainoastaan hallitus ei jatka arvonlisäverotuksen palautusta, toisaalta ulkomaisen projektirakentamisen verotus on kiristymässä. Siis negatiivisia asioita kyllä tapahtuu rakentamisen osalla. Mitään positiivista ei tapahtuu ja tämä on todella huolestuttava asia.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin säätiedotuksen termejä käyttääkseni pidän aika tavalla ohuena yläpilvenä ministerin lausumaksi sitä, että kotimarkkinat saadaan liikkeelle sellaisen tietyllä tavalla satunnaisen tapahtuman kuin veronpalautusten kautta. En minä nyt oikein sitä ymmärrä, mutta olkoon tämä omassa arvossaan.

Mitä tulee keskustan vaihtoehtoiseen budjettiin, niin minä olen sitä myöskin tutkiskellut ja myönnän, että siellä on eräitä heikkoja kohtia. Yksi on tämä harmaiden markkinoiden 145 miljoonaa markkaa. Se voi olla niin tai näin. Se on ehkä enemmän tai vähemmän ilmasta vedetty luku. Sitten siellä saattaa olla Makera-rahaston siirtoasia, mikä on arvostuksenvarainen.

Tämä 1,7 miljardia markkaa, joka johtuu työllisyyden paremmasta kehityksestä, saattaa olla arvioitavissa oleva. Mutta se on joka tapauksessa sidoksissa samaan arvioon kuin mitä hallitus on tehnyt hiukan huonommalla työllisyyden kehityksellä ja on selvästi johdettavissa siitä kulutuksen kasvusta ja mahdollisuuksien paranemisesta, jonka tämä vaihtoehtobudjetti tuo tullessaan. Jos 13,5 prosenttia on viassa, niin se on myöskin hallituksen osalta heidän oma esityksensä. Tämä on arvostuksenvarainen, mutta se on toisissaan kiinni oleva asia.

Näin ollen siinä ei jää mitään muuta arvostelemista kuin nämä kaksi kohtaa: harmaat markkinat ja toisaalta Makera, joka on tietysti sellainen, ettei siitä sataprosenttisesti voida sanoa onko se nyt sillä tavalla vai tällä tavalla.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Viinanen ihan oikeutetusti kiittää budjetin tekijöitä, ja budjettihan on varmasti ihan hyvin tehty, mutta lähtökohdat, joista se on tehty, saattavat osoittautua kestämättömiksi.

Hälyyttävin uutinen, mikä on lokakuulta, että meidän vaihtotase on kääntynyt ainakin kuukausikohtaisesti miinukselle, viestittää sitä,

että tämä paljon parjattu ja suureen ääneen huudettu lama ei ole kuitenkaan väistynyt. Kasvu ei ole niin suotuisaa kuin tämä budjetti edellyttää. Siinä mielessä, mitä valtion tilintarkastajatkin kehottavat, edelleen suuremmat leikkaukset ovat edessä, jos hallitus ei muuta talouspoliittista linjaustaan niin, että kasvuvauhti, joka oli alkuvuodesta, jatkuisi myös ensi vuoden alkupuolella.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Mitä näihin muutamiin vähän vähemmän myönteisiin talouslukuihin tulee, niin kyllä se asia nyt sillä tavalla on, että jos hermot alkavat pettää yhden tai kahden kuukauden mahdollisista takapakeista, hetken mahdollisista tapahtumista, niin eihän näistä hommista mitään tule, jos niiden mukaan lähdetään hötkyilemään ja tekemään järjettömiä temppuja.

Mitä tähän Waigelin esitykseen tulee, niin siihenhän ei tietysti Suomi ole ottanut sen kummempaa kantaa, kuin todennut sen, että periaatteessa jotain tämän tyyppisiä mekanismeja täytynee olla, jotta pystytään jatkossa varmistamaan se, että se joukko, joka Emun sisällä on, pysyttelee myöskin niissä kriteereissä eikä lähde käyttäytymään muulla tavalla kuin miten koko järjestelmän pitää käyttäytyä. Elikkä kukaan ei pääse hyötymään omalla politiikallaan toisten kustannuksella ja korjaamaan omaa tilaansa eikä toisaalta lähde romuttamaan sitä vakaata valuuttaa, joka aikanaan on olemassakin. Mikä se malli tulee olemaan, onko se sanktiomalli, mitkä prosentit ja niin poispäin, se on sitten sen ajan murhe, emmekä me niille ole tukea antaneet, vaan sille periaatteelle, että totta kai pitää olla joku kurinalainen järjestelmä, joka reagoi siihen jos joku lähtee sovitusta vitjasta aikanaan pois. Waigelin esityksen jatkotyöskentely jatkuu kiihkotta ensi vuoden aikana ja katsotaan, onko siitä käyttökelpoista kalua löydettävissä. Siihenhän sisältyy lisäksi tiettävästi kaikenlaisia juridisiakin ongelmia, eli se vaatii varsin paljon jatkotyöskentelyä.

Mitä tulee ed. Laakson kysymykseen, minkälaista Emun sisällä eläminen on, mitä se pitää sisällään, siihen on helppo vastata: Se on toisenlaista elämää kuin tällä hetkellä. Silloin meiltä on pois, onneksi, yksi kilpailukyvyn korjaamisen väline, devalvaatio. Meille jää periaatteessa kaksi tai Suomen oloissa ehkä kolme välinettä, jos vientiteollisuutta ajatellaan, joka kuitenkin on meille avainkysymys: On työn tuottavuuden kohottaminen kilpailijamaita enemmän; on työvoimakustannukset, mikä ei tarkoita palkkoja yksistään. On täällä lueteltukin koko joukko työvoimakustannuksia, joissa voidaan esimerkiksi joustoelementeillä saada paljonkin aikaan. Nimenomaan tällaiselle suhdanteille herkälle tuotantorakenteelle, kuin Suomellakin on, asetetaan huomattavasti korkeammat joustamisen mahdollisuudet koskien myöskin puuraaka-aineen hintaa. Tällaista minun ymmärtääkseni elämä tulee olemaan, mutta en missään nimessä koskaan ole sanonut, että se tarkoittaa puhtaasti palkkojen leikkaamista. On siellä niitä tekemättömän ajan palkkojakin noin kuvaannollisesti sanottuna tai jotain muita elementtejä. Tehdään töitä.

Tuossa on pöydälläni kuvaaja Suomen tuotannosta heinäkuulta. Tässäkin tilanteessa, kun valitetaan, että kapasiteetti on täysi, on niin metalli- kuin metsäteollisuudessa syvä kuoppa, tuotanto lähes nollassa. Harvalla maalla on aikaa pitää yhden kuukauden luppoaikaa, kun tavaraa menisi tuutista täysillä. Tällaista mielestäni on se jousto. Silloin pitää takoa, kun rauta on kuumaa, otetaan rahat pois ja maksetaan palkat. Sitten kun mennään tiukempaan ajankohtaan, täytyy pelata toisin päin. Meillä on opittu siihen, että on vain yksi suunta ja se ylöspäin näissä kustannuksissa. Mutta tästä meillä on aikaa varmasti keskustella kuinka paljon tahansa.

Täällä on myös väitetty, että sairauspäivärahaleikkaukset eivät ole suuriin päivärahoihin koskeneet. Kyllä edellisen hallituksen aikana lyötiin oikein kunnolla, oikein kunnolla. Pantiin muistaakseni katto, en muista yksityiskohtia, ed. Pekkarinen muistaa varmaan paremmin, mutta taatusti kajottiin suurimpiin päivärahoihin ja nyt kajottiin pienempiin. (Ed. Pekkarinen: Silloin tehtiin niin!) Silloin koskettiin erityisesti suuriin. Pienet säästettiin. Nyt otetaan se toinenkin puoli, kun ne leikkaukset eivät valitettavasti riittäneet tunnetuista syistä.

Oli mielenkiintoista kuulla ed. Huuhtasen toteaminen — tässä saan taas veronpalautuksesta puhua — että tämä vuosi on edetty edellisen hallituksen opeilla. Niinhän se oli. Tämähän on edellisen hallituksen tekemä budjetti. En minä tiedä, mitä varten te sitten sitä haukutte, keskusta, koko ajan. Ei tässä ole sen kummemmasta kyse. Ensin se on hyvä ja sitten se on huono. Mutta haukkua pitää haukkumisen ilosta, oli se kuinka päin tahansa. Jos veronpalautuksiakin saa, niin väärin on nekin saatu.

Mitä näihin oppeihin tulee, ed. Kuoppa, tietysti aina voidaan sanoa niin kuin esititte, että

nämä opit ovat johtaneet suurtyöttömyyteen. Siitähän voitaisiin keskustella, mikä tähän suurtyöttömyyteen johti. Kyllähän se johtui siitä devalvaatiotilanteesta, jolloin tapettiin valuuttavelkaisia pk-yrityksiä oikein olan takaa siinä tilanteessa. Me voimme keskustella pitkään siitä, kuka ajoi devalvaatioon. Turha ainakaan on meikäläistä siitä asiasta syyttää. (Ed. Kekkonen: Ei syytetä!) — Ei varmasti tarvitse syyttää. — Mutta se on nyt olutta ja menyttä. Virhe, mikä virhe, eikä se enää miksikään muutu. Pitää haavoja paikata.

Mutta entä jos näitä oppeja olisi noudatettu? Rohkenenpa väittää, että jos me näitä tasapainottamistoimenpiteitä emme olisi tehneet, meidän työttömyytemme olisi ilmeisesti suurempi nimenomaan sen devalvaatioprosessin jälkeen. Jos me olisimme ymmärtäneet ajoissa palauttaa sen ryöstäytyneen kustannuskehityksen aisoihin, mennä kustannusportaita alaspäin omin sisäisin toimenpitein — mutta yhteiskunta ei ollut valmis siihen — tilanne olisi varmasti ollut pk-yritystoiminnan kannalta parempi. Mutta turha tässä nyt enää sitä on valittaa. Se on mennyt, ja nyt eletään näillä regiimeillä, mitkä on, ja koetetaan kärvistellä ja panna asiat omin toimenpitein kuntoon.

Mitä VM:n virkamiesten tuloon tänne tulee, niin faksillahan heitä kutsuttiin paria tuntia ennen kuin tilaisuus oli. Eivät meidän ministeriössämme miehet tumput suorana odota toimeksiantoja, ja ne toimeksiannot annan vain minä, mihin ne miehet lähtevät. Siellä on kädet täynnä töitä ja tilaisuuksia ja ministerivaliokuntia ja muita, eikä sieltä lähdetä ad hoc lentämään mihinkä tahansa. Sieltä lähdetään vain minun luvallani. Nyt oli tärkeämpiä tekemisiä. Palataan siihen, kun on aikaa. Tammikuussa kansanedustajilla on erinomaisen hyvää aikaa. Voidaan keskustella talouspolitiikasta pidempäänkin. Tervetuloa tänne. Valtiovarainministeriön virkamiehet ja minä olemme silloin paikalla.

Mielestäni tämä sävyttyy aika erikoisella tavalla. Minusta on nyt korkea aika lopettaa tavallaan eräänlainen vainoaminen, sellaisten ihmisten tulojen vainoaminen, jotka saavat palkkatuloja, yrittäjätuloja. Ollaan nyt onnellisia, että työtä tekemällä ja yrittämällä edes suuri joukko ihmisiä tässä yhteiskunnassa tienaa, ehkä saavat jopa enemmän palkkaa kuin aikaisemmin. Mikä häpeä se on? Minusta on kovin masentavaa kuulla koko ajan suunnaton kateellinen valitus, että joku tienaa tekemällä töitä. Siltä pitää raapia pois, raapia pois kiristyvällä verotuksella taikka ottaa pois jotain etuja, joita heillä ei ole. Annetaan arvoa yrittämiselle ja työnteolle. Siitä tämä maa nousee, ei kadehtimalla.

Oikeusministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Oikeastaan jouduin pyytämään tämän puheenvuoroni vain sen vuoksi, että en oikein tahdo ymmärtää, että vieläkin meidän valtiontaloutemme on näin kepeän ilmava aihe.

Ed. Ala-Nissilä käytti varsin ansiokkaan ja sitkeän ja pitkän puheenvuoron todistaakseen, että keskustan varjobudjetti valehtelee tai liioittelee vain 20 prosenttia. Me voimme sopia nyt siitä, että syyllisyys on kyllä selvä. Määrästä varmasti olemme eri mieltä. Sovitaan näin, että keskustan varjobudjetti varsin runsaasti on bluffia. Syntyy edes yksimielisyys.

Mutta menen oikeastaan tähän sosiaaliseen näkökulmaan, jota sekä ed. Pekkarinen että ed. Aula halusivat suhteuttaa verotukseen. Todella on niin, ed. Pekkarinen, että edellisen hallituksen aikana verotettiin viimeisen päälle jopa niin, että veroaste on korkeampi kuin koskaan Suomessa ja Suomen tuloveroaste, erityisesti progressio, on Euroopan korkein. Jos me vertaamme sitä suomalaiseen sosiaaliturvaan, suomalainen sosiaaliturva ei ole nyt alimmillaan. Me olemme joutuneet muutaman vuoden taaksepäin, mutta ei se ole suinkaan alimmillaan, mutta verotus on ylimmillään. Jos me vertaamme suomalaista sosiaaliturvaa eurooppalaiseen, me edustamme sittenkin vielä aivan kohtuullista tasoa. Kun te suhteutatte verotusta ja sosiaaliturvaa toisiinsa, kannattaisi katsoa hivenen pidemmällekin ja todellakin suhteuttaa ja havaita nämä tosiasiat.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan päiväjärjestyksen 23) asian käsittelyn jälkeen.

2) Hallituksen esitys laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 185/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 21/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pykäläinen: Arvoisa rouva puhemies! Rauhanturvalain muutosesityksen vauhti kuvaa osuvasti sitä estotonta intoa ja kärsimättömyyttä, joka on vallannut maamme ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimijat EU-jäsenyyden jälkeen. Päämääränä näyttää olevan liimautuminen mahdollisimman pian suurten EU-maiden ja Naton kylkeen. Se tapahtuu näennäisesti toisiinsa liittymättömin päätöksin, mutta suunta on selkeä ja lopputulos muidenkin kuin norjalaisen politiikan tutkijan Thomas Riesin arvattavissa.

Näiden muille mielipiteille kuurojen ja sokeiden intoilijoiden tietä tasoittaa supisuomalainen alemmuuden tunne. Kovin monen mielestä kansallinen etumme on nyt Euroopan suurvaltojen kuviteltujen odotusten täyttäminen. Se onkin helppoa tässä yhden totuuden maassa, jossa auktoriteetin jyrähdystä ei koskaan kyseenalaisteta. Vastaanpullikoijat hiljennetään tyhminä tolloina oikeauskoisten voimin ja median suosiollisella avustuksella. Tätä metodiahan käytettiin menestyksellä jo EU-jäsenyyttä pohjustettaessa. Niin kauan kuin tämä maan tapa ei muutu, avoin ja uutta luova keskustelu ei onnistu. Se ei onnistu tässä talossa eikä millään muullakaan foorumilla, jonka tuella todellinen kansalaisyhteiskunta kehittyy. Rauhanturvalain perustelut ovat hyvä osoitus auktoriteettiuskoisesta ilmapiiristä. Otan pari esimerkkiä lakiesityksestä.

Rauhanturvatoiminnan osallistumisvaltuuksien laajentamista perustellaan pahimpien suomettumisvuosien klassisella selittelyllä, että se on Suomen etujen mukaista, sanomatta nytkään, miten ja miksi näin olisi. Siihen ei ole tullut lisävalaistusta valiokuntamietinnöissä. En ole myöskään huomannut yhdenkään toimittajan tulleen muotoilusta uteliaaksi, vaikka väite tuo hakematta mieleen Suomen turvallisuuspolitiikan tulevaisuuden linjaan liittyvän vihjauksen.

Edelleen lakiesityksen perusteluissa väitetään, että tähänastinen rauhanturvaamistoiminnan rajaaminen on johtanut rauhanturvaamiskokemuksemme yksipuolistumiseen sekä Suomen uskottavuuden heikkenemiseen rauhanturvaajana. Perustelua ei konkretisoida, ja se on ilmaan heitettynä väitteenäkin pöyristyttävä. Se osoittaa moukkamaista suhtautumista ja käsittämätöntä epäluottamusta niitä noin 32 000:ta suomalaista kohtaan, jotka ovat tehneet vuosien mittaan maastamme rauhanturvatoiminnan suurvallan. Kumma kyllä, tämäkään väite ei ole tutkivia journalisteja asian käsittelyn melskeessä kiinnostanut. Konsensus on todella aukoton.

Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan lakiehdotusten hylkäämistä, koska vastustan niiden mahdollistamaa voimankäytön laajentamista ja rauhanturvatoiminnan militarisoimista. En voi hyväksyä, että Bosnian hätää hyväksi käyttäen tuhotaan kerralla se, mitä rauhanturvaamisessa on opittu 40 vuodessa. Konfliktien hallinnassa ei ole oikeutettua aseiden käyttöä. Hyvänkin asian puolesta ammuttu laukaus tappaa, ja luoti surmaa aina useamman kuin sen, johon se osuu. Väkivalta ja sillä uhkaaminen synnyttää aina uutta väkivaltaa. Mitä massiivisempaa sotilaallisen voiman osoittaminen on, sitä varmempaa on, että siihen vasten tahtoaan alistunut kostaa tilaisuuden tullen.

Laajennetut valtuudet aseiden käyttöön poistavat nykyisen rauhanturvatoiminnan vahvimman elementin, luottamuksen rakentamisen ehdottomuuden, johon konfliktin osapuolet ovat voineet sitoutua. Se muuttaa kohtalokkaalla tavalla perinteisen rauhanturvaamistoiminnan hyväksi havaittua toimintamallia, jossa neuvottelu, sovittelu ja suostuttelu tulevat aina ennen voiman käyttöä ja jossa voiman käytön minimointi on itsestäänselvyys. Tähän toimintamalliin pitäytymisessä ja sen kehittämisessä suomalaisilla rauhanturvaajilla ei ole koskaan ollut mitään hävettävää.

Lakiesityksen taustana on turvallisuuspolitiikan brysseliläistämisen ohella jo ennen sen käsittelyä syystä tai toisesta annettu lupaus suomalaisten osallistumisesta Bosnian rauhansopimuksen toteuttamiseen. Tapa, jolla asiaa on hoidettu, on ollut eduskunnan arvovaltaa halventava. Bosnian rauhansopimuksen valvontaan osallistumisenkin kannalta aseiden käytön valtuuksien laajentamisen perustelut ovat hatarat. Kaikesta päätellen ne liittyvät Bosnia-operaation johtajan mukaantulijoille asettamiin reunaehtoihin. Nato haluaa, että valtuuksien rajat eivät tule ihan heti vastaan kiistämättä monella tavalla vaikeaksi muodostuvassa prosessissa.

Suomen etujen kannalta asia on toisin. Aseiden käyttöön johtava pakkotilanne lakiesityksen perusteluissa mainittuja osapuolten kontrollin ulkopuolella olevia aseistettuja ryhmiä vastaan ei edellytä rauhanturvaamisen nykyisten pelisääntöjen muuttamista. Itsepuolustus on nytkin mahdollista, ja sitä on myös käytännössä käytetty.

Rauhanturvaamisoperaation Nato-vetoisuuskaan ei olisi vaatinut lain muuttamista pikaaikataululla. Jos Bosniaan on imagon kiillotta-

miseksi päästävä, asia olisi voitu ratkaista erillislailla, jossa nykyistä rauhanturvalakia olisi avattu niin, että Nato-johto ei olisi muodostunut esteeksi.

Suurvaltojen Bosnia-operaation yksioikoisten menettelytapojen sijasta olisi voitu valita toinenkin tie. Suomi olisi voinut käyttää sotajoukkojen varustamiseen ja lähettämiseen tarvittavat sadat miljoonat tukemaan Bosniassa toimivien siviiliorganisaatioiden, hallinnon ja järjestyksestä vastaavien viranomaisten muutosta kansojen ja uskontokuntien yhteistyön ja keskinäisen luottamuksen takaajaksi. Näinkin olisimme voineet täyttää vastuumme kansojen yhteisössä täysimääräisesti.

Rauhanturvaamisen militarisoinnin sijasta haluan, että Suomi täydentää perinteistä sotilaallista rauhanturvatoimintaansa kehittämällä ja tarjoamalla konfliktien osapuolille rauhanomaisia kriisinhallintakeinoja ja malleja ja tehostamalla kansainvälisessä yhteistyössä erilaisia ennaltaehkäisyvalmiuksia. Pitkän ja vakaan demokratiamme kokemuksia hyödyntäen voimme tarjota apuamme kriisialttiiden valtioiden poliittisten järjestelmien uudistamispyrkimyksissä, ihmisoikeuksien edistämisessä, tasa-arvon lisäämisessä ja kriisien eskaloitumisuhkien eliminoimisessa. Siviiliavun kehittäminen tarjoaa myös mahdollisuuksia luonnonkatastrofeista ja ympäristöuhkista selviytymiseen. Ne ovat sotia suurempia uhkia ihmiskunnalle tällä hetkellä. Tärkeintä on luoda kansainväliset valmiudet ja järjestelmät väkivallan ja epävakauden ennaltaehkäisemiseksi. Järjestöjen — kehitysyhteistyöjärjestöt, ympäristöjärjestöt, Punainen Risti, Unicef, Amnesty International tai rauhanjärjestöt — omaehtoisen toiminnan lisäksi tarvitaan nykyistä paljon enemmän tukea ja vuorovaikutusta valtioiden sekä rauhan ja vakauden edistämiseen pyrkivien järjestöjen kesken.

Itse olen osallistunut Ruandan naapurimaan Burundin rauhoittamiseen tätä toimintamallia hyödyntäen, ja ainakin tähänastiset tulokset vakuuttavat. Aseilla pakottamisen sijasta olemme systemaattiseen toimintaohjelmaan perustuvalla läsnäololla ja prosessiin sitoutumisella onnistuneet avaamaan keskusteluyhteyksiä hutujen ja tutsien välille ja vähentämään heimojen välillä vallitsevaa jännitystä. Siihen ei ole tarvittu miljardisatsauksia kuten Bosnian Nato-operaatioon, mutta olen varma, että jo pienellä osalla tuosta rahamäärästä olisimme sielläkin paljon pidemmällä, ja niin Bosniassakin, jos alun alkaen vuosia sitten kansojen yhteisö olisi kantanut vastuunsa ja tullut aidosti mukaan estämään väkivaltaisuuksia.

Rauhanturvalain yhteydessä moneen kertaan mainituissa uudenlaisissa kriiseissä kuten Bosniassa tai Burundissa on muun ohella kysymys siitä, että yhteiskuntajärjestyksen tasapuolisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen ei luoteta. Olen vakuuttunut, että tällaisissa tilanteissa luottamusta ei rakenneta asein vaan johdonmukaisilla neuvotteluilla ja aktiivisella osapuolten välisten yhteyksien lisäämisellä. Sellaista meidän pitää kehittää eikä piilokytkeä toisiinsa sotilaallisen maanpuolustuksen kehittämishaaveita ja vastuutamme kansojen yhteisössä.

Arvoisa puhemies! Toistan vielä kerran: En hyväksy voimankäyttömandaatin laajentamista ja esitän, että lakiesitys hylätään.

Ed. Joenpalo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielestäni ed. Pykäläinen on harvinaisen oikeassa tuossa puheenvuorossaan niiltä osin, kun hän toteaa, että apua voitaisiin viedä ilman sotaväkeäkin Bosniaan. Ei sinne suomalaisten ole tarvetta lähettää joukkoja suojaamaan, koska tarvittava suoja saataisiin siellä toimivilta muilta sotajoukoilta.

Asian taustahan on selkeä, se on tullut pääministerin puheenvuoroista ja eräistä muista puheenvuoroista esille. Nyt halutaan suomalaisille sotajoukoille yhteistä kokemusta Nato-alisteisesta joukkojen johtamisesta. Siitä tässä on tavalla taikka toisella kyse. Eivät niin korkeat herrat lähde tällaista julkisesti kertomaan, elleivät he tällaista asiaa tarkoita. Suomea halutaan nyt tavalla taikka toisella kokeilla Nato-yhteistyössä, ja se tapahtuu Bosniassa erinomaisesti. On valitettavaa, että tällaista tahtoa löytyy niin korkealta taholta kuin sitä löytyykin.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastauspuheenvuoro oli pyydetty ed. Pykäläiselle, mutta jos arvoisa puhemies sallii, ed. Joenpalolle vastaan sen verran, että silloin kun me operoimme humanitaarisen avun ympärillä, niin kuin me nyt olemme tekemässä, minusta on vähän kohtuutonta rakentaa joitakin sellaisia salaliittoteorioita tämän jalon asian ympärille kuin nyt ed. Joenpalo teki. Kun lähdemme siitä, että apua annetaan, meidän on lähdettävä myös siitä, että apu saatetaan perille. Mikä siitä eteenpäin seuraa spekulatiivisessa mielessä, menee yleensä harhaan.

Ed. Pykäläinen puhui Suomesta rauhanturvaamisen suurvaltana. Sitähän me olemme. Jotta

me pysyisimme siinä roolissa, tarvitsemme lisää keinoja tätä tointa harjoittaaksemme. Kun hän puhui yhteisymmärryksestä, sen saattamisesta sinne, missä apua tarvitaan, niin ilman mitään muuta kuin hurskaita toiveita, mitä on yhteisymmärryksen luominen kiduttajan ja kidutetun välille, raiskaajan ja raiskatun välille? Ei pitäisi mielestäni puhua ihan vain puhtaasti ideaalitasolla silloin, kun ympäröivä maailma on niin karkea kuin se on.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksi keskeisimpiä muutoksia hallituksen esityksessä on se, että sallitaan siviiliväestön suojaaminen ja siihen tähtäävä rauhanturvaamistoiminta. Täytyy ed. Pykäläiselle todeta, että jos hän vastustaa tätä, minun on hyvin vaikea ymmärtää, mikä hänen ihmiskäsityksensä on, jos hän on valmis siihen, että rauhassa rosvojoukot saavat murhata suojattomia kansalaisia tai raiskata täysin aseettomia naisia ja YK:n joukot tai rauhanturvaajat vain katsovat vierestä ja toteavat, että näin tapahtuu, tai puhuvat kauniisti, että tämä nyt ei ole oikein kansainvälisen oikeuden mukaisesti sallittua. Tämänkö ed. Pykäläinen hyväksyy? Kyllä mielestäni kansainvälinen oikeus ja meidän moraalimme lähtee siitä, että rauhanomaisia kansalaisia, turvattomia kansalaisia täytyy tällaisten operaatioiden ja tehtävien yhteydessä myös kyetä suojaamaan ja puolustamaan.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pykäläinen totesi, että rauhanturvalain perusteena on käytetty vanhaa kylmän sodan aikaista kliseetä siitä, että tämä on Suomen etujen mukainen. Tietenkin tässä yhteydessä kysyisin, pitäisikö rauhanturvalain olla Suomen etujen vastainen. Sitä varmaan ed. Pykäläinenkään ei tarkoittanut, vaan hän tarkoitti, että meidän pitäisi perustella paremmin, miten tämä on Suomen etujen mukaista.

On itsestäänselvää, että jos me pyrimme vahvistamaan kansainvälisin toimin rauhaa ja toimimme rauhan ylläpitämiseksi ja kriisien rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi, se on Suomen etujen mukaista.

Ed. Pykäläinen rakensi merkillistä kummitusta, mihin myös ed. Joenpalo syyllistyi mielestäni, ikään kuin rauhanturvalaki olisi portti Nato-jäsenyyteen tai tie kohti Nato-jäsenyyttä. Näkemykseni mukaan rauhanturvalain ydin on siinä, että se tarjoaa perusteet osallistua kansainväliseen yhteistyövaraiseen turvallisuusjärjestelmään. Epäilemättä voisi, jos haluaisi, ilkikurisesti kysyä, onko Venäjän yhteistyö tässä yhteydessä myös heidän tiensä ja tapansa kulkeutua kohti Natoa.

Ed. Pykäläinen totesi, että tässä militarisoidaan rauhanturvatoiminta. Näkemykseni mukaan tämäkään ei pidä paikkaansa. Rauhaanpakottaminen on yksiselitteisesti suljettu tämän rauhanturvalain ulkopuolelle.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä en myöskään voi käsittää ed. Sasin enkä myöskään ed. Kekkosen kaksinaismoraalia, ja muistutankin siitä, että Bosnian, entisen Jugoslavian, kriisi on jatkunut reilut kolme vuotta. Jos me todella olisimme olleet huolissamme kaikista niistä naisista ja lapsista, jotka on siellä aiheettomasti tapettu ja raiskattu, ihmettelen, minkä takia sinne ei olisi lähetetty jo aikaisemmin joukkoja. Muistelkaa, mitä kävi Persianlahdella! Sielläkin painoivat paljon enemmän öljy ja raha kuin raiskatut ja tapetut naiset ja lapset. Minusta se on ihan hurskastelua.

Kysymyshän on siitä, mikä on meidän linjamme. Haluammeko antaa humanitaarista apua? Sinne menee joka tapauksessa tällä hetkellä joukkoja. He voivat suojata meidän humanitaarisen apumme perillemenon yhtä lailla. Mutta mistä tämä asenne? Minkä takia me yhtäkkiä haluamme olla siellä suurten poikien mukana pyssyt tanassa? (Välihuuto) — Tai pienten poikien.

Ed. Kiljuselle: Valitettavasti tässä maassa nämä monet kummitukset aina pikku hiljaa muutamien kuukausien tai puolen vuoden viipeellä ovat käyneet toteen. Meillä on muutaman vuoden takaa hyviä kokemuksia siitä, kuinka ne kummitukset muuttuvat jokapäiväisiksi peikoiksi.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Haluan vain muistuttaa ed. Pykäläiselle sen tosiseikan, että Bosniassa on ollut meneillään rauhanturvaoperaatio. Suomi ei ole osallistunut siihen operaatioon, koska me olemme tulkinneet, että se ei ole ollut nykyisen lakimme mukaan mahdollista. Nyt kun laki uudistetaan, voimme harkita tähänkin operaatioon osallistumista. Näen, että se on erittäin hyvä asia, koska nimenomaan siinä kriisissä siviiliväestö on ollut erittäin vaikeassa tilanteessa. Voimme omalta osaltamme olla auttamassa siellä myös siviiliväestöä tässä operaatiossa, joka toivottavasti onnistuu paremmin kuin aikaisemmin suoritettu operaatio.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Ensiksi täytyy onnitella oppositiojohtaja Esko Ahoa siitä, että hän on nyt oppositiossa ollessaan saamassa hyväksytyksi sen lakiesityksen, jota keskustan eduskuntaryhmä ei viime hallituksen aikana ollut valmis hyväksymään.

Viime hallitushan yritti ajaa tämän kaltaista lain muutosta, mutta lain muutos kilpistyi silloin vasemmistoliiton eduskuntaryhmän sekä kriittisesti sosialidemokraattisessa puolueessa asennoituvien eräiden kansanedustajien vastarintaan, vihreiden silloin vielä yksimieliseen vastarintaan ja ennen kaikkea keskustan eduskuntaryhmän vastarintaan. Hallitus yritti neuvotella eduskunnan kanssa. Olin itse mukana näissä keskusteluissa, joita käytiin muun muassa silloisen puolustusministeri Elisabeth Rehnin kanssa. Hallitus yritti jo viime eduskunnan aikana hyväksyttää lain muutoksen, joka nyt on käsillä. Silloin me kykenimme oppositiosta käsin estämään tämän kaltaisen lain muutoksen hyväksymisen.

Nyt kun me olemme hallituksessa, emme enää kykene vaikuttamaan, estämään sen saman esityksen hyväksymistä, minkä oppositiosta käsin kykenimme yhteistyössä keskustan eduskuntaryhmän kanssa torjumaan. (Ed. Saari: Ette te siellä ole pystyneet paljoon muuhunkaan!)

Mielenkiintoista on se, että keskustan eduskuntaryhmä on saatu tämän hallituksen lakiesityksen tueksi parilla virkkeellä, joissa todetaan, että tällä hallituksen lakiesityksellä ei ole mitään tekemistä valmiusjoukon kanssa. Tämä perustelu on lyhyesti kestämätön, ja keskustan eduskuntaryhmän huomattava osa tietää, että tämä perustelu ei kestä.

Ensinnäkin turvallisuuspoliittisessa selonteossa perusteltiin juuri nyt käsillä olevia lain muutoksia valmiusjoukon juridiseksi perustaksi eli pidettiin lähtökohtana sitä, että on välttämätöntä muuttaa nyt voimassa olevaa lainsäädäntöä ja sallia esimerkiksi väkivallan käyttö muussakin kuin vain itsepuolustustarkoituksessa ja on välttämätöntä sallia toiminta myös silloin, kun konfliktin kaikki osapuolet eivät ole hyväksymässä rauhanturvaajien läsnäoloa. Tätä samaa muutosta yritettiin saada lävitse siis jo viime kaudella, mutta nyt tämä lakiesitys on valmis ja hyväksyttäneen tänään.

Tuntuu varmasti oudolta se, että tämän hallituksen lakiesityksen hylkäysehdotuksen tekee hallituspuolueen kansanedustaja, ja varmasti yhtä outoa on myös se, että kannatan ehdotusta tämän lakiesityksen hylkäämisestä hallituspuolueen kansanedustajana. (Ed. Kekkonen: Ei se yllätä yhtään!) Mielenkiintoista oli se, että vielä jokin aika sitten esimerkiksi koko puolustusvaliokunta yhtä lukuun ottamatta oli tämän kaltaisen lakiesityksen hylkäämisen kannalla, mutta se valtava paine, mikä on tullut ennen kaikkea pääministerin taholta, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan taholta, sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän johdon taholta ja myös oppositiojohtaja Esko Ahon taholta, on aikaansaanut nyt sen, että tämä lakiesitys hyväksyttäneen ja vain muutama kansanedustaja uskaltaa esiintyä tämän lakiesityksen hyväksymistä vastaan.

Puoluekuri on jälleen kerran tekemässä tehtävänsä. Jos tässä eduskunnassa olisimme saaneet äänestää vapaasti tästä lakiesityksestä, tiedän sen, että olisi huomattavan paljon enemmän niitä, jotka eivät olisi valmiit hyväksymään tätä lakiesitystä.

Sitten muutamia sisällöllisiä kysymyksiä. Ensinnäkin valmiusjoukon ja tämän lainmuutoksen välinen suhde. Kuten jo sanoin, oppositiojohtaja Esko Aho on saanut oman ryhmänsä lakiesityksen taakse sillä verukkeella, että tämä lakiesitys ei koske valmiusjoukkoja. Mainitsin jo sen, että turvallisuuspoliittisessa selonteossa lueteltiin ne lainmuutostarpeet, jotka katsottiin silloin välttämättömiksi valmiusjoukon luomiseksi, ja ne ovat juuri ne lain muutokset, jotka nyt on sisällytetty lakiin.

Kun puolustusvaliokunta yritti ottaa selkoa asiantuntijoilta, tarvitaanko nyt tehtävien lainmuutosten ohella lisäksi muita lainmuutoksia, niin me emme saaneet vastausta. Esimerkiksi puolustusvoimain komentaja kenraali Hägglund sanoi, että hän ei halua ottaa kantaa tähän kysymykseen. Saman kaltaisia vaiteliaita asiantuntijoita me tapasimme koko joukon. Yhtä mieltä kaikki ovat kuitenkin siitä, että tämän kaltainen lainmuutos tarvitaan, jotta valmiusjoukko tulevaisuudessa voi toimia. Eli joka tapauksessa nyt käsillä oleva lainmuutos tarvitaan, jotta valmiusjoukko voidaan perustaa, kouluttaa ja lähettää tehtäviin ulkomaille. Eri asia on se, tarvitaanko tämän lainmuutoksen ohella myös eräitä muita lainmuutoksia.

Mielenkiintoinen oli viime perjantaina puolustusministeri Tainan kannanotto tähän kysymykseen. Hän katsoi, että on selvää, että jos valmiusjoukon käyttö, kouluttaminen taikka lähettäminen joihinkin tehtäviin edellyttää uudenlaista lainsäädäntöä, niin luonnollisesti asia silloin käsitellään eduskunnassa ja lakimuutokset tehdään. Painopiste tässä on sanalla "jos". Mi-

nisteri Taina jatkoi: "Tällä hetkellä vain ei ole näköpiirissä lainmuutostarpeita, mutta asiaa luonnollisesti selvitellään samalla, kun valmistellaan valmiusjoukkojen koulutuskysymystä."

Tällä hetkellä näyttää siltä, että kaikkia asiantuntijat ovat siis sitä mieltä, että ainakin tämä lainmuutos tarvitaan tulevaisuudessa valmiusjoukkojen kouluttamiseksi ja lähettämiseksi kohdemaahan. Pääesikunnan päällikkönä toimiessaan kenraali Hägglund oli sitä mieltä, että suomalaisten joukkojen lähettäminen ulkomaille tämän kaltaisiin tehtäviin vaatisi myös hallitusmuodon ja asevelvollisuuslain muutosta. En ole varma, kun hän on tässä kysymyksessä muutenkin muuttanut kantansa, onko hän enää tätä mieltä.

Joka tapauksessa ne, jotka tänään painavat nappia tämän lakiesityksen puolesta, näyttävät samalla myös vihreää valoa sille, että valmiusjoukot voidaan perustaa, kouluttaa ja lähettää kohdemaahan, vaikka saattaa olla niin, että juristit vielä päätyvät siihen, että esimerkiksi asevelvollisuuslaki tai laki puolustusvoimista kaipaa tiettyjä muutoksia.

Perjantain keskustelu oli myös sikäli mielenkiintoinen, että näyttää siltä, että joukko kansanedustajia ei lainkaan ole tutustunut lain 5 §:ään väittäessään, ettei esimerkiksi ulkomaalaisia joukkoja voida tuoda sotaharjoituksiin Suomessa tämän lain perusteella. On aivan totta ja oikein, että ulkoasiainvaliokunta piti välttämättömänä tältä osin tiettyjen lisäsäännösten selvittämistä. Mutta nyt käsittelyssä olevan rauhanturvaamislain 5 § antaa mahdollisuudet ulkomaalaisille sotilasyksiköille osallistua Suomessa järjestettäviin rauhanturvaamisharjoituksiin, joita muuten Pohjois-Atlantin sotilasliiton puitteissa avoimesti turhaan kiertelemättä kutsutaan sotaharjoituksiksi rauhankumppanuuden pohjalta.

Eli viime kädessä voidaan sanoa, että tällä lailla avataan ei vain se, että suomalaiset joukot voivat tulevaisuudessa osallistua ulkomailla esimerkiksi Länsi-Euroopan unionin Weu:n ja Pohjois-Atlantin sotilasliiton Naton rauhankumppanuuden pohjalta järjestettäviin sotaharjoituksiin, vaan tällä lainmuutoksella mahdollistetaan myös se, että Suomeen voidaan tulevaisuudessa tuottaa ulkomaisia sotilasyksiköitä Suomessa järjestettäviin sotaharjoituksiin.

Tämä on tietenkin, kuten ulkoasiainvaliokunta toteaakin, niin suuri kysymys poliittisesti, että tätä pitäisi harkita vähän perusteellisemmin. Joka tapauksessa tämä lainmuutos nyt tekee tämän mahdolliseksi.

Oma mielenkiintonsa on ollut myös sillä, että lakiesitystä on kovasti perusteltu Yhdistyneiden kansakuntien kaavun alla. Jos arvoisat kansanedustajat, ainakin ne, jotka kuuluvat ulkoasiaintai puolustusvaliokuntaan, ovat verranneet nyt käsillä olevaa lakiesitystä siihen lakiesitysluonnokseen, joka valiokunnille toimitettiin viime hallituksen toimesta, niin suurin ero koskee osallistumista kriisienhallintaoperaatioihin.

Viime hallituksen aikana tehdyssä lakiluonnoksessa ei otettu kantaa lainkaan kriisienhallintaoperaatioihin osallistumiseen. Silloinhan puolustusvaliokunta ennen EU-äänestystä uskalsi käsitellä tätä kysymystä. Silloin me totesimme, että Suomen jäsenyys Euroopan unionissa ja Suomen mahdollinen tarkkailija-asema Länsi-Euroopan unionissa Weu:ssa saattaa synnyttää moraalispoliittisen velvoitteen perustaa valmiusjoukot. Tästä meitä arvosteltiin kovasti, että me uskalsimme ottaa tällaisen silloisiin ulkopoliittisiin tabuihin kuuluvan hankkeen esille ja jopa arvella, että tällaisten valmiusjoukkojen perustaminen EU-jäsenyyden ja Weu:n tarkkailija-aseman myötä tulee ajankohtaiseksi.

Tässäkin kysymyksessä puolustusvaliokunnan ennakoiva kanta osoittautui oikeaksi. Me olemme keskustelleet nyt pitkään valmiusjoukkojen perustamisesta. Edelleenkin olen sitä mieltä, että tämän lainmuutoksen ydin on ensisijassa luoda perusta, mahdollisesti jopa koko perusta mutta ainakin pääasiallinen juridinen perusta valmiusjoukkojen toiminnalle.

Ydinkysymys, jota perjantaina käytetyissä puheenvuoroissa ei käsitelty, on kriisienhallinta. Turvallisuuspoliittisessa selonteossaan hallitus aivan oikein ja avoimesti toteaa, että Länsi-Euroopan unioni Weu on parhaillaan luomassa itselleen kriisienhallintakykyä ja että Suomi antaa tukensa Weu:n kriisienhallintakyvyn luomiselle.

Samassa yhteydessä turvallisuuspoliittisessa selonteossa todetaan myös, että Weu:n kriisienhallintakyvyn kehittäminen on samalla osa EU:n puolustusulottuvuuden rakentamista. Itse asiassa kyse onkin siitä, että tällä hetkellä Weu:n puitteissa luodaan kriisienhallintakykyä, joka on Euroopan unionin puolustusulottuvuuden ensimmäinen yhteinen pilari. Tätä ei vielä toistaiseksi haluta kaikella selvyydellä Suomessa sanoa, ja tästä syystä, ed. Kekkonen, ei ole lainkaan aiheetonta nostaa esille kysymystä, miten käsillä oleva lakiesitys liittyy esimerkiksi Suomen suhteisiin Länsi-Euroopan unioniin ja Pohjois-Atlantin sotilasliittoon Natoon. Tällä lakiesityksellä näet mahdollistetaan Suomen osallistumi-

nen paitsi Yhdistyneiden kansakuntien myös Länsi-Euroopan unionin Weu:n ja Pohjois-Atlantin sotilasliiton Naton toteuttamiin kriisienhallintaoperaatioihin.

Kuvaava on se, että ulkoasiainvaliokunta ei halunnut EU-selontekoon ottamassaan kannanotossa käsitellä lainkaan kriisienhallintakysymystä, jota silloin puolustusvaliokuntakin kyllä käsitteli. Kuvaavaa on se, että kriisienhallinta jätettiin ulkoasiainvaliokunnassa käsittelemättä myös silloin, kun oli käsillä turvallisuuspoliittinen selonteko. Edelleen tässäkään mietinnössä, jonka ulkoasiainvaliokunta on hyväksynyt ja joka sisällöllisesti on aika hyvä, ainakin paljon odottamaani parempi, ei haluta käsitellä yksityiskohtaisemmin kysymystä kriisienhallintaoperaatioihin osallistumisesta, vaikka itse lakiesityksen perusteluissa huomattava osa perusteluista on omistettu tälle kysymykselle. Tässä, ed. Kekkonen, nousee esille juuri kysymys Pohjois-Atlantin sotilasliitosta.

Näyttää siltä, että Suomen ulkopoliittinen johto ajaa Suomen mahdollisimman lähelle Länsi-Euroopan unionin täysjäsenyyttä ja myös Pohjois-Atlantin sotilasliittoa. Kaikin tavoin erilaiset valmistelut, joita tällä hetkellä kriisienhallinnan nimikkeellä tehdään, ovat sisällöllisesti sitä, että Suomi lähentyy Pohjois-Atlantin sotilasliittoa ja Weu:ta.

Tiedossa on myös, että esimerkiksi eräät Pohjois-Atlantin sotilasliiton johtavat toimihenkilöt samoin kuin eräät johtavat Pohjois-Atlantin sotilasliiton jäsenvaltiot ovat sitä mieltä, että Suomen pitäisi liittyä Länsi-Euroopan unionin Weu:n täysjäseneksi vielä hallitustenvälisen konferenssin aikana, siis viimeistään vuonna 1997. Arvovaltaisissa keskusteluissa meiltä kysytään, haluaako Suomi olla vain osittain vai kokonaan mukana Weu:n toiminnassa, ja edellytetään, että Suomi vuoteen 1997 mennessä tekee päätöksen Weu:n täysjäsenyydestä.

Tästä syystä, rouva puhemies, käsittelyssä oleva lakiesitys ei ole läpihuutojuttu. Se on mitä tärkein Suomen ulkopoliittisen linjan kannalta, sillä lakiesityksen hyväksymisestä seuraa monia ulkopoliittisen linjan tulevan kohtalon kannalta tärkeitä kysymyksiä. Kun Suomi muun muassa tällä lakiesityksellä näyttää vihreää valoa Euroopan unionin puolustusulottuvuuden rakentamiselle, on suoraan ja selkeästi kysyttävä, kuinka sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus voivat olla sopusoinnussa sen kanssa, että Suomi samanaikaisesti on rakentamassa Euroopan unionin yhteistä puolustusta.

On selvää, että jompikumpi sulkee toisensa pois. Näyttääkin siltä, että Suomi asteittain ottaa itselleen sellaisia tehtäviä, jotka vähitellen merkitsevät sitä, että paitsi uskottava puolustus myös sotilaallinen liittoutumattomuus joutuu kyseenalaiseksi.

Rouva puhemies! Saanen ennakoida, mitä tulevaisuudessa tapahtuu:

1) Jo lähitulevaisuudessa Suomessa tullaan järjestämään ensimmäiset sellaiset sotaharjoitukset, joihin osallistuu suomalaisten joukkojen ohella myös eräiden Nato-maiden joukkoja.

2) Melko lähitulevaisuudessa Suomi ajetaan jäseneksi Länsi-Euroopan unionin Weu:n asealan yhteistyötä käsittelevään järjestöön Weag:hen. Tämä järjestö ei ainoastaan standardisoi Euroopan unionin jäsenmaiden aseistusta, vaan se hyväksyy myös yhteisiä kehittely-, suunnittelu- ja valmistusohjelmia, joiden tavoitteena on luoda uusia eurooppalaisia asejärjestelmiä.

3) Pelkään sitä, että Suomi ajetaan Länsi-Euroopan unionin Weu:n jäseneksi hallitustenvälisen konferenssin aikana sillä verukkeella, että täytyyhän meidän olla mukana siellä, missä asioista päätetään, emmekä me voi olla vain kuuntelemassa ja kuulemassa jo valmiiksi tehtyjä päätöksiä. Saattaa olla, että ikään kuin Suomen oman päätäntävallan ja vaikutusvallan lisäämisen kannalta perustellaan välttämättömyyttä osallistua täysjäsenenä Länsi-Euroopan unionin Weu:n toimintaan.

Näyttää myös siltä, rouva puhemies, että päätös sallia tällä lainsäädännöllä osallistuminen muiden kuin YK:n ja Etyj:n johtamiin operaatioihin, siis ennen kaikkea Naton ja Weu:n johtamiin operaatioihin, jotka kuitenkin ovat YK:n mandatoimia, saattaa olla vain väliaikainen. Me tiedämme, että Weu:lle luodaan tällä hetkellä itsenäistä operointikykyä, ja Pohjois-Atlantin sotilasliitolla Natolla sellainen jo on. Saattaa käydä niin, että tulevaisuudessa Suomi karsii lainsäädännöstään loputkin esteet osallistua myös Naton ja Weu:n johtamiin operaatioihin, ilman että näitä operaatioita olisi YK:n tai Etyj:n taholta mandatoitu.

Rouva puhemies! Edellä mainitsemistani syistä en voi olla hyväksymässä lakiesitystä. Kannatan sitä puolustusvaliokunnan miltei yksimielisesti hyväksymää aiempaa kannanottoa, jossa lähtökohtana oli tämän kaltaisen lakiesityksen hylkääminen. Kannatan sitä keskustan eduskuntaryhmän ulkoasiainvaliokunnan mietintöön yksimielisesti jättämää vastalausetta, jonka kepu jätti vielä turvallisuuspoliittisen selonteon käsit-

telyn yhteydessä ja jossa myöskään ei näytetty vihreää valoa tämän kaltaiselle lain muutokselle. Mutta huomaan, että monet niistä, jotka aiemmin olivat kannattamassa näitä esityksiä, ovat tänään toisella linjalla.

Sanoisin vielä lopuksi vain sen, että sekin ponsiesitys, josta hallitusryhmät ja keskustan eduskuntaryhmän johto ovat sopineet, itse asiassa pitää sisällään sen, että keskustan eduskuntaryhmän johto kyllä nyt tunnustaa, että nyt hyväksyttävä lainsäädäntö toimii mahdollisen valmiusjoukon pohjana. Muussa tapauksessa ei olisi ymmärrettävää, että keskustan ponsiesitys poikkeaa tässä suhteessa keskustan ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jättämästä vastalauseesta, jossa keskusta vielä edellytti valmiusjoukkoja koskevan lainsäädännön tuomista eduskunnan käsiteltäväksi ja päätettäväksi. Nyt keskusta yhdessä hallitusryhmien kanssa ei tällaista enää edellytäkään. Siitä huolimatta olen valmis kannattamaan myöskin tätä keskustan pontta, koska se toivottavasti mahdollistaa sen, että pääsemme myös tulevaisuudessa eduskunnassa käsittelemään kysymystä valmiusjoukoista.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. Laakso käytti hyvin mielenkiintoisen ja laajan puheenvuoron niistä kysymyksistä, jotka ovat ajankohtaisia tällä hetkellä Euroopassa: Mikä on Weu:n rooli tulevaisuudessa, miten puolustusulottuvuus EU:ssa kehittyy, miten Suomi tulevaisuudessa ottaa näihin asioihin kantaa? Näitähän me täällä jo pohdimme turvallisuuspoliittisen selonteon yhteydessä. Hallitus on omat linjauksensa eduskunnalle esittänyt, ja eduskunta omat linjauksensa näistä asioista tehnyt. Yksi tärkeimmistä on se, että Suomi on sotilaallisesti liittoutumaton maa, ja tästä asiasta, jos siihen muutos halutaan, keskustellaan silloin oikealla nimellä, niin kuin olen täällä jo aikaisemminkin todennut.

Ed. Laakso esittää myöskin ikään kuin synkkänä ennusteena sen, että vielä jonakin päivänä Suomessa on myöskin rauhanturvaharjoitus tai, niin kuin hän haluaa sanoa, sotaharjoitus. Pfp-yhteistyö on kuitenkin rauhanturvayhteistyötä, ja Suomi on kiinnostunut omalta osaltaan myöskin järjestämään harjoituksen Suomessa, ja Suomi on osallistunut näihin harjoituksiin jo muualla. Se, edellyttääkö tällaisen harjoituksen järjestäminen jatkossa uusia säädöksiä tai poliittista keskustelua lisää, nähdään tulevaisuudessa. Olen sitä mieltä, että tällaisista asioista on syytä myöskin keskustella, koska kysymys on uudenlaisesta roolista joka tapauksessa näissäkin asioissa.

Tämä lain perusta, jota nyt käsittelemme, on rauhanturvatoiminnassa, ja tämän lain tarkoituksena on antaa Suomelle laajemmat mahdollisuudet harkita, minkälaisiin operaatioihin Suomi tulevaisuudessa osallistuu. Se on tämän lain ydinkysymys. Tällä lailla ei päätetä valmiusjoukoista, päätetään siitä tosiaankin, mihin operaatioihin osallistutaan. Miten sitten operaatioihin osallistuvia joukkoja tulevaisuudessa koulutetaan, se on toinen kysymys, eikä se ole tällä kertaa käsiteltävänä.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rauhanturvalain pikaista muuttamista kiirehdittiin sillä perusteella, että muutos tarvitaan Bosnian rauhanturvaoperaatioon osallistumisen vuoksi. Siinä ed. Laakso äskeisessä puheenvuorossaan oli oikeassa, että kyseinen lakiesitys on ongelmallinen. Tästä syystä keskusta valiokunnassa piti alusta lähtien parhaimpana erillislain säätämistä, mutta tässä me olemme epäonnistuneet.

On kuitenkin oikaistava ed. Laaksoa siinä, ettemme perustele lain taakse menemistä ponnella valmiusjoukoista, vaikka ponsi on tärkeä. Se on nimenomaan periaatteellisesti tärkeä. On aivan oleellista, että jos valmiusjoukkoja joskus perustetaan, tämän asian päättää eduskunta ja päättää sen selkeästi ja todennäköisimmin juuri lakien kautta.

Me katsomme, että voimme hyväksyä lain siksi, että Suomen on viivasta edelleenkin olla rauhanturvatyössä mukana silloin, kun se on humanitaarista, siis perinteistä rauhanturvatyötä. Tässä suhteessa Suomella on vahva osaaminen, ja Suomen rauhanturvatyötä arvostetaan kaikkialla maailmassa. Toivotaan, että Bosnian operaatiossa Suomi on mukana, kuten on suunniteltu, juuri humanitaarisen avun antamisen muodossa.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama vastaus ed. Laakson puheenvuoroon.

Ensinnäkin olin itse ulkoasiainvaliokunnassa silloin, kun edellisen hallituksen aikana tarjottiin rauhanturvalain muutosta. Tai itse asiassa silloin ei puhuttu oleellisimmin rauhanturvalain muutoksesta vaan Suomen osallistumisesta Unprofor-operaatioon. Katsoimme silloin keskustan eduskuntaryhmässä ja katsoin itse, että Suomen ei tule tähän operaatioon osallistua. Olen edelleen sitä mieltä, että se oli oikea päätös. Tästä

johtui se, että asetuimme kielteiselle kannalle tämän suhteen, ei niinkään rauhanturvalain osalta vaan nimenomaan mainitun operaation osalta.

Se, että nyt olemme toisella kannalla, että rauhanturvalakia voidaan muuttaa, lähtee siitä ajatuksesta, että katsomme, että nyt valmisteltavana olevaan Bosnian operaatioon Suomen tulee olla periaatteessa valmis osallistumaan. Tämä tilannehan on aivan toinen kuin silloin muutama vuosi sitten. Nyt on syntymässä rauhansopimus, jota tullaan toimeenpanemaan lähes kaikkien Euroopan maiden, Yhdysvaltojen ja Kanadan yhteistyöllä. On mielestäni poliittisesti välttämätöntä, että Suomi on tällaisessa operaatiossa mukana.

Mitä tulee valmiusjoukkojen juridiseen perustaan, kyllä me lähdemme siitä, että tällä lainsäädännöllä ei juridista perustaa luoda. Olemme edellyttäneet, että asia tuodaan lain muodossa käsiteltäväksi eduskuntaan, jossa sitä todennäköisesti joudutaan tarkastelemaan perustuslakivaliokunnassa hallitusmuodon 75 §:ää vasten. On mahdollista, että se muutos edellyttää jopa perustuslain säätämisjärjestystä.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aioin myös sanoa, että viime kaudella, kun olin itse ryhmässä palauttamassa hallituksen esitystä, perusteluina oli se juuri, koska esimerkkinä käytettiin Bosniaan lähetettäviä joukkoja, että se olisi rauhaanpakottamista. Jälkikäteen on nähty, että tämä operaatiohan johti siihen, että se muuttui rauhaanpakottamiseksi, koska Naton ilmaiskut ym. tarvittiin, ennen kuin rauhansopimus lähti etenemään. Nyt tilanne on toinen. On nähty, että on tilanteita, joissa tarvitaan myös perinteistä rauhanturvatyötä niin, että meidän joukkomme ovat kenties nykyaikaisemmin varustettuna. Samaten tätä rauhanturvalakia niiltä osin, niin kuin silloin jo ilmoitimme, olemme valmiit tarkistamaan, että meidän YK-joukkomme, rauhanturvajoukkomme, voisivat osallistua Bosniaan.

Olen pahoillani siitä, että hallitus ei tuonut erillisenä Bosnia-lakia, että olisimme voineet todella rauhassa varsinaista rauhanturvalakia täällä käsitellä. Mutta olen myös valmis tyytymään tähän ponsiesitykseen, joka on luvattu myös viedä läpi, sillä se jollakin lailla edes turvaa mahdollisuuden vaikuttaa tulevaisuudessa ratkaisuihin.

Myös se on hyvä asia, että näistä on todella keskusteltu, ettei tämä ole mennyt läpihuutojuttuna.

Ed. T i i l i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakson puhe oli harvinaisen selkeä, pitkä ja ytimekäs, mutta hyvin demagoginen. Se sivusi hyvin vähän tänään käsiteltävänä olevaa aihetta, rauhanturvalain muuttamista, ja keskittyi lähinnä peikkoihin ja pelkoihin, joita siitä lakiesityksestä ja sen perusteluista ei voi nähdä, miten Suomi liittoutuu Natoon ja miten se liittoutuu Länsi-Euroopan unionin kanssa. Tästä ei ainakaan minun saamani kuvan mukaan puolustusvaliokunnassa ole ollut kysymys, kun tätä asiaa on käsitelty.

Myös ed. Laakso mainitsi kaikkien yksimielisestä rohkeudesta olla eri mieltä, kun nyt tämän esityksen aikana puolustusvaliokunnassa olisimme kääntäneet takkia. Tämä ei ed. Laakson tietämän mukaan varmaankaan pidä paikkaansa läheskään kaikkien puolustusvaliokunnan varsinaisten jäsenten kohdalla.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso oli huolissaan siitä, että täällä pakotetaan edustajia käyttäytymään tietyllä tavalla. Muistan, että ed. Laakso on ollut eräs kaikkein voimakkaimpia demokraattisen sentralismin kannattajia, jossa politbyro tai hallitus tekee päätökset ja hallituksen uskolliset sotilaat vievät näitä valistuneita päätöksiä eteenpäin kaikilla poliittisilla foorumeilla.

Arvoisa puhemies! On totta, että ed. Laakson puheenvuoro oli perusteellinen, huolellisesti valmisteltu, mutta se ei kovinkaan paljon koskettelut sitä asiaa, mikä tällä kertaa tässä salissa on käsittelyssä, vaan yleensä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittymistä. Oikeastaan puheen sisältö oli se, että hän oli huolissaan siitä, että Suomi on suuntautumassa kaikkien näitten vuosien aikana kohti länttä, ja tämä hänen mielestään on väärin. Mielestäni puheenvuoro heijasti sitä, että ikään kuin Euroopassa olisi edelleen kaksi suurvaltablokkia ja ed. Laakso olisi huolissaan siitä, että Suomi on siirtymässä toisen blokin vaikutuspiiristä toisen blokin vaikutuspiiriin. Mutta luulen, että viime vuosien aikana Euroopassa on tapahtunut huomattavan paljon sellaista kehitystä, mikä ed. Laaksolta ehkä jossain määrin on jäänyt huomaamatta.

Mielenkiintoista oli se, että ed. Laakso puheenvuorossaan kertaakaan ei kysynyt sitä, mikä on Suomen etu tässä kehityksessä tai mikä on Suomen etu edes tässä hallituksen esityksessä. Se kai on olennaista. Minun käsitykseni mukaan on tarkoituksenmukaista, että Suomi tältä osin

muuttaa näitä säännöksiä, että voimme toimia yhteisessä eurooppalaisessa rintamassa muitten valtioiden kanssa ja osallistua yhteistoimintaan. Yleisestikin ottaen kaiketi voidaan lähteä siitä, että jos eurooppalaista toimintaa halutaan kehittää, niin Suomen osallistuminen on aina merkittävää, koska uskon, että voimme antaa myös merkittävän ja rauhaa rakentavan panoksen kaikkiin ratkaisuihin.

On vielä syytä korostaa sitä, mitä tulee ulko- ja turvallisuuspoliittisiin ratkaisuihin, että niistä Suomen eduskunta aina kussakin tapauksessa erikseen päättää, eikä tule turhaan nähdä sellaisia peikkoja, joita hallituksen esitykseen ei sisälly.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen hyvin epäluuloinen tämän kehityksen ja prosessin suhteen, joka on tässä meneillään. Minun epäluuloisuuteni, en kiistäkään sitä, on kasvanut koko 90-luvun alun pikkusormi ja piru -ajattelun perusteella. Me menemme pikku hiljaa, askel askeleelta tiettyyn suuntaan. Jos lähdemme siitä, mikä oli tilanne vuonna 91 ja mikä on tänä päivänä, niin kehitys on pikku hiljaa johtamassa siihen, että me olemme Weu:n, Naton sylissä jne. Ed. Laakson puheenvuoro teki minut vielä epäluuloisemmaksi kuin ennen.

Jos ed. Laakso sallii, niin kyllä minä hiukan siinä mielessä epäilen, vaikka ed. Laakso ottaa asioista hyvin selvää ja muuta, mutta hänellä on se vika, että hän alkaa itsekin uskoa omia puheitaan, kun hän hyvin vakuuttavasti esittää. Jos hän huomaa, että kovin paljon ei ole vastalauseita, hän pitää todennäköisenkin ehdottoman varmana poistuessaan puhujakorokkeelta. Mutta tämä ei ollut tarkoitettu loukkaukseksi, minä toki kunnioitan teidän puhekykyänne ja ajatuskykyänne.

Se minua vähän vaivaa, täältä kuuluu takaa vasemmalta tai oikealta, ehkä oli ed. M. Pohjola, joka jossakin vaiheessa kysyi, entäs Venäjän suhteen. Venäjäkin on tässä operaatiossa käsitykseni mukaan mukana. Vaikka se on vähän mutkikkaan ohjausjärjestelmän kautta, niin on kuitenkin. Miten ed. Laakso suhtautuu tähän Venäjän mukanaoloon Bosnia-operaatiossa? Emme me tietenkään Venäjän mukana mene tässä asiassa, mutta se on kuitenkin siellä. Miten te suhtaudutte? Ette nimittäin sanallakaan maininnut tästä asiasta. Voisitte varmasti vastauspuheenvuorossanne ottaa kantaa. Kun Venäjä on siellä, niin emmekö mekin vanhana veljenä voisi olla, vai kuinka tämä asia mahtaa teidän mielestänne olla?

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ajan puutteen takia vastaan tässä vaiheessa vain ministeri Tainalle ja myöhemmin otan kantaa muun muassa Bosniaan, johon todellakaan en lainkaan ensimmäisessä puheenvuorossani viitannut.

Ministeri Taina, kun puolustusvaliokuntaa informoitiin osallistumisesta Naton rauhankumppanuuden pohjalta tehtävään yhteistyöhön Naton kanssa, silloinen puolustusministeri Elisabeth Rehn ja silloinen pääministeri Esko Aho vakuuttivat, että Suomi ei tule osallistumaan mihinkään muuhun kuin rauhanturvaamisen koulutuspalvelujen antamiseen tämän Naton rauhankumppanuuden pohjalta.

Silloinen kenraalimajuri Nykänen meni asiantuntijalausumassaan jopa niin pitkälle, että hän totesi, että osallistuminen näihin sotaharjoituksiin olisi ristiriidassa Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden kanssa ja siksi pois suljettu. Myös siinä asiakirjassa, joka hyväksyttiin, lehdistötiedotteessa tarkemmin sanoen, todetaan, että Suomi osallistuu tarkkailijana näihin Naton rauhankumppanuuden pohjalta järjestettäviin harjoituksiin.

Mutta kuinka ollakaan, ilman että eduskunnalle kerrottiin, hallituksen ulkoasiainvaliokunta teki 30.11.1994 toisenlaisen päätöksen, jossa mahdollistettiin Suomen osallistuminen näihin Nato-rauhankumppanuuden pohjalta järjestettäviin sotaharjoituksiin — silloin ulkomailla. Nyt olemme hyväksymässä lainsäädäntöä, jossa mahdollistetaan ulkomaisten sotilasyksiköiden osallistuminen Suomessa järjestettäviin sotaharjoituksiin. (Ed. Wahlström: Ei sotaharjoituksiin, rauhanturvaamiseen!) Kehitys kehittyy. — Kun ed. Wahlström sanoi, ettei kysymys ole sotaharjoituksista, niin kannattaa tutustua Naton tässä yhteydessä käyttämään terminologiaan. Rauhankumppanuusharjoituksista he toteavat niin kuin asia onkin: Kyse on taistelujoukkojen yhteisistä harjoituksista, sotaharjoituksista.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Aluksi toteaisin ed. Laakson puheenvuorosta, että ihmettelen kovasti hänen kannanottojaan erityisesti siltä osin, että olisi jotenkin ihmeellinen rohkeuden osoitus, että hallituspuolueen jäsen vastustaa lakia. Minusta se ei ole sitä ollenkaan, koska myös hallituspuolueiden piirissä on pasifisteja, joille tämä asia on nimenomaan eetti-

nen omantunnon kysymys. Ainakin meidän sosialidemokraattisessa ryhmässämme tämä poikkeava näkemys on hyväksytty ja hyväksytty se, että en voi missään nimessä hyväksyä tässä laissa olevaa aseiden käytön laajentamisoikeutta.

Olen erittäin iloinen siitä, että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä käytetään asioista nyt niiden oikeita nimityksiä ja selvennetään monia epäselviä käsitteitä. Se on varmasti auttanut myös laajan yhteisymmärryksen saavuttamiseen salissa. Mutta kaikista tarkennuksista huolimatta ulkoasiainvaliokunta ei ole muuttanut hallituksen esityksen perusperiaatetta eli laajennettua aseenkäyttövaltuutta. En todellakaan pidä tarkoituksenmukaisena enkä eettisesti hyväksyttävänä laajentaa Suomen rauhanturvaamismandaattia aseiden käytön osalta.

Olen yhä sitä mieltä, että perinteinen rauhanturvaaminen olisi Suomelle riittänyt. Silloin olisimme olleet toimimassa kaikkien osapuolten hyväksyminä, auttamassa alueen jälleenrakentamista ja helpottamassa ihmisten henkistä hätää. Tämän lain antamilla valtuuksilla olemme minusta lisäämässä siviilien kärsimyksiä, sillä aseiden käytöllä tulee aina ruumiita. Tämän me kaikki varmasti tiedämme. Siellä on nytkin ruumiita ja lisää tulee, kun lisää aseita viedään, eikö niin? En usko, että aseiden käyttöä lisäämällä saadaan aikaan pysyvää rauhaa sen enempää Bosniassa kuin muuallakaan. Minusta ainakaan näyttöjä siitä ei kovin hyvin ole olemassa.

Suomen Punainen Risti on ollut erittäin huolissaan poliittisten, sotilaallisten ja humanitaaristen toimien yhdistämisestä, jolloin koko humanitaarisen avun perillemeno vaarantuu. Heidän puolustusvaliokunnalle antamastaan lausunnosta kuvastui minusta aito huoli siitä, että humanitaarinen apu saatetaan yhdistää sotilaallisiin ja poliittisiin tarkoitusperiin, jolloin avun puolueettomuuden lisäksi kärsii myös sen tasapuolisuus. Näin apu ei perustu todellisiin uhrien tarpeisiin vaan tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin, jotka ovat ristiriidassa nykyisten Geneven sopimusten kanssa. Heidän toiveensa on, ettei humanitaarisen oikeuden toimivuutta ja suojelutehtävää saisi vaarantaa liittämällä humanitaarisen avun toimeenpanoa akuutissa konfliktitilanteessa sotilaallisiin toimiin. Minusta tätä asiantuntijoiden toivetta tulee kunnioittaa eikä vaarantaa avun perillemenoa. Tämä olisi pitänyt selkeästi todeta mietinnössä. Tämä ehkä myös jollakin tavalla vastauksena ed. Kekkoselle, kun hän vastauspuheenvuorossaan kommentoi humanitaarisen avun perillemenoa.

Voiman käytön laajentaminen on oleellisin muutos voimassa olevaan lakiin. Hallituksen esityksen perusteluista on ymmärrettävissä, että laajennetussakin rauhanturvaamisessa eri osapuolten hyväksynnän tulisi olla olennainen tekijä ja voiman käyttöön turvauduttaisiin vain poikkeustapauksissa. Epäilyni kohdistuu juuri tähän kohtaan, sillä laajennetun rauhanturvaamisen lopullista luonnetta on todella vaikea ennustaa. Muistan puolustusministeriön jo vuonna 1993 lausuneen, että laajentuneena rauhanturvatoimintana alkanut operaatio voi muuttua sotilaalliseksi pakottamiseksi. Tiedämme, että tilanne saattaa muuttua nopeasti operaation kestäessä, eikä silloin eduskunnalta haeta lupaa vaan ratkaisut on kulloisenkin operaation johtajan toki tehtävä ja haettava hyväksyntä jälkikäteen.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä käytännön toiminta ja eduskunnan rooli määräytyvät kulloisenkin tilanteen mukaan. Myös viranomaisten tulisi riittävästi varautua ennakolta tilanteeseen. Tämä ei minulle riitä, vaan joukkojen toimivaltuuksien on oltava täysin selkeät jo rauhanturvajoukkoja asetettaessa. Laajennetuin aseidenkäyttövaltuuksin se ei ole näyttänyt olevan mahdollista. Tilanteita operaation aikana ei kukaan kykene pitävästi ja yksiselitteisesti ennakoimaan.

Arvoisa puhemies! Toteaisin vielä, että aseiden käyttö toista vastaan on tuomittavaa, eikä sitä tee yhtään sen paremmaksi, missä tarkoituksessa niitä käytetään. Aseilla ei pysyvää rauhaa saada, vaan luottamus rakentuu neuvottelulle, sovittelulle ja suostuttelulle sekä erilaisille ennalta ehkäiseville toimille. On paljon parempi ja tulevaisuuden kannalta kestävämpi, jos kriisinhallintaan kytketään kiinteästi ristiriitojen rauhanomainen ratkaiseminen sekä kiistojen poliittisten menetelmien ja välineiden parantaminen. Tässä työssä suomalaiset voivat osoittaa pätevyytensä ja saada samanlaista arvostusta kuin perinteisten rauhanturvatehtäviemme yhteydessä jo olemme saaneet. On erittäin hyvä, että ulkoasiainvaliokuntakin mietinnössä tunnustaa perinteisen rauhanturvatehtävän merkityksen myös jatkoa ajatellen.

Olen todellakin, hyvät edustajatoverit, yhä vielä sitä mieltä, että Suomen maine ei kärsi tippaakaan, vaikka emme sotilaallisiin operaatioihin osallistu, varsinkin kun yhä vielä perusperiaatteenamme on liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus. Tämä erinomainen periaatteemme alkaa minusta murentua pikkuhiljaa tällaisia lakeja tehtäessä.

Oli erittäin hyvä, että puolustusministeri Taina selvensi, että lailla ei päätetä valmiusjoukoista. Esitän, että hallitus ei anna erillistäkään lakia valmiusjoukoista.

Arvoisa puhemies! Kaikkeen edellä esille tuomaani kritiikkiin viitaten ja ed. Pykäläisen puolustusvaliokunnan lausunnossa olevan III eriävän mielipiteen tekstiin yhtyen kannatan ed. Pykäläisen tekemää lain hylkäystä tarkoittavaa ehdotusta.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Ed. A. Ojala edellisessä puheenvuorossaan totesi, että kun Bosniaan mennään rauhaa turvaamaan, tulee lisää ruumiita. Meidän lähtökohtamme on toki täysin päinvastainen. Suomi haluaa olla mukana tuossa operaatiossa juuri päinvastaisesta syystä eli siitä syystä, että ruumiita Bosniassa ei enää tulisi. Niitä on tullut siellä varmasti tähän mennessä aivan riittävästi.

Nyt kolmannessa käsittelyssä olevan lain ydinkohta sisältyy sen 1 §:ään, jossa tehdään mahdolliseksi, kuten edellä jo on käynyt ilmi, Suomen osallistuminen muidenkin kuin YK:n tai Etyj:n johtamiin rauhanturvaoperaatioihin, jos operaatio on saanut valtuutuksensa YK:lta tai Ety-järjestöltä. Sen vuoksi näen, että Bosnian rauhanturvaamisoperaatio ei näytä onnistuvan YK:n tai Ety-järjestön johdolla. Se on niin massiivinen operaatio, että YK:lla tai Ety-järjestöllä ei siihen tarvittavaa koneistoa ole. Niinpä he ovat antamassa tuon valtuutuksen Naton johdolle.

Alusta saakka keskusta on ilmoittanut valmiutensa kyseiseen 1 §:n muutokseen eli siihen, että meille tulee mahdollisuus osallistua myös Bosnian rauhanturvaamisoperaatioon. Näin siitä syystä, että oikeastaan kaikki puolueettomat Euroopan valtiot haluavat olla mukana tuossa operaatiossa, jossa todellakaan ei ole tarkoitus tehdä lisää ruumiita vaan lopettaa ruumiiden tulo ja epäinhimillinen meno Bosniassa.

Muilta osin lain kirjoittaminen yksiselitteiseen muotoon muun muassa käsitteiden epämääräisyydestä johtuen on ollut varsin vaikeaa. Keskustan taholta olisikin nähty parempana vaihtoehtona erillislaki, joka olisi koskenut ainoastaan Bosnian operaatiota. Viime perjantaina toisessa käsittelyssä hyväksytty laki vastustuksestamme huolimatta antaa kuitenkin pysyvät valtuudet osallistua myös laajennettuun rauhanturvatoimintaan.

Vaikka keskustalla oli lain sisällöstä, lakiesityksestä ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä poikkeavia näkemyksiä, emme kuitenkaan halua kolmannessa käsittelyssä lähteä tukemaan lain hylkäämistä. Lain hylkääminen nimittäin tarkoittaisi sitä, että Suomi ei voi osallistua nyt valmistelussa ja käynnissä olevaan Bosnian rauhanturvaoperaatioon. Me keskustassa katsomme, että Suomen on muiden eurooppalaisten sivistysvaltioiden mukana kannettava vastuunsa tässä tehtävässä.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on hyvin tarkoin suljettu pois se mahdollisuus, että Suomi olisi mukana operaatiossa, jossa voimakeinoin harjoitetaan rauhaanpakottamista.

Arvoisa puhemies! Rauhanturvalain muutos on synnyttänyt keskustelun erillisten valmiusjoukkojen perustamisesta, keskustelun, jota ed. Laakso menestyksellisesti edellä esitteli ja referoi. Mietinnössään ulkoasiainvaliokunta on todennut, että mahdollinen valmiusjoukon perustaminen on tuotava erikseen eduskunnan päätettäväksi. Kuitenkaan mietinnössä tuota kannanottoa ei ole kirjoitettu sellaiseen muotoon, joka tulisi kirjatuksi eduskunnan vastaukseen. Siitä syystä on mahdollista, että keskustelu siitä, että valmiusjoukot olisi mahdollista perustaa jo nyt hyväksyttävän lain perusteella, jää elämään. Siksi, arvoisa puhemies, onkin tärkeää, että lausuman muodossa eduskunnan vastaukseen saatetaan se ajatus, joka ulkoasiainvaliokunnalla jo oli.

Siksi ehdotankin, että lakia hyväksyttäessä perusteluissa lausuttaisiin: "Eduskunta edellyttää, että kysymys mahdollisen valmiusjoukon perustamisesta on tuotava erikseen eduskunnan päätettäväksi."

Arvoisa puhemies! Uskon, että tästä meillä on varsin laaja yhteinen näkemys. Toivon, että jos lausuma voidaan hyväksyä, se myös asian jatkokäsittelyssä lisää kansallisen yksituumaisuuden ajatusta.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarelle sanoisin, että olen hänen kanssaan täysin yhtä mieltä siitä, että entisen Jugoslavian alueella on ruumiita jo aivan liikaa. Naisten ja lasten kärsimykset siellä ovat todella sanoinkuvaamattomat. Juuri jotta tällaista ei vain pääsisi tapahtumaan, minusta pitäisi Suomen panostaa entistä enemmän YK:n pääsihteerinkin esittämiin kriisien ennaltaehkäisyyn, rauhanrakentamiseen ja perinteiseen rauhanturvaamiseen. Pakolaisten auttaminen, kehitysyhteistyön laajentaminen ja kaikenlaisen muun humanitaarisen toiminnan kehittäminen on huomattavasti tähdellisempää ja Suomelle erittäin hyvin

sopiva tehtävä myös vedoten siihen perinteiseen rauhanturvatehtävään, jota olemme tähänkin mennessä tehneet.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin pyytänyt vastauspuheenvuoroa aikaisemmin, mutta voisin käyttää sen myös tähän ed. A. Ojalan puheenvuoroon.

Olen aivan samaa mieltä siitä, että Suomen pitäisi olla mukana edesauttamassa YK:ssa niissä tehtävissä, joissa ennalta ehkäistään kriisien puhkeamista, niin kuin tällähetkellä suomalaisia onkin YK:n eri tehtävissä ollut. Niistä on saatu nimenomaan parhaat kokemukset, jotka ovat tämän päivän rauhanturvatyön tiimoilta.

Mutta siitä huolimatta, koska tilanne on sellainen, että tarvitaan myös niitä joukkoja, jotka ovat suojaamassa väestöä eri kriisikohteissa, on suomalaisten tarkoin harkittava, minkä tyyppisissä tilanteissa me voimme olla niissä. Tärkeää on, että eduskunta pitää päätäntävallan käsissään, että jokainen tapaus käsitellään todella erikseen eikä niin, että meillä on avoin valtakirja siihen, että suomalaisia joukkoja voidaan lähettää minne tahansa kohteeseen.

Ed. P u h a k k a : Rouva puhemies! Ensinnäkin haluan todeta, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on pitänyt koko ajan omana tavoitteenaan sitä, että mahdollinen valmiusjoukkokysymys tulee saattaa eduskunnan käsittelyyn. Tästä syystä on helppo yhtyä kannattamaan ed. Saaren perustelulausumaehdotusta tämän asian osalta.

Samalla on syytä ihmetellä täällä salissa käytyä keskustelua siitä, mikä Suomen rooli on ollut yleensä rauhanturvatoiminnassa tai Suomen ulkopolitiikassa. Suomen ulkopolitiikka on lähtenyt koko ajan siitä, että diplomatian keinoin pyritään ennalta ehkäisemään sekä lähialueilla että maailmassa laajemmin sellaisten konfliktien syntyminen, joissa aseita käytetään.

Mutta on aivan yhtä tärkeää myös se, aivan kuten rauhanturvalaki osaltaan lähtee ja myös Suomen rauhanturvaperinteet, että pyritään kriisien puhjetessa ehkäisemään niiden vaurioiden syntyminen, jotka aseiden käytön myötä ovat siviiliväestöä tai huminitaarista apua kohtaan kohdenumassa. Tässä suhteessa on perusteltua, että Suomi on YK:n jäsenenä sekä Etyjin järjestöjäsenenä mukana mahdollisimman vahvasti rauhanturvatehtävissä, mutta aivan kuten ulkoasiainvaliokunta omassa mietinnössään toteaa, ei niissä, joissa ollaan aseellisen selkkauksen osapuolena, vaan nimenomaan rauhaa turvaavana osapuolena.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Olen tämän asian aikaisemmissa käsittelyvaiheissa kertonut oman kantani, ja se ei ole keskustelujen myötä miksikään muuttunut. Mutta haluan tässä ratkaisevassa vaiheessa, kun lainmuutoksen kolmas käsittely on menossa, vielä todeta sen, että tämä asia ei ole missään tapauksessa yksinkertainen, mutta tässä yhteydessä, jos näin menee, niin kuin nyt näyttää, tapahtuu todella Suomen osalta merkittävä linjan muutos. (Ed. Paasio: Ei ollenkaan!) Suomi luopuu ainakin merkittävältä osin perinteisestä rauhanturvatoiminnasta ja laajentaa sen yhteydessä aseiden käytön mahdollisuuden paljon laajemmaksi kuin on tähän asti ollut.

Tämä on, arvoisat ystävät siellä vasemmalla, aivan kirkas ja selkeä linjan muutos Suomen politiikassa. YK:ssa tämä linjan muutos on tapahtunut, ja Suomi on ilmeisesti ollut sitäkin tukemassa. Nyt ei enää vaadita konfliktin osapuolten täyttä tukea rauhanturvatoiminnalle, ja toisaalta nyt Suomikin on mukana suuren sotilasliiton johtamassa operaatiossa rauhan turvaamiseksi aseiden voimalla. Tämä on niin kirkas suunnan muutos Suomen ulkopolitiikassa, että tämä sietää hyvin tarkan ja perusteellisen pohdinnan. Valitettavasti tätä asiaa nyt on kuitenkin käsitelty varsin nopeassa aikataulussa. Tätä tarvetta muuttaa Suomen linjaa perusteltiin aikaisemmin muun muassa sillä, että näin saadaan kokemusta sotilaallisen voiman käytöstä ja toisaalta yhteistyöstä Naton johtamissa operaatioissa. Nämä perustelut, jotka täältä on jopa osin pääministeri tuonut julki, ovat hämmästyttävää kuultavaa. Suomi on valmis mahtavan sotilasliiton alaisuudessa toimimaan rauhanturvatehtävissä, jotka saattavat hyvin helposti muuttua rauhaanpakottamiseksi, vaikka siitä kovasti väitetään pysyttävän erossa. Tällainen muutos on helposti tapahtumisvaarassa tällaisten operaatioiden osalta.

Arvoisa puhemies! Tähän koko asiaan liittyy syvä periaatteellinen linjan muutos, niin kuin jo tuossa totesin. Sotilaallisen voimankäytön yhdistäminen humanitaarisen avun antamiseen on menettely, johon sisältyy erittäin suuret riskit. Tästä haluan osaltani varoittaa. Jotenkin tuntuu hyvin epämiellyttävältäkin sellainen näköala, että kuvaannollisesti ase kädessä ollaan viemässä leipää ihmisille. Eli niin sanottuja rosvojoukkoja, joista täällä on puhuttu, ammutaan pois tieltä, jotta voidaan antaa apua ihmisille.

Tietysti tässä on sinänsä hyvä tavoite, mutta jotakin on vakavasti vialla, jos tällaiselle tielle pitää lähteä. Kun otetaan huomioon esimerkiksi Bosnian tilanne, siellä on neljä, ehkä viisi eri osapuolta konfliktissa, ja lähes jokaisen osapuolen sisällä on erilaisia niin sanottuja rosvojoukkoja, joita vastaan täytyy toimia, jotta voidaan apua perille toimittaa. Tällöin, kun näihin käytetään aseellista voimaa, niin kuin tämä järjestelmä nyt sallii, tällöin on veteen piirretty viiva se raja, jonka yli menemällä ollaan konfliktin osapuolia. Tähän liittyy myös se vaara, että seurauksena tällaisesta toiminnasta kansainvälinen terrorismi laajenee, tulee myös kuvaan mukaan ehkä meidänkin maassamme. Se ei kaukana varmasti siitä ole. Tällaiset tekijät tulisi ottaa hyvin vakavasti huomioon.

Arvoisa puhemies! En kannata tämän lainmuutoksen hyväksymistä. Katson, että huomattavasti parempi vaihtoehto on pysyttäytyminen perinteisen rauhanturvatoiminnan linjalla ja sen rinnalla humanitaarisen avun antamisessa ilman asevoimia. Nyt piti kuulua kysymys: kenen alaisuudessa, mutta sitä nyt ei kuulunut. Humanitaarista apua voidaan antaa niin Bosniassa kuin muuallakin Punaisen Ristin, kirkon ulkomaanavun, Unicefin ja monen muun tahon toimesta, jotka eivät varmastikaan haluakaan käyttää asevoimia apunsa antamiseen. Riskejä tähän sisältyy, mutta olen tavannut niin monet henkilöt, jotka ovat oman elämänsä vaarantaen ja uhraten lähteneet antamaan apua todella hädässä oleville ihmisille. Tällaista apua ja lähimmäisen rakkautta löytyy tänä päivänä, ja silloin, kun tätä lähdetään toteuttamaan, ei aseita oteta mukaan.

Vaikka en minkäänlainen pasifisti ymmärrä olevani, niin kuitenkin tämä on sellainen periaatekysymys, josta haluaisin, että täällä käytäisiin paljon syvempi keskustelu. Siis vaihtoehto tälle mielestäni huonolle laille on se, että Suomi jatkaa perinteistä rauhanturvatoimintaa kaikkialla, missä siihen on mahdollisuuksia. Uskon, että mahdollisuuksia jopa Bosniassa perinteiseen rauhanturvatoimintaan voisi olla. Siitä vain on nyt haluttu luopua. Ja tätä tilannetta käytetään hyväksi, jotta meillä niin kuin muissakin läntisissä maissa päästään konfliktien ja kriisinhallintaoperaatioiden valmisteluun, jotta voidaan saadaan aikaiseksi jossain sopivassa vaiheessa, kun aika on sille kypsä, euroarmeija, kansainväliset joukot, jotka sitten ovat maailman poliisina milloin missäkin, mihin ne halutaan lähettää.

Nämä ajatukset, ed. Paasio, ovat tiiviissä kytkennässä tähän malliin, mitä tässä ollaan viemässä eteenpäin. (Ed. Paasio: Ei ole, ed. Kankaanniemi!) Tässä on aivan selvät lähtökohdat, yhtymäkohdat. Vielä jokin aika sitten tällaiselle mallille, mitä tässä viedään eteenpäin, ei tässä salissa olisi löytynyt montakaan puolestapuhujaa. Nyt löytyy jopa äärivasemmalta. Hämmästelen kyllä erittäin syvästi. Eli kysymys on Suomen Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvästä asiasta ja siitä eteenpäin Weu-jäsenyyteen, ja ehkäpä taustalla häämöttää, vaikka siitä kovasti, kiivaasti väitetään vastaan, itse Nato-jäsenyyskin. Tällainen tie on avautumassa, jos emme nyt tarkkaan harkitse tekojamme.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä kustannuksista, jotka tähän asiaan liittyvät, sanoa jonkin sanan. Nämä operaatiot tulevat aina olemaan erittäin kalliita. Ulkoministeri Halonen tuolla maanpuolustuskurssin päättäjäisesitelmässään totesi Bosnia-operaation arvioidut kustannukset: lähes 300 miljoonaa markkaa 12 kuukauden operaatio. Tähän näyttää meillä olevan valmiutta, mutta, ja nyt kyllä murheellisena totean, että jopa Suomen keskusta on tehnyt budjetin vastalauseessaan esityksen, että Suomen kehitysyhteistyövaroja leikattaisiin ensi vuonna siitä jo raskaasti leikatusta tasosta, mihin hallitus on sen jäädyttänyt, siitä edelleen 200 miljoonaa markkaa pois.

Kehitysyhteistyövaroja siis keskustakin on valmis leikkaamaan ensi vuodelle 200 miljoonaa markkaa mutta samalla on valmis tekemään päätöksen, jolla suomalaisia palkkasotureita lähetetään Balkanille, mikä maksaa ensi vuoden aikana noin 300 miljoonaa markkaa. Tätä pidän ikävänä suuntana, kun tällä tavalla ollaan valmiita etenemään. Tämä on tietysti suuri ilahdus maailman aseteollisuudelle, joka varmasti kasvaa ja voi hyvin, kun näin menetellään.

Arvoisa puhemies! En pidä tätä valiokunnan esityksenkään mukaista, sen mietinnön pohjalta käsittelyssä olevaa lakiesitystä kannatettavana, ja siksi tulen äänestämään sen hyväksymistä vastaan.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti tästä pitkin keskustelua vallinneesta ilmapiiristä. Minun mielestäni tietysti voi vastustaa jotakin hallituksen esitystä, erityisesti jos on oppositiossa. Mutta sen sijaan kysymys siitä, että jos toinen sanoo valkoinen, ja jos siihen vastataan että ei, kyllä se sittenkin tarkoittaa että se on musta, niin sitä kutsutaan normaalikielenkäytössä, että väittää, että toinen valehtelee. Minun mielestäni tämmöisessä tilan-

teessa, mitä eduskunnassa on perinteisesti pidetty parlamentaarisena kunniana, siinä pitää uskoa se, mitä toinen sanoo. Tässä mielessä tämä keskustelu on toivotonta.

Mutta hallituksen esityksen perustelut on kirjattu selkeästi näkyviin ja ulkoasiainvaliokunnan enemmistö on tullut sille kannalle. Minun mielestäni tässä ei ole suinkaan vaihdettu linjaa vaan tässä on sitä laajennettu aikaisempien rauhanturvatehtävien osalta sekä sen osalta, kuka tehtävän antaa, että sen osalta, mitä tehtävällä voidaan tehdä, ja nämä ovat nimenomaan rauhan turvaamista.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi käyttää mielenkiintoista metodia. Hän luo ensin väitteen. Sitten hän luo vastaväitteen, kumoaa omalla vastaväitteellään oman väitteensä ja voittaa väittelyn aina tällä tavalla. Se on hyvin kätevää.

Eräisiin hänen puheenvuorossaan olleisiin näkökohtiin puuttuisin. Hän piti hyvin tärkeänä, että pitäydytään perinteisessä rauhanturvassa muun muassa sen vuoksi, että osapuolten suostumus voidaan aina saada. Kun otamme esimerkiksi kaksi operaatiota. Tässähän ei päätetä Bosnian operaatiosta. Bosnian operaatio on juuri sellainen, missä osapuolten suostumus on. Nämä rosvojoukothan eivät ole mitään osapuolia. Mutta perinteistä rauhanturvaa klassisesti edustavassa Libanonissa kaikkien osapuolten suostumusta ei ole. Siellähän on Hizbollah, Amal, SLA, Druusit ja varmaan muitakin, jotka kiistatta ovat tämän kiistan osapuolia, mutta heidän suostumustaan ei ole saatu tälle rauhanturvaoperaatiolle.

Toiseksi ed. Kankaanniemi väitti, että kyseessä on poliittisen linjan muutos. Jos Suomi ei hyväksy tätä, silloin se merkitsee sitä, että Suomi muuttaa poliittista linjaansa eli vetäytyy yleiseurooppalaisesta vastuustaan ja rauhanturvaamisen roolistaan sillä tavoin, että ei voida enää luottaa siihen, että me itse menemme mukaan emmekä sano ruotsalaisille, että hoitakaa te vaikeat tehtävät, suojatkaa meitä, kun me itse emme siihen pysty.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En hetkeäkään epäile ed. Kankaanniemen humaania mielenlaatua, päinvastoin sitä ihailen, mutta ihmettelen niitä johtopäätöksiä, joihin hän näistä lähtökohdista tulee. Nythän on kysymys tilanteesta, jossa joku estää asein humanitaarisen avun antamisen. Ed. Kankaanniemen ja muiden lakiesityksen vastustajien ratkaisu tähän ongelmaan on, että hyvä on, sitten ei auteta. Toisin sanoen hän hyväksyy sen, että aseilla voi estää avun antamisen, mutta hän ei hyväksy sitä, että aseilla voisi yrittää varmistaa avun perille menemisen. Toisin sanoen hän siis suosii niitä, jotka aseella estävät auttamisen. Tätä en voi ymmärtää.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ettei jää vähänkään epäselvyyttä, en väittänyt puheenvuorossani ketään valehtelijaksi enkä väitä. (Ed. Paasio: Edustaja vain antoi ymmärtää!) — Oppositiossa saa vastustaa, mutta kyllä hallituksessakin saa vastustaa esityksiä, se oikeus kansanedustajalla on, ja tällaisessa kysymyksessä erityisesti.

Libanonissa on kuitenkin rauhanturvatoimintaa perinteisen järjestelmän mukaisesti suoritettu ja ilmeisesti sen lain puitteissa, mikä meillä nyt on voimassa.

Samalla totean ed. Tarkalle, että näin voidaan menetellä toki edelleenkin. En minä väittänyt, ettei apua annettaisi. Päinvastoin, halusin turvata esimerkiksi kehitysyhteistyövaroja, jotta olisi humanitaarisen avun antamisen mahdollisuuksia esimerkiksi Punaisen Ristin, Kirkon ulkomaanavun tai jonkin YK-järjestön, Unicefin tai muun, kautta.

Mutta sellaista, että apua annetaan ihmisiä ampumalla, en hyväksy malliksi, jota voisin suosia tai jonka voisin hyväksyä. Tämä ei tarkoita sitä, että hyväksyisin niiden toiminnan, jotka estävät avun antamisen. Emme me pääse eteenpäin siinä, että aina on aseet esillä ja aseitten kanssa kuljetaan joka paikassa. Punaisen Ristin huoli tässä on mielestäni hyvin vakava siitä, että humanitaarinen apu tässä järjestelmässä on vaarassa menettää puolueettomuutensa. Siitä pitäisi myös vakavasti täällä keskustella.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Teknisten ongelmien vuoksi jäin muutamista vastauspuheenvuoroista paitsi aikaisemmissa vaiheissa, siksi pyysin varsinaista puheenvuoroa. Tämä on enemmänkin vastauspuheenvuoron tyyppinen.

Ed. Paasio hämmästeli ed. Kankaanniemen kykyä rakentaa debattia väitteiden ja vastaväitteiden varaan, jotka hän itse tekee ja saavuttaa

sitten voittoisan lopputuloksen. Tällaiseen väitteiden ja vastaväitteiden rakentamiseen syyllistyvät eräät muutkin edustajat. Oma puheenvuoroni liittyy erityisesti ed. Laakson käyttämään puheenvuoroon.

Ed. Laakso piti perinteiseen tapaansa hyvin vakuuttavan tuntuisen puheenvuoron, korostan "vakuuttavan tuntuisen". Hänellä on ilmiselvät demagogiset lahjat, jotka peittävät puheen sisäisen, rakenteellisen epäjohdonmukaisuuden tai, sanoisiko pikemminkin, hämäyksen. Taidokkaasti ed. Laakso rakensi puheenvuorossaan metafyysisen kudelman valmiusjoukkomöröstä. Hänen logiikkansa kulki sillä tavalla, että jos nyt hyväksyttävä rauhanturvalaki luo puitteet tai mahdollistaa nimetyn mörön perustamisen, itse lakikin on epäkelpo täysin riippumatta siitä, mikä on lain itseisarvo sinänsä. Tässä tulee juuri tämä väitteen ja vastaväitteen ongelman rakentaminen, johon on hyvin vaikea ulkopuolisten enää puuttua.

On korostettava selkeästi sitä, että tällä lailla ei perusteta valmiusjoukkoja tai mitään muitakaan pakotustoimia, kuten ministeri Taina puheenvuoroissaan on selkeästi tuonut moneen kertaan esille.

Silti haluan, arvoisa puhemies, tuoda sen seikan esille, mikä on tämä merkillinen mörkö, jota ed. Laakso puheenvuorossaan niin voimakkaasti kavahti eikä ryhtynyt minkään tyyppisiin operaatioihin tuon mörön avaamiseksi.

Ehkä tässä yhteydessä on syytä tuoda se seikka esille, mihin ed. A. Ojala puheenvuorossaan viittasi, että YK:n pääsihteeri on monessa eri yhteydessä toivonut järjestön kriisinhallintavalmiuksien ja rauhanturvatoimien tehostamiseksi toimenpiteitä, joilla voitaisiin perustaa vapaaehtoisista koostuva, joko pysyvä monenkeskinen joukko tai erityinen valmiusjoukko, joka olisi järjestön käytettävissä nopeasti sitä tarvittaessa.

Ed. Laakso ja eräät muutkin puheenvuorojen käyttäjistä täällä ilmiselvästi elävät merkillistä menneisyyden ajanjaksoa ja nurkkakuntaisesti pyrkivät eristämään Suomen. Ei tajuta kansainvälisen toimintaympäristön muutosta eikä niitä yhteisvastuullisia periaatteita, joilla tänä päivänä turvallisuutta maailmassa rakennetaan.

Onko laajennettu rauhanturvatoiminta, niin kuin tässä laissa tuodaan esille, tai laajemminkin kansainvälinen kriisinhallinta ylipäätään sopusoinnussa yhteistyövaraisen turvallisuuden kanssa? Jos tämä kysymys esitetään, vastaus on tähän yksiselitteisesti: Kyllä! Kaikki nämä toimet ovat sopusoinnussa YK:n peruskirjan kollektiivisen turvallisuuden periaatteiden kanssa, jotka edellyttävät yhteisiä toimia rauhanrikkojia vastaan. Peruskirjan 7 luku mahdollistaa jäsenvaltioita velvoittavien pakotteiden ja jopa sotilaallisten voimakeinojen käyttöönoton, ja Suomi on allekirjoittanut tuon peruskirjan.

Kylmän sodan vuosina kollektiivista turvallisuutta ei pystytty soveltamaan. Nyt tilanne on tietenkin muuttunut ja peruskirjan 7 luvun perusteella on sotilaallisia pakkokeinoja käytetty useissa konflikteissa enemmän tai vähemmän onnistuneesti. Olennaista on kuitenkin tajuta se, että tämä rauhanturvalaki poissulkee, huomatkaa poissulkee, YK:n peruskirjan 7 luvun pohjalta tehtävät toimeksiannot siitä huolimatta, että ne vastaavat kansainväliseen yhteistyövaraiseen turvallisuusrakenteeseen.

Minusta on ehdottomasti korostettava, että tämä laki pitäytyy rauhanturvatoiminnassa, on sitten kysymys perinteisestä tai lain perusteluosassa määritellystä laajennetusta rauhanturvatoiminnasta. Tässä suhteessa ed. Kankaanniemi oli ehdottoman väärässä, kun hän korosti sitä, että tässä irtaudutaan rauhanturvatoiminnasta. Siitä tässä ei irtauduta. Oikeastaan vain tunnustetaan se olemassa oleva tosiseikka, että aina rauhanturvatoimintoja käytettäessä ei osapuolia ole selkeästi ollut edes määriteltävissä, puhumattakaan että suostumus rauhanturvatoiminnalle olisi voitu saada.

Yhtä lailla on olennaista se, että vaikka muun muassa tulevassa Bosnian operaatiossa käytetään muita operaattoreita kuin YK:ta ja Etyj:tä, tämä laki lähtee johdonmukaisesti ja selkeästi siitä, että rauhanturvatoimet, joihin tällä lailla annetaan valtuudet, toteutetaan YK:n tai Etyjärjestön mandaatin pohjalta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä tämä 60 000 hengen raskaasti aseistettu massiivinen rauhanturvajoukko on hiukan jotakin muuta kuin sitä, mihin on tähän asti totuttu. Olen sitä mieltä, että siihen on suhtauduttava tietyllä epäilyksellä, ja olen ollut myöskin sitä mieltä ja epäillyt sitä — ehkä se on vainoharhaisuutta tai mitä lienee sairautta — että jollakin tavalla tässä on sellainen militaristisen varjonyrkkeilyn maku koko rauhanturvatoiminnassa. Se on puolittain sotaa, ja Bosniassa saattaa olla, että se on todellista sotaa tulevaisuudessa. Mutta onhan siten mukavampi harjoitella kuin kentällä sulkeisia, harjoitella hiukan aseitten kanssa, kun niitä on tehty. Siinä mielessä olen kyllä epäluuloinen.

Olisi mukavaa, jos pystyisi katselemaan parikin minuuttia 20 vuoden päähän tästä, esimerkiksi vuoteen 2010, katselisi ja näkisi, mikä tässä on totuus. Mutta aina on muistettava se, että kun Hitler lähti aikanaan liikkeelle, hän lähti rauhaa turvaamaan ja myöskin humaanista apua antamaan. Kyllä silloin hihkuttiin sen puolesta kovasti ja katsottiin, ettei ollut mitään pahaa siinä vaiheessa. Tässä saattaa olla uusi samanlaisen militaristisen aallon alku. Se ei ole ollenkaan sanottua, minä epäilen vahvasti koko asiaa. Tämä saa liian massiiviset muodot, enkä voi sille mitään, että minä epäilen sitä.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen katsoi vähän minuunkin päin, kun hän puhui nurkkakuntaisuudesta ja sulkeutuneisuudesta. Siitä kyllä irtisanoudun. En varmasti olisi arvostellut esimerkiksi toista oppositiopuoluetta heidän esityksestään kehitysyhteistyövarojen uusista leikkauksista, jos olisin nurkkakuntainen ja sulkeutunut maailmaan nähden, päinvastoin. Minä haluan, että Suomi on avoin mutta tekee nimenomaan hyvää positiivisin keinoin. Aseiden käyttö ei minusta ole positiivinen keino tässä mielessä eikä muullakaan tavalla.

Toki elän realismissa ja tiedän, että maailmassa on paljon pahuutta ja se pahuus näkyy sotimisena ja toisten kiduttamisena ja monella muulla tavalla. Meidän vastauksemme sivistyneinä suomalaisina pitäisi olla jotain muuta kuin aseiden ja sotilaiden lähettäminen kriisialueille. Lähetettäköön sinne rauhanturvaajia ilman sellaisia valtuuksia, jotka johtavat sotilaalliseen toimintaan, ja annettakoon sitä humanitaarista apua, josta kovastikin puhuin ja haluan edelleenkin puhua. Myös budjetin käsittelyn yhteydessä aion esittää jopa lisämäärärahaa tuohon tarkoitukseen. Tämä on se selkeä vaihtoehto, mutta tuntuu, että se on ed. Kiljuselle esimerkiksi hyvin hankala kysymys, koska hän niin voimakkaasti sitä vastaan ampui.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi olisi halunnut katsoa tulevaisuuteen 20 vuoden päähän. Minäpä teen tempun ja katson taaksepäin. Katsotaanpa taaksepäin. Katsotaan mitä Helsingin Sanomat kirjoitti vuonna 1956, kun ensimmäiset suomalaiset rauhanturvaajat lähetettiin Suezille.

Helsingin Sanomat kirjoitti seuraavalla tavalla: "Voi syntyä tilanteita, joissa suomalaistenkin rauhanturvaajien on turvauduttava aseihin. Kysyä voidaan, eikö ole kovin kaukaa haettua se, että suomalaiset miehet esiintyvät poliisitehtävissä Egyptissä ja Siinain korvessa. Periaatteelliseltakin kannalta voidaan esittää epäilyjä. Suomen julistettu ja tunnustettu pyrkimys on pysytellä erillään suurvaltain välisistä selkkauksista. Poliisitoimen harjoittaminen Lähi-idässä merkitsisi kuitenkin poikkeamista tästä periaatteesta." Tällaisia pelkoja oli Helsingin Sanomissa vuonna 56.

Kun 1961 lähetettiin Kyprokselle rauhanturvaajia, sama lehti kirjoitti: "YK:n joukot saattavat kärsiä pahoja tappioita, ja uhrausten todennäköisyys on otettava ennakolta lukuun. Suomella ei ole vielä pitkään aikaan edellytyksiä vastata myöntävästi. Ennen ratkaisua on tutkittava tarkoin kaikki asiaan vaikuttavat, monessa suhteessa arvaamattomat ja muuttuvat tekijät. Eduskunnan on omalta osaltaan syytä punnita erittäin tarkkaan kannanottoaan. Kysymys osallistumisesta Kypros-operaatioon on kaikkea muuta kuin itsestäänselvä asia. Maamme lähettää joukkoja erittäin tulenaralle alueelle, missä eivät vain kansalliset vaan myös kansainväliset intressit ovat ristiaallokossa. Siellä voi muodostua arkaluontoisia tilanteita ja rauha voi häiriintyä milloin tahansa."

Arvoisa puhemies! Minulla on lisääkin sitaatteja. Palaan niihin ensi viikolla, kun Bosnian operaatiota käsitellään.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Silloin kun hallitus hyväksyi nyt käsittelyssä olevan lakiesityksen, hallituksella ei ollut aikaa tarkastella yksityiskohtaisemmin tämän lakiesityksen julkisten perusteluiden kaikkein tärkeintä osaa eli sitä, että lainmuutoksella pyritään mahdollistamaan osallistuminen viime vuosina laajentuneeseen ja selvästi erilaisia operaatioita käsittävään, erityisesti humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen tähtäävään rauhanturvatoimintaan. Julkisuudessahan tätä on perusteltu juuri tällä.

Saattaa siksi olla monille ministereillekin yllätys, että Punaisen Ristin edustajat, joita sekä puolustusvaliokunta että ulkoasiainvaliokunta kuulivat, ovat tästä asiasta toista mieltä. Eli Punaisen Ristin edustaja katsoi, että poliittisten, sotilaallisten ja humanitaaristen toimien yhdistäminen saman kansainvälisen organisaation toteuttamiksi meneillään olevassa konfliktitilanteessa vaarantaa humanitaarisen avun puolueettomuuden, koska se katsotaan osaksi poliittisia ja/tai sotilaallisia toimia.

Eli se, mikä näyttää kauniilta, mikä näyttää hyvältä, mikä näyttää kannatettavalta, eli humanitaarinen avustustoiminta yhdistettynä näihin rauhanturvaamisoperaatioihin, kun tämän ongelman avaa asiantuntijoiden voimin, saa joitakin sellaisia ulottuvuuksia, mitä esimerkiksi herrat ja rouvat ministerit eivät lakiesitystä hyväksyessään lainkaan ottaneet huomioon. Suomen Punaisen Ristin edustaja valiokunnassa katsoi, että humanitaarinen apu saatetaan yhdistää sotilaallisiin ja poliittisiin tarkoitusperiin, jolloin avun puolueettomuuden lisäksi kärsii sen tasapuolisuus. Näin apu ei perustu todellisiin uhrien tarpeisiin, vaan tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin, jotka ovat ristiriidassa nykyisten Geneven sopimusten kanssa.

Siksi Punaisen Ristin edustaja oli sitä mieltä, että humanitaarisen oikeuden toimivuutta ja suojelutehtävää ei saisi vaarantaa liittämällä humanitaarisen avun toimeenpano akuutissa konfliktitilanteessa sotilaallisiin toimiin. Punaisen Ristin edustaja teki myös lakimuutosesityksen, jotta itse käsiteltävässä laissa olisi otettu tämä kiistatta mahdollisesti syntyvä ongelma huomioon. Hänen esityksensä oli se, että siihen lakipykälään, johon hallitus on kirjannut ylevät tavoitteet humanitaarisesta avustustoiminnasta ja siviiliväestön suojelemisesta, liitettäisiin virke: "... ottaen huomioon myös avustustoiminnan puolueettomuus ja tasapuolisuus kaikkien konfliktin osapuolten kannalta." Mutta ulkoasiainvaliokunnalle tämä ei kelvannut.

Mielenkiintoista on se, että koko ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä ei sanallakaan mainita edes tämän Punaisen Ristin edustajan epäilystä siitä, että humanitaarisen avustustoiminnan liittäminen osaksi poliittisia ja sotilaallisia operaatioita saattaa vaarantaa tämän avun puolueettomuuden ja tasapuolisuuden. Vähin, mitä ulkoasiainvaliokunta olisi voinut tehdä puolustusvaliokunnan tapaan, olisi ollut huomioida tämän ongelman olemassaolo.

Yritän tällä vain osoittaa sen, että kaikki hyvä sanoissa, mikä näyttää itsestäänselvyydeltä ja kannatettavalta, ei välttämättä käytännössä sitä ole ja saattaa aiheuttaa ongelmia.

Kävin lukemassa perjantaisen keskustelun kannanotot hyvin tarkkaan ja silmääni pisti erään kansanedustajan kiitokset Yhdysvalloille siitä, että Yhdysvallat nyt on valmis osallistumaan tähän Bosnia-operaatioon. Tämä karahti korvaan siksi, että juuri Yhdysvallat, kun se on kieltäytynyt maksamasta Yhdistyneille kansakunnille sille kuuluvaa jäsenmaksuosuutta, on aikaansaanut sen, että Yhdistyneet kansakunnat ei kykene suoriutumaan esimerkiksi rauhanturvaamistehtävistään ja myös edessä olevasta Bosnia-operaatiosta. Sen sijaan, että me kiittäisimme Yhdysvaltoja operaatioon osallistumisesta, meidän pitäisi vaatia tietenkin, että Yhdysvallat maksaa oman jäsenmaksunsa, jotta Yhdistyneet kansakunnat voi suorittaa sille kuuluvat tehtävät, muun muassa rauhanturvaamistehtävät ja vielä enemmän.

Euroopan unioni ja Yhdysvaltoja lukuun ottamatta Etyj ja eräät muun kansainväliset organisaatiot ovat jo pitkään yrittäneet aikaansaada tilannetta, jossa Yhdysvallat olisi tullut mukaan ratkaisemaan Bosnian kriisiä, mutta Yhdysvallat on vuodesta toiseen kieltäytynyt tekemästä näin. Miksi? Siksi, että Yhdysvaltain edut tai sanokaamme vielä selkeämmin Yhdysvaltain presidentin edut eivät ole tätä toistaiseksi vaatineet. Nyt kun Yhdysvaltain presidentin etu on tulla valituksi uudelleen, kun vaalit ovat lähestymässä, nyt Yhdysvallat on valmis tulemaan mukaan sellaisiin välttämättömiin operaatioihin, joihin Eurooppa on yrittänyt saada Yhdysvaltoja jo pitkään. Kun samanaikaisesti Yhdysvallat on nähnyt, että sen edut tämän passiivisuuden takia muun muassa eräissä arabimaissa ovat vaarantuneet, tämäkin on aikaansaanut kiinnostuksen lisäystä ja ennen kaikkea se, että Yhdysvaltain presidentin heikko asema kongressissa ja edustajainhuoneessa on pakottanut hänet muutokseen tässä suhteessa. Eli kun ed. M. Pohjola oli juuri se, joka kiitti Yhdysvaltoja tästä tulevasta panoksesta, nämäkin seikat pitäisi ottaa huomioon, kun arvioidaan sitä, miksi Yhdysvallat nyt oli valmis suorittamaan sellaisia toimia, mitä se aikaisemmin kieltäytyi suorittamasta.

Minä pidän myönteisenä sitä, että Jugoslavian rauhanprosessissa on vihdoin päästy rauhansopimuksen solmimisen aattoon. Olen sitä mieltä, että itse tähän rauhanprosessiin on lisättävä myös sellaisia organisaatioita, joita tällä hetkellä vielä ei mukana ole, esimerkiksi Euroopan neuvosto. Tiedän myös, että Yhdysvallat on tällä hetkellä valmis siihen ja toimii myös aktiivisemmin kuin monet Euroopan maat sen puolesta, että Euroopan neuvoston kaltainen organisaatio tulisi mukaan osaksi Bosnian rauhan prosessia. Tämä on kannatettavaa ja tälle on annettava tuki.

Selventääkseni vielä omaa kantaani kysymykseen totean, että en ole sitä mieltä, ettei Suomi voisi osallistua ja ettei Suomen pitäisikin osallistua Bosnia-operaatioon. (Ed. Wahlström:

Hyvä!) Ongelma on se, että samanaikaisesti Bosnian verukkeella lainsäädäntöömme kuljetetaan sellaisia elementtejä, jotka ovat kokonaan riippumattomia itse Bosnia-operaatiosta. (Ed. Wahlström: Kuten mitä?) Olen samaa mieltä kuin keskusta on esittänyt ja monet hallitusrintamankin kansanedustajat, että jos kyse olisi ollut Bosnia-operaatiosta, tämä olisi voitu hoitaa erillisellä Bosnia-lailla, kuten esimerkiksi Ruotsi on tehnyt. Kun näin ei nyt tapahdu, päätämme tästä lopullisesti ilmeisestikin Bosnia-selonteon yhteydessä. Joka tapauksessa on välttämätöntä, että tiedämme kaikki ne velvoitteet, mitä meille Bosnia-operaatiosta seuraa, esimerkiksi kustannukset, joihin ed. Kankaanniemi aivan oikein viittasi.

Se, mitä laajemman julkisuuden myötä ei ole haluttu kertoa, on se, että Suomi ei saakaan takaisinmaksatusta osallistumisesta Bosnia-operaatioon samalla tavalla kuin osallistumisesta Yhdistyneiden kansakuntien operaatioon. Me maksamme tämän operaation kustannukset, 207 + 82 miljoonaa markkaa, itse. Sen sijaan Yhdistyneiden kansakuntien operaatioihin osallistumisessa tapahtuu tietty takaisinmaksatus. Tässä suhteessa täytyy sanoa, että vaikka Yhdistyneillä kansakunnilla on rahapula, niin Yhdistyneet kansakunnat on kiitettävästi tulouttanut rästissä olevia maksuja Suomelle niistä rauhanturvaoperaatioista, joissa Suomi on ollut mukana.

Perusväite, joka mielestäni ei pidä paikkaansa ja jota on yritetty tämän prosessin aikana viedä läpi, on se, että ei enää ole kysyntää perinteisille rauhanturvaamistehtäville. Oli miellyttävää kuulla, kun ulkoministeri Halonen oli puolustusvaliokunnassa asiantuntijana, että hän totesi yksiselitteisesti, että myös perinteiselle rauhanturvaamistoiminnalle on kysyntää. (Ed. Wahlström: Sitä mieltä on valiokuntakin!) Kun puhumme paljon nyt ennalta ehkäisevästä toiminnasta, juuri sellaisessa toiminnassa tarvitaan perinteistä rauhanturvaamistoimintaa. Esimerkiksi Makedoniassa tällä hetkellä käynnissä oleva YK:n operaatio on luonteeltaan ensimmäinen täydellisesti ennalta ehkäisevä operaatio. Luonnollisesti konfliktien synnyn estämiseksi meidän pitäisi pyrkiä saman kaltaisten operatiivisten mahdollisuuksien lisäämiseen.

Hallitus lähtee kuitenkin toisenlaisesta näkökulmasta. Se lähtee siitä, että sen sijaan, että perinteisen rauhanturvaamistoiminnan osallistumisedellytyksiä ja materiaalisia edellytyksiä parannettaisiin, suuntaudutaan kokonaan toiselle uralle, jossa irtaudutaan perinteisestä rauhanturvaamisesta lainsäädännöllisesti ja jossa myös valmistaudutaan erityisen valmiusjoukon perustamiseen mahdollisesti myös varsinaisia taistelutehtäviä varten.

Se, mitä esimerkiksi ulkoasiainvaliokunta ei ole toistaiseksi halunnut käsitellä, on Weu:n kriisienhallintaoperaatioiden oikeudellinen perusta, jota on käsitelty useissa Weu:n erilaisissa dokumenteissa, muun muassa Petersbergin julistuksessa. Siellä kriisienhallintaoperaation alla kulkee perinteinen rauhanturvaaminen. Laajennettua rauhanturvaamista siellä ei ole, koska sellaista sanakummitusta ei kansainvälisessä yhteisössä tunneta. Se tunnetaan vain Suomessa ja se on otettu käyttöön siksi, että peitettäisiin se tosiasia, että suomalaiset voivat osallistua myös taistelutoimiin. Petersbergin julistuksessa Weu:n kriisienhallintatoiminnan lähtökohtana on siis perinteinen rauhanturvaaminen, mutta myös rauhaanpakottaminen ja kaikki siltä väliltä ja, kuten Petersbergin julistuksessa todetaan, myös muu taistelujoukkojen käyttö.

Tässä suhteessa mielestäni on aivan oikein, että esimerkiksi puolustusvaliokunta on saanut aikaan Suomessa keskustelun valmiusjoukoista ja että ei ole vallinnut sellaista yksimielisyyttä, jossa kaikki olisi ikään kuin itsestäänselvää. Olemme pystyneet pakottamaan hallituksenkin ja hallituksen tukena olevat asiantuntijat sellaiseen keskusteluun, joka mielestäni on myös vienyt kehitystä eteenpäin. Lakiesitys, jonka hylkäämisen kannalla olen, on kuitenkin itse käsittelyn aikana parantunut olennaisesti. Muun muassa rauhaanpakottamista koskeva kohta on nyt siinä muodossa, jota puolustusvaliokunta alun perin esitti, eli rauhaanpakottamisen sotilaalliset pakotteet suljetaan kokonaan sellaisten operaatioiden ulkopuolelle, joihin Suomi osallistuu.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Myös hallitus on alun perin esittänyt rauhaanpakottamisen jättämistä tämän lainsäädännön ulkopuolelle. Se ei ole puolustusvaliokunnan ehdotus, vaan myös hallituksen ehdotus. On hyvä, että puolustusvaliokunta ja nyt ulkoasiainvaliokunta ovat yhtyneet tähän näkemykseen ja sitä vielä tässä laissa täsmentäneet.

Pyysin kuitenkin varsinaisesti puheenvuoroa ed. Laakson tulkitessa hallituksen linjauksia rauhanturvatoimintaan osallistumiseen. Se, että lain myötä voisimme osallistua myös ns. laajennettuun rauhanturvatoimintaan, ei tarkoita sitä, että luopuisimme muista rauhanturvaoperaa-

tioista tai muunlaisesta rauhanturvatoiminnasta. Päinvastoin esimerkiksi Makedoniassa, jossa suomalaiset osallistuvat ennalta ehkäisevään toimintaan, jota ed. Laakso kuvasi, on suomalainen toiminta ollut erittäin menestyksekästä. Olin itse siihen toimintaan tutustumassa ja siellä myös ilmoitin makedonialaisille, että Suomi aikoo jatkaa operaatioon osallistumista. Siellä esitettiin huoli siitä, kuinka tulevaisuudessa toiminnan käy, mutta aiomme osallistua toimintaan edelleen samoin kuin muihin mahdollisiin rauhanturvaoperaatioihin, joita meille tarjoutuu ja joihin katsomme voivamme oman panoksemme antaa.

Samaa tulkintaa, jota ed. Laakso esitti, ovat useat kansanedustajat esittäneet hallituksen puolesta, ja haluan todella painokkaasti todeta, että on kansanedustajien omaa mielikuvitusta, että hallitus olisi tehnyt esitystä antaessaan tällaisen linjauksen, mihin ed. Laakso viittasi.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä kuin täällä on moneen kertaan esitetty, ettei se, että hallituspuolueen edustaja esittää hallituksen esitystä hylättäväksi, mikään erityinen rohkeuden osoitus ole, päinvastoin.

Ed. Laakso käyttää menetelmää, jossa hän salaperäisesti ääntään madaltaen saa asian kuulostamaan siltä kuin kyseessä olisi salaliitto, kuten valmiusjoukot, kriisinhallinta jnp. ja sitten ryhtyy tarmokkaasti vastustamaan salaliittoa, jonka hän on juuri itse muodostanut.

Hän puuttui Suomen Punaisen Ristin lausuntoon ja teki siitä johtopäätöksen, että koko tämän lain perusajatus siitä, että humanitaarista toimintaa pitäisi suojella, on väärä. Tosiasia on se, että Bosniassa pääasiallisena operaattorina ei olekaan Punainen Risti vaan YK:n pakolaisasiain valtuutettu Unhcr. Voin todeta, että siellä nimenomaan sillä, että humanitaarisia kuljetuksia on suojeltu aseellisesti varustautuneina, on pelastettu useita tuhansia ihmishenkiä. Tällainenkin asiantuntijalausunto valiokunnassa on esitetty, varmaan myös puolustusvaliokunnassa, mutta jostain syystä ed. Laakso ei sitä lausunut.

Hän kertoi edellisessä puheenvuorossaan myös esittävänsä ennusteita ja ottavansa vapauden. Arvioidaksemme ennusteiden pitävyyttä meidän on arvioitava ennustajan luotettavuutta. Me tiedämme, että ed. Laakso on koko poliittisen uransa harrastanut yhteiskunnallisen kehityksen ennustamista. Hienotunteisuussyistä en kommentoi tuloksia.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakson puheenvuoro sisälsi jo toisen esimerkin siitä, miten hän yhdessä leiskuvassa puheenvuorossa pystyy puhumaan itsensä kanssa ristiin ja päätymään pussiin. Puheen alkuvaiheessa hän totesi Bosnian operaation yhtenä negatiivisena piirteenä sen, että se entisestään huonontaa YK:n taloustilannetta. Sen loppupuolella hän totesi, että Suomi ei tule saamaan YK:lta tähän osallistumisesta mitään kustannuskorvauksia. Jälkimmäinen tieto pitää paikkansa, edellinen ei.

Tämä osoittaa sen, että hänen väittelytaktiikkaansa kuuluu se, että kaikkea, mikä tuntuu kelpaavan niiden asioiden perusteluun, joita hän on päättänyt perustella, käytetään ihan riippumatta väitteiden faktuaalisesta paikkansapitävyydestä ja loogisesta yhteensopivuudesta. Tämä oli esimerkki sellaisista puheenvuoroista, joita kuunnellessa vastuu siirtyy kuulijalle.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todettava, ettei tämä laki kaikilta osin täytä keskustan vaatimuksia, se on tullut keskustelussa moneen kertaan sanotuksi, ja vastalauseesta näkyy, millä tavalla. Mutta me olemme lähteneet ja ymmärsin että myös ed. Laakso lähti siitä, että Suomen ulkopoliittisten etujen kannalta on hyvin perusteltua, että osallistumme Bosnia-operaatioon, joka nyt on suunnitteilla. Siihen ei voida osallistua, ellei rauhanturvalakia nyt muuteta. Näin yksinkertainen on meidän logiikkamme siitä, miksi lakia olemme nyt valmiita kannattamaan, vaikka se ei täydellisesti vastaa vaatimuksiamme.

Toki on selonteon yhteydessä käytävä läpi, minkälainen mandaatti operaatiolle annetaan. Mahtuuko se niihin puitteisiin, joita tässä laissa on edellytetty? Minkälaisten tunnusten alla operaatio tullaan toteuttamaan? On päivänselvää, että suomalaiset sotilaat eivät voi Naton tunnuksissa liikkua maailmalla. Mitkä tulevat olemaan kustannukset? Niitäkään ei tiedetä vielä. Tässä on toki paljon vielä selvitettävää selontekoon tultaessa.

Laissa on monia parannuksia, muun muassa laajennetun rauhanturvan kategoria, käsite. Se on minusta samaa kuin perinteinen rauhanturvatoiminta. Raja voidaan vetää rauhaanpakottamiseen, johon nyt on tehty hyvin selviä täsmennyksiä. Muu rauhaanpakottamiseksi katsottava toiminta rajataan ulkopuolelle ja kaikki sellaiset operaatiot, joissa osaksikin on rauhaanpakottamista, suljetaan ulkopuolelle mietinnön mukaan.

Ne ovat erittäin tärkeitä ja merkittäviä täsmennyksiä lakiin.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos ed. Tarkka olisi kuunnellut puheenvuoroni, hän olisi kuullut, että totesin YK:n taloudellisen tilanteen muun muassa siksi, että Yhdysvallat on kieltäytynyt maksamasta sille kuuluvaa jäsenmaksuosuutta, olevan sellainen, että YK ei voi osallistua tällä hetkellä Bosnian operaation sotilaalliseen toteuttamiseen. Olen itse sitä mieltä, että olisi ollut parempi että YK kuin esimerkiksi Pohjois-Atlantin sotilasliitto Nato olisi tällaisen operaation takana. Jos YK olisi ollut tämän operaation takana, silloin Suomenkin kustannukset olisivat asettuneet toisella tavalla, siitä kun on olemassa sopimus, kuinka kustannukset jaetaan.

Jo edellisessä puheenvuorossaan ed. Tarkka osoitti tämän asian huonoa tuntemusta todetessaan, että voimassa oleva laki ei muka mahdollista siviiliväestölle menevän humanitaarisen avun estämisen estämistä. Kyllä se mahdollistaa. Vuonna 1973 annetut ohjeet ovat hyvin yksiselitteiset. Jos joku yrittää väkivalloin estää esimerkiksi siviiliväestölle menevän avunannon perille viemisen, YK-joukoilla on oikeus silloin käyttää väkivaltaa. Tässä suhteessa ei tällaista lainmuutosta laajennettuun rauhanturvaamiseen lainkaan tarvita, ed. Tarkka. Jos te tutustuisitte näihin vuoden 73 ohjeisiin, huomaisitte, ettei montaa muutakaan muutosta, mitä nyt esitetään, tarvita.

Ed. J o e n p a l o : Rouva puhemies! Suomella on kansainvälinen velvollisuus toimittaa humanitaarista apua sinne, missä apua tarvitaan, on sitten kyse luonnonkatastrofeista taikka sotatiloista, joista tällä kertaa selkeästi on kyse. Näkemykset eroavat vain siinä, miten apu toimitetaan. Kuulun siihen joukkoon, jonka mielestä apua ei tarvitse lähteä viemään aseiden avulla, vaan se voidaan toimittaa turvautuen tarvittaessa toisten antamaan aseelliseen suojaan.

Kansainvälisessä työnjaossa jokaisella maalla on omia tehtäviä. Suomen tehtävä voi olla se, että me viemme rakentajia, sairaanhoitajia, lääkäreitä. Olkoon sotavalloilla, USA:lla ja Venäjällä, se poliisin tehtävä ja suojatkoot ne siviiliavun viejiä perille. Tässä mielessä logiikka, jota täällä monet edustavat, että meidän pitää myös sotajoukkoja viedä näille alueille, minun mielestäni on ehdottomasti väärin. Mutta laki on menossa eteenpäin, turha tässä on sitä vastaan urputtaa, mutta pakko on kertoa eduskunnan pöytäkirjaan, että aivan yksimielisesti näistä asioista ei kuitenkaan samaa mieltä olla.

Täällä eduskunnan akateemiset hieman irvaavat meitä akateemisen maailman ulkopuolisia kansanedustajia, kun meidän ajatuksemme kulku ei ole niin loogista kuin heillä, mutta kansasta valtaosa toimii hyvin epäloogisesti ja myös kansan valtaosaa täällä edustavat saattavat puhua epäloogisesti. Onneksi tämä maailma ei kuitenkaan ole akateemisen viileä tiedemaailma, jossa kaikki toimii logiikan parhaiden sääntöjen mukaisesti. Näin se vain on! Maailma on muuttunut, mutta ei ihmiset.

Ed. Kiljunen kysyi, mikä on tämän asian mörkö. Suurimpia mörköjä on se, että lakia on perusteltu hyvin arvovaltaiselta taholta sillä, että suomalaiset sotajoukot, suomalainen armeija, saa kokemusta kansainvälisestä sotajoukkojen johtamisesta. Mihin ihmeeseen me tällaista kokemusta tarvitsemme? Tällaiset arvovaltaiset puheenvuorot huolestuttavat tavallista suomalaista. Monet kysyvät sitä, mihin Suomi valmistautuu, kun painavalta taholta tällaisia asioita kerrotaan.

Erityisen suuri mörkö oli ed. Sasin puheenvuorossa. Hän käyttää tätä lakia niin kuin monia muitakin vastaavia halutessaan suurta irtiottoa vanhasta Neuvostoliitosta, Venäjästä. Kaikki millä voidaan Venäjästä pois päin astella, on sillä ajattelulla perusteltua. Ed. Sasille ja hänen hengenheimolaisilleen haluan sanoa, että menköön ajatuksemme vaikka kuinka pitkälle länteen, niin milliäkään ei raja siirry, vaan aina suuri Venäjä sotavoimineen on samalla paikalla. Jos me täällä möläyttelemme milloin mitäkin irtiottoja siltä suunnalta, saatamme herättää epäluuloja niissä piireissä, jotka odottavatkin täältä päin sellaista epäluulojen herättämismahdollisuutta. Kun kuuntelee näitä perusteluja, joita sasilaisittain ajattelevat edustavat, se tekee lakiin tosiaan niitä mörköjä, joita siinä ei ehkä välttämättä olekaan.

Jos humanitaarisen avun viemistä vastustettaisiin, niin tehtäisiin kysymys, jonka ed. Laakso taisi jo tehdäkin, eli mistä ministeri Viinanen ottaa ne sadat miljoonat, joita homma vaatii, kun täällä on vahdittu muutaman miljoonan määrärahojen pitämistä hallituksen esittämässä muodossa budjetissa. Koska tätä asiaa ei vastusteta, niin kaivelleen ne 200 miljoonaa markkaa jostakin ja toimitetaan humanitaarista apua Bosnian tarvitsijoille ja jätetään mieluummin sotilaat kotiin, jos se on mahdollista.

Täällä on sanottu, että selonteon yhteydessä asiat ratkaistaan. Jokainen meistä tietää, että samat voimat, jotka vievät tätä lakia nyt läpi, pitävät huolen siitä, että selonteot menevät myös eteenpäin ja tulevat hyväksytyiksi. Se siitä.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva rauhanturvalaki on hallitusohjelman vastainen kahdessa mielessä. Ensinnäkin hallitusohjelmassa Suomi tukee YK:n ja Ety-järjestön toiminnan tehostamista rauhan turvaamiseksi ja riitojen rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi. Nyt pyritään siirtymään YK:n lipun alta Naton lipun alle ja voimankäyttöön perinteisen rauhanturvaamisen sijasta.

Toiseksi hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopisteenä ovat Suomen lähialueet eikä kaukana olevat kahakat. Hallitusohjelmassa mainitaan painokkaasti, että Suomen ulkopolitiikan keskeinen tavoite on yhteistyön laajentaminen ja vakaan tilanteen ylläpitäminen Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella. Edelleen mainitaan, että hallitus pitää erityisen tärkeänä kahdenvälisten suhteiden kehittämistä Venäjän, Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa. Maininnoilla "keskeinen tavoite" ja "erityisen tärkeänä" on minun mielestäni suuri merkitys uskottavuuden kannalta. Nyt herää kysymys, onko hallitusohjelmaa ylipäätään tarkoitettukaan todesta otettavaksi.

Suomi on saanut suurta kunniaa toteuttaessaan perinteistä rauhanturvaamista. Sen johdonmukaista jatkoa olisi juuri hallitusohjelmassa painottunut lähialueyhteistyö. Varsinkin Baltian ja Venäjän taloudellisen kehityksen tukeminen olisi mitä parhainta konfliktien ennaltaehkäisyä. Nyt hallitus sen sijaan kokoomuksen painostuksesta on siirtymässä voimankäyttöön rauhanturvaamisessa. Neljän suurimman puolueen vastaukset hallitustunnustelija Lipposelle ovat paljastavia. Vain kokoomuksen hermot tuntuivat olleen kireällä, kun vuosikymmeniin ei ole päästy aseita kalistelemaan. Se esittikin ainoana kriisienhallintaan osallistumista. Kriisienhallintahan on synonyymi interventiolle, kuten ed. Laakso keväällä asian oivallisesti ilmaisi. (Ed. Laakso: Lainasin erästä asiantuntijaa!)

Siirtymisessä voimankäyttöön rauhanturvaamisessa on annettu myös tunteille valtaa. Olen ollut tässä talossa keskustelussa, missä selvästi kävi ilmi, että joillakin on jäänyt nallipyssykauden kahakoista loppuiäksi trauma kättäpidemmän tarpeellisuudesta alakynteen jäätäessä ja nyt se putkahtaa esiin alitajuntaisesti voimankäytön suosimisena.

Arvoisa puhemies! Ei kai vain Suomi pistä päätä pensaaseen, kun meille sanotaan suomalaisten vain rakentavan siltoja ja muuta vastaavaa Bosniassa? On mielestäni väärää tulkintaa, jos siellä luullaan oltavan vain rauhankyyhkynä. Näin ei ole. Kun Suomi on valmis sekaantumaan kahden osapuolen välisiin ristiriitoihin saamatta molemmilta osapuolilta lupaa, on hyvä muistaa, että kyse on tällöin toisen osapuolen alistamisesta ja että varsinaisen ristiriidan alkusyy jää edelleen kytemään, jolloin koko operaatiosta ei ole näennäisen hyvästä tuloksesta huolimatta juurikaan pitkäaikaista hyötyä. Puhe suomalaisten moraalisesta vastuusta mennä sotivien osapuolien väliin ei poista yllä mainittua todella suurta ongelmaa.

Käsillä olevan rauhanturvalain läpi runnaaminen osoittaa hallituksen olevan kovin epäjohdonmukainen suhteessa EU:hun. Suomen sanottiin EU:ssa pyrkivän siihen, että EU:sta tulee parempi elää. Suomi onkin opettanut pikkuruisilla lihaksillaan suurelle EU:lle avoimuutta politiikassa. Se on ihan hyvä asia. Miksi nyt ei opeteta EU:lle hallitusohjelmassakin mainittua tärkeintä konfliktien ennaltaehkäisytapaa eli lähi- tai muiden luonnollisten alueiden taloudellista elvyttämistä, vaan mennään oikein innolla voimatoimiin ja lahjaksi saadaan sinkkiarkkuja?

Lopuksi muutama huomio perustuslakivaliokunnan käsittelystä. Hämmästyttävintä oli todeta, että monissa yhteiskuntapiireissä suuresti kunnioitetulla sotilasvalalla on ainoastaan käytössä värjääntyvän valkaistun paperin arvo. Arvovaltaisilta asiantuntijoilta ei tullut minkäänlaista vastausta lain säätämisjärjestyksen muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

Voiko nuori vapaaehtoinen suomalainen siis oman käden oikeudella lähteä sellaiseen konfliktiin, joka vaarantaa hänen kykynsä puolustaa Suomea sotilasvalan mukaisesti? Voiko suomalainen sotajoukko ottaa määräyksiä ulkomaalaisilta? Todettiin vain: sinne mennään suorittamaan annettua tehtävää.

Koska Suomen tulisi pysyttäytyä perinteisessä rauhanturvaamisessa ja keskittyä lähialueyhteistyöhön, kannatan lakiehdotusten hylkäämistä.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Täällä on tämän lain yhteydessä vedottu pasifismiin lain hylkäämiseksi, ja koska itsekin pidän itseäni pasifistina, mutta en absoluuttisena vaan

maksimaalisena, niin haluan vastata hieman näihin argumentteihin.

Ehkä joskus saattaa olla pasifistista käyttää väkivaltaa vielä suuremman väkivallan estämiseksi. Jos minä näkisin sotilaan ampuvan konekiväärillä lapsijoukkoa ja minulla olisi kädessäni ase, jonka käyttö olisi ainoa tapa lopettaa tämä lasten ampuminen, niin kyllä minä ampuisin ja pitäisin itseäni aikamoisena tollona ja raukkana, jos en ampuisi.

Kun en ymmärrä ulkopoliittisesta keskustelusta mitään, niin haluan sitä vähän kommentoida, koska aina olen pitänyt ulko- ja turvallisuuspoliitikkoja ihmisinä, jotka jollakin tavoin rakastavat myyttisiä käsitteitä. Ehdin kuvitella, että se loppuisi 80-luvun lopussa, kun tähän myyttisten käsitteiden käyttöön liittyvä syy oli poistunut, mutta ei se näytä loppuvan.

Puhe rauhaanpakottamisesta ja tiukoista rajoista tässä on samanlainen myyttinen käsite, jota on hieman vaikea ymmärtää. Siis Suomi ei missään tapauksessa osallistu rauhaanpakottamiseen, ja kuitenkin se operaatio, johon Bosniaan ollaan menossa, on selvästikin rauhaanpakottamista ja ollaan osana sitä operaatiota. Siinä ei minusta ole mitään arveluttavaa, että ihmisiä pakotetaan rauhaan. Se ei ole ainakaan sen kunniattomampaa kuin sotimisen salliminen. Se on sitä pasifistisempi toimi, mitä järeämmin se pannaan täytäntöön, koska silloin siinä kuolee vähemmän ihmisiä kuin silloin, kun puntit ovat suurin piirtein tasan. Ainakin sotatantereen siviilit varmasti rakastavat niitä, jotka pakottavat sotilaat rauhaan.

Niinpä se, että Suomi ei tässä tapauksessa osallistu rauhaanpakottamiseen, tarkoittanee vain sitä, että sen operaation osana itse ei mennä vaikeimpiin tehtäviin ja oteta raskaimpia tehtäviä omalle vastuulle, vaan annetaan toisten tehdä se. Se voi olla hyvin järkevää itsekkyyttä ja Suomen oloissa paikallaan, mutta en minä sillä menisi ympäri maailmaa mitenkään kerskumaan.

Ed. Puhjo puuttui äsken aivan oikeaan asiaan, eli pakotetussa rauhassa on se vika, että ristiriidat jäävät kytemään. Avioliittoneuvojat usein kehottavat aviopuolisoja riitelemään riitansa loppuun, jotta ne on sitten valmiiksi riidelty. Mutta en usko, että tämä sopii Bosnian tapaukseen. Ristiriidat eivät näytä laantuvan siitä, että vähän soditaan, vaan niitä näyttää tulevan yhä vain enemmän ja yhä vain enemmän kaiveltavaa. Tässä suhteessa en usko, että tilanne siitä, että annettaisiin sotimisen jatkua, ainakaan paranee.

Sitten on käytetty vielä yhtä argumenttia, joka on kansallinen voimakkaasti: Ei ole oikein vaarantaa suomalaisten nuorten miesten henkeä ulkomaisten ihmisten hyväksi. Se perustuu siihen, että meillä on vastuu nimenomaan suomalaisten hengistä ja muitten ihmisten henki on vähämerkityksellisempää. Tällähän ei ole mitään tekemistä taas tämän operaation sotilaallisuuden kanssa, vaan se koskee kaikkea, missä vaarannetaan suomalaisten miesten henki ulkomaalaisten pelastamiseksi. Siltä varaltakin, että minua pidetään mauttomana, kysyn, oliko oikein lähettää meripelastajia pelastamaan ihmisiä autolautta Estonian jäljiltä. Sehän oli vaarallista touhua kuin mikä, siinä olisi voinut suomalaisia kuolla ulkomaisten ihmisten auttamiseksi. Uskon, että tällaisessa operaatiossa hyötysuhde on suurin piirtein samaa suuruusluokkaa.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Puutun ed. Puhjon puheenvuoroon. On aivan totta, että ylenmääräistä sotilaallista intoilua nähdään kovin paljon. Ihmettelen tällaisia neljännen luokan nostomiehiä, 50:n molemmin puolin, jotka tyrät rytkyen, nitropurkit maastopuvun taskussa pullottaen, menevät sinne, missä vähänkin on palanutta ruutia, sieraimet levällään siihen suuntaan. Luottaisin kuitenkin tässä asiassa, ettei puolustusvoimien komentajamme, joka on jonkin verran yli-innostunut näistä asioista, saa kovin suurta valtaa tässä. Todennäköisesti hän tyydyttyy sillä, että saa ottaa jonkun kirvesmieskomppanian paraatin vastaan siellä, että se päättyisi tähän.

Äänestän lain puolesta — olen joutunut enemmän kuin missään asiassa taistelemaan itseni kanssa — sillä perusteella, mikä on edustajatoveri Aapo Saaren lausumassa.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Soininvaara antoi käsityksen, ikään kuin ne, jotka vastustavat lakiesitystä, eivät haluaisi suomalaisten rauhanturvaajien vaarantavan henkeään ulkomaalaisten hengen puolesta. Olen sitä mieltä, että kyllä suomalaisten pitää voida vaarantaa myös tarvittaessa henkensä ulkomaalaisten puolesta.

Mutta se, mistä olen eri mieltä, on se, että katson, että suomalaisten ei ole syytä vaarantaa omaa henkeään ulkomaiden etujen puolesta. Lakiesityksen vaara nimenomaan on, että me tulemme tulevaisuudessa osallistumaan sellaisiin kriisienhallintaoperaatioihin, joiden toteuttamisesta päättävät eräät eurooppalaiset suurvallat.

Nämä operaatiot toteutetaan näiden entisten siirtomaavaltojen nykyisten tai kuviteltujen etujen puolustamiseksi. En pidä oikeana, että suomalaisia lähetetään näiden maiden etujen puolustamiseksi, kuviteltujen tai todellisten etujen puolustamiseksi, vaarantamaan, jopa uhraamaan henkensä.

Ehkä on hyvä myös tietää, että suomalaisten sotilaiden keskuudessa valmiuspataljoonaa on viime aikoina alettu kutsua panttipataljoonan nimellä sen jälkeen, kun pääministeri Lipponen on antanut valmiuspataljoonalle eräitä suomalaiseen puolustukseen ja kansainväliseen solidaarisuuteen liittyviä tehtäviä. Panttipataljoonahan perustettiin aikoinaan, ei sotilaallisen voiman käyttämiseksi ja näyttämiseksi jossakin Ukrainassa, vaan poliittisista syistä. Samaa näkyy tehtävän valmiusjoukon osalta EU:n edessä.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Täällä on jo useaan kertaan väitetty, että myös suomalaisten aseet aiheuttavat lisää turvattomuutta ja lisää ruumiita ja tuskaa. Uskaltaisin väittää, että jos Jugoslaviaan olisi menty heti alkuun riittävillä voimilla, meidän ei olisi tarvinnut nähdä niitä kauheuksia, mitä nyt on nähty ja tapahtunut siellä.

Teistä, hyvät edustajat, useat ovat vierailleet Kyproksella. Kysykääpä siellä, mikä merkitys oli silloin rauhanturvajoukoilla ja erityisesti suomalaisilla joukoilla. Siellä ovat suomalaiset saaneet pelkkää kiitosta. Toki siellä ei suomalaisten tarvitse paljoa esitellä itseään, että on Suomesta, se hyvin äkkiä ilmenee käyttäytymisestämme siellä.

Minusta ei ole lainkaan vähäistä, jos itse saan todeta, kuinka pelossa ja kurjissa oloissa olleita ihmisiä voi auttaa. Se, onko kädessä ase vai vellikuppi, ei ole niin tärkeää, kumpaakin tarvitaan. Apu ei siis tapahdu aina vain kotimaassa vilttejä keräämällä, mikä sinänsä on ihan hyvää työtä mutta ei aina riittävää. Kyproksella ei toki kovin paljon aseita ole tarvinnut käyttää, mutta aseet ovat ratkaisevana apuna silloin, kun tilanne kiristyy hyvin pitkälle. Väitän edelleen, että mitä paremmin YK-joukot ovat varustettuja, sitä varmempaa on, että aseita ei tarvitse käyttää lainkaan. Siihen kai on pyrkimys jokaisella.

Arvoisa puhemies! Taisin muutama kuukausi sitten todeta tästä laista, että se on aivan kohtuullinen. Tietenkin asioita olisi voinut hoitaa vielä paremmin, eli siten kuin keskusta esitti, mutta hyvä näinkin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pykäläinen ed. Laakson kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hylättäisiin.

Ed. Saari on ed. Puhakan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että kysymys mahdollisen valmiusjoukon perustamisesta on tuotava erikseen eduskunnan päätettäväksi."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Puhemies: Ensin on päätettävä lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Andersson C., Andersson J., Anttila S-L., Anttila U., Apukka, Aula, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Filatov, Gustafsson, Halonen, Hassi, Heinonen, Hellberg, Helle, Huuhtanen, Hyssälä, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen, Isohookana-Asunmaa, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Juhantalo, Juurola, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Kanerva, Kantalainen, Karjalainen, Karjula, Karpio, Kautto, Kekkonen, Kiljunen, Kiviniemi, Koistinen, Kokkonen, Komi, Korhonen M., Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Koski V., Koskinen H., Koskinen J., Koskinen M., Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuosmanen, Kurola, Kääriäinen, Laaksonen, Lahtela, Lamminen, Lapintie, Lehtosaari, Leppänen P., Liikkanen, Lindén, Lindqvist, Lindroos, Luhtanen, Lämsä, Löv, Malm, Manninen, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Mikkola, Myllyniemi, Mähönen, Mölsä, Mönkäre, Nikula, Norrback, Nurmi, Nyby, Ojala O., Ojala R., Olin, Paasilinna, Paasio, Pekkarinen, Peltomo, Perho, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Prusti, Puhakka, Puisto, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rantanen, Rask, Rauramo, Rehn, Rinne, Roos, Saapunki, Saari, Saarinen, Saario, Salo, Sasi, Skinnari, Soininvaara, Suho-

la, Tahvanainen, Taina, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vanhanen, Vehkaoja, Vehviläinen, Veteläinen, Viinanen, Viitamies, Viitanen, Vokkolainen, Vähänäkki, Väistö, Wahlström ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Huotari, Jääskeläinen, Kankaanniemi, Kuoppa, Laakso, Ojala A., Pehkonen, Puhjo, Pulliainen, Pykäläinen, Räsänen, Smeds, Takkula, Tennilä ja Vistbacka.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Alho, Aura, Backman, Enestam, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Häkämies, Joenpalo, Kallis, Karhunen, Kemppainen, Knaapi, Korhonen R., Laitinen, Lax, Leppänen J., Linnainmaa, Lipponen, Louekoski, Niinistö, Partanen, Penttilä, Polvi, Rimmi, Rosendahl, Ryhänen, Salolainen, Savela, Seppänen, Vihriälä, Viljamaa, Virtanen ja Vuorensola.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 15 ei-ääntä; poissa 34. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Saaren ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 167 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 31. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Saaren ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys vaaleja ja kansanäänestyksiä koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 175/1995 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 4/1995 vp
Toivomusaloite 4—7/1995 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, jotka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt kymmenen lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuuden ja kun ensimmäisestä ja toisesta lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen julistamista kiireellisiksi. Jos perustuslakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään mainittujen lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus sanottujen lakiehdotusten julistamisesta kiireellisiksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotusten hyväksymisestä jätettäviksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai niiden hylkäämisestä.

Jos ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan toisessa käsittelyssä päätetyt kahdeksan muuta lakiehdotusta niiden keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi hyväksytyiksi. Jos taas ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hylätään, katsotaan mainitut kahdeksan muuta lakiehdotusta niin ikään hylätyiksi, mutta jos ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hyväksytään jätettäviksi lepäämään yli vaalien, katsotaan samalla vastaava päätös tehdyksi kahdeksasta muusta lakiehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen ja toinen lakiehdotus julistetaan kiireellisiksi yksimielisesti.

Ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Kolmas, neljäs, viides, kuudes, seitsemäs, kahdeksas, yhdeksäs ja kymmenes lakiehdotus katsotaan hyväksytyiksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy perustuslakivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 190/1995 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 5/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen yhdennentoista pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 143/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 12/1995 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä lakivaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lakivaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laeiksi rikosrekisterilain ja rikoslain 48 luvun 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 197/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 13/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys Viron kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 184/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 19/1995 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys Liettuan kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 194/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 20/1995 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi kiinteistövaihdosta Helsingin kaupungin kanssa

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 179/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 46/1995 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 168/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 48/1995 vp
Lakialoite 41, 53, 55, 61/1995 vp
Toivomusaloite 37, 38, 40, 54, 55, 58, 59/1995 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Keskustelu:

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa rouva puhemies! Viime istunnossa äänestimme parista arvonlisäveroa koskevasta pykälästä koskien työvoimavaltaisten alojen helpottamista ja eräästä toisesta asiasta, joka koski ruokaloita.

Ehdotan nyt hyväksyttäväksi kaksi toivomusaloitteiden mukaista pontta, ensiksi toivomusaloitteen n:o 37 ponsiosaa siitä, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin arvonlisäveron poistamiseksi ympäristönsuojeluinvestoinneilta. Ympäristöasiahan on sen kaltainen, että sille tällainen tuki olisi kovin tarpeen. Ehdotan myös toivomusaloitteen n:o 38 mukaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin uusioraaka-aineen valmistuksen vapauttamiseksi arvonlisäverosta. Tämähän on asia, jossa helposti joudutaan kohtuuttomuuksiin tällä hetkellä.

Ed. Pehkonen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Jääskeläisen ehdotuksia.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta hyväksyisi myös vastalauseeseen sisältyvän perustelulausuman: "Eduskunta edellyttää hallituksen nopeasti valmistelevan ja tuovan esityksen eduskunnalle suoraan kuluttajille palvelujaan markkinoivilla työvaltaisimmilla palvelualoilla sovellettavasta alemmasta arvonlisäverokannasta."

Ed. Aula: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Rehnin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Jääskeläinen ed. Pehkosen kannattamana ehdottanut, että toivomusaloitteiden n:ot 37 ja 38 ponnet hyväksyttäisiin.

Ed. Rehn on ed. Aulan kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Nyt on äänestettävä perusteluja koskevasta ed. Rehnin ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Rehnin ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 49 ei-ääntä; poissa 38. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P u h e m i e s : Lopuksi on päätettävä toivomusaloitteista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Jääskeläisen ehdotuksesta, joka tarkoittaa toivomusaloitteen n:o 37 ponnen hyväksymistä.

Joka yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on toivomusaloitteen ponsi hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 40. (Ään. 4)

Eduskunta on yhtynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen n:o 37 hylkäämisestä.

Äänestys ed. Jääskeläisen ehdotuksesta, joka tarkoittaa toivomusaloitteen n:o 38 ponnen hyväksymistä.

Joka yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on toivomusaloitteen ponsi hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 39. (Ään. 5)

Eduskunta on yhtynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen n:o 38 hylkäämisestä.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden n:ot 40, 54, 55, 58 ja 59 hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 177/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 49/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on jossakin määrin kiireellä laadittu, ja siihen saattaa sisältyä joitakin ongelmia, joita varmasti hallituksen on syytä selvittää jo talven aikana. Valtiovarainministeri Viinasen ilmoituksen mukaan tähän asiaan varmasti voidaan tarvittaessa palata.

Haluan kiinnittää kuitenkin huomiota hallituksen esityksen osalta erääseen kysymykseen, joka koskee hallituksen esityksen tiettyjä takautuvia elementtejä. Voidaan sanoa, että meillähän ei ole suoranaista takautuvan verolainsäädännön kieltoa, mutta yleisenä oikeusperiaatteena on pidetty sitä, että säännökset eivät saisi olla luonteeltaan takautuvia. Meillä on myös hallitusmuodossa omaisuudensuojasäännös, jolla rajoitetaan tietyllä tavalla takautuvaa verolainsäädäntöä niin, että se ei saa olla konfiskatorista ja sen täytyy tietyllä tavalla täyttää myös sopimusvapauden periaatteen ehdot.

Muistan, että kun vielä joitakin vuosia sitten hyvin tarkkaan arvioitiin sitä, onko hallituksen esityksessä verolainsäädännön kannalta takau-

tuvia elementtejä, oltiin varsin tarkkoja. Viime aikoina kuitenkin tältä osin voi sanoa, että suhtautuminen takautuvuuden käsitteeseen on lipsunut.

Nyt käsittelyssä olevassa esityksessä mennään kaikkein pisimmälle eli mennään jo tilanteeseen, jossa verovelvollinen on tehnyt tietyt päätökset omalta osaltaan ja päätösten jälkeen näihin tehtyihin päätöksiin sovelletaankin uusia vero-oikeudellisia säännöksiä. Tietysti tätä mielestäni ei voida pitää kovin hyvänä. Se ei välttämättä ole perustuslain vastaista eikä kiellettyä, mutta mielestäni hyvänä lähtökohtana ei voi pitää sitä, että verovelvollinen päätöksentekohetkellä ei ole tiennyt, mitä verosäännöksiä tullaan noudattamaan.

Haluan kiinnittää huomiota siihen, että pitäisi valtiovarainministeriössä hyvin paljon enemmän kiinnittää huomiota takautuvuuskysymyksiin, mielestäni myös valmistella näitä asioita kokonaisvaltaisesti ja miettiä muun muassa, pitäisikö mennä samaan järjestelmään, joka Ruotsin hallitusmuodossa on, että verolait voidaan saattaa voimaan siitä lähtien, kun hallitus on ne antanut eduskunnalle tai muuten antanut ilmoituksen kansalaisille muuttuvista verosäännöksistä. Tällaista valmistelua tulevaisuudessa toivon.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Sasin puheenvuoron johdosta haluan todeta, että hänen huolensa takautuvasta lainsäädännöstä on kyllä täysin aiheeton. Ensinnäkin on ollut yleisesti tiedossa, että hallitus tulee tämänkaltaisen esityksen tekemään. Se yleinen tietous näkyy muun muassa sillä tavalla, että fuusiotappioita on vähennetty vuosina 93 ja 94 lähes 4 miljardin markan edestä, jotenka kaikki sellaiset, jotka ovat halunneet fuusiotappioista jotakin hyötyä, ovat voineet tehdä sen jo ennen kuin hallitus on antanut esityksensä tälle eduskunnalle.

Tässä esityksessä vähäisessä määrin paikataan sitä porsaanreikää, joka edelleen on elinkeinotuloverotuksessa. Kun täällä eduskunnassa on jouduttu leikkaamaan tulonsaajaryhmiltä, niin tässä pikkuisen puututaan sellaisten tahojen talouteen, joilla on tässäkin ajassa merkittävää maksukykyä. Joten katson, että ed. Sasin huoli oli kyllä täysin aiheeton.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin iloinen, että verojaoston puheenjohtaja Sasilla on nyt kanta tähän lakiin. Kun tätä käsiteltiin ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä, en nähnyt häntä paikalla, ja muistaakseni toisen käsittelyn äänestyksessä käsitykseni mukaan hän äänesti tyhjää. Samoin kuin hän valtiovarainvaliokunnan kokouksessa päätöstä tehtäessä jätti oman kannanottonsa päätöksentekoon, mikä eduskunnan historian kannalta on erittäin ainutlaatuinen teko.

On väärin kertoa niin, etteikö valiokunta olisi ollut tietoinen, mitä teki, tai että tämä olisi huonosti valmisteltu. Tätä on vuosia valmisteltu. Yritykset ovat olleet tästä tietoisia. Ministeri Viinanen kävi tästä laista valtiovarainvaliokunnassa lausumassa erittäin pyöreitä, ja tästä on uhkailtu, että yritykset saattavat poukkoilevan lainsäädännön myötä lähteä tästä maasta. Kyllä ne lähtevät jostain muusta syystä jos lähtevät.

Pidän tätä taannehtivuutta tietysti siltä osin valitettavana, että se on lainsäädännön periaatteiden vastaista. Kuitenkin tämän lain kohdalla, ottaen huomioon maan taloudellisen tilan, kuten on otettu muissakin ns. säästölaeissa, ja tämän fiskaalisen vaikutuksen, niin pidän tätä täysin oikeutettuna.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin pelko tämän lain taannehtivuudessa tapahtuvasta oikeusmurhasta on mielestäni kyllä aiheeton. Kuten ed. Saarinen jo totesi, tätä lakiehdotusta on valmisteltu verraten avoimessa hengessä, joten tämä ei tule yllätyksenä näille suuryrityksille, jotka nyt joutuvat sen kohteeksi.

Mielestäni olisi hyvin yksilöityä ja epäoikeudenmukaista, mikäli nyt eduskunta lähtisi puuttumaan tähän voimaantulosäännökseen näiltä osin. Pidän järkevänä, että strateginen päivämäärä, hallituksen esityksen antopäivämäärä nimenomaan koskee tätä 50 a §:ää, ja todellakin on aivan mahdotonta ajautua sellaiseen tilanteeseen, että tämä hallituksen esitys olisi vedetty pois ja annettu uudelleen. Tätä kokoomuksen edustajat valtiovarainvaliokunnassa eräässä vaiheessa jopa esittivät. Tämähän olisi johtanut massiivisiin järjestelyihin yrityksissä ja merkinnyt sitä, että suuri määrä verotuloja olisi jäänyt valtiolta saamatta.

Mitä tulee ed. Sasin ristiriitaisen toimintaan tämän asian käsittelyssä. Toivoisin, että ryhdikkäästi joko olisitte esityksen kannalla tai olisitte sitä vastaan, ettekä toimisi tavalla, joka ilmeisesti johtaa siihen, että osalle ihmisistä sanotte kannattavanne tätä ja osalle vastustavanne.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että tämän tyyppinen fuusiosäännöstö on ollut vuosia voimassa, ja sen aikana on tehty ilman suurempia ongelmia normaaleja järjestelyjä, joissa tappioita on voitu vähentää. Eikä tässä ole mitään erityistä ruuhkaa ollut näiden järjestelyjen suhteen viime aikoina.

Mitä tulee toimintaani, niin haluan todeta ed. Puistolle, että olin virkatehtävissä viime perjantaina käydyn istunnon aikana Kööpenhaminassa pidetyssä kokouksessa, ja siitä syystä en voinut olla kertomassa kantaani silloin. Mutta kantani on varmasti tullut varsin selväksi valiokuntakäsittelyvaiheessa sekä jaostossa että valiokunnassa. Sen selventämiseksi halusin vielä erityisesti jättää lausuman valiokunnan pöytäkirjaan, että kenelläkään ei olisi epäselvyyttä siitä, mikä kantani tässä asiassa on.

Olennaistahan tässä on se, että mennään ensimmäistä kertaa pidemmälle kuin siihen, että verosäännökset muuttuisivat hallituksen esityksen antamisajankohdasta, kun nyt mennään siitä varhaisempaankin ajankohtaan. Pyydän vain, että osoittaisitte yhdenkin esimerkin, jossa on enemmän takautuvaa verolainsäädäntöä joskus hyväksytty kuin tässä tapauksessa.

Kun viitataan siihen, että kyllähän tämän valmistelu on tiedossa, niin meillä on lukuisia verolainsäädännön valmisteluhankkeita. Jos lähdetään siitä, kun joku toimikunta on asetettu valmistelemaan jotakin verolainsäädännön muutosta, että sen toimikunnan asettamishetkestä esimerkiksi voitaisiin sitten saattaa jo voimaan verolainsäädäntöä, niin en kyllä voi ymmärtää, että näin voitaisiin missään tilanteessa menetellä. Haluan korostaa Ruotsin hallitusmuotoa, jossa lähdetään siitä, että kun hallitus on täsmällisesti kertonut, mikä esityksen sisältö on, siitä ajankohdasta se voidaan laittaa voimaan, mutta on perustuslain vastaista Ruotsissa laittaa se aikaisemmasta ajankohdasta voimaan. Sanon, että tämä esitys Ruotsissa olisi perustuslain vastainen.

Ed. S a a r i o: Arvoisa rouva puhemies! Ehkä on hyvä puuttua myös itse substanssiin, nyt on keskusteltu ed. Sasin toimenpiteistä, jotka toimenpiteet kyllä kestävät täysin päivänvalon tässä asiassa.

On aivan pakko todeta se, että tämä merkitsee yritysverotuksen huomattavaa kiristymistä, huomattavaa kiristymistä myös yli hallitusohjelman, niin että tehdessämme päätöksen tietäisimme, mitä teemme, emmekä lähde luikertelemaan asiasta irti. Se on tehty vakain tuumin ja harkiten, mutta kysymyksessähän on tietysti erittäin suuri pelisääntöjen muutos.

Tähän saakka on ollut mahdollista muun muassa fuusiotappioiden vähentäminen. Ja näin ollen kaikki toimenpiteet, jotka on vanhan lain aikana tehty, eivät ole mitään ruuhkautumispyrkimyksiä, ed. Ulla Anttila, vaan olisivat olleet normaaleja toimenpiteitä. Nyt täytyy muistaa, että ne muutamat suuret fuusiot, joita tämä koskee, on laitettu liikkeelle huomattavasti paljon aikaisemmin, ennen kuin on ollut tietoa tämän tulemisesta, eikä tämä koske pelkästään näitä muutamia suuryrityksiä. Fuusio on niin suuri operaatio, että sen valmisteluissa todella vaaditaan hyvin paljon aikaa, ja siinä mielessä on varsin vaarallista, jos ajaudumme jatkossa sellaiselle tielle, että verolainsäädäntö muodostuisi erityisen takautuvaksi. Tämä on hyvä pitää mielessä.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun lain varsinaisesta sisällöstä keskustellaan, on kerrottava se, että todellinen tavoitehan on pysäyttää keinottelu yritysfuusioilla, ja se ei vahingoita eikä estä terveiden yhtiöiden yhtiöjärjestelyjä. Olemassa oleva tila on mahdollistanut yritysketjujen fuusioiden kautta myös moninkertaisia poistoja jne. Tämä tilanne poistuu.

Ymmärrän, että on huoli hyvin menestyvien suuryhtiöiden joutumisesta nyt verolain voimaan tullessa tämän lain piiriin. Kokoomuksen edustajat aktiivisesti toimivat siten, mikä kerrottakoon tätä kautta heille, jotka tätä ovat heiltä pyytäneet, että he pyysivät valtiovarainministeriön virkamiehiltä räätälöidyn pykälän, jolla olisi metsäyhtiöitä ja hyvin menestyviä suuryrityksiä pelastettu. Kevyemmänkin arvion mukaan vaikutus olisi ollut vähintään miljardi. Sen miljardin me tarvitsemme lapsiperheille.

Ed. S a a r i n e n: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti vielä täältä paikalta, että asia liittyy asiallisesti ottaen Suomen EU-jäsenyyteen. Sillä hetkellä, kun jäsenyyshakemus on jätetty, suomalainen elinkeinoelämä on tiennyt, että EU:ssa tullaan menettelemään fuusiotappioiden osalta tällä tavalla kuin hallitus on nyt esittänyt. Siihen ajankohtaan on ajallista etäisyyttä niin paljon, että kaikki tarpeelliset ja tarkoituksenmukaiset fuusiot ja fuusiotappiovähennykset on voitu tehdä. Niin kuin totesin jo aikaisemmin, niitä on kahden viime vuoden aikana tehty jo lähes 4

miljardin markan edestä, joten nyt on aika siirtyä EU-käytäntöön tässäkin asiassa. Olemme EU:n jäseniä, mitä muun muassa kokoomus on kovasti vaatinut.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että keskusteluun on tullut kokoomuksen taholta sosiaalitanttahenkeä, mitä kokoomus taas on kritisoinut vasemmistossa ja vihreissä eräissä sosiaaliturvan leikkauksissa, kun ne ovat olleet tässä salissa käsittelyssä.

Muistuttaisin todellakin ed. Sasin ja ed. Saarion mieleen sen, että tämä hallituksen esitys on johdannainen fuusioverotusdirektiivistä. Sinänsä direktiivi ei edellytä, että periaatteita sisällytetään Suomen lainsäädäntöön pelkästään suomalaisia yrityksiä koskevana sääntelynä. Se, että fuusiotappion vähennyskelpoisuus on poikkeuksellinen menettely, joka on Suomessa voimassa, ja että tämä johtaa elinkeinoyritysverotuksen tervehdyttämiseen kaiken kaikkiaan, tuntuu nyt kokoomuslaisilta unohtuvan. Väite siitä, että se, että yhtenäistämme lainsäädäntöämme muiden eurooppalaisten valtioiden kanssa, johtaisi siihen, että yrityksiä lähtee pois maasta, on suuresti liioiteltu. Muut syyt tähän asiaan vaikuttavat pikemmin kuin se, että meidän lainsäädäntömme on yhtenäisesti saman kaltaisempi kuin muiden maiden lainsäädäntö.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että EU:n kyseessä oleva direktiivi koskee vain eri maiden välisiä eikä maan sisäisiä fuusioita, joten sisäisen lainsäädännön harmonisointiin ei olisi ollut tarvetta direktiivin johdosta. Toisaalta voi sanoa, että se antaa suuntaviivoja, minkä tyyppisiä järjestelyjen pitäisi olla myös maan sisäisesti. Sinänsä periaatetta voidaan pitää hyväksyttävänä, mutta se ei johdu suoraan direktiivistä.

Kun sanotaan, että tarkoitus takautuvalla voimaantulosäännöksellä oli estää keinottelu, niin otan kaksi yhtiötä, joiden suunnitelmiin tämä vaikuttaa. Toinen on Kymmene-Repola ja toinen Enso-Veitsiluoto. Luulen, että harva voi väittää, että nämä fuusiot tai järjestelyt tehdään keinottelutarkoituksessa. Joka niin väittää, että nämä tehdään vain veroetuustarkoituksessa nämä fuusiot, niin haluan täsmentää ja sanoa, että on varmasti muitakin tarkoituksia. Haluan korostaa, että meillä on paljon pieniäkin yhtiöitä, joissa tilanne tulee yllätyksenä.

Mitä tulee verovaikutuksiin, kun kyse on lähinnä poistoista, niin kyse on vain lykkäämisestä, ja jos tuo lykkäämisvaikutus on miljardi markkaa, ja se tarkoittaa sitä, että voidaan ottaa vain korkovaikutus, niin jos korko on 5 prosenttia, se tarkoittaa sitä, että tällainen vaikutus on 50 miljoonaa markkaa eikä miljardi, mikä merkitys tällä on kaiken kaikkiaan valtiolle tässä yhteydessä.

Haluan lyhyesti sanoa, että kaikkien edustajien kannattaisi seurata Verotus-lehdessä käytyä keskustelua viimeisen vuoden aikana verotussäännösten takautuvuudesta. Siellä on käyty erittäin asiantuntevaa ja hyvää keskustelua siitä. Valitettavasti se ei tässä keskustelussa kovin paljon heijastu. Professoreiden huoli aiheesta on myös näissä kirjoituksissa tullut esille ja se, kuinka tarkkaan ja huolellisesti nämä pitäisi nämä säännökset tehdä. Keskustelu johtuu pitkälti siitä, että optioissa aikoinaan hiottiin pitkään voimaantulosäännöstä. Esimerkiksi siltä osin professorit ovat katsoneet, että siinä otettiin oikeusturvanäkökohdat riittävästi huomioon, se oli rajatapaus, mutta että sitä voidaan jollakin tavalla pitää hyväksyttävänä.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Minusta on ihan paikallaan, että jossakin vaiheessa keskusteltaisiin siitä, millä tavalla yllättävä taloudellinen lainsäädäntö voidaan saada aikaan, koska kyllähän meillä on valuuttalainsäädännössä ja kaikessa muussa sellaista, joka on saatava voimaan heti, kun se julkistetaan. Tässä mielessä tarvittaisiin säännöt.

Olin aikanani eduskunnassa hyväksymässä tätä fuusiotappioiden vähennyskelpoisuutta. Se tuntui silloin aika perustellulta, mutta kun näki Helsingin Sanomissa ensimmäisen ilmoituksen, jossa sanottiin, että myydään taseyhtiö, ymmärsi, millainen virhe tuli taas tehdyksi. Kyllähän tässä fuusiotappiot tekevät mahdolliseksi sen, että yritys, joka on keinotellut itsensä vähän huonoon tilaan tai muuten joutunut huonoon tilaan, myydään toiselle, joka tuottaa voittoa. Tämä voidaan tehdä myös tahallisesti. Voidaan tehdä yhtiö, jolle kirjataan paljon tappioita. Siirretään se yhtiöstä A ensin irralliseksi. Sen jälkeen siirretään yhtiöön B, ja näin saadaan yhtiön B voittoa kirjatuksi pois. Minusta tämän käytännön ovat kaikki verosuunnittelijat pilanneet. Alkuperäinen tarkoitus terveiden fuusioiden osalta oli ihan terve, mutta kun sitä voi käyttää aivan sairaisiin fuusioihin, tämä on hyvä lopettaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 192/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 11/1995 vp

P u h e m i e s : Hallintovaliokunnan mietinnössä ehdotettu lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Hallituksen esitys laeiksi metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 5 §:n sekä yksityismetsälain 3 ja 18 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 193/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 9/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 8/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Tämä laki koskee tekijänoikeuslain muuttamista. Tekijänoikeuslaki on tunnetusti yksi juridisesti vaikeaselkoisimmista laeista patenttilain lisäksi, joten en aio vaivata teitä lain kaikilla yksityiskohdilla.

Tiivistettynä kysymys on siitä, että EU:n sisäisten kilpailusäännösten harmonisoinnin seurauksena Suomenkin nykyinen 50 vuoden pituinen tekijänoikeus laajenee 70 vuoteen tekijän kuolemasta. Ennen kaikkea on kiusallisia ongelmia siinä, että takautuvasti myös jo vapaana olevat, yli 50 vuotta vanhat tuotteet, jotka ovat kuitenkin alle 70 vuotta, ikään kuin palautuvat uudelleen tekijänoikeuksien piiriin, siis tekijän perillisten haltuun.

Tekijänoikeudet ovat yksi maailman kasvavimpia aloja. Muistaakseni USA:ssa ne tuovat toiseksi eniten vientituloja lentokoneteollisuuden jälkeen. USA:n lentokoneteollisuudesta meillä on viimeaikaisia tuotteita Suomessa, mutta me emme ehkä ole tajuamassa, kuinka merkittävä teollisuusala tekijänoikeus on. Suomessa muistaakseni tekijänoikeuden alaisten alojen osuus bruttokansantuotteesta on noin 3 prosenttia eli suurin piirtein sama kuin maatalouden.

Se, mikä minua häkellyttää, on, että — tätä direktiiviä on helppo haukkua, kun tämä on valmisteltu ennen kuin Suomi on ollut EU:n jäsen — tässä tiivistettynä tulee ilmi se, että on hyvin vaikea minkäänlaista kansallista kulttuurilainsäädäntöä, jonka piti olla mahdollista EU:ssa, säilyttää siinä maailmassa, jossa jokainen kulttuurituote on esine siinä kuin auto tai vessapaperirulla ja jokaisella niistä on hinta eli niitä käsitellään samojen sisämarkkinasäännösten alaisuudessa kuin edellä mainittuja tuotteita, eikä ole olemassa mitään abstraktia kulttuuria sinänsä, vaan se ilmenee tällaisina "tuotteina".

Tarpeeseen pidentää tekijänoikeuslakia ensimmäinen trendi lähti oikeastaan toisen maailmansodan jälkeen, kun tajuttiin, että sotavuosien ansiosta jäi paljon hyödyntämättä tai voitiin ajatella, että taiteilija tai taiteilijan perilliset jäivät vaille tuloja ja haluttiin pidentää tekijänoikeuden kestoaikaa.

Varsinainen trendi on se, että Yhdysvaltojen ja Euroopan äänilevy- ja elokuvateollisuus haluavat vahvistaa pääomarakennetta sillä, että

niillä ikään kuin säilyy pidempi aika hyödyntää tuotantopanoksiaan. Ne ajattelevat, että täten voivat vahvistaa alan pääomarakennetta. Tämä on sinänsä aivan ymmärrettävä pyrkimys, mutta ei millään tavalla kuvaa Suomen kulttuurielämän asioita.

Meillä hyvin harva kulttuurituote kannattaa itse itsensä. Taidelaitokset ovat tuettuja, taiteilijoiden koulutus on tuettua, jolloin voidaan ajatella, että on hyvin perusteltua, että jossakin vaiheessa nämä tuotteet tulevat yleiseen omistukseen eli englantilaiset käyttävät termiä "public domain". Tämä aspekti ei ole ollut ollenkaan EU-valmistelussa esillä. EU:n suljetut valmistelukoneistot, joihin olen tähän perehtynyt tämän asian puitteissa, eivät ollenkaan tuoneet sitä näkökohtaa esille, mikä merkitys on sillä, että jotkut kulttuurituotteet ovat yleisessä käytössä ja onko yleisöllä joitakin oikeuksia tekijänoikeuden alaisten tuotteiden osalta. Siinä on kaksi tärkeätä trendiä. Ensinnäkin tietysti tuotteet, joissa ei ole tekijänoikeusmaksuja, ovat halvempia. Lisäksi silloin kun teokset ovat vapaasti käytettävissä, niitä voidaan tulkita, esittää ja ikään kuin itse tätä kulttuuria kommentoida aivan eri tavalla kuin silloin, kun teosten esittäminen ja esitysmuodot ovat rajattuja.

Meillä valiokunnassa oli hyvin pitkä keskustelu, seuraako takautuva lainsäädäntö todella automaattisesti tästä direktiivistä. Ikävä kyllä päädyimme siihen, että näin on. Tuli vähän samanlainen tunne kuin olisi ollut julkinen puisto meillä, ja yhtäkkiä tuleekin tieto, että se ei olekaan yhteinen puisto, vaan se palautuukin jollekin edelliselle omistajalle. Tässä huomaa, että eikonkreettisella jokamiehenoikeudella tällaisiin kulttuurituotteisiin ei ole laisinkaan edunvalvontaa. Silloin kun puhutaan EU:sta yleiseurooppalaisten henkisten arvojen foorumina ja mahdollistajana, tosiasiallisesti meidän säännöksemme, mitä tässä nyt hyväksymme, ovat tämän trendin vastaisia, eritoten todella pienillä kulttuurialueilla, missä tuotteet eivät ole sillä tavalla teollisuutta kuin ehkä joissain toisissa maissa.

Ihan faktinen seuraus tästä on se, että kun taidelaitosten kulttuurimäärärahat eivät nouse, niin mitä enemmän nykyisistä määrärahoista menee tekijänoikeusmaksuihin, joilla tässä tarkoitan kuolleiden tekijöiden toisen tai kolmannen polven perillisiä, sitä vähemmän näitä rahoja on mahdollista käyttää nykyisten, elävien taiteilijoiden tuotannon ostamiseen.

Korostaisin vielä, että vaikka tämä laki todella pidentää tekijänoikeutta 70 vuoteen tekijän kuolemasta, tämä ei ole ollenkaan ollut taiteilijajärjestöjen intressien mukaista, vaan päinvastoin ne näkevät, että elävän taiteen tukemisen edellytys on juuri se, että nämä maksut ovat suhteellisen korkeita silloin, kun niitä maksetaan eläville tekijöille, mutta aika, mikä maksetaan tekijän kuoleman jälkeen, on suhteellisen lyhyt. Tekijänoikeus-sana ehkä tässä hieman hämärtää sitä, että oltaisiin tekemässä jotakin kulttuurin puolesta. Me olemme tekemässä jotakin siinä, että amerikkalainen elokuvateollisuus saa pari vuosikymmentä lisää rahaa Tuulen viemästä ja 30—40-luvun iskelmistä, jotka ovat maailman laajuisesti menestyneet, voidaan hyödyntää kauemmin. Tämä trendi on kuitenkin hyvin vastakkainen sille, mikä olisi Suomen kulttuurielämän tahto ja mikä olisi sille parhaaksi.

Hyvin valitettavaa on, että tällainen direktiivi on säädetty. Tämä ei ole koskaan ollut Suomen kanta kansainvälisillä foorumeilla. Toivoisin, että tulevaisuudessa vielä voimakkaammin voitaisiin vaikuttaa siihen, että kun tällaisia kansalaisia ja kuluttajia koskevia direktiivejä säädetään, valmisteluvaiheessa otettaisiin myös kuluttajan aspekti huomioon eikä vain tuottajien.

EU:stahan on tällä hetkellä lähtenyt tekijänoikeuslakien Vihreä kirja liikkeelle, ja siitä hyvin yksipuolisesti näkyy, että se on lähtenyt äänilevyteollisuuden tarpeista ja public domain -ajattelu tai kuluttajanäkökulma ei ole ollut valmistelussa millään tavalla esillä.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Ed. Irina Krohn käsitteli täällä tekijänoikeuslakia ja kiinnitti mielestäni huomiota keskeisiin seikkoihin, joihin varmasti jatkossa on syytä todella paneutua.

Itse tästä laista on todettava, että se edustaa lajissaan Euroopan unionissa lakia, johon liittyy hyvin paljon mielipidevaihtelua. Ei ole kovinkaan monta maata, jotka tekijänoikeusdirektiivin olisivat ennättäneet säädetyssä ajassa kansallisesti käsittelemään. Tuo lukumäärä on alle kymmenen tietämäni mukaan.

Mielestäni on kuitenkin hyväksi, että Suomen eduskunta tällä päätöksellään osaltaan kykenee asian viemään eteenpäin, siksi että tekijänoikeus on periaatteeltaan hyvin merkittävä. Se on määritelty laissa yksiselitteisesti ja varsin selkeästi ja koskee niin taiteellisia kuin tieteellisiä produktioita.

Kysymystä siitä, onko suoja-ajan jatkaminen ja pidentäminen paikallaan, voidaan ja pitää mielestäni tarkastella siinä suhteessa ja suunnas-

sa, mitä eduskunta on asiasta aikaisemmin päättänyt. Muistini mukaan vuonna 91 eduskunta on pidentänyt tekijänoikeussuojaa 25 vuodesta 50 vuoteen. Näin ollen, kun tässä lakiehdotuksessa, jota nyt käsitellään, suojaa jatketaan 50:stä 70 vuoteen pääsääntöisesti, tuo ratkaisu on oikea, koska saman suuntainen ratkaisu on tehty jo aikaisemmin.

Edelleen keskeinen kysymys laissa on se, mitä tapahtuu niiden taiteellisten tai tieteellisten teosten osalta, jotka ovat ennen julkistamattomia, jotka ikään kuin löytyvät. Tämä asia myös on laissa määritelty riittävän yksityiskohtaisesti ja yksiselitteisesti.

Sivistysvaliokunnan käsittelyn yhteydessä kiinnitimme huomiota tämän asian osalta myös siihen, että asiantuntijalausuntojen mielipidevaihtelut olivat todella suuret. Itse asiassa oman arvioni mukaan tämän eduskunnan aikana ei ole löytynyt toista asiaa, jossa asiantuntijoiden lausunnot olisivat poikenneet toinen toisistaan näin merkittävästi. Kuitenkin valiokunta kykeni asian tuomaan verrattain yksituumaisessa muodossa, ja tuosta kyllä ansaitsee aivan positiivisen lausunnon valiokunnan puheenjohtaja ja puheenjohtajisto, joka asian käsittelyn loppumetreillä hoiti tehtävänsä mielestäni hyvin.

Arvoisa puhemies! Tämä laki, uskoisin, tulee vaikeudestaan ja moniselkoisuudestaan tulkinnan osalta kuitenkin koitumaan tekijänoikeusasiaa tarkastellen tekijöiden parhaaksi.

Ed. K u i s m a: Arvoisa puhemies! Tässä asiassa on kysymys, kuten eräissä toisissakin tänään käsittelyyn tulevissa, siitä, millä tavalla meillä suhtaudutaan EU:n direktiiveihin. Olisi toivonut, että tästä asiasta Suomessa enemmältikin keskusteltaisiin, mikä on oikea ja meidän oman etumme mukainen tapa. Nyt näyttää olevan niin, että olemme kuuliaisia jäseniä, joka kuuliaisuus sinänsä on hyvä ominaisuus, mutta jos se viedään näin johdonmukaisesti, että kaikki EU-direktiivit meillä välittömästi saatetaan voimaan, se ei välttämättä ole paras toimintalinja erityisesti silloin, kun muut EU-maat ehkä käyttävät harkinta-aikaa ja lykkäävät ratkaisujaan, niin kuin nyt tässä tekijänoikeuskysymyksessä.

Tällä voi olla myös merkitystä niin, että EU:ssakin voi syntyä epäonnistuneita direktiivejä, sellaisia joita sitten voidaan joutua tarkistamaan. Siinä mielessä sellainen maa, joka kiireisesti tällaisen hyvin kiistanalaisen direktiivin hyväksyy, voi itse asiassa tehdä virheen. Toivoisi, että tästä asiasta yleisesti keskusteltaisiin ja harkittaisiin, mikä on meidän linjamme, onko se nyt se, että heti kun direktiivi tulee ja ehditään, saatetaan se voimaan, myös ne direktiivit, jotka on tehty ennen Suomen jäsenyyttä.

Tämä tekijänoikeusdirektiivi, vaikka se ei ole kovin iso asia, itse asiassa on erittäin epäonnistunut ja oikeudellisesti puutteellinen Suomen nykyisen tekijänoikeuslainsäädännön kannalta. Toivoisi, että jatkossa valtioneuvosto ja hallitus paremmin harkitsevat, miten nopeasti ja millä tavalla näitä toteutetaan, eikä niin kuin nyt täysin rutiininomaisesti niitä tuo eduskunnan käsiteltäväksi.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuisman huoli on varmaan ihan paikallaan monen direktiivin kohdalla. Mutta tämän direktiivin kohdalla todella suomalaiset virkamiehet ovat tehneet hyvin paljon työtä ja vastustaneet tätä direktiiviä ja saaneet monta korjausta aikaan.

Valiokunnassa tätä asiaa käsiteltiin jo keväällä, ja me jäimme odottamaan Ruotsin ja myös Norjan päätöstä, koska tämäkin direktiivi on jo Etassa tullut. Nyt on Norjan päätös tullut ja Ruotsinkin; molemmissa ollaan menossa takautuvaan 70 vuoden direktiiviin. Valiokunnan saaman tiedon mukaan, huolimatta meidän tekemästämme päätöksestä, ilmeisesti olisi myös Suomessa tullut voimaan 70 vuoden takautuva tekijänoikeus.

Minusta on väärin se, että valiokunnassa oli sellaista henkeä, että me joutuisimme antamaan muille EU-maiden tekijöille 70 vuoden suoja-ajan mutta olisimme antaneet suomalaisille vain 50 vuoden suoja-ajan. Tätä diskriminointia me emme voineet hyväksyä valiokunnassa. Siksi päädyimme samaan 70 vuoden suoja-aikaan, jossa on tämä takautuvuus. Kyllä tätä on hyvin paljon todella valiokunnassakin mietitty, niin että me saimme jo huomautuksen EU:sta.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En epäile lainkaan, ettei sivistysvaliokunta tätä ole tutkinut. Itselläkin oli mahdollisuus perustuslakivaliokunnan jäsenenä perehtyä tämän asian sisältöön ja kyllä edelleen pidän hyvin ongelmallisena tätä 70 vuoden aikaa. Eikä suinkaan ole mitenkään riidatonta, että Suomi joutuisi ilman muuta, jos ei tätä ratifioisi, noudattamaan tätä direktiiviä.

Nythän on esitetty teorioita, että sinänsä direktiivi, jos sitä ei ratifioida, on sellaista oikeutta, joka on voimassa ja jonka perusteella voi vedota

EU-tuomioistuimeen, mutta tämä ei ole riidaton kysymys. Itse asiassa tällä käytöksellä, että me kuuliaisesti ratifioimme nämä, itse vahvistamme sitä, että EU-tuomioistuin saa suoraa tuomiovaltaa Suomessa direktiivien nojalla. Sehän taas on erittäin suuri askel siihen, että itse asiassa oikeuskäytännön kautta EU saa tässä suhteessa liittovaltion luonteen, mikä on iso kysymys eikä sitä pitäisi näin vähällä keskustelulla sivuuttaa.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Kuisma toi esille tärkeän näkökulman siitä, että nyt meillä rupeaa olemaan jo sen verran kokemusta EU-Suomessa olemisesta, että olisi kokonaisvaltaisen harkinnan paikka siitä, mikä meidän suhteemme on aikataulullisesti ja myös suhteessa esimerkiksi muihin Pohjoismaihin varsinkin kansalaisia lähellä olevissa asioissa, jotka liittyvät usein kuluttajansuojaan tai arkipäivän asioihin. Suuressa valiokunnassa on aika useassa asiassa käynyt ilmi, että jatkuvasti olemme eri linjalla kuin Ruotsi ja muut Pohjoismaat juuri semmoisissa asioissa, jotka liittyvät kansalaisten arkipäiväisiin kokemuksiin, jopa semmoisiin asioihin, joita ihmiset pistävät suuhunsa, siis ruokaan, kaikkein läheisimpiin asioihin. Peräänkuuluttaisinkin, että meidän täytyy yhdessä nyt miettiä keino, miten eduskunnassa voitaisiin käydä strategiakeskustelu siitä, miten jatkossa toimisimme niiden puitteiden mukaan, joista ennen kansanäänestystä oli puhe, nimenomaan pohjoismaisessa rintamassa varsinkin kuluttaja- ja ympäristöasioissa hyvin aktiivisesti ja meidän oman näkökulmamme esiin tuoden.

Mutta itse asiasta: En malta olla sanomatta direktiivien suorasta soveltavuudesta, että se on mahdollista juridisesti vain, jos direktiivien tietty kohta on todella yksiselitteinen ja niin tarkka, että voidaan ajatella, että sitä voidaan suoraan soveltaa. Tänään juuri olin Ylessä ja MTV:ssä vieraana ja heillä on semmoinen käsitys, että monia taide-esityksiä ja filmejä jää ehkä kokonaan näyttämättä sen takia, että on niin epäselvää, kenelle loppujen lopuksi tässä väliajalla tekijänoikeudet kuuluvat, ja riski on liian suuri siitä, että joka tapauksessa, vaikka olisi selvitetty ja vielä kerran selvitetty, jokin asia saattaa jäädä epäselväksi. Näiltä osin siis uskallan sanoa, että tuskin kyseessä on niin selvä ja kiistaton kohta, että se olisi suoraan sovellettavissa.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti jos tästä esityksestä tekijänoikeuslain muuttamiseksi jotakin sanoisi, niin kyllähän me kaikki valiokunnassa olimme sitä mieltä, että lakiesitys on melko lailla torso. Olisi haluttu mennä minimisäännösten mukaan. Mutta niin se vain oli, että kun priimusoppilaan maineen haluamme säilyttää eurooppalaisessa unionissa, niin sitä kuusta kuuleminen, minkä juuressa ollaan. Tämä käytännössä valitettavasti ajaa siihen, että kumpujen kätköstä mullasta maan taiteilijat katselevat riiteleviä lastenlapsiaan, niin kuin jo aikaisemmin totesin. Tämä ei ole toimivaa, mutta tähän oltiin vähän niin kuin pakotettuja menemään. Sen vuoksi valittaen on vain todettava, että tässä seison enkä muuta voi.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan käsittelyn jälkeen, ed. Kuisma, Norja on hyväksynyt 70 vuoden takautuvan suojadirektiivin. Siihen vedoten meillekin annettiin sellainen tieto, että jos se Suomessa viedään oikeuteen, niin Norjan päätös sitoo myös meitä.

En käsitä, minkä vuoksi nyt pitäisi antaa suomalaisille lyhyempi tekijänoikeussuoja kuin muille EU-maiden taiteen tekijöille. Kun takautuva oikeus palautuu niille, joilla nyt on sopimuksin oikeudet taiteen tuloksiin ovat ne mitä hyvänsä, ja suomalainen elokuva on niin nuorta, että sitä takautuvuuskaan ei tule koskettamaan, niin minkä vuoksi me menisimme diskriminoimaan suomalaisia? Jos ei ole sopimuksia olemassa vanhoista takautuvista tapauksista, niin silloin oikeudet ja myös rahat menevät omaisille. Jos ei ole omaisia, ne menevät valtiolle. Tämä on samanlaista omaisuutta kuin mikä hyvänsä, mutta siinä on vain suoja-aika. Esimerkiksi maa, metsä tai jokin muu omaisuus palautuu perillisille, mutta tässä on 70 vuoden suoja-aika.

En minä puolusta tätä. Tämä oli hyvin ikävä laki, mutta minusta meidän pitää antaa suomalaisille samat oikeudet suoja-aikadirektiivissä kuin muillekin EU-taiteilijoille.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Edelleen vastaan ed. Ala-Harjalle, vaikka en nyt halua jankuttaa tätä asiaa, mutta kuten ed. Brax hyvin sanoi, tämä on täysin riidanalainen kysymys. On vahinko, jos sivistysvaliokunta on uskonut, että jos ei tätä direktiiviä hyväksytä, sitä sovelletaan suoraan. Näin ei ole asia, vähintään se on riidanalainen kysymys ja mitään kiistattomia ennakkotapauksia ei ole eikä se, että Norja on direktiivin hyväksynyt, oikeudellisesti asiaa muuksi muuta.

Tässä on paljon suuremmista ja tärkeämmistä asioista kysymys. Kysymys on siitä, miten me

ylipäänsä suhtaudumme EU:hun ja EU-direktiiveihin. Onko meillä edes sitä harkintaa, että lykkäämme ratifiointia niin pitkälle kuin katsomme oman etumme mukaiseksi vai teemmekö niin, kuten hallituksen linja nyt on ollut ilmeisesti sen suurempaa strategista keskustelua käymättä, että rutiininomaisesti panemme ne voimaan, jolloin voimme joutua saattamaan voimaan sellaisia direktiivejä, jotka eivät ehkä tule kaikissa EU-maissa ratifioiduiksi tai voimaan saatetuiksi, ennen kuin niitä muutetaan? Tämä on kysymys, josta pitäisi keskustella.

Tekijänoikeuslain muuttaminen on ehkä ensimmäinen konkreettinen tapaus, jossa joudutaan tekemään selvästi Suomelle epäedullisia päätöksiä ainoastaan sillä perusteella, että EU niin määrää.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Kuuntelin ilahtuneena ed. Krohnin puheenvuoroa. Eduskunnassa on vuosien mittaan ollut hyvin paljon kulttuurin edustajia, mutta ainakaan minä en koskaan kuullut esimerkiksi ed. Donnerin puhuvan kulttuurista tästä näkökulmasta, mistä ed. Krohn käytti puheenvuoron.

Olen monesti itse peräänkuuluttanut sitä, mikä on kulttuurin ja siihen liittyvien asioiden olivat ne tekijänoikeuksia tai mitä tahansa, merkitys työllistäjänä. Miten Suomi Euroopassa pärjää ja miten Suomi pärjää maailmalla yleensä? Tai jos otetaan vielä isommat mittasuhteet, miten Eurooppa pärjäisi Amerikalle kulttuurissa? On kysymys elokuvasta tai kevyestä musiikista, kassavirta kulkee koko ajan Yhdysvaltojen suuntaan. Jos katsotaan, minkä vuoksi Yhdysvallat on rikas, niin muun muassa juuri viihdeteollisuuden vuoksi.

Suomessa yritetään jumputtaa näillä perinteisillä sektoreilla ymmärtämättä, mikä merkitys näillä on sekä työllistäjinä että rahavirtoina. Olen monesti aikaisemmin ottanut esimerkin Ruotsista, jonka kulttuurin työllistävä osuus ja merkitys tuotannossa verrattuna bruttokansantuotteeseen on muistaakseni noin kaksinkertainen Suomeen verrattuna. Ruotsikin vasta siinä vaiheessa tajusi tämän, kun Abba-yhtye alkoi tuoda Ruotsille rahaa. Mutta Suomessa tätä ei ole tajuttu. Meillä on hyviä säveltäjiä, hyviä musiikintekijöitä, myös elokuvapuolella ja monen muunkin kulttuurisektorin puolella, mutta ei valtiovalta eivätkä monet muutkaan tahot ole tätä asiaa koskaan oikein vakavasti ajatelleet myös työllisyyden kannalta, ei Suomea Euroopassa eikä myöskään voi sanoa, että Euroopan unioni tässä tarkoituksessa olisi, ainakaan minä en ole huomannut, asiaa kovin paljon miettinyt. Ed. Salolainenkin viime kaudella totesi, ettei Euroopan unioni ole tästä kovin kiinnostunut.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Asiassa on kaksi kysymystä. Toinen on itse lain sisältö, johon en ole lainkaan tutustunut. Toinen kysymys, mikä on ollut esillä, on suhtautuminen Euroopan unionin taholta tuleviin lainsäädännöllisiin määräyksiin, direktiiveihin ja asetuksiin.

On tietysti erinomainen asia ja kuuluu sivistysvaltion tapoihin noudattaa tehtyjä sopimuksia, mitä on Euroopan unionin jäsenyyden yhteydessä sovittu, mutta Euroopan unionin sisällä on tavattoman erilainen käytäntö. Yleensä on puhuttu Italiasta ja eräistä Euroopan unionin eteläisistä maista, joissa tällaisille direktiiveille ja velvoittaville asetuksille viitataan kintaalla, korkeintaan joskus kymmenen vuoden kuluttua saatetaan sellainen lainsäädäntöön sopimuksen mukaisesti ottaa. Käsitin ed. Kuisman ja eräiden muidenkin tarkoittavan, että kovin orjallisesti suhtaudumme näiden asioiden ottamiseen lainsäädäntöön tismalleen sellaisina, kuin ne on määrätty, ja mieluummin tiukempina ja etuajassa. Uskon, että tämäkään ei kyllä kovin pitkässä juoksussa ole hyväksi suomalaiselle yhteiskunnalle.

Kyllä meidän pitäisi heittäytyä keskivertovaltioiden virtaan, jotka kyllä hyväksyvät nämä sopimukset, mutta eivät ole tekemässä sitä korostetusti, koska hyväksymistapa on kovin erilainen Euroopassa. Näin ollen olen samaa mieltä kuin ed. Kuisma ja eräät muut tässä asiassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Hallituksen esitys laeiksi kaupparekisterilain, elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain, kirjanpitolain 33 §:n ja tilintarkastuslain 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 162/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 23/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Hallituksen esitys laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja muiden luottolaitostoimintaan liittyvien lakien muuttamisesta sekä väliaikaisesta poikkeuksesta luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 176/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 24/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Hallituksen esitys laeiksi tavaramerkkilain 6 a luvun kumoamisesta ja tullilain 25 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 181/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 25/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Hallituksen esitys laeiksi valuuttalain 13 §:n muuttamisesta ja luottolaitostoiminnasta annetun lain 68 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 166/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 26/1995 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetystä ensimmäisestä lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä talousvaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos talousvaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös sen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai hylkäämisestä.

Tämän jälkeen tehdään päätös toisessa käsittelyssä päätetystä toisesta lakiehdotuksesta, joka voidaan hyväksyä tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Toinen lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Hallituksen esitys laiksi eräiden elinkeinoalojen valtiontakauksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 171/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 27/1995 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

---

20) Hallituksen esitys laiksi tavaramerkkilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 135/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 28/1995 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Hyssälä: Arvoisa puhemies! Nyt eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen ehdotus tavaramerkkilain muuttamiseksi. Osin kyse on tervetulleesta muutoksesta. Yritykset voivat rekisteröidä tavaramerkkinsä yhdellä hakemuksella ja suoja kattaa koko talousalueen. Tämä edistää ja helpottaa yritystoimintaa.

Lakiin sisältyy kuitenkin uusi 10 a §, joka estää rinnakkaistuonnin Euroopan talousalueen ulkopuolelta. Tämä taas vaikeuttaa ja saattaa lopettaa usean yrityksen toimintaedellytykset kokonaan. Hallituksen esityksen seurauksena on, että EU:n ulkopuolelta esimerkiksi Yhdysvalloista, Japanista, Venäjältä, Baltiasta tai muualta Euroopasta tulevien tavaramerkillä varustettujen tuontitavaroiden maahantuonti voidaan kieltää vedoten kansalliseen tavaramerkkioikeuteen. Kyse on rinnakkaistuonnin kieltämisestä yhteisön ulkopuolelta.

Mikäli jollain tuotteella on vain yksi maahantuoja ja kaikilta muilta on tuonti nimenomaisesti kielletty, on selvää, että kilpailun puuttuessa hinnat nousevat, mutta tämä on vain osa lain haitallisista seurauksista. On tärkeää huomata, että nyt käsiteltävällä esityksellä ei siis tarkoiteta piraattituotteiden maahantuonnin kieltämistä, mikä jo nyt on laissa kielletty.

Lain seuraukset saattavat tuntua kaikissa meissä. Rinnakkaistuonnin kieltämisellä on vaikutusta kuluttajiin. Rinnakkaistuonti on pitänyt kuluttajille tavaravalikoimat laajoina ja hinnat alhaalla. Rinnakkaistuonnilla on ollut kilpailua ja yrittämistä lisäävä vaikutus. Rinnakkaistuontiyritykset ovat luoneet suoria työpaikkoja ja välillisesti työllistäneet tuhansia. Nyt hallituksen esittämän tavaramerkkilain muutoksen seurauksena on kaiken tämän muuttuminen, eikä hallituksen esityksessä ja perusteluissa ole kiinnitetty huomiota mihinkään näistä vaikutuksista.

Ruotsissa käytiin samasta asiasta perusteellinen keskustelu jo Eta-vaiheessa vuonna 1992. Ruotsin oikeusministeriö ei katsonut tarpeelliseksi muuttaa voimassa olevaa kansainvälisen sammumisen periaatetta, koska kansainvälinen sammuminen ei ole vastoin tavaroiden vapaan liikkumisen periaatetta, jonka pohjalta on syntynyt alueellisen sammumisen käsite. Kansainvälisen sammumisen periaatteilla tarkoitetaan sitä, että tavaramerkin haltija ei saa rajoittaa tuotteidensa vapaata liikkumista millään puolella maailmaa, jos valmistaja on kerran pannut tavaraerän liikenteeseen. Ruotsin lainvalmistelukunta otti asiassa erilaisen kannan ja hallitus esittikin alueellista sammumista koskevan nimenomaisen määräyksen ottamista tavaramerkkilakiin. Eduskunta kuitenkin katsoi, että kansainvälisen sammumisen periaatteen noudattamiselle oli vahva perinne Ruotsissa ja ettei erityistä määräystä oikeuden sammumisesta tulisi ottaa lakiin epävarmuuden vallitessa oikeasta tulkinnasta. Tulkinta tulee jättää unionin tuomioistuimelle, jolla on asiassa lopullinen ratkaisuvalta.

Ruotsin eduskunta katsoi, että kansallisesti tärkeät edut ajavat unionin etujen edelle tilanteessa, jossa unionilla ei ole selvää tulkintaa asiasta. Ruotsi päätti jatkaa jo paljon ennen yhteisön syntyä noudatettua tulkintaa ja salli näin rinnakkaistuonnin jatkumisen. Suomi, joka on yhtä kauan noudattanut samaa tulkintaa, on kieltämässä rinnakkaistuonnin.

Hallituksen esitys perustuu Euroopan yhteisöjen neuvoston ensimmäiseen tavaramerkkidirektiiviin ja tarkemmin sen 7 artiklaan. Aluksi on todettava, että on epäselvää, edellyttääkö yhteisön ensimmäinen tavaramerkkidirektiivi ylipäätään nimenomaista säännöstä kansalliseen lakiin. Hallituksen esityksestä ilmenee komission edellyttävän nimenomaista määräystä, mutta

itse direktiivistä säännöksen pakottavuus ei mitenkään ilmene. Suomen tuomioistuimia sitoo EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Onko tavaramerkkidirektiivia pidettävä vain oikeuskäytännön kirjaamiseen vai oikeussääntöjen luomisena, voi kysyä. Luxemburgin tuomioistuin on todennut, että tavaroiden vapaata liikkumista ei voida estää talousalueen sisällä. EU-säännökset eivät estä kieltämästä kolmansista maista tulevaa tuontia, mutta ne eivät myöskään velvoita tuonnin kieltämistä. Mahdollinen kieltäminen on jätetty jäsenvaltioille itselleen.

Direktiivin sanamuotoa ja tarkoitusta tutkittaessa tulee ottaa huomioon jäsenvaltioiden erilaiset lähtökohdat. Etelä-Euroopan maissa ennen direktiivia on noudatettu kansallisen sammumisen periaatetta tavaramerkeissä. Tällöin sammumisperiaatteen laajentaminen koko unionin alueelle on huomattava parannus ja suojan laajentaminen. Pohjoismaissa ja Saksassa on noudatettu laajempaa, koko maailmaa koskevaa sammumisperiaatetta. Nyt tämä merkitsee meille alueen supistumista, ei laajentumista kuten usealle muulle jäsenvaltiolle ja näin ollen kyseessä on selvä huononnus nykyiseen tilanteeseen. Sitä paitsi direktiivin implementoinnista eri jäsenvaltioissa voidaan todeta, että jäsenvaltioista Espanja on implementoinut direktiivin siten, että maassa noudatetaan yhä vain kansallisen sammumisen periaatetta, eikä komissio ole tiettävästi velvoittanut Espanjaa muuttamaan lainsäädäntöään. Ruotsi noudattaa vanhaa tulkintaa, joka sallii rinnakkaistuonnin. Unionin sisällä tavaramerkkien sammumisen tulkinta on hyvin erilaista ja sekavaa eikä yhtenäistä tulkintalinjaa ole ollenkaan olemassa.

Kokoomuksen kansanedustaja, Keskuskauppakamarin toimitusjohtaja Matti Aura, joka lienee asiantuntija tässä, toteaa Kauppalehdessä 28.11. seuraavasti: "On selvää, että laki johtaa hintojen nousuun esimerkiksi joissain tekstiili- ja elektroniikkateollisuuden tuotteissa." Aura jatkaa samassa artikkelissa: "Lainvalmistelun huonosta työstä johtuen on pelko, että eduskunta joutuu säätämään lain, jonka vaikutuksia se ei tunne." Edelleen suora lainaus Auran haastattelusta: "Erityisesti sen jälkeen, kun Ruotsi päätti sallia rinnakkaistuonnin, meidän täytyy hyvin huolellisesti tutkia se, mitä Suomi tekee. Tilanne, jossa Ruotsi sallii ja Suomi ei salli, johtaa helposti siihen, että tuonti tapahtuu Ruotsin kautta."

Jos hallituspuolueen kansanedustaja toteaa näin lehdessä, joka on ehkä talouselämämme pää-äänenkannattaja, niin haluaisinkin tietää, jos asia on asiantuntijan mielestä vaikeaselkoinen ja hankala, voiko eduskunta tehdä asiassa päätöksen ilman perusteluita. Lakia valmisteltaessa ei ole riittävästi selvitetty ja tutkittu taloudellisia vaikutuksia eikä sitä, miten sammumisperiaatetta on tulkittu muissa unionin jäsenmaissa.

Helsingin Sanomat kirjoittaa viime lauantain numerossa asiasta seuraavaa: "Lakimuutoksen keskeinen kannatus löytyy Suomen viranomaisista ja suurista maahantuojista." Nyt siis suositaan suuria maahantuojia pienyrittäjien ja kuluttajien kustannuksella. Talousvaliokuntakin totesi muistiossaan asian olevan tulkinnanvarainen ja että asialla saattaa olla suuri merkitys tavaroiden ostajille hintatasoon vaikuttavana tekijänä. Valiokunta toteaa, että on mahdollista, että Ruotsia käytetään kauttakulkumaana rinnakkaistuonnissa merkkituotteiden tuomiseksi markkinoille Euroopan talousalueella.

Ei tarvitse omata kovinkaan suuria ennustajan lahjoja, jotta voisi päätellä, että näin tulee tapahtumaan. Jos tuote on tuotu Ruotsissa markkinoille, se voidaan tuoda myös Suomeen kenenkään sitä estämättä. Tavarat päätyvät Suomeen joka tapauksessa, päättää eduskunta asiasta mitä tahansa. Seurauksena vain on se, että tavaroiden hinta on huomattavasti kalliimpi kuin suoraan Suomeen tuotuna.

Euroopan unioni ja talousalue ei ole mikään valmis ja lopullinen kokonaisuus. Yhteisö muuttuu ja kehittyy koko ajan jäsenvaltioidensa toimesta. Suomi ei pelkästään ole unionin jäsen siinä merkityksessä, että se vain vastaanottaa unionin säädöksiä ja määräyksiä. Suomi voi ja Suomen tulee ja pitää antaa unionille ratkaisuvaihtoehtoja ja kehittää unionia tällä tavoin.

Yhtenä EU-jäsenyyttä puoltavana argumenttina pidettiin juuri kilpailun lisääntymistä ja hintojen halpenemista. Jäsenyys ei vain velvoita, vaan se myös oikeuttaa. Emmekö me nimenomaisesti todenneet jäsenyysneuvottelujen aikana, että meidän on parempi kuulua suvereenina itsenäisenä valtiona unioniin ja olla itse mukana tekemässä päätöksiä ja vaikuttamassa niiden syntyyn?

Edellä olevaan viitaten ehdotan, että eduskunta hylkää hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen ja siten 10 a §:n liittämisen tavaramerkkilakiin.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asia on monimutkainen ja moniselkoinen. On aivan totta se, mitä ed. Hys-

sälä toi esille. Mutta kyllä kai isona linjana kumminkin on kysymys siitä, mistä oikeastaan aikaisempi keskustelu käytiin, mitä ovat tekijänoikeudet, mikä pitää sisällään tavaramerkkilainkin kohdalla saman peruskysymyksen. Kysymys on lähinnä siitä, hyväksytäänkö ns. harmaa tuonti, harmaa teollisuus, kaiken kaikkiaan siihen liittyvät piirteet vai eikö niitä hyväksytä. Jos tavaramerkkilain merkitys on nolla tekijän kannalta, niin samalla hyväksytään se, että tuodaan ns. piraattituotteita maahan. Se kai on kiistaton seuraus joka tapauksessa; rinnakkaistuonti on sievempi ilmaisu samalle asialle.

En ymmärrä, miten muuten valvontaa voidaan EU-alueella hoitaa, jos kaikki jäsenmaat eivät sitä hoida. Ei Ruotsikaan tietenkään voi omaa tietään kulkea loputtomiin, että Ruotsin kautta ns. rinnakkaistuontia mahdollisesti voidaan harrastaa, mutta ei muiden maiden kautta. EU-tuomioistuimen tehtävähän silloin on puuttua asiaan, jos näin menetellään.

Valiokunnassa kun asiaa käsiteltiin, todettiin nimenomaan sen vaikeaselkoisuus ja tulkinnanvaraisuuskin joiltakin osin. Sen takia erityisesti korostettiin sitä, että hallituksen tulee seurata sopimusperiaatteen muutoksen aiheuttamia tulkintoja ja muutoksia, ja jos epäkohtia ilmenee, niin sen jälkeen siihen asiaan tulee palata. On melko kohtuutonta säätää laki, jolla hyväksytään harmaa tuonti tietäen sen jo.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tietenkin totta, kuten ed. Korhonen totesi, että harmaa tuonti saattaa olla ongelma, mutta ongelmaksi muodostuu myös se, että aivan normaalituonti, joka ei ole harmaata tuontia, vaan joka on rekisteröityjen tavaramerkkien puitteissa tapahtuvaa tuontia EU:n ulkopuolelta, joutuu diskriminoiduksi. Olemme sivistysvaliokunnassa käsitelleet tilannetta, joka on tulossa tulevaisuudessa audiovisuaalisten tuotteiden osalta.

Yhdysvallat ja Euroopan unionin komissio ovat päässeet suurin piirtein sopimukseen siitä, että audiovisuaalisten tuotteiden osalta ei ns. rinnakkaistuontia enää sallita lainkaan. Se aikaansaa sen, että Yhdysvallat yrittää saada eri hintatasoja eri puolille maailmaa. Rikkaimmalle alueelle, esimerkiksi Eurooppaan myytäisiin audiovisuaalisia tuotteita korkeammalla hinnalla kuin kehitysmaihin. Halvempia, kehitysmaiden täysin laillisia tuotteita ei saisikaan enää tuoda Suomeen. Esimerkiksi eriä, joita tuomme tällä hetkellä esimerkiksi Yhdysvalloista, audiovisuaalisia tuotteita, jotka eivät ole piraattituotteita, ei enää saisikaan tuoda tällaisen sopimuksen jälkeen. Se on tässä ongelma tulevaisuudessa. Tämä periaate on ristiriidassa myös vapaakaupan kanssa, kaikkien niiden periaatteiden kanssa, mitä EU esimerkiksi sanoo ajavansa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn kaikkeen siihen, mitä ed. M. Korhonen äskeisessä vastauspuheenvuorossaan sanoi.

Haluaisin lisäksi korostaa ed. Hyssälälle, kun hän vetosi asiantuntemukseen, että talousvaliokunta kuitenkin hyväksyi esityksen kaikilta osin yksimielisesti niillä epäilyillä, joita muistioon kirjoitimme, mutta kaikilta osin yksimielisesti. Siihen yhtyivät myös oppositioedustajat ja myös täällä aikaisemmin nimeltä mainitut edustajat, joiden asiantuntemukseen ed. Hyssälä vetosi.

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! On tietysti huvittavaa tällaisena EU-kriittisenä tulla puolustamaan vapaakauppaa. Olen hyvin häkeltynyt siitä, että valiokunnan mietinnöstä oikeastaan ei tule ilmi, mikä on Suomen kanta asiaan. Aikaisemmin puhuttiin tekijänoikeuslaista, ja ed. Kuisma ja ed. Brax peräänkuuluttivat sitä, että meillä pitäisi olla jokin kanta, miten direktiivejä sovelletaan. Kun tekijänoikeuslain yhteydessä valiokunta pitkän keskustelun jälkeen päätti säätää laissa tulkinnasta, että takautuvuus tulee lakiin, niin se oikeastaan lähti sillä perustelulla, että pohjoismainen perinne on ollut se, että lain tulkintaa ei jätetä tuomioistuinkäytännön varaan, vaan lainsäätäjä tekee "likaisen" työn ja ottaa vastuun siitä, mihin pyrkii.

Monissa Euroopan maissa perinne on toinen, ja minuunkin esimerkiksi tekijänoikeuslain yhteydessä otettiin paljon yhteyttä, voisiko tässä tilanteessa Suomen lainsäädäntöperinnettä muuttaa. Lopulta katsoin itsekin, että siihen ei ole syytä, vaan lainsäätäjän pitää tehdä työnsä. Mutta tavaramerkkilaissa mietinnössä samoin kuin hallituksen esityksessä puhutaan, että direktiivin sammumissäännös on tulkinnanvarainen, mutta ei sitten oikeastaan mielestäni päätetä, mikä Suomen kanta on. Tässähän on vastakkain kaksi periaatetta, joista toinen on Suomen tähän saakka edustama kansainvälinen sammuminen — sanana se on niin hirviö, että aion käyttää epävirallista sanontaa kansainvälinen raukeaminen. Suomi on tähän saakka edustanut tätä kantaa johtuen kahdesta seikasta: Olemme tällaisia vapaakauppamyönteisiä ja sen lisäksi

katsomme, että kuluttajan etu tulee näin parhaiten todetuksi.

Mielestäni tämä on hyvin iso periaatelinjaus, onko Suomen linja tässä nimenomaisessa asiassa muuttunut. Olen hyvin häkeltynyt siitä, että vaikka hallituksen esitys puhuu, että tavaramerkkilaki kuuluu immateriaalioikeuksiin, joihin se luettelee muun muassa tekijänoikeudet, tavaramerkkilaista ei ole sivistysvaliokunnalta pyydetty lausuntoa. Ja kun katson asiantuntijalistaa, tässä ei ole tekijänoikeusasiantuntijaa.

Tämä on sikäli hyvin tärkeää, koska molempiin immateriaalioikeuksiin, tekijänoikeuslakiin ja tavaramerkkilakiin, Suomen kanta on ollut kansainvälinen raukeaminen. Jos muutetaan tätä linjaa tai ainakin jätetään linjan tulkinta tuomioistuinkäytännön tasoon, silloin olisi hyvin tärkeätä ollut ottaa selvää, mikä Suomen linja on tekijänoikeuskysymyksiin. Tiedän, että edellinen eduskunta, johon en itse kuulunut, kuitenkin laajan tekijänoikeusuudistuksen käsittelyssä helmikuussa nimenomaisesti kirjasi, että Suomi edelleen kannattaa kansainvälistä raukeamista. Suomen tulkintaa nykyiseltä valiokunnalta virkamiehet kysyivät, mikä on Suomen neuvottelukanta. Ed. Jaakko Laakso jonkin verran otti esille, mitä ongelmia tähän liittyy kulttuurin puolella.

Tavaramerkkipuolellahan on totta, että kuluttaja voi kärsiä siitä, että joutuu ostamaan kalliimpia tuotteita. Tekijänoikeuspuolella voi tapahtua, että tuotteita ei ole laisinkaan tarjolla. Tällä hetkellä tiedän, että pienet levyjen maahantuojat ostavat suoraan tiettyjä vähän kysyttyjä levyjä USA:sta ja tuovat ne Suomeen. Tässä tilanteessa, jos tulee tällainen alueellisen sammumisen periaate, eli että näille pitää olla joko maahantuoja Euroopassa EU:n alueella tai pitää uudelleen kysyä alkuperäiseltä yhdysvaltalaiselta levittäjältä, saako näitä tuotteita tuoda Suomeen, tämä on ylivoimainen pienille kauppiaille. Silloin seuraa, että esimerkiksi levymerkkejä ei ole saatavissa.

Todella olen häkeltynyt siitä, että tässä on työnnetty lainsäädäntövaltaa tuomioistuinkäytännölle vastoin suomalaista perinnettä tai sitten on säädetty laajempi kuin välttämätön minimisäännöstö, joka on myös vastoin tähän saakka vallinnutta suomalaista direktiivin säätämisperiaatetta, plus todella, että silloin kun on kysymys linjauksesta, joka ei koske vain tätä nimenomaista lakia vaan myös tekijänoikeuslakia, ei ole vaivauduttu hankkimaan tarpeellista asiantuntemusta. Uskon, että yksi syy siihen, miksi tämä mietintö on ollut yksimielinen, on se, että ymmärrys siitä, mistä kaikesta oikein on ollut kysymys, ei ole tavoittanut valiokunnan jäseniä.

Ed. J u h a n t a l o : Herra puhemies! Parisen viikkoa sitten oli Kauppalehdessä artikkeli, johon muun muassa ed. Hyssälä viittasi. Silloin minäkin hätkähdin huomaamaan, että meillä onkin tällainen tärkeä asia eduskunnassa vireillä. Keskustelin välittömästi ed. Auran, ed. Kääriäisen ja muutaman muunkin kanssa, että ei kai vain tämän laatuista lainsäädäntöä meillä olla luomassa. Silloin kanta tuntui olevan se, että ei tietenkään. Hämmästys oli suuri, kun lauantaina huomasin lehdestä. Toivottakoon, etten itse vain ole ollut painamassa nappia, että olemme hyväksyneet yksimielisesti tällaisen typerän lain, johon nyt vasta hätkähdämme.

Minusta tässä on ollut selviä väärinkäsityksiä. Hämmästyin kovin, kun ennen istuntoa keskustelin harmaatuonnista. Meillä sekoitetaan nyt autuaasti piraattituotteisiin koko harmaa tuote. Minusta edustajat Laakso ja Krohn erinomaisen hyvin selvittivät, mistä tässä nyt oikeastaan on kysymys. Jos me tämän laatuista lainsäädäntöä täällä teemme, niin kuin nyt pahalta näyttää, kyllähän me teemme ankaran karhunpalveluksen monelle sadalle suomalaiselle pienyrittäjälle, jotka tuovat maahan pienessä mittakaavassa tavaroita, ja ennen kaikkea tietysti kuluttajille, joilla on valinnan mahdollisuus, ja valinnan mahdollisuus pitää hintatasoa kurissa.

Niin kuin ed. M. Korhonen sanoi, harmaata tuontia ja harmaata teollisuutta ei tällä tavoin voi sekoittaa ja antaa epämääräistä kuvaa, mistä on kyse. Jos esimerkiksi Amerikassa polkupyörätehdas Edison on tehnyt tavaramerkin Edison-polkupyörille, tehnyt niitä vaikka 10 000 kappaletta, ja vaikka ed. Mauri Salo, joka nyt ei ole paikalla, armoitettu munanpakkaaja, Amerikassa huomaakin, että Edison-pyörät on myyty niin, että 9 500 kappaletta on mennyt kaupaksi ja 500 siellä onkin tarjouksessa edullisesti, ja hän ostaa ne tuumien, että tässähän on nyt hyvä sivutuote kananmunille tuolla Somerolla myydä, ja tuo ne maahan. Se on rinnakkaistuontia, jota sanotaan myös harmaatuonniksi. Kyse on täysin samasta Edison-polkupyörästä. Se ei ole piraattituote, eikä se ole erilainen tuote, mutta se on tuotu halvemmalla, koska se on myyty halvemmalla. Suomalaiset kuluttajat saavat näin kilpailuedun. Jos mahdollisesti herra Helkama tuo tätä Edisonia ja pitää keinotekoisesti hintaa korkealla, niin tämä munapakkaaja Salo myy niitä 1 000 mark-

kaa halvemmalla. Ei ole kyse mistään piraateista, eikä ole kyse mistään rikollisesta tai laittomasta toiminnasta vaan laillisesta kansainvälisestä kaupankäynnistä.

Minusta itse lakiin sisältyy erinomaisen paljon hyvää. Se on juuri tämän lain peruslähtökohta, elikkä yritykset voivat rekisteröidä tavaramerkkinsä yhdellä hakemuksella, ja suoja kattaa koko talousalueen. Tämä on mitä järkevintä lainsäädäntöä. Tämä edistää ja helpottaa myös meillä yritystoimintaa ja on niitä positiivisia puolia, joita esiin tuotiinkin, kun EU:hun oltiin liittymässä ja kun on EU:hun liitytty.

Mutta tämän seurauksena tässä tulee nyt erittäin hankalana sivujuonteena uusi 10 a §, joka on tullut sillä tavalla esiin, että EU:n ulkopuolelta, muun muassa niistä maista, joihin ed. Hyssälä viittasi, tavaramerkillä varustettujen tuontitavaroiden maahantuonti voidaan kieltää vedoten kansalliseen tavaramerkkioikeuteen. Kaikki me osaamme arvioida, että jos tavaralla on vain yksi maahantuoja, onhan se nyt huono bisnesihminen, mies tai nainen, ellei hän pyri pitämään tuotteellaan korkeata hintaa, kun ei ole kilpailua. Tämä on normaalia kaupankäyntiä. Me olemme nyt lainsäädännöllä edistämässä tämän laatuista toimintaa Suomessa. Tämä on aivan käsittämätöntä.

Katselin juuri edellisen hallituksen vastaavaa lainsäädäntöhanketta. Edellinen hallitus käsitteli kysymystä perusteellisesti. Hallituksen esityksessä n:o 302/92 tästä todetaan muun muassa seuraavaa: " - - ehdotetaan tavaramerkkilakia muutettavaksi vastaamaan Euroopan yhteisöjen - - tavaramerkkidirektiivin pakottavia määräyksiä." Perusteluissa jatketaan: "Pohjoismaissa on perinteisesti katsottu, että direktiivin määräykset alueellisesta sammumisesta" — ed. Krohnin sana "raukeaminen" on kyllä paljon parempi sana, "sammuminen" viittaa aivan muihin asioihin — "eivät kuitenkaan estä soveltamasta kansainvälisen sammumisen periaatetta", joka on aika uljas suoritus. "Tämän vuoksi ei 1 kohta aiheuta muutoksia tavaramerkkilakiin." Hallituksen esityksen johdosta kuultiin tietysti paljon asiantuntijoita jne. Hallitus perusteluissa totesi: "Lausunnoissa muun muassa yhdyttiin työryhmän ehdotukseen, että tavaramerkkeihin on edelleen syytä soveltaa niin sanottua kansainvälistä sammumista."

Edellinen hallitus oli siis tällä järkevällä kannalla. Ei tässä ole mitään uutta tapahtunut Suomessa, miksi meidän pitäisi muuttaa kantamme. Päinvastoin läheinen kilpailijamaamme Ruotsi noudattaa juuri tätä periaatetta. Me haluamme tässäkin vielä ehdoin tahdoin heittää yhden kilpailuedun meiltä pois ja vähentää työtilaisuuksia Suomessa yrittäjiltä, jotka harjoittavat maahantuontia, harmaiden tavaroiden maahantuontia, siis sillä tavoin, että eivät ole joko onnistuneet saamaan yksinoikeutta tuoda jotakin tavaraa maahan tai ovat sen verran nokkelia, että tuovat pieniä eriä, jotka halvalla saavat ja myyvät kuluttajien eduksi täällä halvalla. Rinnakkaistuonnilla on ollut kilpailua ja yrittämistä lisäävä vaikutus aivan kiistatta. Se on välillisesti ja välittömästi työllistänyt varmasti tuhansia suomalaisia ihmisiä.

Viittaus Ruotsiin onkin tässä aivan välttämätön siksi, niin kuin ed. Hyssälä puheenvuoronsa lopussa lausui, että mikäli me teemme näin taantumuksellista ja kilpailua korvalle lyövää lainsäädäntöä, on selvää, että yrittäjät, tässä tapauksessa tuontiyrittäjät, joutuvat etsimään ne väylät, joilla he voisivat yritystensä toimintaa jatkaa. Ensisijaisesti silloin tulee tietysti esiin Ruotsi, niin kuin ed. Hyssälän puheenvuorossa oli ja niin kuin aivan suoraan lausui ed. Aura muutoin hyvässä puheenvuorossaan, mutta minä olisin toivonut, että hän olisi jatkanut tuon puheenvuoronsa viitoittamaa linjaa ja toiminut samalla tavoin valiokunnassa.

Minä en tiedä, mitä valiokunnassa on tapahtunut. Pari viikkoa sitten oli järkevä kanta, ja sitten siellä on yksimielisesti päädytty hallituksen esityksen kannalle. Kun lukee perustelut, niin siinä ei oikein tiedetä, mitä mieltä siellä on oltu, kunhan on sitten tyydytty antautumaan kauppa- ja teollisuusministeriön erinomaisen hyville virkamiehille, jotka ovat valmistelleet hallituksen esityksen ja saaneet sen nyt täällä tähän vaiheeseen.

Minusta tästä aivan erinomaisesti ed. Auran Kauppalehdessä lausuman lisäksi mainitsee Helsingin Sanomat kirjoituksessaan, joka minut ja varmasti monet muutkin hätkähdytti, muun muassa seuraavaa: "Lakimuutoksen keskeinen kannatus löytyy Suomen viranomaisista ja suurista maahantuojista." Siis hallitus nyt suosii suuria maahantuojia pienyrittäjien ja kuluttajien kustannuksella.

Mikä meitä suomalaisia vaivaa? Kun EU sysää kymmenkilokaupalla näitä direktiivejä meille, niin pureskelematta me hyväksymme ne. Siitä vaan, nämä ovat varmasti viisaita ajatuksia. Miksi Ruotsi ei tee samoin, onko heillä vanhempi kulttuuri, Ruotsin monipuolisempi teollisuus ja yrityselämä viisaampi ja nokkelampi eikä lähde

jokaista EU-direktiiviä hyväksymään sellaisenaan?

Miksi me jonkun, täällä on käytetty esimerkkinä lääketeollisuutta, lääketeollisuuden tai jonkun nimekkään farkkumerkin pauloissa tuemme tällaista farkkumerkkiä, että he voivat pitää mahdollisimman korkeita hintoja maailmassa, ja me ostamme nuorillemme näitä kalliita farkkuja? Mikä meidät panee näin tekemään, suosimaan maailmanlaajuisia suuria kulutusmerkkejä, kun me säilyttäisimme vanhan lakimme ja voisimme — ne, jotka meillä osaavat — vaikka nyt farkkujenkin kohdalla, siis laillisesti samassa tehtaassa tehtyjen farkkujen, jotka joko nokkeluudella tai sattumalta saadaan halvemmalla hinnalla, tuoda kilpailua Suomeen?

Me olemme tukemassa kilpailun tukahduttamista tässä maassa. Olin iloinen ed. Krohnin ja ed. Laakson puheenvuoroista, jotka ovat aivan oikein oivaltaneet, ja tietysti ed. Hyssälän, jonka ehdotusta lämpimästi kannatan salissa. Harmittaa vietävästi, niin kuin sanoin, että tämä pääsi näin pitkälle. Täytyy vain toivoa, että itse en ole ollut painamassa nappia asian tänne saakka tulemiseksi.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ed. Juhantaloa, väistämättä tuli mieleen se, minkä hän itse totesi, että nokkeluudella tai sattumalla varmaan on kaupassa aina oma merkityksensä, mutta kyllä kai nyt on kuitenkin ihan selvää, että ed. Juhantalo yrittää maalata erittäin kaunista kuvaa välillä sekoittaen itsekin käsitteet harmaa tuonti ja rinnakkaistuonti, koska ne ovat samoja artikkeleita. (Ed. Juhantalo: Niitä ei voi sekoittaa, koska ne ovat samoja!) — Aivan, ja siinä ei nokkeluudella ja sattumalla ole mitään tekemistä. Siinä joku käyttää hyväkseen toisen tuotemerkkiä. Siitä siinä lähinnä on kyse.

Aivan varmasti joissakin tilanteissa on ehkä esimerkinomaisia mahdollisuuksia, joissa myös tuotemerkin tai tavaramerkin omistaja saa hänelle kuuluvan osuutensa ja ketjuun kuuluvan osuuden, mutta kyllähän yleensä harmaan tuonnin, niin kuin harmaan taloudenkin ongelma kaikkien tiedossa on, että ei siitä yleensä se saa, jolle kuuluu jotakin. Kyllä kai koko harmaan talouden ja koko harmaan tuotannon ongelmatiikka juontaa johonkin muualle kuin Ruotsiin. Ruotsi on tällä hetkellä nyt ainut EU-maa johtuen siitä, että Ruotsi teki oman lainsäädäntönsä ennen EU-jäsenyyttä Eta-jäsenyyden aikana, mistä johtuen tämä tilanne siellä tällä hetkellä vielä on voimassa, mutta ei kai sekään voi peruslähtökohta lainsäädännössä olla, että lähdetään hakemaan jonkin nokkeluuden tai sattuman kautta sellaista reikää, että yhteiskunta pystyy sitä mahdollisesti hyödyntämään. Kyllä kai pitää olla jokin määrätietoinen linja, jota mennään, eikä sattumien kautta hypätä sinne tai tänne.

Ed. J u h a n t a l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei tässä nyt kovin paljon kannata väitellä, mutta ed. M. Korhoselle edelleen yrittäisin sanoa, että harmaa-sana on iskeytynyt suomalaisuuteen niin, että se sisältää kaiken pahan. Harmaa talous on aivan toista. Sillä kuvataan sellaista taloutta, johon liittyy laittomuutta. Harmaa tuonti -sanoja käytetään yhdessä rinnakkaistuonnin kanssa. Ne on täydellisesti erotettava piraattituotannosta. Jos amerikkalaisen tehtaan vieressä toinen pikkufabriikki tekee piraattituotteita ja niitä tuodaan, ne ovat piraattituotteita, mutta jos samasta tehtaasta näitä Edison-pyöriä ja samoja tuotteita, yhtä hyviä, tuo kaksi, kolme, neljä maahantuojaa, se on rinnakkaistuontia, jota kuvaillaan myös harmaana tuontina. Siinä ei ole mitään laitonta. Se edistää kilpailua.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Kiistellyn tavaramerkkilain muutoksen taustalla on ensinnäkin EU-asetus, ei direktiivi vaan EU-asetus, joka on sellaisenaan sitovaa yhteisöoikeutta. Asetuksen teksti on siinä määrin epäselvä, että suomenkieliset juristit, jotka tunnetusti osaavat sanaa kääntää, ovat tehneet tulkinnanvaraiseksi sen, onko meidän muutettava tavaramerkin sammumisen periaatetta.

Ruotsi vastoin EU-asetusta ei ole muuttanut tavaramerkin sammumisen periaatetta. Mutta niin kuin ed. M. Korhonen äsken sanoi, Ruotsi teki uuden tavaramerkkilainsäädännön Eta-aikana. Etahan ei ole ollut tulliliitto, joten meillä ei ole varmuutta siitä, mikä olisi ollut Ruotsin kanta, jos se olisi tehnyt tämän EU-aikana.

Ei meillä ole myöskään EU-tuomioistuimen tulkintaa siitä, sallitaanko Ruotsille tällainen poikkeama. Tämä alueellisen sammumisen periaate on nimittäin hyväksytty kaikissa EU-maissa. Se on hyväksytty myös niissä EU-maissa, jotka aikaisemmin olivat omaksuneet ja olivat noudattaneet alueellisen sammumisen periaatetta. Ruotsia lukuun ottamatta siis käytäntö EU:n piirissä on tällä hetkellä varsin yhteneväinen. Niin kuin totesin, asetus sinänsä on tullut Suomea sitovaksi EU-sopimuksella.

Aiemmassa keskustelussa on väitetty, että lainmuutoksen myötä joidenkin yritysten kohtalo voisi kokonaan tulla kyseenalaiseksi ja jotkin yritykset voisivat joutua kokonaan lopettamaan toimintansa. Minun saamieni tietojen mukaan Suomessa on erittäin vähän sellaisia yrityksiä, jotka olisivat kokonaan riippuvaisia ns. rinnakkaistuonnista niin, että niiden kohtalo näin ollen joutuisi kyseenalaiseksi lainmuutoksen hyväksymisen myötä. Kannattaa huomata, että edelleenkin rinnakkaistuonti sallitaan EU-alueelta. Se on siis edelleenkin täysin mahdollista alueellisen sammumisen periaatteen myötä.

On sanottu, että tämä tulisi johtamaan hintojen nousuun. Hintavaikutukset jäävät nähtäväksi. Me emme pysty vakuuttavasti väittelemään tästä asiasta puoleen eikä toiseen. Kannattaa kuitenkin panna merkille, että rinnakkaistuonti on usein ollut sen laatuista halpatuontia, että se ei ole taannut tavaralle samoja takuita, samaa varaosahuoltoa tai muuta huoltoa kuin varsinainen tavaramerkin päätuoja. Näin ollen halpa hinta on saattanut usein merkitä kuluttajalle myös sitä, että hän ei ole saanut saman vertaista pakettia kuin tavaramerkin päätarjoajalta.

On väitetty, että lakimuutoksen myötä rinnakkaistuonti tulisi jatkumaan Ruotsin kautta. Me emme tiedä, mitä tulee tapahtumaan, vaikka Ruotsi jäisi kansainvälisen sammumisen piiriin. Tanska on Ruotsin naapuri, läheisempi melkein kuin Suomi. Olemme valiokunnan käsittelyn aikana myös tiedustelleet, mitä Tanskassa on tapahtunut, kun he nyt noudattavat tavaramerkin sammumisen osalta erilaista periaatetta, ja olemme saaneet tietää, että Tanskan viranomaiset eivät ole havainneet minkäänlaisia indisioita siitä, että Ruotsi muodostuisi eräänlaiseksi takaportiksi rinnakkaistuonnin jatkamiseksi. Näin ollen minusta väitteet massiivisesta rinnakkaistuonnin jatkumisesta Ruotsin kautta jäävät nähtäväksi, mitä todellisuudessa sitten tapahtuu. Yhtä hyvin ja aivan yhtä suurella rintaäänellä näitä väitteitä voi väittää tyhjiksi. Kumpaankaan suuntaan ei ole todellisuudessa asiasta näyttöä.

Asian käsittelyn aikana valiokunnassa tulivat esille kaikki erilaiset kannanotot 10 a §:stä, josta nyt nimenomaan keskustelemme, tavaramerkin sammumisesta. Valiokunta ei siis tehnyt päätöstään silmät ummessa ja tietämättä ja tuntematta tämän sisältöä. Muun muassa kaupan edustajat ovat olleet hyvin erimielisiä tästä. Osa kaupan edustajista on kannattanut esityksen antamista, osa kaupan edustajista taas nimenomaan jyrkästi vastustanut niillä perusteilla, joita kriittisissä puheenvuoroissa aikaisemmin kuulimme.

Valiokunta siis teki päätöksensä täysin tietoisena näistä erimielisyyksistä. Tämä vain on sellainen asia, jossa ei voi tehdä kompromissia, jota ei voi puolittaa, jossa pitää valita puolensa.

Ensi keväänä aloittaa toimintansa yhteisön tavaramerkkijärjestelmä, joka tulee noudattamaan nimenomaan alueellisen sammumisen periaatetta. Totesimme, että olisi varsin hankalaa, jos Suomessa olisi erilainen järjestelmä kuin yhteisesti hyväksytty järjestelmä. Näin ollen EU-asetuksen hyväksymistä ja sen periaatteen siirtämistä suomalaiseen lainsäädäntöön voidaan perustella juuri sillä, että me olemme pyrkineet muutenkin mukauttamaan lainsäädäntömme eurooppalaisiin järjestelmiin eikä ole voitu osoittaa, että haitat olisivat etuja suuremmat. Lailla ei kielletä mitään. Tavaramerkin haltija voi estää tavaran tuonnin EU-alueen ulkopuolelta mutta vain EU-alueen ulkopuolelta. Tuonti siis ennen kaikkea on kiinni tavaramerkin haltijasta ja hänen kannastaan.

Tässä on selvästi nähtävissä EU-alueen pyrkimys tulliunioniin, jonka me olemme hyväksyneet silloin, kun me olemme EU-jäsenyyden hyväksyneet. Tässä voi myös nähdä EU-alueen pyrkimyksen suojata omaa tuotantoaan ja sitä kautta omia työpaikkojaan. Samalla tavalla, kuin tämä suojaa muuta EU-aluetta, tämä suojaa myös suomalaista tuotantoa, suomalaisia tavaramerkkejä ja sitä kautta myös suomalaisia työpaikkoja. Tämäkään ei voi olla aivan vähämerkityksinen asia, kun tätä nyt ennen kaikkea kaukaa tulevan halpatuonnin osalta perustellaan. Minä uskon, että suomalaiselle kuluttajalle on myös hyvin tärkeätä, että suomalainen työ säilyy. Aivan samalla tavalla, kuin tämä suojaa muuta EU-aluetta, tämä suojaa suomalaista työtä ja suomalaista tuotantoa.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen perusteluista ja asiasta tehdyistä muistioista eivät käy mitenkään ilmi esityksen taloudelliset vaikutukset. Esityksessä ei niin ikään ole mitään mainintaa niiden jäsenvaltioiden kokemuksista, jotka ovat sisällyttäneet nimenomaisen maininnan EU:n alueellisen sammumisen periaatteesta omaan tavaramerkkilakiinsa.

Esityksessä ei myöskään käsitellä mitään niistä ongelmista, joihin alueellisen periaatteen soveltaminen saattaa johtaa. Tällä tarkoitan

mahdollisia ja käytyjä oikeusprosesseja. Esityksessä ei myöskään selvitetä asian eri oikeudellisia ratkaisuvaihtoehtoja. Oikeudellisesti ei ole ratkaistu, sulkeeko alueellisen sammumisen periaatteen sisällyttäminen lakiin kansainvälisen sammumisen periaatteen noudattamisen. Asian ratkaisee viime kädessä Euroopan tuomioistuin.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Lain 10 a §:n osalta voin hyvin paljon yhtyä siihen, mitä ed. Hyssälä ja eräät muut ovat sanoneet. Tässä on vähän samoja piirteitä kuin aiemmin käsitellyssä tekijänoikeusasiassa. Lainsäädäntö on eduskunnassa sen vuoksi, että se on EU:sta lähtöisin. Ilmeisesti melko rutiininomaisesti ne ovat virkakoneistosta tulleet hallitukseen ja sitä kautta eduskuntaan, jossa näitä tosin on valiokuntavaiheissa ryhdytty epäilemään ja toisenlaisiakin näkökantoja tuomaan esiin.

On valitettavaa, että tällainen lainsäädäntö kuin tavaramerkkilaki on vastoin EU:n periaatteita. Sinänsä tietysti elinkeinoelämässä voidaan ajatella, että on yksinmyyntioikeuksia ja tavaramerkkejä. Mutta on aika nurinkurista, että lainsäätäjä ryhtyy tukemaan näitä monopolipyrkimyksiä. Siitähän asiassa on kysymys. On selvää, että tämä tulee johtamaan vähintään hintatason nousuun. Kuinka merkittävään, sitä ei voida tietää, mutta kiistatta kaikki monopolit, kuten tässä on kysymys, tekevät sen. Itse asiassa lainsäätäjän pitäisi mieluummin päinvastoin rajoittaa monopoleja eikä suosia niitä.

Tällä saattaa olla työllisyysvaikutuksia, mutta ehkä ne eivät ole suurin kysymys. Suurin uhka on se, miten tavaramerkkilaki mahdollisesti vahvistaa yksinmyyntioikeuksia. Perimmiltään on myös vahinko, että asia tuli vireille tällaisena rutiiniluontoisena asiana ja vasta valiokuntavaiheessa vastakkaiset näkökulmat ovat tulleet esiin. On erittäin valitettavaa, jos tämä kaikki johtaa siihen, että tämä hyvin kyseenalainen lainsäädäntöhanke tulee eduskunnassa hyväksytyksi.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ettei nyt syntyisi sellaista kuvaa, että asia johtaisi yleiseen, merkittävään hintojen nousuun, kannattaa nyt kuitenkin pyrkiä rajaamaan ja käyttämään mielikuvitustaan siinä, mitkä ovat niitä kuluttajan ostamia tuotteita, jotka saattaisivat olla rinnakkaistuonnin alaisia. On jo mainittu farkut. Olen ymmärtänyt, että farkut ovat sellaisia, joista maahantuojat saattavat hyvällä onnella — ja mitä ne kaikki ed. Juhantalon määrittelemät tapaukset olivatkaan — saada joitakin maailmalla harhailevia jäännöseriä ostettua halvemmalla. Ne eivät ole silloin piraattikopioita vaan aivan laillista tavaraa, kuitenkin eräänlaisia jäännöseriä.

Toinen merkittävä asia, jonka olen kuullut vaarantuvan ja vaikeutuvan rinnakkaistuonnin osalta, on jääkiekkokortit. Mutta rohkenen epäillä, arvoisa puhemies, että tällä hetkellä suomalaisten kuluttajien tärkeimmässä hintaseurannassa ovat kuitenkin leivän ja muiden ruokaaineiden hinnat. Jääkiekkokorttien rinnakkaistuonnin lopettaminen ei voi olla kuluttajille, jos kohta rinnakkaistuontiyrittäjälle, vaikea asia. Kuluttajalle ei tällä asialla voi olla niin elintärkeää merkitystä, kuten on esimerkiksi elintarvikkeiden hinnoilla.

Ed. Kuisma (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hintatason noususta ei ole vielä tietoa. Tämänhetkinen tilanne on ollut se, että merkkituotteiden maahantuojien on pitänyt pelätä, että jos he nostavat katetta liikaa, tulee laillista rinnakkaistuontia. Nyt tämä lainsäädäntö vahvistaa yksinoikeutta. Nyt me vasta näemme, miten kovasti he voivat hinnoitella, koska heidän ei tarvitse enää pelätä siinä mielessä kuin aikaisemmin, että tulee rinnakkaistuoja, joka esimerkiksi ostaa Ruotsin maahantuojalta tai joltain muulta isomman erän. Suomessa kun on pienet markkinat, niin täällä edullisuus, vaikka ostaisi jonkin toisen maan maahantuojilta eriä, on ollut suurempi kuin suurissa maissa, joissa sinänsä suuret maahantuojat ovat valmistajilta saaneet hyvin edullisesti. Kyllä tässä nämä vaarat tulevaisuuden osalta ovat melkoiset.

Tietenkin asia koskee melko rajattuja määriä tuotteita, mutta sinänsä se voi olla kuluttajien kannalta vahingollista. Ennen kaikkea tässä on periaatteessa vahingollista se, että sinä aikana, jolloin taistelemme monopoleja vastaan, olemme menneet EU:hun ja kilpailu saa laajemman sijan, niin samalla olemme kääntymässä päinvastaiseen suuntaan, olemme tukemassa yksityisen elinkeinotoiminnan monopolipyrkimyksiä.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Periaatteessa pidän aika valitettavana, että mennään alueelliseen sammumiseen kansainvälisen sijasta. Tässä ei ole kysymys piraattituotteista, ne ovat joka tapauksessa laittomia, oli 10 §:ssä mitä tahansa. Minusta on myös valitettavaa, että

jäännöserien metsästys pikkuyrityksiltä jää pois, se on ollut ihan hyvää toimintaa. Eikä minusta myöskään kuluttajan suojelemiseksi tarvita yksinmyyntioikeuksia, varsinkaan kun niitä ei tarvita EU-maista tulevilta tuotteilta.

Mutta hallituksen urheana soturina tästäkin asiasta pitäisi jotain hyvää keksiä. Ed. Laakso kyllä toi esille sen argumentin, tosin käyttäen sitä itse toisinpäin, että nimittäin on olemassa hyvin informaatiovaltaisia tuotteita, kuten äänilevyt, videokasetit, tietokoneohjelmat ja oppikirjat, joissa koko tuotantokustannus on siinä kiinteässä kustannuksessa ja levittämiskustannukset ovat erittäin pieniä. Silloin on hyvin järkevää, että kansainvälinen yritys voi myydä näitä rikkaisiin maihin suuremmalla hinnalla ja esimerkiksi Keniaan vähän pienemmällä hinnalla esimerkiksi oppikirjoja.

Mutta jos kansainvälisesti sallittaisiin kansainvälisen raukeamisen periaate, tarkoittaisi se sitä, että Keniassa ja Suomessa näiden tuotteiden hinta olisi sama, ja ainakin kenialainen olisi tästä hieman eri mieltä sen takia, että kansainvälinen hinta ei olisi kehitysmaiden hinta vaan rikkaiden maiden hinta, mikä tarkoittaa, että kehitysmaat suljettaisiin kokonaan informaatiotuotteiden kaupan ulkopuolelle. Siinä mielessä tämä alueellisen raukeamisen periaate on kyllä aika hyvä.

Ed. A u r a : Arvoisa puhemies! Tämä on vaikea lakiesitys juristien kannalta, koska juristit, tavaramerkkiekspertit Euroopassa ja Suomessa eivät voi varmasti sanoa, tarkoittaako EU:n direktiivi sitä, että EU noudattaa kansainvälistä tai alueellista sammumisperiaatetta. Eivätkä myöskään suomalaiset asiantuntijat voi varmasti sanoa tämän lain hyväksymisen jälkeen, noudattaako Suomi alueellista vai kansainvälistä sammumisen periaatetta. Se on selkeää, että EU-sopimus edellyttää, että Suomi ottaa tavaramerkkilakiinsa tällaisen määräyksen. Se, mikä sen lopullinen sisältö tai lopullinen merkitys on, ratkeaa valitettavasti vasta Euroopan tuomioistuimessa.

Ed. J u h a n t a l o : Herra puhemies! Kun ed. Hämäläinen toi esimerkiksi ainoastaan tällaiset kortit ja farkut, joista minäkin sanoin, se on tämän ongelman vähättelyä Suomen kansalaisten kannalta. Onneksi ed. Soininvaara toi esiin paljon laajemman näkökulman.

Kun olisi aikaa teillä, ed. Hämäläinen, katsoa tullitilastoja. Meille tuodaan Amerikasta valtava sortimentti rinnakkaistuotteita, jotka kohdistuvat meidän koteihimme, kotitalouteen, puutarhoihimme, autoihimme; siellä ovat renkaat, öljyt, akut, puutarhamönkijät, keittiökalusteet ja niin edelleen. Tämä tuonti on yllättävän suurta ja ylläpitää tasapainoa yksintuojien kanssa hintatasossa. Nämä kaikki tuntuvat meidän kuluttajiemme pusseissa. Kun esimerkkinä on tällainen farkkumerkki, niin mikä into meillä on tukea maailmanlaajuista yritystä, joka tekee runsasta voittoa juuri sillä tavoin kuin ed. Soininvaara sanoi myös näistä media-tuotteista. Tällä tavoin me lasten tarpeeseen, jotka tarvitsevat useasti näitä merkkituotteita, joudumme taskustamme pistämään hurjasti liikaa rahaa tähän kulutukseen.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on tuotu esiin monia sellaisia seikkoja, jotka ovat hyvin tärkeitä olleet tämän lain käsittelyn yhteydessä. Täällä on kuitenkin epäilty sitä, että liekö talousvaliokunta käsitellyt näitä riittävän perusteellisesti. Voin todeta sen, että lähes kaikkia täällä esiin tuotuja näkökohtia kyllä talousvaliokunnassa punnittiin, mutta totesimme kuitenkin sen, että näiden esimerkkien perusteella ei ollut riittävän painavaa syytä poiketa kuitenkaan hallituksen esityksestä ja näin ollen jättää siitä pois mainintaa tästä 10 a §:stä.

Läksimme myös asiantuntijoiden esitysten pohjalta siitä, että oma oikeuskäytäntömme ja komission omat tulkinnat sitten määräävät tämän suunnan, ja oletamme näin, että nämä johtavat myönteiseen ja vapaata kauppaa edistävään tulkintaan. Kyllä meillä talousvaliokunnassa oli näitä tietoja esityksemme pohjana riittävästi.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Ed. Juhantalo nyt kyllä liioitteli tämän lain vaikutusta selvästi. Tämä laki ei kiellä rinnakkaistuontia vaan se antaa tuotteen valmistajalle oikeuden kieltää sen, ja tuotteen valmistajalla on hyvin harvoin intressiä ikään kuin estää oman tuotteensa markkinointia. Oikeastaan ainoastaan tämä kansainvälinen hintadifferointi on ainoa peruste, minkä takia valmistajan kannattaisi sanoa, että minun tuotetta ei muuten saa myydä. Senkin jälkeen, kun valmistaja on ikään kuin antanut yksinmyyntioikeuden, tämä laki ei vieläkään kiellä sitä vaan ainoastaan antaa tälle valmistajalle oikeuden sen jälkeen nostaa haasteen siitä. Suomalaisten viranomaisten ei tarvitse pieniä farkkueriä valvoa, vaan farkkujen valmistajan pitää niitä valvoa, ja ihan pienien erien takia

senkään ei kannata ehkä oikeusprosessiin ryhtyä. Ei tämä nyt niin dramaattinen ole.

Ed. Krohn: Arvoisa puhemies! Mielestäni on kohtuutonta vaatia meiltä kansanedustajilta telepaattisia kykyjä lukiessamme näitä valiokuntamietintöjä.

Nostin esille näkökulman siitä, että kansainvälisen periaatteen raukeaminen tai siitä poikkeaminen on tärkeä ja liittyy myös muihin immateriaalioikeuksiin kuten tekijänoikeuksiin. Minä en tästä valiokunnan mietinnöstä tätä näkökohtaa löydä enkä myöskään asiantuntijaluettelosta löydä nimenomaisesti tekijänoikeuslain asiantuntijaa. On hauska kuulla, että talousvaliokunnan jäsenet vakuuttavat, että he ovat käsitelleet asiaa kaikin puolin. Mutta me muut eduskunnan jäsenet saamme näistä valiokuntakäsittelyistä tiedon ennen kaikkea mietintöjen kautta, ja silloin kun on olennainen näkökulma, niin toivoisi, että se myös sinne kirjattaisiin jos siihen on otettu joku näkökanta. Ihmettelen kyllä, miten siihen on voitu ottaa kantaa, koska näissä asiantuntijakuulemisissa ei todella ole tämän alan asiantuntemusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Hyssälä ed. Juhantalon kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Andersson J., Anttila U., Aula, Aura, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Elo, Filatov, Halonen, Hellberg, Huotari, Häkämies, Hämäläinen, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Kanerva, Karjalainen, Karpio, Kekkonen, Kokkonen, Korhonen M., Koski V., Koskinen H., Koskinen J., Koskinen M., Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuosmanen, Kurola, Laakso, Lahtela, Lapintie, Lindén, Luhtanen, Löv, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Nikula, Norrback, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala R., Olin, Paasilinna, Partanen, Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Prusti, Puhakka, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rantanen, Rask, Rimmi, Rinne, Roos, Saarinen, Saario, Skinnari, Smeds, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tulonen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vehkaoja, Viitamies, Viitanen, Vähänäkki, Wahlström ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Aittoniemi, Alaranta, Anttila S-L., Huuhtanen, Hyssälä, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Jääskeläinen, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Kemppainen, Koistinen, Korteniemi, Koski M., Krohn, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Manninen, Myllyniemi, Pehkonen, Pesälä, Räsänen, Saari, Suhola, Takkula, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Vistbacka ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Nissilä, Alho, Andersson C., Apukka, Backman, Dromberg, Enestam, Gustafsson, Hassi, Heinonen, Helle, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Ihamäki, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Kantalainen, Karhunen, Karjula, Kautto, Kiljunen, Kiviniemi, Knaapi, Komi, Korhonen R., Korkeaoja, Kuisma, Kuoppa, Kääriäinen, Laaksonen, Laitinen, Lamminen, Lax, Leppänen P., Lindroos, Linnainmaa, Lipponen, Louekoski, Lämsä, Mölsä, Niinistö, Ojala O., Paasio, Pekkarinen, Penttilä, Pietikäinen S., Polvi, Puhjo, Pykäläinen, Ranta-Muotio, Rauramo, Rehn, Rosendahl, Ryhänen, Saapunki, Salo, Salolainen, Sasi, Savela, Seppänen, Tarkka, Tennilä, Tuomioja, Viinanen, Viljamaa, Virtanen, Vokkolainen ja Vuorensola.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 35 ei-ääntä; poissa 69. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

21) Hallituksen esitys laeiksi patenttilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 161/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 29/1995 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

22) Hallituksen esitys laeiksi vuoden 1951 kalastuslain 90 §:n ja vuoden 1982 kalastuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 200/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 38 ja 42 §:n sekä merimieslain 41 ja 45 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 203/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

---

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 72/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1995 vp
Talousarvioaloitteet 1—364/1995 vp

Toinen varapuhemies: Jatketaan päiväjärjestyksen 1) asian käsittelyä.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. Hämäläinen: Herra puhemies! Hallitusta on onniteltu ripeydestä, jota se on noudattanut näiden valtiontalouden kannalta tärkeiden säästöpäätösten tekemisessä. Hallitus on ollut johdonmukainen ja hallitus on ollut nopea. Se on pystynyt hyvin nopeasti päättämään kehyksistä valtion menoille seuraaviksi vuosiksi, se on pystynyt sopimaan suurimmista budjettileikkauksista, ensi vuoden budjettiesityksestä, se on ollut edesauttamassa tulosopua ja laatinut myös laajan työllisyysohjelman. Kaiken tämän vuoksi eduskunta nyt pääsee käsittelemään budjettimietintöä aikaisemmin kuin naismuistiin on nähty tai muistettu.

Tämä ripeys päätöksenteossa ja johdonmukaisuus päätösten toteuttamisessa ei tietenkään ole itseisarvo, mutta sitä kannattaa korostaa myös tänään budjettimietintöä käsiteltäessä. Ripeys on luonut vakautta talouteen. Se on lisännyt hallituksen uskottavuutta. Se on myös lisännyt ja vahvistanut luottamusta yhteiskunnan kykyyn selvitä vaikeuksista, ja tämän luottamuksen vahvistumisen vuoksi investoinnit ovat käynnistyneet, korot ovat laskeneet ja kansalaisten usko tulevaisuuteen on parantumassa. Tämä kaikki on talouden viriämisen edellytys, ja tämä on myös yhteiskuntarauhan kannalta keskeinen edellytys.

Yhteiskuntarauhaa vahvistaa myös se laaja konsensus, jolla päätökset on tehty. Olen jaksanut puolustaa konsensusta silloinkin, kun se ei ole ollut niin muodikasta. Viimeksi kun muutama vuosi sitten Euroopan kansat kokoontuivat joukoittain kaduille vaatimaan demokratiaa ja vapautta, suomalaiset "älyköt" pitivät suomalaista konsensusta ikävystyttävänä ja kaipasivat Suomeenkin liikettä ja tapahtumista ja toimintaa. Pian me näimme Euroopassa, mihin tämä liikehdintä johti. Saavutettua vapautta seurasi tilanne, jossa vapautta ei kyetty käyttämään niin kuin demokratian perinteitä kunnioittavat maat ovat osanneet käyttää.

On hyvä, että Suomessa nyt on saavutettu myös tämän illan aikana konsensus siitä, että me voimme olla omalta osaltamme rakentamassa ja korjaamassa niitä vaurioita, joita konsensuksen ja yhteisymmärryksen puute Euroopassa on aiheuttanut. Näinä päivinä televisioruutu on näyttänyt meille myös kuvia Ranskasta, missä maan taloutta pyritään korjaamaan ilman konsensukseen tähtääviä neuvotteluja. Taas ovat kansalaiset kadulla osoittamassa mieltään. Tämä ranskalaisten kiistely ja kykenemättömyys käydä keskusteluja, neuvotteluja vaarantaa paitsi Ranskan myös koko eurooppalaisen yhteisön talouden vakautta ja vaikeut-

taa myös tulevan Talous- ja rahaliiton suunnitelmien toteutumista.

Edellisen hallituksen aikana Suomessakin oltiin samalla tiellä: neuvottomuuden, neuvottelu- ja käymättömyyden ja keskusteluttomuuden tiellä. Hallituksen välit ammattiyhdistysliikkeeseen olivat huonot, välit työmarkkinajärjestöihin käytännöllisesti katsoen poikki. Yhteisymmärryksen periaatetta ei kunnioitettu, ja konfliktiherkkyys silloin kasvoi. Siksi ei pidä vähätellä nykyisen Lipposen hallituksen tapaa neuvotellen ja yhteisymmärrykseen pyrkien hoitaa yhteisiä asioita. Työmarkkinaosapuolet ovat nyt kytkeytyneet kansalaiskeskusteluun, neuvotteluihin, päätöksentekoprosesseihin, ja ne ovat aidosti vaikuttamassa tavalla, joka on vahvistanut ja lujittanut yhteiskunnan toimintakykyä.

Yhteisymmärryksen saavuttaminen on myös ollut helpompaa hallituksen laajan pohjan ansiosta. Laajapohjaisuus varmistaa myös sen, että eri näkökannat tulevat hallituksen käsittelyssä mahdollisimman laajalti ja tasapainoisesti esille ja kansalaisten näkökannat huomioon otetuiksi. Prosessi on ollut yhteisymmärryksen etsintää eikä vahvimman sanelua.

Tähänastinen keskustelu eduskunnassa on osoittanut, että mittavaa valtiontalouden säästötarvetta ei ole kiistetty. Hallituksen toimintakykyä puolestaan osoittaa, että se on kyennyt tekemään päätökset suurista säästölinjauksista nyt oikea-aikaisesti, kun talous on kasvamassa. Leikkauksetkin on tehtävä noususuhdanteessa, eikä pidä ummistaa silmiä ja uskoa, että aika ne hoitaa, kunhan ensin odotellaan ja selvitellään. Hyvinvointivaltio voidaan pelastaa vain, jos rakennamme sitä niin, että menot vastaavat tuloja, joilla pystymme hyvinvointivaltiota ylläpitämään ja sen kuluja maksamaan.

Hallitus on lähtenyt menojen leikkaukseen periaatteella "mikään ei ole pyhää". Leikkaukset on siis kohdistettu mahdollisimman laaja-alaisesti kaikkiin menoihin. Tämä on tietysti tarjonnut oppositiolle herkullisen tilanteen ja mahdollisuuden joka kohdasta löytää asiantuntija tai kansalainen, joka voimakkaasti kritisoi juuri siihen kohtaan tehtyjä menoleikkauksia. Toisaalta hallituksen noudattama periaate on sittenkin lempeämpi kuin äkkipäätään voisi havaita. Leikkauksien hajottaminen mahdollisimman laajalti merkitsee samalla sitä, että ne eivät kohdistu kohtuuttoman rajuina mihinkään erityisiin menoihin eivätkä mihinkään erityisiin kansalaisryhmiin, vaan taakan kantajia pyritään hakemaan kaikkialta.

Sosiaaliturvan leikkauksia on eniten arvosteltu. Useimmissa tapauksissa voi sanoa, että vielä leikkausten jäljiltäkin suomalaiset sosiaaliturvaetuudet ovat hyvää eurooppalaista tasoa. Ennen kaikkea järjestelmät ovat säilyneet, turvaverkot ovat edelleen olemassa, vaikka ohentuneina.

On totta, että osa säästöistä on toteutettu tavalla, joka merkitsee radikaalia muutosta aikaisempaan sosiaaliturvaa koskevaan ajatteluun. Eräs tällainen on ollut kansaneläkkeen perusosan saaminen eläkevähenteiseksi. Tämähän muuttaa merkittävällä tavalla sitä eläkepoliittista ajattelua, johon olemme menneinä vuosina tottuneet. Laajaa kansalaiskeskustelua asiasta ei ennätetty käydä. Tämä pitää paikkansa, ja tarkoitan laajalla kansalaiskeskustelulla nimenomaan keskustelua periaatteesta enkä leikkauksen suuruudesta.

Valitettavasti vain keskustankaan vastalause ei oikeastaan sisällä parempia tai periaatteellisesti pohditumpia kannanottoja myöskään sosiaaliturvan rakenteisiin. Keskusta tarjoaa tilalle eräänlaista vanhaan tukeutuvaa fraseologiaa, jolle ei myöskään ole käytännön katetta. Otan vain yhden esimerkin.

Keskustan ryhmäpuheenvuorossa kaivattiin työttömyyden puolittamiseksi nopeasti radikaaleja uudistuksia. Sitten jatkettiin, että sosiaaliturvan rahoitusperustaa pitää uudistaa ihmistyötä suosivaksi. Mitä ihmeen uutta tässä nyt sitten on? Näin on sanottu kymmeniä vuosia, ja mitä tapahtui silloin, kun keskusta oli hallituksessa? Se ei käyttänyt tilaisuutta hyväkseen laatia sosiaaliturvan rahoitusperustaa enempää työtä suosivaksi kuin se on aiemminkaan ollut. Sen sijaan keskusta silloinkin ennen kaikkea halusi uudistaa ja tukea suurteollisuutta, vientiteollisuutta, taloudellisen kasvun käynnistämiseksi. Keskusta ainakin silloin ohitti tyystin ne mahdollisuudet, jotka sillä olisi ollut tällaisen radikaalin uudistuksen tekemiseen.

Samalla tavalla sisällötön ja kansalaiskeskustelussa vähän keskusteltu on se kansalaispalkkaperiaate, jota keskusta tarjoaa sosiaaliturvan leikkausten tilalle.

Budjettiesitys on muuttunut eduskuntakäsittelyn aikana myönteisesti oikeaan suuntaan. Velanoton tarve vähenee, ja velkojen maksu nopeutuu. Verojen tuottoarviota on voitu nostaa. Tämä kaikki kuvaa talouden kasvun toteutumista ja kansalaisten käytettävissä olevien tulojen kasvua. On ymmärrettävää, että tulonjakopolitiikassa syntyy helposti erimielisyyksiä, syntyy erilaisia näkemyksiä. Taustayhteisömme ovat

hyvin erilaisia. Keskustan varjobudjetissakaan ei esimerkiksi ollut lainkaan leikkauksia maatalouden menoihin.

Olisi kuitenkin suotavaa, että kuva talouden ympäristöstä olisi yhteneväinen. Talouskasvun vauhti Suomessa on edelleen eurooppalaisilla mittapuilla mitattuna varsin nopeaa, ja tämä kannattaisi tunnustaa eikä esimerkiksi nipottaa valtionvarainministeriön virkamiesten ennusteista. Tulevaisuuden mustamaalaaminen on varsin tuhoisaa. Se toisaalta pelottaa kansalaisia, luo lamamielialaa äskeisestä syvästä lamasta toipuvissa kansalaisissa ja vähentää heidän uskoaan tulevaisuuteen ja yrittämisen halua ja investointihalua. Onnistuessaan siis pelotukset saattavat ryhtyä toteuttamaan itse itseään.

Poliittinen keskustelu kulkee varsinkin eduskunnassa etuajassa. Kun budjetti- ja työllisyysohjelma oli eduskunnassa keskusteltu, se saman tien oli ikään kuin "vanhentunut", kun ensimmäiset keskustelut oli käyty ja eduskunta oli kiirehtinyt muiden asioiden kimppuun. Syntyi näköharha. On ehditty jo vaatia lisätoimia työllistämiseksi. On ehditty jo sanoa, että työllisyyden paraneminen ei ole ollut niin nopeaa kuin olisi toivottu. Ei olekaan, mutta kannattaa tietysti muistaa se, että vasta budjetin hyväksymisen myötä pystytään käynnistämään laaja osa niistä työllisyystoimista, jotka hallitus on työllisyysohjelmassaan hahmottanut.

Työttömyyden helpottaminen tulee edelleenkin pitää poliittisen keskustelun päiväjärjestyksessä ensi sijalla ja on valppaasti seurattava, miten työllisyys lähtee paranemaan sen jälkeen, kun tätä ohjelmaa pystytään toteuttamaan. Annetaan nyt ensin näiden toimenpiteiden tulla voimaan, jotta niiden vaikutuksia voidaan arvioida.

Arvoisa puhemies! Talouden kasvu on edelleen vahva. Hallituksen toimet kasvun varmistamiseksi ja yleisen luottamuksen herättämiseksi ansaitsevat kaiken tuen. Hyvinvointiyhteiskunnan säilymisen kannalta on tärkeätä, että tulonjakopolitiikka on oikeudenmukaista, mutta tärkeää on myöskin huolehtia siitä, että jaettavaa on. Palkansaajien verorasitus on jo nyt niin kireä, että valtion tulojen kasvattaminen sitä kautta ei onnistu. Sen sijaan talouden kasvun turvaamisella sekä luodaan parhaat edellytykset työllistymiselle että mahdollisuudet hyvinvointiyhteiskunnan säilymiselle.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen edellä totesi, että budjettiesityksessä, joka on palannut valtiovarainvaliokunnasta suureen saliin, turvaverkot vielä ovat olemassa. Sanoisin, että ainakin osittain, mutta muistaakseni sosialidemokraatitkin vaalien alla alkuvuodesta totesivat, että perusturvaan ei tule puuttua eikä peruspalveluverkkoa tule murtaa. Niihin kuitenkin tässä budjetissa on erittäin merkittävästi puututtu. Niin kuin ed. Hämäläinen totesi, erityisesti kansaneläkejärjestelmästä, siitä kokonaisuudesta, mikä siihen liittyy, olisi toivonut ja toivoisi syvempää keskustelua, siitä mitä se tulee pitkällä aikavälillä merkitsemään suomalaisessa yhteiskunnassa. Täällä on tehty erittäin merkittävä sosiaalipoliittinen päätös, jonka seuraukset näemme vasta tulevien vuosien aikana.

Mitä tulee maatalouden säästöihin, voi todeta, että kyllä siinä budjettiesityksessä, joka nyt pöydillämme valtiovarainvaliokunnan mietintönä on, on aivan riittävästi säästöjä. Sosialidemokraattien vaaliohjelma on kyllä mielestäni jo toteutunut. Siitä, sosialidemokraatit, voitte olla tyytyväisiä. Te olette saaneet vietyä läpi ne leikkaukset. Tosin maan talonpojat eivät ole tähän tyytyväisiä, mutta se onkin sitten toinen kysymys.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitys on kasvanut runsaalla 500 miljoonalla markalla. Kasvuhan johtuu pääsääntöisesti virkaehtosopimuksista ja tulevista palkankorotuksista sekä EU:lle menevistä maksuista. Kasvu on suhteellisen pieni. Voidaankin todeta, että budjetti on hyvin pitänyt valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä.

Valtiontalouden leikkaukset ovat välttämättömiä, kuten täällä on moneen kertaan todettu. Maan talous täytyy saada vakaalle pohjalle. Ei Suomen keskusta suinkaan vastusta säästöjä, mutta keskusta vastustaa sitä, että säästöt tehdään epäoikeudenmukaisella tavalla. Paavo Lipposen hallituksen politiikan linja johtaa siihen, että taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen eriarvoisuus maassa kasvaa. Keskustan vaihtoehtobudjetti, jonka pohjalta myöskin I vastalause on rakennettu, on työllistävämpi, oikeudenmukaisempi ja kannustavampi kuin nyt käsittelyssä oleva ja myös hallituspuolueiden äänin läpivietävä budjettilinja.

Lipposen hallitus luottaa tällä hetkellä lähes yksinomaan markkinavoimiin. Hallitus ei välitä yhteiskunnan vähäosaisista. Suurimmat kärsijät tulevat olemaan ensi vuonna lapsiperheet, perusturvan varaan joutuneet ihmiset ja viljelijäväestö. Keskustan vastalause sitä vastoin pyrkii estämään tämän linjan ja varmistamaan sen, että

säästöt eivät kasautuisi yksin lapsiperheille ja pienituloisille. Keskusta mielestäni edes yrittää vastalauseellaan ajaa vielä köyhän asiaa. Vasemmistoliitto ja sosialidemokraatit sen sijaan ovat unohtaneet köyhän asian ja myös sen, mistä ovat hyvin vahvasti tukensa viime vaaleissa saaneet.

Arvoisa puhemies! Haluan tässä palautekeskustelussa puuttua kahteen suureen asiakokonaisuuteen. Toinen koskee tietenkin Euroopan unioni -kysymystä. Olemme nyt pian vuoden olleet Euroopan unionin täysivaltaisia jäseniä. Kansalaisten mielipiteet ovat vuoden kuluessa muuttuneet EU-jäsenyyttä kohtaan entistä kriittisemmiksi. Tuoreen mielipidemittauksen mukaan jäsenyyden suora kannatus on pudonnut alle 50 prosentin. Erittäin kriittisiä suomalaiset ovat hallituksen ajamaa Emu-jäsenyyttä kohtaan.

Tasavallan presidentti ja pääministeri ajavat innokkaasti Suomen liittymistä Emun jäseneksi ensimmäisten maiden joukossa. Pääministeri sanoikin muistaakseni täällä eduskunnassa Suomen Maastrichtin sopimuksessa sitoutuneen siihen prosessiin, joka vie Talous- ja rahaliittoon, mutta liittymisajankohdan Suomi voi kuitenkin arvioida itse. Näinhän asia onkin. Tutkimuksen mukaan 57 prosenttia vastanneista vastustaa Suomen liittymistä Emun jäseneksi ensimmäisten joukossa.

Kuitenkin näyttää selvältä jo tässä vaiheessa, että Suomea viedään Emun kolmanteen vaiheeseen säkki päässä. Aivan samalla tavalla kuin vapaisiin rahamarkkinoihin siirryttiin 1980-luvun lopulla, nyt ollaan menossa Rahaliittoon virkamiesvalmistelun pohjalta julkisuuden suojassa ilman laajaa poliittista, yhteiskunnallista keskustelua. Perusteeksi näyttää eräille riittävän vain se, että ellemme mene Emuun nopeasti, jäämme yksin ja EU:n kovan ytimen ulkopuolelle. Onkin mielenkiintoista todeta tässä budjetin palautekeskustelussa, että hallitusvastuu on saanut todella ihmeitä aikaan, sillä aiemmin Rahaliittoon kriittisesti suhtautuneet puolueet kuten vihreät ja vasemmistoliitto ovat tänään yllättävän yksimielisiä tai ainakin hymistelevät, kun puhutaan Rahaliitosta.

Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe tarkoittaa sitä, että vuoden 99 alusta eli jo noin kolmen vuoden kuluttua EU-jäsenmaat luopuvat omista rahayksiköistään ja siirtyvät yhden eurorahan käyttöön. Myös Suomi luopuu tällöin omasta markasta, omasta valuuttakurssi- ja rahapolitiikastaan sekä sitoutuu huomattaviin finanssipolitiikan rajoituksiin. Samalla Suomen Pankin koko valuuttavaranto luovutetaan Euroopan keskuspankille. Yhteistä rahapolitiikkaa hallinnoimaan perustetaan Euroopan keskuspankki. Sen tulee olla täysin riippumaton. Se ei saa pyytää eikä ottaa vastaan ohjeita keneltäkään, ei EU:n eri elimiltä eikä jäsenmailta. Maastrichtin sopimuksen mukaan keskuspankin ainoa tehtävä on taistella inflaatiota vastaan. Myös Suomen Pankki on omaksunut sopimuksen hengen mukaisen käsityksen inflaatiosta kaiken pahan alkuna ja juurena.

Inflaation vastaisen kamppailun aseena ovatkin olleet korkeat korot ja kireä rahapolitiikka, jotka ovat olleet myrkkyä täystyöllisyydelle. Inflaation vastustaminen on sinänsä tärkeää ja perusteltua, mutta tällaisessa työttömyystilanteessa dogmaattinen inflaation vastustaminen on mielestäni käsittämätöntä, kun koko Euroopan ja erityisesti Suomen historiallinen haaste on voittaa kestämättömäksi käynyt massatyöttömyys.

Rahaliitto poistaa myös mahdollisuuden valuuttakurssien muutoksiin jäsenmaissa. Kun valuuttakurssit eivät jousta, on ihmisten pakko joustaa. Sopeutuminen tapahtuu tällöin pääsääntöisesti palkkojen joustolla alaspäin. Kun palkat joustavat jäykästi alaspäin, tapahtuu työvoimakustannusten leikkaaminen lisääntyvän työttömyyden kautta. On suurta hurskastelua yrittää uskotella, että esimerkiksi palkkajoustot eivät kuulu elämään Emussa.

Lipposen hallitus on tekemässä pahan virheen ja jakamassa suomalaiset perusteellisesti kahtia, jos se yrittää voimalla runnoa Suomen Emun jäseneksi ilman perusteellista selvitystä Rahaliiton eduista ja haitoista ja ilman asiasta käytävää laajaa kansalaiskeskustelua. Oma raha ja itsenäinen puolustus ovat itsenäisen kansakunnan peruselementtejä. Niistä suomalaisten enemmistö ei ainakaan vielä haluaisi luopua.

Arvoisa puhemies! Toinen näkökohta, jota haluan tässä painottaa, koskee aluepolitiikkaa. Ensi vuoden budjetti on aluepoliittisesti vino. Se ei suosi maakuntien Suomea, se suosii vain Suomen eteläistä, vaurainta osaa. Nykyhallituksen nimittämisestä lähtien maakunnissa vahvistuneet epäilyt hallituksen nurjamielisestä asenteesta Pohjois-, Itä- ja Väli-Suomea kohtaan ovat myös tässä budjettiesityksessä saaneet ja saamassa vahvistuksen.

Kehitysaluemaakuntien liittojen rahoittama tutkimus osoittaa kiistatta, että valtion säästöt kohtelevat eteläisintä Suomea lempeämmin kuin muuta Suomea. Ensi vuoden leikkaukset kosket-

tavat Väli- ja Pohjois-Suomea noin 4,6 miljardilla markalla, mikä merkitsee noin 2 300 markkaa per asukas. Vastaavasti Etelä-Suomessa säästöt jäävät asukasta kohden noin 500 markkaa pienemmiksi.

Yksin kunnallistalouteen kohdistuvat leikkaukset merkitsevät Väli- ja Pohjois-Suomessa kaksi kertaa kovempaa säästötarvetta kuin Etelä-Suomessa. Kehitysaluemaakunnissa leikataan yli 1,1 miljardia markkaa enemmän kuin aluetuotteen mukainen suhteellinen osuus edellyttäisi. Tämä on selvää tulonsiirtoa Etelä-Suomeen, joka hyötyy vastaavan summan. Yksin Uusimaa saa aluetuotteeseen suhteutettuna ylimääräistä vajaat miljardi markkaa.

Aluepolitiikka elääkin suurta murrosta suomalaisessa yhteiskunnassa. Valtio leikkaa maakuntien kehitysrahaa, aluepoliittisia yritystukia ja monia muita kehitysalueiden määrärahoja. Myös kansalaisten perusturvaa eli lapsilisiä, kansaneläkkeitä, kotihoidon tukea ja alimpia sairauspäivärahoja pienennetään ja nämä leikkaukset iskevät pahimmin kehitysalueiden väestön toimeentuloon.

Pääkaupunkiseudun vauraissa kunnissa leikkaukset tuntuvat paljon pienemmiltä. Toimeentulon erot rikkaan etelän ja pohjoisen kuntien välillä ovat alkaneet kasvaa. Maaseutu on monin paikoin suurissa vaikeuksissa, koska maatalous on suurin häviäjä Suomen liityttyä Euroopan unioniin.

Paavo Lipposen hallitus on tehnyt rajun muutoksen Suomessa aiemmin harjoitettuun aluepolitiikkaan. Menneinä vuosina julkisten rahavirtojen suunta olikin päinvastainen. Rikkailta alueilta kerättyjä rahoja ohjattiin köyhemmille alueille. Virallisena politiikkana oli, että ihmisen asuinpaikka ei saa lisätä eriarvoisuutta.

Tässä tilanteessa olisi mielenkiintoista saada selville esimerkiksi pankkitukimiljardien alueelliset vaikutukset. Eikö tosiasia ole kuitenkin se, että kasinovuosien suurimmat virheet tehtiin pääkaupunkiseudulla ja muualla eteläisessä Suomessa ja nyt niitä maksatetaan kehitysaluemaakuntien asukkailla?

Arvoisa puhemies! Paavo Lipposen hallitus antaa markkinavoimien temmeltää nyt vapaasti. Muuttoaalto onkin lähtenyt liikkeelle. Väki valuu etelään ja muu Suomi alkaa hiljalleen tyhjentyä. Onko tässä kaikessa kysymys sittenkin vain etelän alueiden hyväosaisten itsekkyydestä, sopii kysyä. Usein kuulee väitteen, että maan kehittyneimmät osat, etenkin pääkaupunkiseutu, ovat pelkästään maksajan osassa, kun verotuksella kerättyjä rahoja jaetaan ympäri maan. Asia ei ole aivan näin.

Pääkaupunkiseutu on sen vuoksi vaurasta, että sillä on pääkaupungin tuomat etuisuudet. Tämä meidän tulisi muistaa. Seudusta on tehty hallinnon, järjestöjen, suuryritysten, pääkonttoreiden, korkeimman koulutuksen, tutkimuksen sekä kulttuurilaitosten keskittymä. Melkoinen osa valtakunnan voimavaroista on käytetty ja käytetään tähän. Sen vuoksi pääkaupunkiseudulla asuu myös suuri osa valtakunnan korkeimmin palkattua väkeä. Suuri ostovoima on puolestaan houkutellut suuren määrän palveluelinkeinoja ja yrityksiä etelään. Etelään on syntynyt taloudellisesta toiminnasta merkittävä kierre. Pääkaupunkiseutu ei ole maksajana, vaan hyötyvänä osapuolena. Tämä meidän on syytä muistaa. On oikein ja kohtuullista, että se myös osallistuu omalta osaltaan aluepoliittisiin kustannuksiin.

Arvoisa puhemies! EU-jäsenyys on pannut meilläkin liikkeelle uusia talouden toimintaa keskittäviä voimia, kuten päivittäin saamme lukea. Sen vuoksi onkin nurinkurista, että aluepolitiikkaa heikennetään karsimalla erityisen paljon juuri aluepolitiikan rahoitusta. EU:ssa aluepolitiikalla on vahva asema. Toisin näyttää olevan EU-Suomessa. Suomen keskusta ei hyväksy aluepolitiikan alasajoa. Tulemmekin budjetin yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään tätä tarkoittavia muutosesityksiä ensi vuoden talousarvioon.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joudun olemaan toista mieltä ed. Vihriälän kanssa, jonka maatalouspoliittista asiantuntemusta kyllä kovasti arvostan. Jollei leikkauksia nyt tehdä ja saada työttömyyttä alenemaan, niin seuraavassa lamassa kansakunta ei menetä pelkästään suojaverkkoja vaan myös verkon tukirakenteet. Meidän talousasiantuntijamme katsovat, että seuraavassa lamassa valtion korkomenot ovat suuremmat kuin koko tuloveron tuotto. Tämän pitäisi jo indikoida jotain. Minusta köyhän asialla olemista ei ole suinkaan se, että säkki päässä ajaudutaan kohti kansallista konkurssia, vaan se, että pelastetaan kansakunta.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälänkin pitäisi lopulta valita linjansa, valita se, kenen puolella loppujen lopuksi haluaa olla. Hänen puheenvuoronsa sisälsi voimakkaan köyhän puolustuksen, mutta

sitten hän nostikin yhtäkkiä kunniaan inflaatio-devalvaatiohistoriamme ja ne talouspoliittiset virhelinjaukset, jotka niihin johtivat. Inflaatio ja devalvaatio ovat aina olleet massiivinen tulonsiirto pienituloisilta, köyhiltä palkansaajilta pääoman omistajille ja keinottelijoille.

Emusta on monella suomalaisella vielä oudompi käsitys kuin saman nimisestä linnusta. Siksi analyysia tämän Talous- ja rahaliiton eduista ja ongelmista pitää syventää ja saattaa se sellaiseen muotoon, että kansalaiset pystyvät sitä ymmärtämään ja siitä keskustelemaan. Ei Emuun mahdollinen liittyminen olisi mitenkään ongelmatonta, mutta, ed. Vihriälä, on yhtä perusteetonta uskotella, että vain ulos jäämällä Suomi voisi ikään kuin säilyttää suuremman vapauden ja suuremman talouspoliittisen liikkumavaran kuin mahdollisessa Talousliitossa mukana ollen. On varmasti niin, että köyhän asema varsinkin Emun ulkopuolella vaarantuisi, jos meitä ryhdyttäisiin katsomaan vanhan devalvaatio-inflaatiolinjan valitsijoina. Meidän korkomme nousisivat ja meidän mahdollisuutemme nimenomaan puolustaa köyhää ja ylläpitää hyvinvoinnin tasoa tulisivat merkittävästi vaarantumaan. Hyväosaiset tulisivat säilyttämään asemansa kaikissa mahdollisissa tapauksissa, mutta toimia köyhän puolesta minusta pitää hyvin vakavasti harkita.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei pitäisi tietysti provosoitua, mutta kun tässä sai sellaisen vaikutelman, että pääkaupunki ja pääkaupunkiseutu on kaiken pahan alku ja juuri, niin haluaisin muutamaa seikkaa ed. Vihriälälle korostaa. Pääkaupunkiseutu on saanut valtion tukea ja valtion apuja kautta historian huomattavasti vähemmän kuin mikään muu alue, ja silloin kun on vähän saanut, niin siitä vähästä on aika vaikea hyvin runsaasti leikata. Tässä on vähän sama asia kuin kepun kaikissa säästöissä, että koetetaan tehdä leikkauksia kohteista, joista ei ole mitään leikattavaa.

Uskoisin, että ed. Vihriälälläkin olisi halu kannustaa koko maata nousemaan ylös ja menemään eteenpäin tästä lamasta. Mutta tämä puheenvuoro ei ainakaan ollut kovin kannustava, ja näenkin tämän sillä tavalla, että ei ole ihme, että kepulla on kautta historian Helsingistä ollut vain yksi kansanedustaja, Olli Rehn, enkä usko, että tällä menolla pääkaupungista toista kansanedustajaa lähitulevaisuudessa tuleekaan. En tiedä, haluaako edes kepu sitä.

Jos puhutaan työttömistä, niin yhdellä helsinkiläisellä sinällään kohtalaisen hyvällä asuinalueella on määrällisesti enemmän työttömiä kuin esimerkiksi Enontekiöllä, mutta lappalainen kollegamme totesi, että heillä on ne rosentit. Eli kyllä täällä pääkaupunkiseudullakin varmasti riittää ongelmia, ed. Vihriälä. Olisi koko maan kannalta erittäin hyvä, jos me kaikki sen myös myöntäisimme.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En suinkaan ole väittänyt, etteikö pääkaupunkiseudulla ongelmia olisi ja että pääkaupunkiseutu ja ennen kaikkea pääkaupunki olisi kaiken pahan alku ja juuri, niin kuin ed. Rauramo sanoi. Mutta toin tiettyjä asioita esille, joissa on nyt selvä linjavalinta tehty. Tulevaisuus tulee sitten näyttämään, onko tämä valinta ollut koko kansakunnan kannalta oikein vai väärin.

Ed. Hämäläiselle toteaisin sen, että kyllähän nyt tosiasia on, että tuloerot ovat alkaneet kasvaa tässä suomalaisessa yhteiskunnassa nyt harjoitetulla politiikalla, jossa markkinavoimat vahvasti vievät asioita eteenpäin. En ollenkaan väitä, että inflaatio ratkaisisi ongelmat; sitä pitää varmasti pyrkiä karttamaan. Mutta ymmärtääkseni, jos meillä olisi hallittu inflaatio — se on helppo sanoa, mutta kuka sen hallitsee — niin se toisi ostovoimaa myös. Kyllä tällä hetkellä on tilanne sellainen, että raha ei liiku ja ostovoimaa ei ole riittävästi olemassa.

Vielä ed. Rauramolle toteaisin, että on aivan selvä, ettei näistä aineksista kovin kannustavaa puheenvuoroa pysty nyt käyttämään tällä hetkellä. Olen aivan samaa mieltä, että kun on aineksia siihen, niin olen valmis käyttämään ja kehittämään Suomea kokonaisuutena enkä missään tapauksessa lyömään pääkaupunkiseudulla asuvia ihmisiä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät läsnäolijat, arvoisa eduskunnan pöytäkirja! Hallituksen samoin kuin talousarvion lähtökohtana on maamme talouden pelastaminen. Voimme todeta, että niin hallitus kuin me, jotka olemme sen takanakin olleet, näkevät työttömyyden suurimpana yhteiskuntamme uhkana. Jos ei maamme lähes puolen miljoonan työttömän ihmisen jättityöttömyyttä pystytä hoitamaan, ei tämän maan palvelurakennetta, sen peruspalveluja, pystytä säilyttämään. Pohjoismainen hyvinvointivaltio olisi mennyttä.

Vain tätä taustaa ja lähes 400 000 miljoonan markan valtionvelkaa tarkastellen voidaan hyväksyä budjetissa tehdyt leikkaukset. Marraskuun 30 päivänä valtionvelka oli 365 924 miljoo-

naa markkaa, mukana tässä on toisin kuin budjettikirjassa ennakoidussa valtionvelassa rahastojen velkaa 30 000 miljoonaa markkaa.

Hallituksen ja etenkin valtiovarainministeri Viinasen tulisi muistaa se hallitusohjelman lausuma, jossa todetaan, että sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta tehdään kokonaisarviointi ja tarvittavat toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti niin, ettei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Tänään viimeksi budjettikeskustelun alkuosassa totesimme, ettei valtiovarainministeri Iiro Viinanen juuri tätä asiaa paljon mielessään pidä.

Mainittua kokonaisarviointia ei ole vieläkään tehty. Selvitys olisi suoritettava mahdollisimman nopeasti. Selvityksen puuttuminen ja se, ettei kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilannetta ole pystytty suojaamaan, nakertaa hallituksen uskottavuutta. (Ed. Aittoniemi: Ei siihen selvitystä tarvita!)

Arvoisat edustajat, kuten tiedämme, työttömyyden vähentäminen on edelleen kaiken avain. Vain niin pystymme estämään valtion velkaantumisen jatkumisen ja velan hoitokulujen kasvun. Omasta puolestani uskon, että meillä on tähän myös kuitenkin reaaliset mahdollisuudet. Avainasemassa ovat kotimarkkinat, niissä toki syntyy 80 prosenttia maamme bruttokansantuotteesta. Ulkomaankauppamme ja vienti pystyy vastaamaan vain 1/5:sta. Näin ollen kotimarkkinoiden aktivoinnissa on niin tälle eduskunnalle kuin hallituksellekin tekemisen paikka.

Toisin kuin edellinen hallitus, joka tyytyi seuraamaan työttömyyden räjähtämistä — ed. Aittoniemi, vuonna 1991 huhtikuussa oli 182 000 työtöntä ja vuonna 1995 huhtikuussa 460 000 työtöntä työministeriön tilastojen mukaan — nyt istuva hallitus on kuitenkin ollut aktiivisesti liikkeellä työllisyysohjelmallaan, mutta — tässä yhdyn niihin, jotka harrastavat kritiikkiä — se ei ole ollut vielä riittävästi liikkeellä. Maallamme olisi nyt lähes 20 miljardin markan elvytysvara ja valtiovallan tulisi käyttää tätä elvytysvaraa, jonka ylijäämäinen maksutase on synnyttänyt, nimenomaan kotimarkkinoiden elpymisen vauhdittamiseen. Tällä tavalla kotimarkkinoiden elpyminen toisi mukanaan työttömyyden puolittumisen mahdollisuuden.

Arvoisa puhemies! Tänään on paljon puhuttu tuloloukuista. Kuitenkin suurimmat tuloloukut, kuten myös köyhyysloukut, ovat pienimmissä tuloluokissa. Näiden loukkujen poistaminen on mielestäni ja käsittääkseni koko yhteiskunnan kannalta tärkeätä. Näin voimme nimenomaan vauhdittaa kotimarkkinoita, koska pienituloisilla ihmisillä jokainen lisämarkka menee kulutukseen eikä esimerkiksi pankkitileille. Tässä voimme olla eri mieltä siitä, mitä kokoomuslainen retoriikka on tänään joissakin puheenvuoroissa kuuluttanut.

Arvoisa edustajat! Eduskunnan tehtävänä on toimia aktiivisesti. Emme tyydy olemaan vain hallituksen kumileimasimena. Eduskunta onkin syksyn aikana selkeästi aika ajoin ryhdistynyt ja estänyt huonoimmat hallituksen esitykset. Tällaisia ovat täällä jo tänään aikaisemmin mainitutkin vaikeavammaisten kuntoutuksen vaarantamisyritys ja yksityistielain kumoamisen estäminen. Näissä asioissa eduskunta pystyi toimimaan.

Käsittelyssä olevan budjetin rakentamisessa on valtiovarainministeriöllä ollut liian paljon sanavaltaa eri pääluokkien sisälläkin. Ei voi olla oikein, että valtiovarainministeriön valta ulottuu ohitse ammattiministeriöiden, että valtiovarainministeriö sanelee pääluokkien sisällä tahtoaan ohitse asiaa tuntevampien. Näin syntyy mahdottomia esityksiä, joiden kielteiset esimerkiksi työttömyyttä lisäävät vaikutukset kääntävät hyvän tarkoituksen päinvastaiseksi.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriöstä on toistuvasti viestitetty, ettei vuonna 1996 kenenkään nyt eläkkeellä olevan käteenjäävä eläketulo pienene. Kuitenkin näin uhkaa käydä tammi- ja helmikuussa. Syynä on Kansaneläkelaitoksen resurssipula ja tekniikka, kertoo sosiaali- ja terveysministeriö. Vuoden alusta aloitetaan kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus, mutta vastaavasti eläkeläisten kansaneläkemaksun poiston ja eläkkeiden indeksikorotuksen vaikutus tulisivat käytäntöön ja toimimaan vasta maaliskuun alusta ensi vuonna. Tätä ei voi hyväksyä. Jos indeksikorotus ja kansaneläkemaksun poiston vaikutus ei ehdi toteutumaan heti vuoden alusta, niin pohjaosan poistoakaan ei pitäisi heti vuoden alusta aloittaa.

Arvoisa puhemies! Vuoden 1996 budjetissa puolustusmenot nousevat 777 miljoonaa markkaa. Edellisen hallituksen suorittama Suomen sitominen 64:n F-18 hävittäjän ostoon on Suomen kansalle kohtuuton ratkaisu. Kaupan kokonaiskustannukset ase- ja maajärjestelyineen ovat hämärän peitossa. Onkin selvitettävä, voiko Suomi hankkia ja maksaa pienemmästä hävittäjämäärästä. Puolustusministeriön joidenkin virkamiesten käsitys on tässä ollut että voisi.

Edelleen liikenneministeriön hallinnonalalta valtiovarainministeriö poisti viime hetkellä radanpitomäärärahoja, mikä vaikeuttaa raideliikenteen kehittämistä ja radanpitoa tässä maassa. Varsinainen kukkanen tässä on Kotka — Kouvola-välin Juurikorpi — Inkeroinen-rataosuus. Tämän hajoamistaan odottavan yhden kiskoparin osuus on osa perusvientiverkkoamme ja se on uhanalaisessa tilassa. Valtiontaloudesta ei ole löytynyt varoja rataverkon kehittämiseen tai edes sen nykytoimivuuden takaamiseen. Tähän valtiovarainvaliokunta on myönteisellä tavalla mietinnössään kiinnittänyt huomiota ja vaatinut välin Juurikorpi-Inkeroinen huomioimisen ensimmäisessä lisäbudjetissa. Mielestäni se pitäisi huomioida jo tässä budjetissa.

Kuitenkin sama valiokunta on erehtynyt mietinnössään Kymijoen ja Mäntyharjun kanavien rakennusselvityksen vaatimiseen. Me Kymenlaaksossa tiedämme ilman selvityksiä Kymijoen kanavan tuhoavan Keski-Kymenlaakson kulttuurimaiseman, vielä pitkälti vapaat kosket, laittavan liikkeelle joen pohjaan sedementoituneet ympäristömyrkkyjä sisältävät kerrokset. Edelleen se tuhoaisi Etelä-Suomen merkittävimmän lohijoen ja aiheuttaisi Suomenlahdelle uuden saastekuormituksen, joka sisältäisi muun muassa dioksiineja ja muita ympäristömyrkkyjä.

Teollisuus ei ole hankkeen takana ja tästä tiedämme, että hanke tulisi kaiken kaikkiaan täysin verorahoin rakennettavaksi. Kanavahömpötys, johonka lukeutuu myös uusin kanavatunnelivaihtoehto, vaarantaa muita liikenneratkaisuja, muita liikennevälineitä kuten radanpidon kehittämisen ja yleensäkin sen tason. Ympäristön kannalta kestävän kuljetusvaihtoehdon, siis kiskoliikenteen ylläpito ja kehitys, vaarantuisi jos valtion vähiä rahoja keskitettäisiin kanavahankkeeseen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, yhdyn niihin, jotka näkevät tämän maan suurimmaksi ongelmaksi niin kutsutun psykologisen lukon ja sen uuden tilanteen, että tässä maassa on noin miljoona ihmistä, jotka elävät niin kutsutuissa epätyypillisissä työsuhteissa. He joutuvat näin elämään jatkuvasti varsin epävarmassa tilanteessa. Tällöin eivät luonnollisestikaan ihmiset ole valmiit laittamaan rahojaan liikkeelle. Tällöin ei kotimainen kysyntä nouse. Kuitenkin uskon, että pystymme optimismilla ja ennakkoluulottomilla ratkaisuilla avaamaan nämä lukot. Näillä eväillä uskon tämän eduskunnan lähtevän myös tekemään seuraavaa, vuoden 97 budjettia.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiusanen peräsi selvitystä siitä, ettei vain kaikkein heikko-osaisimpien elinmahdollisuuksia ole huononnettu. Minä voin sanoa teille, ed. Tiusanen, että ei tarvitse kantaa siitä selvityksestä huolta. Kyllä se asia on ihan selvä eikä sitä tarvitse kuin kysyä kadun mieheltä ja naiselta sitten kun Lipposen hallituksen toimenpiteet ovat kokonaisuudessaan puraisseet Suomen heikko-osaisten elintasoon. Ei selvitystä tarvita.

Ed. Tiusanen myöskin puhui pelivarasta, jolla hän ilmeisesti tarkoitti vaihtotaseen myönteistä kehitystä. Ministeri Viinanen aikanaan todella kertoikin, että sitä käytetään, kun vaihtotase muodostuu positiiviseksi, kotimarkkinoiden elvyttämiseen. Pelivaraa olisi pitänyt käyttää jo siinä mielessä, että kaikkein heikko-osaisimpiin kohdistuvia leikkauksia, jotka markkamääräisesti kaikki ovat pois kotimarkkinoiden kulutuksesta, ei olisi toteutettu. Samalla kotimarkkinoihin kohdistuva halvaannuttaminen on kaksinkertainen siihen verrattuna mitä leikattiin, koska ihmisiltä on myöskin mennyt usko tulevaisuuteen. He eivät enää uskalla käyttää niitäkään markkojaan, joita heillä mahdollisesti vielä olisi käyttää kotimarkkinakulutukseen. Ed. Tiusanen on sitkeä, hyvä kansanedustaja, mutta kyllä se tuntuu olevan epätoivoista taistella tutkainta vastaan ja esittää sellaisia mielipiteitä, joilla olisi ajatuksellista perustaa.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen aivan oikein korosti sitä, että budjetissa ei ole tarpeeksi huomioitu rataverkon kunnossapitoa ja yleensä investointeja rataverkkoon. Valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyy todella toivomus Inkeroinen — Juurikorpi-radan saamisesta lisäbudjetin avulla kuntoon. Henkilökohtaisesti olisin kovasti toivonut, että asianomainen valtiovarainvaliokunnan jaosto olisi myöskin ottanut kantaa ja vaatinut ainakin tulevissa lisäbudjeteissa varaa myöskin toisen välttämättömän ratahankkeen toteuttamisen aloittamiseen. Se koskee Helsinki — Leppävaara-lisäraiteen saamista.

Tällä rataosuudella on alkanut Pendolino-junaliikenne, ja lähiliikenne ei kerta kaikkiaan voi toimia joustavasti aikataulujen mukaan samaan aikaan, tämän Pendolino-liikenteen kanssa. Lisäraide on välttämätön. Kaiken kaikkiaan radanpito on siinä mallissa, että lisäsatsauksia tarvitaan. On hyvin mahdollista, että meidän ainoalla kansainvälisellä ratayhteydellämme, yh-

teydellä Pietariin, joudutaan rataosuuksille määräämään nopeusrajoituksia, koska ei ole tarpeeksi satsattu kunnossapitoon rahaa.

Toinen varapuhemies: Kannatuspuheenvuorot on hyvä pitää varsinaisina puheenvuoroina.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Tiusasen kanssa samaa mieltä, että talouden kuntoon saattaminen on ykkösasioita tässä maassa. Kuitenkin tämä talouden korjaaminen olisi pitänyt aloittaa jo viime kaudella. Kun muistelee viime kauden vasemmistoliiton edustajien puheenvuoroja, niin todella silloin ei ollut halua edes sieltä käsin tukea niitä monia asioita, joita hallitus esitti ja joilla se koetti nimenomaan taloutta kuntoon saattaa. Jos me olisimme voimakkaammin pystyneet viime eduskuntakaudella tekemään elvyttäviä ja karsivia toimenpiteitä, uskon, että tänä päivänä maamme talous olisi paremmalla tolalla ja työttömiä vähemmän.

Leikkauksia pitää edelleen jatkaa, mutta tällä hetkellä olen ed. Tiusasen kanssa samaa mieltä, että tällainen kokonaisselvitys, kokonaisnäkemys, mihin nämä leikkaukset oikein johtavat, pitäisi mahdottoman nopeasti saada aikaan. Uskon, että monissa leikkauksissa on kysymys siitä, että teemme lisää työttömiä tähän maahan.

Samoin ilolla totesin, että ed. Tiusanen totesi, että pieni- ja keskituloiset käyttävät kulutukseen kaikki tulonsa. Kuitenkin, kaikesta tästä huolimatta, vaikka kotimarkkinoita pitää elvyttää, ed. Tiusanen, te olette koko ajan viemässä juuri näiltä pieni- ja keskituloisilta, lisää leikkaamassa. Tämä ei oikein sovi yhteen. Tämä ajattelu ei ole loogista.

Lopuksi vielä rata Inkeroinen — Juurikorpi. Liikennejaosto kun valmisteli asiaa, se totesi, että tämä on tärkeä hanke, ja uskon, että se lähitulevaisuudessa myös toteutuu.

Ed. M. Pietikäinen: Herr talman! Statsbudgeten bygger på ett detaljerat regeringsprogram. Skatteskärpningslinjen har brutits och det är bra. Den planerade nettoupplåningen för nästa år har kunnat minskas märkbart. Det handlar om nästan 4 miljarder. En del av budgetlagarna har genomgått korrigeringar, bl.a. i social- och hälsovårdsutskottet, så att uppenbara oskäligheter t.ex. i fråga om nedskärningen av rehabiliteringen har kunnat undvikas.

Statsutskottet har sammanställt ett acceptabelt helhetsförslag, där prioriteringar inom förvaltningsområdena har gjorts. Jag skall för min del konkretisera med exempel från undervisningsministeriets förvaltningsområde. Jag väljer utbildningssektorn, för jag är övertygad om att just utbildning och kunnande är nyckelorden för en bättre och ljusare framtid.

Arvoisa puhemies! Otan siis esimerkkinä opetusministeriön hallinnonalalla olevat painopisteet, jotka ovat Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelma, Euroopan unionin koulutus-, tutkimus- ja kulttuuriohjelmat sekä rakennerahasto-ohjelmien toimeenpano, Venäjää koskevan opetuksen ja tutkimuksen toimenpideohjelma, matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittäminen, elinikäisen oppimisen toteutus käytännössä, työllisyyden sekä koulutuksen ja työelämän yhteistyön edistäminen, nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja nuorten elinolojen parantaminen sekä kulttuurin perustoimintojen turvaaminen. Näihin painopistealueisiin ei ole vaikea yhtyä, mutta olisin kuitenkin mieluusti nähnyt vielä yhden lisäyksen, jona olisi peruskoulun kehittäminen.

Valtiovarainvaliokunta onkin aivan oikein kiinnittänyt huomiota yleissivistävän koulutuksen tukalaan tilanteeseen ja toteaa mietinnössään: " - - opetustoimeen kokonaisuudessaan viime vuosina kohdistuneet säästöt ovat olleet niin mittavia, että maassamme opetuksen taso ja sivistyksellisten peruspalvelujen saatavuus on vaarassa monissa kunnissa. Valtiovarainvaliokunnan käsityksen mukaan opetustoimen leikkauksista pitäisi tämän jälkeen luopua."

Peruskouluissa säästetään nykyisin muun muassa tukiopetuksesta, opetustunneista, henkilöstöstä, materiaalista, kerhotunneista, koulukyydeistä, koulukirjoista ja kouluruoasta. Joissakin kunnissa ja kouluissa selvittiin ensimmäisestä säästöaallosta suhteellisen hyvin. Eräitä kustannuksia pystyttiin alentamaan, ja aktiiviset vanhempainyhdistykset osallistuivat ennennäkemättömällä tavalla kouluun liittyvään tukitoimintaan. Nykyinen tilanne on monissa kouluissa vaikea. Moneen kertaan perinnöksi annetut koulukirjat ovat kuluneet rikki, koulukiinteistöt huutavat korjauksia, ja asbesti kurkistelee joissakin kouluissa seinänraoista.

Nämä ulkoiset ongelmat eivät ole merkityksettömiä. Mutta miltä koulut sitten näyttävät sisäpuolelta, sillä asiahan on niin kuin Uudenmaan läänin maaherran vuoden 1995 laatupalkinnon vastaanottaja Vantaanjoen lukio ilmaisi asian: Eivät seinät, vaan ihmiset tekevät hyvän koulun.

Who:n tuoreen 22 Euroopan maata ja Kanadan käsittäneen tutkimuksen mukaan suomalaiset lapset ja nuoret viihtyvät huonosti koulussa. Parhaiten lapset viihtyvät koulussa Saksassa, Norjassa, Belgiassa ja Ruotsissa ja heikoiten Venäjällä, Puolassa, Slovakiassa ja Suomessa. Ainoastaan 40 prosenttia Suomen koululaisista viihtyy omassa koulussaan. Erityisen huonosti viihtyvät pojat. Jo tämän tutkimuksen pitäisi saada hälytyskellot soimaan. Säästämmekö sen sijaan, että panostaisimme hyvään opettajankoulutukseen ja täydennyskoulutukseen, kiusaamisen vastaisiin kampanjoihin, tehokkaaseen opetukseen ja viihtyvyyteen?

Tulevaisuuden peruskoulun tulee käynnissä olevan lainvalmistelun mukaan olla kaikkien Suomessa asuvien lasten koulu. Näin pitääkin olla. Tämä merkitsee kuitenkin myös sitä, että resursseja tarvitaan lisää tukiopetukseen ja muun muassa vammaisten lasten apuvälineisiin ja koulunkäyntiavustajiin. Koululla on tulevaisuudessa oltava valmiudet antaa aiempaa suuremmassa laajuudessa äidinkielen opetusta saamea, romania ja viittomakieltä äidinkielenään käyttäville. Samoin yhä suurempi siirtolaislasten ryhmä asettaa suuria vaatimuksia koululleemme muun muassa heidän äidinkielensä opetuksessa. Kuusivuotiaiden koulunkäynti on keskustelun kohteena. Mielestäni maassamme tulisi tarjota kuusivuotiaille maksuton esikouluopetus ja myös oikeus koulun aloittamiseen, jos he kokeen suoritettuaan osoittautuvat koulukypsiksi.

Vapauden ja valinnan mahdollisuuksien lisääminen koulussa on sinänsä oikea tavoite, joka leimaa myös käynnissä olevaa komiteatyötä koululainsäädännön kehittämiseksi. Komitean jäsenenä haluan kuitenkin korostaa, että vapaus peruskoulussa ei saa olla vastakohtana perusturvallisuudelle ja jokaisen lapsen oikeudelle hyvään opetukseen asuinpaikasta, kielestä tai perheen taloudellisesta asemasta riippumatta. Tämän turvaamiseksi opetuksen arviointi on tärkeää. Arvioinnin tulee olla jatkuvaa koulun itsensä, kunnan ja opetushallituksen taholta. Tämä ei kuitenkaan riitä. Mielestäni arvioinnin tulee olla myös valtioneuvoston asia. Tämän vuoksi hallituksen tulisi antaa eduskunnalle opetuksen tilaa koskeva selonteko esimerkiksi joka neljäs vuosi.

Haluan vielä kerran korostaa valtiovarainvaliokunnan näkemystä siitä, että opetustoimen leikkauksista pitäisi tämän jälkeen luopua.

Herra puhemies! Muuten pidän tärkeänä asiana, että opetusministeriö ensi vuoden määrärahojen jaossa ottaa huomioon naisten äänioikeuden 90-vuotisjuhlallisuuksien vieton. Suomalaiset naiset saivat ensimmäisinä maailmassa täyden äänioikeuden, ja sitä kannattaa juhlia.

Jag vill avslutningsvis betona vikten av att undervisningsministeriet vid fördelningen av anslag 1996, vilket statsutskottet också omnämner, beaktar firandet av 90-årsjubileet av rösträtten för kvinnor, vilket jag också yrkat på i en motion i anslutning till budgeten. De finländska kvinnorna var de första i världen, som fick full rösträtt — och det är värt att fira!

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Aion puheenvuorossani keskittyä ennen kaikkea tiede- ja teknologiapolitiikan alueelle, mutta ennen kuin menen näihin yksityiskohtiin, muutama yleinen huomautus talouspolitiikasta, jotka kirvoitti itse asiassa hyvin pitkälti ed. Vihriälän täällä pitämä puhe.

Verrattuna siihen sekamelskaan ja epämääräisyyteen, jossa eduskunta oli viime vaalikaudella keskustajohtoisen hallituksen tempoillessa epäjohdonmukaisesti milloin minnekin, nyt käsiteltävänä oleva budjetti ja sen taustalla olevat koko vaalikauden linjaukset tuntuvat kuin hyvältä unelta. Meillä on suunta, meillä on tarkoitus, me toimimme yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa vilpittömässä ja avoimessa hengessä yhteiskunnan kokonaisetua kunnioittaen.

Keskustan suunnalta on väitetty, ettei hallitus ole kyennyt palauttamaan markkinoiden luottamusta. Tässä tietysti keskusta on sikäli oikeassa, että edellinen hallitus vei markkinoiden luottamuksen, mikä on välttämättä palautettava. Vastaavasti keskusta on siinä väärässä, että luottamus on kyllä palautettu, otetaanpa mittariksi mikä tahansa käytössä oleva tekijä. Tärkein mittari on luonnollisesti se, että markkinat eivät ole hermostuneet, vaikka työttömyys ei olekaan lähtenyt nopeasti alenemaan. Päinvastoin, markkinat luottavat hallitukseen, mitä ennen muuta osoittavat ennusteet korkotason laskun jatkumisesta. Nythän olemme tulleet 2—3 prosenttiyksikköä alle Ahon hallituksen aikaisen korkotason, mikä on mielestäni lähes huikea osoitus markkinoiden luottamuksesta.

On lisäksi muistettava, että kaikessa olennaisessa taloudenpidossa alentunutta korkotasoa ja palautunutta luottamusta lukuun ottamatta elämme edelleen Esko Ahon viitoittamalla tiellä. Tältä kurssilta päästään käytännön tasolla eroon vasta pitkällä ensi vuoden puolella, jolloin nykyi-

sen hallituksemme teot alkavat purra. Se, ettei työttömyys ole hallituksen vaihdoksen myötä nopeammin laskenut, on mielestäni seuraus siitä, ettei se ollut ylipäätään Ahon hallituksen tavoitteena. Ei tämä minusta tämän kummempaa ole.

Arvoisa puhemies! Uuden teollisia työpaikkoja luovan innovaatiotoiminnan edellytys on tuotteen tai palvelun kehitystyön tekninen onnistuminen. Tämä ei kuitenkaan vielä riitä. Tarvitaan myös kaupallinen menestyminen. Se puolestaan edellyttää liikkeenjohdolta osaamista, pitkäjänteisen rahoituksen ja siihen liittyvien vakuuksien hankkimista sekä markkinoinnin ja käytännön myynnin onnistumista. Lyhyesti sanottuna tarvitaan hyvä tuote ja maksavia asiakkaita. Tähän väliin jää useimmiten vuosia ja nk. kuoleman laakso, joka yrittäjän on ylitettävä. Tämä tosiasia on tunnustettava, ja sen mukaan olisi elettävä. Valitettavasti, ei tämä budjetti, kuten eivät myöskään sitä edeltäneet aiemmat budjetit ja toimintaohjelmat ole tätä tunnustanut. Se on mielestäni suuri puute valtion teknologiapolitiikassa ja teollisuuspolitiikassa.

Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään ymmärtänyt tiede- ja teknologiapolitiikan merkityksen, mutta tuntuu siltä, että valiokunnan johtopäätökset eivät riitä. Sehän on tietysti selvä. Tarvitaan kunnolliset perusesitykset. Seuraavassa joitakin näkökohtiani valiokunnan teknologiapolitiikkaa koskeviin esityksiin.

Valiokunta on sinänsä mielestäni hyvin ansiokkaasti kiinnittänyt huomiota Teknologian kehittämiskeskuksen eli Tekesin tärkeään merkitykseen korkeakoulujen soveltavan tutkimuksen rahoittamisessa ja koordinoinnissa sekä myös kansainvälisen tutkimusyhteistyön rahoittamisessa ylipäätään. Samoin valiokunta on ymmärtänyt Tekesin rahoitustuen merkityksen erityisesti pk-yrityksille ja kiinnittänyt aivan oikein huomiota maamme yritysten tuotekehityskustannusten suureen osuuteen verrattuna muihin Oecd-maihin.

Näistä tärkeistä näkökohdista huolimatta valiokuntakin joutuu kuitenkin sen ikävän tosiasian eteen, että Tekesin soveltavan tutkimuksen rahoitusta ja tuotekehitystuen myöntämisvaltuuksia leikataan yhteensä lähes 400 miljoonalla markalla. Yhdynkin siihen valiokunnan näkemykseen, että tämän luokan leikkaukset ovat kansantalouden kehittämisen ja työllisyyspolitiikan hoitamisen kannalta virheratkaisu. Tosiasia tietysti on se, että tässä tilanteessa ainoa oikea ratkaisu olisi ollut ilman muuta se, että Tekesin myöntämisvaltuuksia olisi pyritty lisäämään edelleen tietointensiivisen teollisuuden ja palveluiden kasvun jatkumisen turvaamiseksi.

Miksi sitten Tekesin voimavarat, siis myöntämisvaltuudet ja niistä aiheutuvat maksatusmäärärahat, ovat tärkeitä? Minusta tähän kannattaa hiukan pysähtyä. Nämä ovat tärkeitä mielestäni siitä syystä, että sekä myöntämisvaltuudet että niistä aiheutuvat maksatusmääräykset ovat juuri se osa valtion yritystukea, joka on vanhoja rakenteita muuttavaa, laajentavaa ja uudistavaa. Kaikki muu yritystuki, jota on siis budjetissa valtaosa, on puolestaan enemmän tai vähemmän vanhoja rakenteita säilyttävää ja — voinen sanoa — osittain kilpailukyvytöntä tuotantoa väkisin ylläpitävää. Nyt siis tässä tilanteessa, kun meidän pitäisi tehdä kaikkemme uutta luovan yritystuen elvyttämiseen, tähän vähäiseen osaan uutta luovaa yritystukea kohdistuvat itse asiassa suuremmat leikkaukset kuin koko yritystukeen keskimäärin, ikään kuin painopiste olisi väärässä kohdassa, jos minä nyt näin tämän sanon. Tämä on mielestäni maamme tulevaisuuden kannalta — täytyy nyt sanoa — huonoa politiikkaa.

Ongelma on siis siinä, että yritystukia koskevat päätökset ovat niin rajuja, että jos emme kykene näiden leikkausten ohella toteuttamaan tai saamaan minkäänlaista kompensaatiota, lisää rahoitusta tai muita toimintaa tukevia toimenpiteitä — niitäkin siis on olemassa — on tosiasia, että rakennemuutoksen toteutuminen hiipuu. Ennen kaikkea tämä leikkaustoiminta tulee koskemaan niitä pieniä, keskisuuria ja mikrokokoisiakin teknologiayrityksiä, joita juuri Tekesin tyyppisellä rahoituksella, tuotekehitysavustus- ja lainarahoituksella on voitu viedä eteenpäin.

Tämän tuloksenahan meillä on noin 3 000 nopeasti kehittyvää teknologiayritystä, jotka edelleen kehittyäkseen ja kasvaakseen tarvitsisivat sekä tuotekehitystukea että riskirahoitusta päästäkseen mainitsemani kuoleman laakson ylitse. On selvä asia, että tämä kuoleman laakso vaivaa käynnistyviä teknologiayrityksiä, joilla ei ole reaalivakuuksia tarvitsemansa vieraan pääoman vakuudeksi vaan joilla on nimenomaan ja ainoastaan osaaminen ja tieto taikka jokin keksintö ainoana omaisuutenaan. Valitettavasti tämä ei kelpaa vakuudeksi silloin, kun rahoitusta tarvitaan ja sitä haetaan. Tästä syystä Tekesin myöntämisvaltuudet ja niistä myöhemmille vuosille aiheutuvat maksatusmäärärahat ovat koko maamme talouden kannalta tärkeitä. Tämä on minusta koko ydin.

Arvoisa puhemies! Tekesistä tehdyn kansainvälisen arvioinnin mukaan, joka kokonaisuutena on Tekesin toimintaa hyvin korkealle arvostava, kiinnitettiin kuitenkin huomiota eräisiin keskeisiin toimintapoliittisiin linjauksiin, joilla voitaisiin tehostaa Tekesin toimintaa ja parantaa Tekesin teknologiapoliittista asemaa. Arvioinneissa esille tulleet näkökohdat tulisi toteuttaa kauppa- ja teollisuusministeriön toimesta mielestäni välittömästi. Se ei maksa mitään, se olisi vain toimintalinjauksen suuntaamista. Esimerkiksi Tekesin tulisi laajentaa yritysasiakaskuntaansa siten, että se kohdistaisi entistä suuremman osan määrärahoistaan pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ja uusiin käynnistyviin teknologiayrityksiin.

Edelleen Tekesin nykyisestä tuotekehityslainajärjestelmästä voitaisiin välittömästi kehittää nettoperiaatteella toimiva rahasto. Tähän nettobudjetointiin siirtyminen toisi mielestäni välittömästi Tekesille lisävoimavaroja, siis ei tarvitsisi itse asiassa uutta rahaa satsata, jos tässä tilanteessa tehtäisiin näitä toimenpiteitä. Tämähän siis tarkoittaisi sitä, että Tekesin saamat palautukset eivät menisi valtiokonttoriin niin kuin nyt vaan Tekes voisi itse hyödyntää niitä oman toimintansa hyväksi. Näihin toimenpiteisiin kauppa- ja teollisuusministeriö voisi ryhtyä ja sen tulisi ryhtyä välittömästi.

Valtiovarainvaliokunta käsittelee myös hyvin ansiokkaasti teollisuuden ja sitä palvelevan tutkimuksen edistämistä yleiseltä kannalta. Tässä yhteydessä valiokunta ottaa kantaa myös valtionyhtiöistä laadittujen yksityistämissuunnitelmien toteuttamiseen todeten, että ensisijaisesti sen tulisi parantaa valtionyhtiöiden rahoitusasemaa ja samalla vahvistaa koko teollisuuden rakennetta. Vasta toissijaisena tavoitteena voitaisiin valiokunnan mielestä pitää yksityistämisestä saatavien varojen käyttämistä talousarvion yleiskatteeseen. Mielestäni valtionyhtiöiden yksityistämisestä saatavia voimavaroja ei tule missään yhteydessä käyttää talousarvion yleiskatteeseen vaan nimenomaan uuden teollisuuden luomiseen, erilaisiin sijoitusyhtiöihin kuten Keraan ja ylipäätään teollisen pohjan vahvistamiseen jne.

Valiokunta on ottanut korkeakoululaitoksen kehittämisessä mielestäni hyvin tärkeän kannan esittäen korkeakoulujen pitkäjänteisen suunnittelun vahvistamista siten, että tutkittaisiin mahdollisuudet siirtyä korkeakoulujen perusrahoituksen osalta useampivuotiseen kehysbudjetointiin.

Tähän asiaan tulisi mielestäni hallituksen suhtautua vakavasti. Näinhän onkin Ruotsissa. Ruotsissa budjetoidaan korkeakoulumenot kolmen vuoden tähtäimellä. Muistelen, että Suomessa pitkäjänteisempään kolmivuotiseen budjetointiin on otettu sellainen kanta jossakin yhteydessä, kenties myös valiokunnassa, että tämä edellyttäisi jopa valtiosäännön muutosta. Oli miten oli, siitä huolimatta katson, että asia on selvittämisen ja tutkimisen arvoinen.

Tässä yhteydessä haluan tuoda esiin myös sen, että yliopistojen perusopetuksen voimavarojen kehittymistä on jatkuvasti ja herpaantumatta seurattava. Mielestäni niitä ei voida missään yhteydessä millään tavalla pienentää vaan meidän pitäisi tästä tilanteesta lähteä hissun kissun nostamaan ja vankentamaan korkeakoulujen perusopetuksen tilannetta ja pitää myös huolta siitä, että korkeakouluilla olisi käytännön toimintaedellytykset, kuten laitteet, kirjastot jne. Siis se maa, jonka korkeakoulujen perusopetus on vaarassa, ei ansaitse sivistysmaan nimeä. Minusta siinä lepää koko tämän maan sivistys, tietysti myös siinä, mitä ed. Pietikäinen toi peruskoulutuksesta esiin äsken, mutta tämä koskee itse asiassa — nimikin on vähän samanlainen — myös korkeakoulujemme ja yliopistojemme perusopetusta.

Vaikka puhun varsin usein teknologiasta ja teknologiapolitiikasta, tuonpa tässä yhteydessä esiin sen, että humanistisen alan koulutukseen, opetukseen ja humanistisen alan voimavaroihin meidän tulee kiinnittää huomiota. Näin siksi, kun olemme hyväksyneet sen periaatteen, että yliopistot voivat — mikä on sinänsä ihan hyvä periaate — hankkia uusia voimavaroja maksupalveluperiaatteella, palveluperiaatteella, humanistinen ala tässä kilpailussa jää varjoon, koska sillä on varsin vähän sellaista toimintaa, josta voidaan tehdä maksupalvelutoimintaa. Tästä syystä valtion budjetoinnissa tähän seikkaan minusta tulisi todella kiinnittää perusteellista huomiota.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto tulee piakkoin antamaan koko koulutusta koskevan kehittämissuunnitelman. Tärkeää on, että tässä suunnitelmassa nähdään koulutuksen ja tutkimuksen merkitys ja yhteys maamme taloudellisen elämän kehittämiseen ja tätä kautta työllisyyden lisäämiseen. Samassa yhteydessä olisi myös sopivaa ja oikein, että hallitus valmistelisi ja antaisi lupauksensa mukaisesti tiede- ja teknologiapoliittiset linjauksensa sekä myös pientä ja keskisuurta yritystoimintaa koskevat ohjelmansa. Nämä asiat liittyvät mielestäni kiinteästi yhteen. Sama koskee luonnollisesti myös energiapoliittisia linjauk-

sia. On itsestäänselvää, että meillä täytyy olla tiedossa pitkäjänteiset ja kestävät energiapoliittiset linjaukset, koska se on perusedellytys myös sille, millä tavalla tätä maata voidaan ja rohjetaan lähteä kehittämään eteenpäin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Luhtanen kiinnitti hyvin olennaiseen asiaan talousarviossa huomiota, nimittäin Tekesin määrärahoihin.

Kauppa- ja teollisuusjaosto käsitteli asiaa ja kuuli monia asiantuntijoita, ja kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että tässä asiassa tehdään todella väärin. On tutkittu, että Tekesin määrärahoilla on saatu hyvin tuloksellista toimintaa. Vielä ensi vuonna kolmanneksen rahasta pois karsiminen ei vielä näy, siis vuonna 96, mutta vuosina 97 ja 98 tulee todella se paikka, jolloin nähdään, että tämä maa vie paljon ulos ainoastaan, jos sillä on hyviä tuotteita. On järjen vastaista se, että me juuri tästä, jolla vientiä voimme elvyttää, olemme ottamassa pois. Samaan aikaan esimerkiksi starttirahoja ja muita tällaisia, jotka vääristävät kilpailua, ollaan hyvin vähän leikkaamassa. Mielestäni tässä suhteessa toivoisi, että vuoden 99 lisätalousarviossa tämä asia viimeistään poistettaisiin.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen puuttui puheenvuorossaan erittäin oleellisiin ja merkittäviin asioihin liittyen Tekesin määrärahoihin, joita on supistettu. Se on erittäin valitettava asia. Toivoisinkin, että hänen esille ottamansa asiat voitaisiin korjata, ehkä ei lisäbudjettien kautta, se ei ole realistista, mutta sen sijaan seuraavan vuoden budjettia käsiteltäessä.

Mitä tulee pitkäjänteiseen korkeakoulupolitiikkaan, olen aivan samaa mieltä siitä, että korkeakoulupolitiikan osalta pitää saada vähintään kolmen vuoden pitkän tähtäimen ohjelma. Vain sen pohjalta voidaan kehittää suomalaista yliopisto- ja korkeakoulutoimintaa niin, että se kestää kansainvälisellä tasolla.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen puhui aivan totta siinä, että edellisen eduskunnan aikana, Ahon hallituksen aikana, sanotaan 91 syksystä alkaen ehkä vuosi, puolitoista eteenpäin täällä eduskunnassa vallitsi varsin sekava, tempoileva tilanne. Kyseessä oli oikeastaan kaaos, jonka sosialidemokraatit tiesivät tulevan ja kieltäytyivät sen johdosta hallitusneuvotteluista. Eivät uskaltaneet lähteä selvittelemään tekosiaan edellisen hallituksen ajoilta.

Minä muistan tästä kaaoksesta, kuinka uskomattomassa tilanteessa Ahon hallitus joutui toimimaan. Joskus vuoden 92 alkupuolella eräs ihminen, minullakin oli tuttu rahapiireistä, Suomen Pankista, kertoi minulle, että sinä et usko, mutta hän kertoo sinulle aivan luottamuksellisesti, että 12 miljardia saatetaan joutua antamaan pankeille tukea. Annettiin 70 miljardia markkaa. Näissä olosuhteissa edellinen eduskunta ja nimenomaan Ahon hallitus joutui korjaamaan ne jäljet ja sen viljan, mikä oli kylvetty siemenestä 87—91.

Mutta sinä aikana ja loppupuolella sitten alkoi tilanne seestyä. Työttömyys alkoi vähentyä. Rahamarkkinat saatiin kuriin ja vaihtotase voimakkaasti ylijäämäiseksi. Maan talous saatiin kuntoon. Ahon hallitus rakensi vahvan pohjan tälle hallitukselle, jotta se voi pelastaa tämän maan taas normaaliin taloudelliseen kuntoon ja tilanteeseen.

Älkää nyt vaan hukatko sitä perustusta, minkä Ahon hallitus ja edellinen eduskunta teille antoi! Se on nyt kunnia-asia teille, ed. Luhtanen, ja tälle sateenkaarihallitukselle.

Ed. Luhtanen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä tähän toteaisin, että tarkoitin tällä sekamelskalla sitä, että nykyisessä tilanteessa meillä on pohjana vankka, koko vaalikauden kestävä hallitusohjelma ja jossa tiedämme nyt jo tätä budjettia tehdessämme, mikä on hallituksen linjaus myös tuleville seuraavalle kolmelle vuodelle. Edellisellä kaudella tätä pidemmän tähtäyksen linjausta ei ollut. Edettiin ikään kuin kädestä suuhun. Budjetti oli se pisin aika, eikä sekään oikeastaan piisannut, kun lisäbudjetteja oli niin mielettömästi.

Eli meiltä puuttui ainakin tästä eduskunnan perspektiivistä katsottuna sellainen jämäkkä pitkäjänteinen linjaus, se linjaus, mikä meillä on nyt. Esimerkiksi me nyt tiedämme, että me nyt säästämme, leikkaamme 10 miljoonaa tästä ja koko vaalikaudella 20 miljoonaa. Tiedämme tavoitteet. Niistä voidaan puhua nyt. Asiat eivät tule sitten niin yllätyksenä, tai jos ne tulevat muista syistä johtuen yllätyksenä, niin meillä on jo neljäksi vuodeksi tällainen pitkälinjainen pe-

rusrunko, jonka pohjalta me kaikki tiedämme, miten edetä. Se ero se on.

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Taloushistoria tulee varmastikin ratkaisemaan tämän äskenkin käydyn debatin voittajan. Minä luulen, että tuo ed. Aittoniemi ehkä lähempänä totuutta on. Kyllähän viime kautta voidaan kuvata sekamelskaksi tai yllätysten kaudeksi, jossa melkein jokainen kuukausi tai puolivuotiskausi toi uusia yllätyksiä. Kukaan ei huhtikuussa 91, jolloin viralliset paperit näyttivät, että valtion budjetti on laadittu huiman ylijäämän mukaiseksi, osannut ennustaa, että alijäämää siltä vuodelta onkin kertymässä kymmeniä miljardeja markkoja. Kukaan ei kyennyt sanomaan eikä ennustamaan, että jo seuraavassa syyskuussa SKOP ajautuu Suomen Pankin haltuun ja se on alkusoitto pankkikriisille, jonka reaalipohja oli syntynyt jo vuosia aikaisemmin, ja veronmaksajat joutuivat viime kaudella tehdyillä päätöksillä niiden virheiden maksajiksi.

Mutta kuten sanoin, taloushistorioitsijat tulevat aikanaan osoittamaan, mitä ehkä hyvääkin viime hallituksessa oli. Se hallitus selvisi siitäkin, että viime vaalikauden alkuvaiheiden säästöissään hallitus epäonnistui melko paljon, koska sen aikaiset määrävähemmistösäännökset antoivat silloiselle oppositiolle mahdollisuuden miljardikaupalla hylätä säästöjä, jotka sitten kertautuvalla tavalla tulivat kustannuksiksi seuraavina vuosina ja jotka varmastikin olivat lisäämässä niitä ongelmia, joita tässä on vähitellen purettu.

Ed. Luhtanen oli jo edellisellä kaudella eräs harvoja sosialidemokraatteja, jotka ymmärsivät Tekesin arvon ja jolla minun mielestäni oli aivan oikea teollisuus- ja teknologiapoliittinen linja. Mutta valitettavasti ed. Luhtanen oli sosialidemokraattien keskuudessa huutavan ääni korvessa myös viime vuonna. Muistamme hyvin vuosi sitten, kuinka SDP:n varjobudjetissa oli oikeastaan ainoastaan kaksi todella konkreettista säästökohtaa. Maatalous on helppo arvata, mutta sitten se toinen oli Tekesin määrärahat, joista piti leikata 350 miljoonaa markkaa. Tämän lupauksensa SDP toteutti aika tarkasti tässä budjetissa. Minä luulen, että tässä on nyt jostakin informaatiokatkoksesta hallituksen kohdalla kyse. Näin hyvin haluan uskoa, että hallituksen kohdalla asian laita on. Hallituksen yrityspolitiikka ja teknologian kehittämispolitiikka on jollakin tapaa hakoteillä.

Arvoisa puhemies! Hallitus tuntuu ajattelevan, että kunhan Suomi täyttää Euroopan talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerit, ovat asiat kunnossa. Hallituksen budjettiesitys ja siihen liittyvä Emun lähentymisohjelma eivät vastaa kuitenkaan siihen kysymykseen, voisiko Suomi pärjätä Emun jäsenenä. Pääministeri näytti tuoreeltaan vaatineen, että Emun osalta ei tarvita enää vaatimuksia keskustelun käymisestä vaan että keskusteluosapuolten pitäisi ottaa kannanottoja jo itse Emun kolmanteen vaiheeseen osallistumiseen.

Olen täysin eri mieltä. Keskustelu Emun kolmannesta vaiheesta ja sen vaikutuksista Suomelle ei ole mielestäni vielä edes kunnolla alkanut. Hallitus on EU:ssa hyväksynyt Emun tekniseen valmisteluun liittyviä ratkaisuja jo pitkän liudan, ja näinä päivinä hallitus hyväksynee huippukokouksessa yhteiselle valuutalle myös nimen. Itse asiaa ei kuitenkaan ole haluttu tuoda eduskunnan keskusteltavaksi vielä. Budjettikeskustelu tarjoaa siihen yhden mahdollisuuden, mutta eduskunta olisi saatava myös valiokunnissa käsittelemään asiaa pikimmiten ja perusteellisesti.

Keskustan edustajat suuressa valiokunnassa esittivät evästettäessä pääministeriä huippukokoukseen, että hallituksen olisi nopeasti tuotava eduskunnan käsiteltäväksi selonteko Emun kolmannen vaiheen valmistelujen nykyvaiheesta ja ilmaistava siinä yhteydessä myös kantansa siitä, kuinka Emun oloissa huolehditaan siitä, että kansantaloutemme kykenee riittävän nopeasti reagoimaan mahdollisiin suhdanne- ja kilpailuolosuhteissa tapahtuviin muutoksiin, kuinka Suomi omalla aluepolitiikallaan tai EU:n rakenneohjelmilla vastaa yhteisen valuutan aiheuttamaan alueellisten kehityserojen kärjistymiseen ja työttömyysongelman hoitoon sekä arvionsa siitä, mitä vaikutuksia Emun toteutumisella olisi pohjoismaiselle hyvinvointimallille.

Edelleen totesimme, että Suomen on edellytettävä, että EU selvittää ja ratkaisee nopeasti Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle jäävien maiden aseman. Se on välttämätön tieto sekä Emun ulkopuolelle jäävien että Rahaliittoon osallistuvien maiden kannalta. Suomen ei tulisi myöskään esittää Emun kolmannen vaiheen ja EU:n laajenemisen kytkemistä toisiinsa. Kannan ottaminen itse Emuun ei ole mahdollista ennen kuin kaikkiin näihin ja varmasti moniin muihinkin kysymyksiin saadaan pitävät vastaukset. Sellaista riskiä ei pidä ottaa, että Emuun mentäisiin luottaen siihen, että ongelmat kyetään ratkaisemaan sitten peruuttamattoman ratkaisun jälkeen. Kun oman valuutan arvon vaihtelumahdollisuus kielletään, on meillä oltava tarkka tieto

siitä, miten sen jälkeen ongelmatilanteissa menetellään. Pelkkä luottamus vakaaseen talouskehitykseen Emun oloissa ei riitä henkivakuutukseksi asiassa, jonka omasta taloushistoriasta tiedämme kannaltamme elintärkeäksi.

Vastaukseksi on joiltain tahoilta esitetty rahastoja, mutta rahastoideat eivät ole saaneet vakavaksi tulkittavaa vastaanottoa, ei edes oma hallituksemme näytä sellaista EU:n piirissä esittävän. Lisäksi on epäiltävä, voisivatko mitkään rahastot olla kyllin suuria tasaamaan todella suhdanteita, saati voisivatko ne tasata sellaisten alojen vaikeuksia, jotka esimerkiksi dollarin arvon vaihtelujen vuoksi erityisesti joutuisivat kärsimään. Epäilen syvästi, että rahastot voisivat ylipäätään toimia.

Toisena vaihtoehtona on, että työmarkkinajärjestelmämme osaisi muuttaa toimintatapojaan siten, että kansantaloutemme kykenisi hädän tullen ajoissa ja kyllin nopeasti reagoimaan muutoksiin. Ranskan esimerkki ei ainakaan käy esimerkiksi siitä, kuinka Emu-kuriin pitäisi suhtautua. Hallitus ei voi piilottaa tätä suurta ongelmaa maton alle, vaan sen on hahmoteltava nopeasti malli, jolla sen mielestä Suomi selviäisi myös Emun oloissa. Ellei tällaista mallia ja siihen sitoutumista ole olemassa, ei hölmökään voisi sitoutua Emun kolmanteen vaiheeseen.

Samanlaista sisäpoliittista ratkaisua vaatii se, miten Suomi vastaa taloudellisen yhdentymisen seurauksena vääjäämättä tulevaan alueellisten kehityserojen kärjistymiseen. Hallituksen on esitettävä keskustelun pohjaksi myös käsityksensä tarvittavasta uudesta aluepolitiikasta. Erityisen tärkeää on myös kysymys siitä, miten kohdellaan Emun ulkopuolelle jääviä EU:n jäsenmaita. Ennen tätä tietoa Suomi ei voi mielestäni kantaansa määritellä Emun kolmanteen vaiheeseen osallistumiseen. Meille ei riitä, että Emun ulkopuolelle jäävien asema selviää ennen kolmannen vaiheen alkua, kuten viitesuunnitelmassa on esitetty, vaan se on tehtävä ennen päätöstä kolmanteen vaiheeseen osallistuvista maista, eli viimeistään vuoden 1998 alkuun mennessä.

Hallituksen on tuotava mielestäni eduskuntaan selonteko Emun valmistelujen nykyvaiheesta ja samalla kannanottonsa muun muassa edellä luettelemiini kysymyksiin. Selonteon ei tarvitse olla hallituksen kannanotto itse Emuun osallistumiseen, vaan selonteon tavoitteeksi kannattaa asettaa Emun rehellinen problematisoiminen siten, että eduskunta voisi myös valiokunnissa eritellä Emun etuja ja haittoja. Ellei hallitus aktiivisesti tuo Emua avoimesti etuineen ja haittoineen suurennuslasin alle, ajautuu koko asia hyvin helposti sellaiseen vastakkainasetteluun, jonka lopputulos ei varmuudella vastaa Suomen etuja.

Arvoisa puhemies! Hallitus on talouspolitiikassaan valinnut vaihtoehdottomuuden tien. Näin tehdessään se toki on johdonmukainen ja taloutemme ennustettavuus on hyvä, mutta samalla se on on ottanut hirvittävän suuren riskin. Vedotessaan kerta toisensa jälkeen keväiseen hallituspuolueiden sopimaan hallitusohjelmaan, hallitus on joutunut kerran sovitun vangiksi. Hallitus ei kykene ottamaan ajan merkkejä huomioon. Se pelkää poiketa kerran päätetystä uskoessaan koko rakennelman uskottavuuden sortuvan, jos poikkeamisen tielle lähdettäisiin. Tämä vaihtoehdottomuuden politiikka ajaa Suomea yhdellä uralla riippumatta siitä, mitä reaalimaailmassa tapahtuu.

Ensi vuoden talousarvio on laadittu 4,5 prosentin kansantuotteen kasvulle. Tavoite on enemmän kuin haastava viime kuukausien lukujen valossa. Kevään lukujen valossa se näytti vaatimattomalta tavoitteelta. Tosiasiaksi on käymässä se, että hallitus on puolessa vuodessa tuhrimassa alkuvuoden vahvan talouskasvun. Samalla epävarmuus on lisääntynyt, ja tätä epävarmuutta ei kukaan lietso, vaan se on syntynyt ihmisten omista päätelmistä. Eikä siihen oikeastaan auta se, että valtiovarainministeri Viinanen tänään täällä totesi, että hyväksymällä ensi vuoden budjetin ja samalla linjaamalla lähivuosien talouspolitiikan linjat, eduskunta antaa mitä parhaimman joulutervehdyksensä Suomen kansalle.

Toivottavasti näin on, mutta arvelen myös, että eivät kansalaiset aivan yhdy myöskään ed. Luhtasen äsken esittämään arvioon, että tämä näyttää hyvältä unelta. Sadat tuhannet kotitaloudet tietävät, mitä hallituksen linja merkitsee käytännössä heidän kulutuskyvylleen. Moni yrittäjä kokee, että työelämän pelisäännöt on naulattu komiteoiden pöytiin kiinni. Kansainväliset suhdanteet eivät nyt innosta optimismiin, ja lama-ajan kokemukset ovat liian lähellä ja kehottavat valitettavasti kaiken tämän taustalla varovaisuuteen. Hallitus on hyvää tarkoittaessaan aikaansaanut maahan hiljaisen masennuksen, jossa jokainen yrittää pelastaa oman nahkansa, mutta kukaan ei ota riskiä toisten hyväksi. Talouskasvun hyvät eväät ovat valitettavasti kääntymässä jääksi.

Valitessaan vaihtoehdottomuuden politiikan hallitus ei enää kykene puhaltamaan myöskään henkistä ilmapiiriä eloon. Sateenkaarihallitus on leimautumassa yhden politiikan hallitukseksi,

jonka mahdollisia linjamuutoksia ei enää otettaisi todesta. Jos työllisyystilanne ei lähikuukausina olennaisesti parane, ja jos talouskasvu hyytyy viime kuukausien tasolle, ajautuu hallitus politiikkansa kanssa umpikujaan. Se ei linjansa takia kykene elämään ajassa ja joustamaan tilanteen mukaan. Pahinta ja historian kannalta anteeksiantamattominta tässä kaikessa on se, että viimeiset kuukaudet asioiden on annettu valua ohi. Niiden aikana olisi pitänyt ryhtyä toimenpiteisiin erityisesti työelämän puolella, jotta vahvin talouskasvu olisi saatu käännettyä työpaikoiksi.

Nyt Suomi tarvitsisi henkistä elvytystä. Sille olisi luonut pohjaa jo se, että leikkauksista päätettäessä hallitus olisi rehellisesti ja avoimesti arvioinut oman linjansa vaikutuksia työllisyyteen ja erityyppisten kansalaispiirien kannalta. Mutta mitään tällaista ei ole vieläkään tehty. Vedotaan vain siihen, että leikkausten kohteista on keväällä sovittu koko neljän vuoden ajaksi.

Päällimmäiseksi Lipposen linjasta jää epäoikeudenmukaisuus. Eikä tätä tunnetta vähennä se, että hallituksen esitykseen lisätään eduskunnassa satoja miljoonia, jotka työmarkkinajärjestöt neuvottelivat jäsenilleen palkankorotuksina, mutta lapsiperheiden, opiskelijoiden, työttömien tai viljelijöiden puolesta ei samanlaisia järjestöneuvotteluja käyty.

Ehkä parhaiten reaalimaailman käyttäytymistä kuvaa tilanne asuntorakentamisen kohdalla. Tämän vuoden aikana uusien asuntojen rakentaminen näyttää pahimmoillaan alenevan kolmanneksella viimevuotisesta. Uuden hallituksen keväällä ilmoittama linja näyttää masentaneen alaa entisestään. Aleneva korkotasokaan ei tunnu hälventävän sitä epävarmuutta, jota ihmiset tuntevat.

Edellisen hallituksen toimesta tehtiin mahdolliseksi aravalainojen arvopaperisointi. Nyt tätä mahdollisuutta olisi käytettävä täysimääräisesti hyväksi ja lisättävä asuntorahaston lainojen myöntämisvaltuutta. Se ei vaikuttaisi valtion budjetin tasapainoon mitään. Päinvastoin rakennusalan työllisyyden parantuessa valtio itse asiassa hyötyisi.

Rakennusalan työttömyyttä ei helpoteta väliaikaiskoulutuksilla, vaan käyttämällä edes ne rakentamismahdollisuudet, joita hallituksella olisi nykyisten budjettiraamien puitteissa. Kun asuntotuotannon annetaan laskea liian alas, johtaa se alalla turhiin konkursseihin, ja kokonaan uuden yritystoiminnan aloittaminen sen jälkeen on todella vaikeaa. Suomi tarvitsee toimivan rakennusteollisuuden ja rakennusalan. Myös alan menestyksellinen vientitoiminta edellyttää sitä, että kotimarkkinat toimivat ja antavat peruskuorman alan työlle.

Rakentamisen ohjaamisessa on hallituksen mielestäni käytettävä myös ns. temppuja, joilla reagoidaan nopeastikin alan näkymiin. Arava- ja korkotukiehtoja on uskallettava muuttaa aina tarpeen mukaan, ja mielestäni myös asp-säästäjille olisi nyt tarjottava lisäporkkana, jotta tuhannet asuntosäästäjät saataisiin rohkaistua asuntokauppojen tekoon suuntaamalla tätä porkkanaa mieluiten uusien asuntojen hankintaan.

Arvoisa puhemies! Nykynäkymien valossa Suomea uhkaa ensi talvena asuntorakentamisen hätätila eikä siihen vastata vain Emua odottamalla.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus ei suinkaan valinnut vaihtoehdottomuuden tietä. Vaihtoehdottomuuden tie valittiin viime hallituksen aikana, kun Suomi ajettiin kaikkien aikojen velkakierteeseen. Ensi vuonna tämä valtion velka nousee 400 miljardiin markkaan. Paavo Lipposen hallituksen ainoa vaihtoehto on päästä ulos tästä vaihtoehdottomuuden tiestä, tästä velkakierteestä. Tässä ulospääsyssä työllisyys on avainasemassa. Ed. Vanhanen muistanee, että prosentin aleneminen työttömyydessä merkitsee valtiolle 2 000 miljoonan markan säästöä budjetissa.

Mitä sitten asuntotuotantoon tulee, siinä olen ed. Vanhasen kanssa vähän samaa mieltä, mutta syyt siinäkin ovat mielestäni hieman toiset. Ahon hallituksen aikana vuosina 91—93 asuntojen kysyntä pysähtyi kaikissa asuntomuodoissa ja Suomi ajautui asuntotuotannossa pahimpaan tilaan, mikä sodan jälkeen on koskaan ollut, ja vasta tämän hallituksen aikana asuntojen kysyntä ja rakentaminen on uudelleen lähtenyt viriämään, joskin asuntovajaus tällä hetkellä on 40 000 asuntoa ja ihmisiä on asuntojonossa 160 000, joten siinä mielessä asuntokysymys on yksi keskeisiä kysymyksiä, mihin tämän hallituksen tulee tarttua mitä pikaisimmin; hallitus on antanut lupauksia mutta toimenpiteet ovat vielä tekemättä.

Ed. Luhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vahanen puhui hyvin synkästi siitä, mikä on nyt Lipposen hallituksen aikaansaama yleinen mielipide. Minä nyt korostaisin vielä sitä, että kyllä on aika tärkeää tavallisen kansalaisen ja velkaisen perheen kannalta,

tärkeää, elvyttävää ja ilahduttavaa, että me olemme saaneet korkotason 2—3 prosenttiyksikköä alle sen, mitä se oli Ahon hallituksen aikana. Sillä on paitsi psykologinen myös erittäin suuri käytännön merkitys velallisille, asuntovelallisille jne. Se tietää heille suoraa tulonlisäystä tai menojen vähentymistä.

Minä korostaisin sitäkin vielä, kun tämän hetken ilmapiiriä ed. Vanhanen tai muut tutkailevat, että me elämme edelleenkin Ahon hallituksen budjetin varassa. Tämä vuosi on lisäbudjettia lukuunottamatta Ahon hallituksen viitoittamaa tietä, ja se on todella monessa suhteessa synkeä. Se on korkeakoulujen, se on monien muiden asioiden kannalta synkeä tie; nyt me vasta lähdemme tästä eteenpäin.

Sen ed. Vanhaselle sanon, että hän on oikeassa siinä, kun puhuimme äsken edellisen hallituksen sekoilusta — jossa tarkoitin todella pitkän tähtäimen linjan puuttumista — että on totta, että yksikään hallitus ei siinä pankkituki- ja lamakriisissä olisi selvinnyt kuivin jaloin. Se on ihan selvä asia. Ei myöskään Ahon hallitus selvinnyt, mutta ei siinä olisi selvinnyt mikään muukaan.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Vanhasen kanssa olen siitä samaa mieltä, että Lipposen hallitus on yhden vaihtoehdon tiellä mutta se tie on ainoa mahdollinen. Sen hallitus on valinnut, ja se tie on työttömyyden puolittaminen ja valtiontalouden tervehdyttäminen. Mutta tämä hallitus ei sitä tavoittele ajelehtien niin kuin edellinen ajautuen kriisistä toiseen, vaan määrätietoisesti eri toimenpiteitä tehden, joihin liittyy lisäbudjetit, joihin liittyy käsillä oleva budjetti, joihin liittyy osallistuminen aktiivisesti tulosopimuksen syntymiseen, johon sisältyy työllisyysohjelma ja päätökset myöskin siitä, että seuraava tarkastelu tehdään jo puolentoista kuukauden kuluttua, kun vuoden 97 budjettikehyksiä arvioidaan, mitä seuraavia lisäpäätöksiä tarvitaan. Elikkä tämä on määrätietoista eri toimenpiteiden ketjuttamista, jotta siihen ainoaan vaihtoehtoon päästäisiin, joka on työttömyyden puolittaminen ja kansantalouden tervehdyttäminen.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi tietysti hyvä päättää, mikä kaikki pannaan edellisen hallituksen tiliin ja mikä nykyhallituksen. Vähän tässä keskustelussa on niin, että kaikki myönteiset ilmiöt pannaan nykyhallituksen tiliin ja kaikki kielteinen edellisen hallituksen päättämän budjettivuoden tiliin. Mutta varmastikin sallitaan, että tämä poliittisessa keskustelussa on mahdollista.

On hyvä, että korkotaso on saatu alenemaan tai korkojen lasku pitkässä juoksussa jatkuu. Mutta jollain tapaa kuitenkin varoittaisin, että ei kannata minkään yksittäisen saavutuksen varaan kovin paljon laskea ja tuloksia odottaa.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Lyhyesti voinen kommentoida ed. Vanhasen puheenvuoroa, kun en saanut vastauspuheenvuoroa. Puutun yhteen asiaan eli ermiin ja Euroopan unionin laajentumiseen. Me saimme suuressa valiokunnassa sekä pääministeri Lipposelta että myös valtiovarainministeri Viinaselta erittäin hyvän selonteon tästä. Minusta meillä kummallakaan suuren valiokunnan jäsenellä ei pitäisi olla tästä nyt kovin suurta epäselvyyttä.

Arvoisa puhemies! Sitten menen budjettipuheenvuorooni. On aika mielenkiintoista seurata, miten ensi vuonna kokonaistuotannon kasvu tulee jatkumaan ja kuinka kehitys jatkuu täällä kotimarkkinoilla. Täällä on tänä iltana käytetty erittäin monta ansiokasta puheenvuoroa siitä, kuka tukee tätä positiivista kehitystä ja kuka pelkää peikkoja. Oikeastaan voisin lyhyesti sanoa, että minä uskon huomiseen ja uskon, että ongelmat hoidetaan. Tärkeimmät ongelmat ovat jo hoidossa.

Mielestäni elintärkeää on luoda valtiovallan taholta sellainen ilmapiiri, jossa kotitalouksien ja yritysten luottamus tulevaisuuteen paranee. Kulutuskysyntä lisääntyisi ja usko tulevaisuuteen heijastuisi positiivisesti myös korkoihin ja siitä huolimatta, että Suomen markka vielä tänään on Euroopan vakaimpia valuuttoja.

Niitä huolestuttavia asioita on mielestäni kilpailukykymme kannalta halvan energian saanti jatkossakin. Sillä seikalla, että valtioneuvosto ei ole saanut toistaiseksi aikaan selkeää ehdotusta eduskunnalle, kuinka ja millä energiatuotantomme turvataan teollisuudelle, saattaa olla yrityksille kohtalokkaita seurauksia, kun epävarmuus siirtää myös teollisuuden investointeja nyt, kun siihen muuten yrityksillä olisi taloudellisesti mahdollisuuksia. Ellemme saa energiatuotantoamme kuntoon, energiapula uhkaa, ja sen vaikutukset ovat arvaamattoman suuret teollisuuteen ja ulkomaanviennin kilpailukykyyn.

Työttömyyden puolittamiselle saamme myös silloin sanoa hyvästit, koska talouden kasvun hidastuminen aiheuttaa lisää työllisyysongelmia. Suomessahan bruttokansantuotteen vuosikasvun on oltava vähintään 2—3 prosenttia, jotta

työttömyys säilyisi edes ennallaan. Vasta 3 prosentin kasvulla on myönteistä vaikutusta työllisyyteen. Alle 2 prosentin kasvu merkitsee jo lievää lamaa ja sen myötä lisää työttömyyttä, niin kuin olemme huomanneet edellisien vuosien aikana.

Toivotaan, että tässä hallituksen esityksessä ensi vuoden talousarvioksi luvut ovat oikeita, esimerkiksi kotimaisen kysynnän kasvu on todella se 6 prosenttia ja kokonaistuotannon se 4,5 prosenttia. Toivotaan, että ne luvut todella pitävät paikkansa, ja edetään näillä toiveilla.

Työllisyyden parantumisella on suuri merkitys juuri valtiontaloudelle, niin kuin täällä monessa monessa puheenvuorossa on tänään jo todettu. Jos työttömyys vähenee, vähenevät valtion menot ja verotulot lisääntyvät. Tämä yhtälö on täällä toistettu monta kertaa. Prosenttiyksikön lasku työttömyydessä merkitsee noin miljardin markan kohennusta valtiontalouteen. Toisaalta taas prosenttiyksikön nousu työttömyydessä merkitsee valitettavasti 2 miljardin markan lisärasitusta valtiolle.

Häiriötekijöitä ensi vuoden talousarvion toteutumiselle hallituksen esittämässä muodossa on myös epävarmuus säästöjen ja leikkausten markkamääräisestä toteutumisesta. Ongelmallinen on lasten kotihoidon tuen 700 miljoonan markan leikkaus. Väitän, että tätä säästöä, edes valtion osuutta siitä, ei tulla saavuttamaan kokonaisuudessaan, koska osa perheistä tulee luopumaan kotihoidon tuesta sen leikkauksesta johtuen ja hakeutumaan esimerkiksi työttömyyskorvauksen piiriin taikka hakemaan kunnallisen hoitopaikan, johon jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on mahdollisuus ensi vuoden aikana. Väittäisin, että säästötavoite tulee ainakin puolittumaan, ellei pahimmassa tapauksessa jopa jouduta maksamaan tästä säästöstä, jos otetaan huomioon kunnillekin aiheutuvat lisämenot. Tätä hallitus ei ole huomioinut.

Kuitenkin katson, että tulevaisuudessa yhä enemmän myös eduskunnassa ja hallituksessa tulisi ajatella Suomi-nimistä isänmaata konsernina, johon kuuluvat myös kunnat eikä vain tuijoteta valtion menojen säästöihin ja samalla kalliimmat vaihtoehdot palvelujen järjestämisessä otetaan käyttöön. Yhteistä rahaahan se on kunnilla ja valtiolla — kaikki meidän verovarojamme.

Ellemme pysty tulevaisuudessa näin ajattelemaan, täytyisi verotusoikeutta mielestäni muuttaa. Kunnat saisivat enemmän oikeutta verovaroilleen ja turhaa byrokratiaa vältettäisiin, kun kierrätys valtion kautta vähenisi. Muutos olisi hirvittävän suuri, ja se ei voi tapahtua nopeasti, mutta mielestäni asiaa tulisi miettiä vakavasti eikä pelkästään kahvikuppikeskustelujen yhteydessä. Ellei tämä kotihoidon tuen leikkaus tule toteutumaan, ei puuttuvaa säästöä mielestäni saa ottaa sosiaali- ja terveydenhuollon muista kohteista tai muilta tileiltä.

Nuorten työttömien osuus kansasta on suuri. Esitys siitä, että työmarkkinatukea ei enää saa 17—19-vuotias, ellei hakeudu koulutukseen, työharjoitteluun taikka esimerkiksi oppisopimuskoulutukseen, on mielestäni oikeudenmukainen ja oikeansuuntainen. Oikeansuuntainen on myös se muutos, että kyseessä oleva koulutus on nimenomaan ammattiin johtavaa eikä vain kurssilta toiselle siirtymistä, joka on ollut viime vuosien malli. 9 000 uutta koulutuspaikkaa on valtavan suuri määrä, ja toivoa sopii, että läänit ovat löytäneet tarkoituksenmukaiset ja alueille työvoimapoliittisesti oikeat koulutuspaikat. Jatkossa pitäisi vain näille nuorille löytää koulutustaan vastaava työpaikka, muuten tämä kaikki touhu on ollut osittain turha operaatio.

Herättäisinkin rohkeasti keskustelua siitä, pitäisikö tänä korkean nuorisotyöttömyyden aikana vakavasti miettiä eläkeiän alentamista. Sanon tämän kuitenkin hyvin tietäen, että eläkeikää on juuri nostettu, suunniteltu kuntoutusta niille työntekijöille, jotka eivät millään enää jaksaisi olla työelämässä sairauden tai loppuun palamisen seurauksena. Pitäisikö heidän eläkkeelle pääsyään helpottaa ja antaa näin koulutetulle nuorelle mahdollisuus ensimmäiseen työpaikkaan? Minusta näin pitäisi tehdä. Kysyn vielä, kumpi mahtaisi tulla yhteiskunnalle halvemmaksi, alentaa eläkeikää ja maksaa eläkkeitä aikaisemmin vai ottaa nuori töihin ja lopettaa nuoren työttömyydestä aiheutuneet kulut, puhumattakaan siitä tosiasiasta, että työpaikoilla on jo ongelmia ns. ukkoontumisena ja akkaantumisena samalla, kun nuoret odottelevat kotona työttömyyskorvauksilla, koska pääsisi töihin. Tämä ukkoontuminen ja akkaantuminen ei ole halventava nimitys, vaan se on ihan yleisesti käytettävä nimitys tänä päivänä.

Työn tuottavuus on myös huomion arvoinen lisäseikka mietittäessä yhtälöä eli aikaisemmin eläkkeelle ja nuorille aktiivisille työpaikka.

Arvoisa puhemies! Neljäntenä asiana korostan työllisyysmäärärahojen järkevää käyttöä esimerkiksi investointien osalta. Kummajainen minulle uudelle kansanedustajalle on ollut se, ettei työllistämisrahoja ole aikaisemmin voinut käyttää koulujen peruskorjaukseen. Kuitenkin selvä

viesti kunnilta on ainakin Pirkanmaalta, että koulut olisi nyt todella järkevää laittaa kuntoon. Kunnilla on rahaa ja väkeä työllistettävänä. Useissa kunnissa koulujen peruskorjaus ja laajentamissuunnitelmat ovat valmiita, odotetaan vain aloittamislupia.

Sivistysvaliokunta oli yksimielinen antaessaan lausuntoa ensi vuoden talousarvion tästä asiasta, puolsimme tätä viittaamaani asiaa. Valiokunnassa korostettiin ja todettiin, että viime vuosien säästöt ovat kohdentuneet myös koulurakentamiseen ajoittain aika kohtuuttomasti. Maassamme on nyt lukuisia koulujen rakentamishankkeita, erityisesti peruskorjaushankkeita, jotka ovat tarpeellisia ja jotkut erittäin kiireellisiä. Valiokunta piti ongelmallisena käytäntöä, ettei työllisyysmäärärahoja ole voinut käyttää koulurakentamiseen, ja sama tietysti koskee liikunta- ja kulttuurirakennusten perusparantamisia.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Tulonen pohdiskeli puheenvuorossaan sitä, olisiko viisaampaa laskea eläkeikää ja päästää nuoret ihmiset töihin. Tätä samaa asiaa edelliset neljä vuotta pohdiskeltiin silloin, kun yritettiin saada palkansaajan luopumiseläkettä läpi. Ed. Stenius-Kaukosen aloitteena se kulki ensin, sitten ed. Vuorensolan ja nyt se on nykyiselle hallitukselle muistaakseni esitelty ed. Peltomon lakialoitteena. Silloin aikanaan siitä tehtiin laskelmia ja todettiin, että tulisi halvemmaksi päästää nuoret ihmiset töihin ja vanhemmat ikääntyneemmät esimerkiksi määräaikaiselle luopumiseläkkeelle. En ole ainakaan havainnut sitä, että tässä yhteiskunnassa olisi löytynyt sellaista kokonaisvaltaista näkemystä, että olisi osattu siirtää rahoja kasasta toiseen kasaan, jos näin rahvaanomaisesti sen ilmaisee, vaan koko ajan tuijotetaan yksinomaan siihen, että eläkemenot kasvavat. Se on epäviisasta politiikkaa ja minusta olisi hyvä, että voitaisiin hallituspuolueet yhdessä ja oppositio myös yrittää tätä asiaa edes viedä eteenpäin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tulonen totesi aivan oikein sen itsestäänselvyyden, että työttömyyden aleneminen vähentää valtion menoja. Yksi prosentti lienee jossakin kahden miljardin vuositasolla. Tähän päästään yhteiskunnassa, jossa on välttämättömiä menojen leikkauksia suoritettava, vain kohdentamalla ne oikein ja kotimarkkinoita elvyttävästi. Tästä on juuri esimerkki, ed. Tulonen, keskustan budjettivaihtoehto, jossa on elvyttävillä, erilaisilla leikkausten kohdentamisilla kuin Lipposen hallitus on suorittanut päästy siihen, että työttömyys alenee jossain määrin enemmän kuin hallitus on laskenut. Siitä on tullut 1,7 miljardin markan säästö.

Olisi hyvä ottaa oppia keskustan budjettivaihtoehdosta. Parempi se kuin että ilman tutustumista ja tutkimusta esitetään väitteet, että siinä on 7,5 miljardin markan aukko. Vaihtoehtobudjetti on eräistä pienistä haksahduksista huolimatta, joilla ei ole mitään merkitystä, erinomaisen hyvä esimerkki siitä, miten työttömyyttä voidaan vähentää ja sitä kautta myös vähentää valtion menoja. Hallituspuolueet eivät ole korkeassa viisaudessaan edes vaivautuneet varmasti lukemaan tuota vaihtoehtoa, ainakin kannanotot ovat olleet sen tyylisiä.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Eila Rimmin puheenvuoroon. Uskoisin, että tänä päivänä, jos ajatellaan, että nuorisotyöttömyys on lisääntynyt 15 prosentilla kahden viimeisen vuoden aikana, asetelmat voivat olla vähän erilaiset kuin silloin, kun edellinen eduskunta on keskustellut asiasta. Jos ajatellaan sitä, että näistä 15 prosentista yli puolet on myös koulutettuja nuoria, niin sitä taustaa vasten myös pitäisi miettiä asiaa, että tässä on eettinen ja moraalinen puoli. Tämä on varmasti hallituspuolueille tulevaisuudessa sellainen hyvä asia, jota kannattaisi ajaa yhdessä eteenpäin.

Ed. Aittoniemelle: Olen lukenut keskustan vaihtoehtobudjetin junassa, toisen puolen tullessani Helsinkiin ja toisen puolessani mennessäni Tampereelle. Siinä on paljon hyviä asioita. Valitettavasti se nyt kuitenkin on opposition vaihtoehto. Me olemme tehneet omamme ja sekin on oikein hyvä.

Ed. K a l l i o: Arvoisa rouva puhemies! Aluksi kommentoin ed. Tulosen puheenvuoroa siltä osin, että yhdyn hänen huoleensa energian saannin turvaamisesta. Kyllä meiltä tässä valtakunnassa on puuttunut selkeä kansallinen energiastrategia. Toivonkin, että tämä hallitus paneutuu asiaan ihan tosissaan.

Mutta kuten kaikki tiedätte, Lipposen hallituksen talouspolitiikan päätavoitteena on työttömyyden puolittaminen tämän vaalikauden aikana. Talouspoliittisen linjan keskeisenä osana on taas valtion velkakierteen pysäyttäminen talouskasvun ja lähivuosiin ajoittuvien etupainotteisten menoleikkausten avulla. Mikäli velkakierre jatkuisikin entisellään, johtaisi se meidät

ennen pitkää niin pahaan umpikujaan, että siitä ulospääseminen edellyttäisi julkisten menojen supistamista huomattavasti enemmän kuin on aikomus tehdä nyt.

Pidän oikean suuntaisena sitä, että sovituista tulevista menoleikkauksista noin puolet kohdistuu jo ensi vuodelle, jolloin talouskasvun pitäisi olla vielä kohtuullisen korkealla tasolla. Leikkaukset on tehtävä kasvuvuosina, jotta aikanaan tulevan taantuman koittaessa valtiontaloudessa olisi edes jonkinlainen pelivara. En kylläkään ole samaa mieltä niiden pessimistien kanssa, jotka manaavat taantumaa jo ensi vuoden loppupuolelle. Eiköhän seuraava taantuma ole huomattavasti kauempana, mutta joskus se toki on edessä. Nyt ja lähivuosina onkin etsikkoaika laittaa valtiontalous kuntoon.

Kun hallitus antoi talousarvioesityksensä syyskuussa, perustui esitys arvioon siitä, että työttömyysaste on ensi vuonna keskimäärin 14,5 prosenttia. Tämä puolestaan perustui siihen, että palkkaneuvotteluissa päästään maltillisiin ja pitkäaikaisiin sopimuksiin. Ainakin tästä hallitusta on syytä onnitella. Aikaansaatu tulopoliittinen ratkaisu oli maltillinen, solidaarinen ja pitkäaikainen.

Valtion menojen leikkauksista on tässä salissa syksyn mittaan puhuttu pitkään ja hartaasti. Parta on pärissyt turhankin paljon. Ongelmana leikkauksissa on kuitenkin se, että talousteorioista on vaikea löytää yleisesti hyväksyttyjä perusteluja sille, miten tarvittavat leikkaukset olisi kohdistettava valtion eri menoeriin. Toden totta olisihan menoja helpompi lisätä kuin leikata. Meidän valtiontaloudellemme onkin ollut tyypillistä, että eteenpäin menoja paisutellen mennään kovaa, mutta kun pitäisi peruuttaa, pakkivaihde puuttuu.

Tässä valtiontalouden tilassa menojen leikkaukset muodostavat vaikean, mutta välttämättömän finanssipoliittisen kokonaisuuden, kokonaisuuden, joka antaa jonkinlaisen näköalan valtion velkakierteen pysäyttämiselle, kokonaisuuden, joka nyt on jo näkynyt myönteisesti erityisesti rahamarkkinoilla tuntuvasti alentuneina korkoina.

Mutta ovatko leikkaukset riittäviä? Toivon, että ovat. Huolestuttavana pidän kuitenkin sitä, että vaikka elämme voimakkaan kasvun aikaa, korkeasuhdannetta parhaimmillaan, valtio velkaantuu edelleen erittäin voimakkaasti. Puheet siitä, että menojen leikkaukset ovat ylimitoitettuja, ovat mielestäni katteettomia. Tärkeää onkin nyt, että taloudellinen kasvu on edelleen kestävää, sillä jos näin on, kotitaloudet ja kansalaiset voivat luottaa siihen, ettei sosiaalista turvallisuutta uhkaavia menoleikkauksia enää tarvita enempää kuin nyt on sovittu.

Kuntien valtionosuuksien tasoa on vuosina 1993—95 vähennetty pysyvästä valtionosuuslainsäädännöstä poikkeavilla laeilla yhteensä 6,2 miljardia markkaa. Ensi vuonna valtionosuuksia on tarkoitus vähentää 3,8 miljardilla markalla. Kun arvioidaan kuntien valtionosuusleikkauksia, on syytä huomioida se, että Ahon hallituksen aikana leikkaukset tehtiin silloin, kun kuntien verotulot eivät kasvaneet vaan päinvastoin laskivat. Lipposen hallituksen leikkaukset ajoittuvat suhdannepoliittisesti huomattavasti paremmin. Leikataan silloin, kun on jotakin leikattavaa. Nyt kuntatalous on kohtuullisessa kunnossa. Sitä osoittaa sekin, että peräti 34 kuntaa laskee ensi vuonna veroäyrinsä hintaa ja varsin monessa kunnassa keskustelut ovat käyneet siihen suuntaan, että äyrin hintaa lasketaan vuonna 1997. Huomattava on myös, että niin Kuntaliitto kuin valtiovarainministeriö ennakoivat verotulojen kasvavan vuodessa 6 prosenttia tämän hallituskauden aikana.

Keskusta on tehnyt oman vaihtoehtobudjettinsa. Pidän hyvänä sitä, että keskusta on oman vaihtoehtonsa antanut, ja itse asiassa pidän sitä syksyn aikana keskustan taholta hallituksen talouspoliittiseen linjaan kohdistuneen tykityksen jälkeen välttämättömänäkin.

Keskustan vaihtoehto on täällä jo moneen kertaan arvioitu ja perustellusti on todettu, että se kasvattaisi välittömästi ensi vuoden budjettialijäämää ja veisi uskottavuuden nykyiseltä velkaantumisen kasvun taittavalta linjalta. Rahoitusmarkkinoilla talouspoliittisen linjan muutos johtaisi epävarmuuden lisääntymiseen. Niinpä rahapolitiikan nykyinen keventävä linja kääntyisi uudestaan kiristyvään suuntaan ja lopputuloksena olisi aiempaa tuntuvasti korkeampi korkotaso.

Ymmärtämystä keskustan varjobudjetissa tunnen esityksiin, joilla pyritään pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten parantamiseen, erityisesti löytämään takausjärjestelyjä. On tosin todettava, että kovin vaisuja olivat edellisen hallituksen toimenpiteet pk-sektorille. Toisaalta tämäkään hallitus ei ole täysin ummistanut silmiään pienten ja keskisuurten työvaltaisten yritysten ongelmilta toisin kuin keskustan vastalauseessa todetaan. Joka tapauksessa meidän on pakko lisätä pk-sektoriin kohdistuvia toimenpiteitä työttömyytemme parantamiseksi.

Valtiovarainvaliokunta onkin aivan oikein mietinnössään todennut, että Suomesta on kehittymässä tiedon ja osaamisen yhteiskunta. Huipputekniikan tuotteiden osuus viennistämme on nopeasti kasvanut. Suomessa onkin runsaasti teknologiayrityksiä, joilla on suuri kasvupotentiaali. Joidenkin arvioiden mukaan näissä yrityksissä saattaisi syntyä jopa 100 000 uutta työpaikkaa. Onkin tärkeää, että valtiovalta omalta osaltaan turvaa kasvun ja kehityksen edellytykset sekä riittävästi panostaa tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Olen samaa meiltä ed. Luhtasen arviosta koskien valtion teknologiapolitiikkaa sekä teknologiayritysten rahoituksen leikkauksia.

Työllisyyden parantamisessa avainasemassa ovat teollisuus, palveluyritykset, erityisesti kauppa, ja rakentaminen. Täällä on tänäänkin vahvasti perätty asuntorakentamisen elvyttämistä. Yhdyn mielelläni tähän kuoroon.

Kyllä meidän työllisyystilanteemme surkean tilan yksi syy on se, että investoinnit ovat viime vuosina olleet äärettömän alhaisella tasolla ja asuntorakentaminenkin on 1980-luvun tasosta laskenut huomattavasti. Vaikka investoinnit ovatkin ensi vuonna selkeästi kasvamassa, niin totuttuun normaali tasoon verrattuna ne ovat vielä vaatimattomalla tasolla ja aivan liian alhaisella tasolla ovat asuntoinvestoinnitkin. Ne on saatava nousuun. Lisäksi työllisyysmäärärahoja on enenevästi kohdennettava koulu-, liikunta- ja kulttuurilaitosten perusparannuksiin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi pari sanaa liikennepolitiikasta. Liikennepoliittinen suunnittelu ja kehittämishankkeiden valinta ei aina ole perustunut riittävän kokonaisvaltaiseen pitkän aikavälin suunnitteluun, kuten valtiovarainvaliokunta mietinnössään toteaa. Tärkeää onkin kiinnittää huomiota kriteereihin hankkeita valittaessa. Näitä todellakin pitäisi olla teollisuuden ja erityisesti vientiteollisuuden rakenteiden vahvistaminen sekä raskaiden kuljetusten määrät. Kun tietää, miten vahva teollisuusmaakunta esimerkiksi Satakunta on ja miten merkittävä on vientiteollisuuden osuus siellä, ihmetyttää, mihin ovat tiestön kehittämishankkeet tästä maakunnasta unohtuneet. Perusteltuja tarpeita kyllä olisi runsaasti. En myöskään pidä hyvänä käytäntönä sitä, että suuria, monien vuosien rahoitussitoumuksia edellyttäviä hankkeita käynnistetään lisätalousarvioilla.

Kaiken kaikkiaan vaikka ensi vuoden talousarvio on edellyttänyt vaikeita ratkaisuja, uskon, että se lisää kansalaisten ja kotitalouksien luottamusta tulevaisuuteen ja tukee sitä kautta kysynnän kasvua.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kallio hallituksen uskollisena soturina todisti kovasti työllisyys- ja talouspolitiikan merkitystä budjetissa, mutta vähän epäselväksi kyllä jäivät nimenomaan ne toimenpiteet, joilla työttömyyden puolittamiseen voitaisiin päästä. Juuri pk-sektorille suunnatut toimet, muun muassa tutkimus- ja tuotekehittely, joka viime vuosina on tuottanut uusia, nimenomaan pysyviä työpaikkoja, ovat jääneet määrärahakysymyksessä pienemmälle kuin kuluvana vuonna, samoin kuin korkeakoulujen todelliset toimintamäärärahat. Vaikka täällä on kovasti puhuttu tutkimus- ja tuotekehittelymäärärahoista, jota kautta pk-sektorin kehittämistoimia voitaisiin auttaa, budjetti kertoo aivan toista kieltä.

Samoin ed. Kallio totesi, että keskustan vaihtoehto olisi täällä arvioitu. Sitä ei ole todellakaan arvioitu asiallisesti. Se on haluttu tyrmätä, koska ei ole haluttu nähdä, että on erilaisia vaihtoehtoja. Olisi toivonut, kun keskustalta kaiken syksyä on pyydetty vaihtoehtoista budjettilinjausta, että siitä olisi todella rakentavasti haluttu keskustella, hakea niitä vaihtoehtoja, joilla yhdessä saavutamme sen meille kaikille parhaan tavoitteen, työttömyyden puolittamisen, mutta nyt ei ole edes haluttu hakea vaihtoehtoja yhdessä.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastaan opposition uskolliselle soturille ed. Lindqvistille toteamalla, että onhan keskustan esittämää vaihtoehtobudjettia arvioitu viime viikkoina hyvinkin perusteellisesti. Sinänsä pidän tietysti hyvänä, että keskusta on esittänyt oman budjettivaihtoehtonsa, koska tätä kauttahan me saamme aikaan keskustelua, dialogia. Dialogihan voi parhaimmillaan johtaa jopa uusiin oivalluksiin.

Mitä tulee talouspolitiikan korostamiseen, niin totta kai pidän tärkeänä sitä, että maassa harjoitetaan määrätietoista talouspolitiikkaa. Sehän on johtanut jo siihen, että kun me olemme pysyneet tietyllä määrätietoisella linjalla, meidän korkotasomme on ihan selkeästi laskenut. Väitän kyllä, että alenevat korot luovat erittäin suuria mahdollisuuksia työllistämiseen tässä maassa. Ne ovat ihan ehdoton edellytys uusille investoinneille. Kyllähän yhtenä sanoisinko taloustieteen ja talouspolitiikan perusprinsiippinä on ollut, että laskusuhdanteessa, taantumassa, pitäisi elvyttää ja korkeasuhdanteessa pitäisi leikata.

Hallitus on nyt tätä toteuttamassa. Valitettavasti edellinen hallitus ei tätä perusperiaatetta noudattanut.

Ed. Liikkanen: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen budjettilinja on päätetty viime keväänä voimakkaan talouskasvun oloissa. Tuolloin oli vielä perusteita sille, että kasvun myötä myös työttömyys saadaan alenemaan. Nyt puolen vuoden takaisilta odotuksilta on tippumassa pohja kokonaan pois. Talouskasvu on hidastunut, työttömyys ei enää merkittävästi alene pelkän talouskasvun varaan tuudittautumalla.

Nyt tarvitaan välittömiä toimia työttömyyden alentamiseksi. Ensi vuoden talousarviota onkin korjattava. Liian monet hallituksen säästöt ovat nimittäin lisäämässä työttömyyttä. Tällaisia säästöjä ovat esimerkiksi ylimitoitetut leikkaukset kuntien valtionosuuksiin, yritysten kehittämismäärärahoihin, elintarviketalouteen ja lasten kotihoidon tukeen. Keskusta ei tinkisi säästöjen kokonaismäärästä, mutta me kohdentaisimme säästöt työllisyyden huomioon ottaen.

Budjettipolitiikan lisäksi tarvitaan pikaisia toimenpiteitä yhteiskunnan rakenteellisten uudistusten toteuttamiseksi. Kasvun hiipuessa on työllistämisen kynnystä radikaalisti alennettava. On helpotettava niin työn antamista, työn vastaanottamista kuin työn tekemistäkin. Mikäli hallitus on vielä valmis panemaan itsensä likoon työttömyyden puolittamiseksi, on sen otettava välittömästi ohjat käsiinsä rakenteiden uudistamiseksi.

Arvoisa rouva puhemies! Valtion talousarvion kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan perusteluissa ministeriön tulostavoitteena on muun muassa myötävaikuttaa suotuisaan taloudelliseen ja työllisyyskehitykseen tukemalla tutkimusta ja tuotekehitystä sekä pk-yrityksiä välittömin ja välillisin rahoitus-, neuvonta- ja koulutustoimenpitein.

KTM:n hallinnonalan painopisteet vuonna 96 ovatkin tutkimus- ja tuotekehitys, pienen ja keskisuuren yritystoiminnan lisääminen, pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kansainvälisen osaamisen olennainen parantaminen ja riskirahoitustoiminta. Valtiovarainvaliokunta yhtyi mietinnössään näihin kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalaa koskeviin yleisiin näkemyksiin. On kuitenkin valittaen todettava, että edellä esitetyt neljä keskeistä periaatetta tulevat varsin vaatimattomasti esiin budjetin sisällössä.

Hallitus esittää Teknologian kehittämiskeskuksen tuotekehitysavustuksien myöntämisvaltuuksia leikattavaksi tämän vuoden talousarvioon verraten peräti yli 300 miljoonalla markalla. Tutkimus- ja tuotekehitysmäärärahojen raju leikkaus on yllättävää ottaen huomioon, että tämän pitäisi olla KTM:n ykköspainopistealue. Lisäksi roima leikkuri juuri tutkimukseen ja tuotekehitykseen on yllättävä siksi, että Tekesin määrärahojen on suoritetuissa arvioinneissa todettu ohjautuneen tuloksekkaasti.

Viime viikonlopun uutisista saimme kuulla, että tutkimukseen ja tuotekehitykseen osoitettujen määrärahojen leikkaukseen oli herännyt myös KTM itse. Tämä on kuitenkin myöhäissyntyistä ottaen huomioon, että määrärahojen karsimista on esittänyt juuri ministeriö itse.

Valtiovarainvaliokuntakin toteaa mietinnössään, ettei talousarviossa ole riittävästi otettu huomioon tutkimuksen ja tuotekehityksen tarpeita, minkä seurauksena huippuosaamiseen perustuva talouden ja työllisyyden kasvu on vaarantumassa.

Budjettikirjaa läpikäydessä tuntuu, ettei Lipposen hallitus ole lähimainkaan riittävästi ymmärtänyt pienen ja keskisuuren yritystoiminnan merkitystä työllisyyden kohentamisessa ja yhteiskunnallisen rakenteen uudistamisessa. Monet yritysten kehittämismäärärahojen leikkaukset osuvat nimittäin kipeästi juuri pk-yrityksiin. Nyt tarvitaan yritysten kehittämismäärärahojen kohdentamista hyvin erilaisella tavalla, kuin Lipposen hallitus on tehnyt. Yritysten investointi- ja pk-avustukset samoin kuin energia-avustukset on pidettävä vuoden 95 tasolla.

Keran korkotukilainojen myöntämisvaltuuksia ja Valtiontakuukeskukselle osoitettua määrärahaa on korotettava siitä, mitä hallitus esittää. Samoin pk-yritysten kansainvälistymisen edistymiseen tarkoitettujen avustusten leikkausta on hillittävä.

Kaiken perustana on se, että panostetaan kauppa- ja teollisuusministeriön uuden työn luomista edistäviin keinoihin eikä työtä paikasta toiseen siirtäviin tilapäistukiin. Tässä Lipposen hallitus iskee kirveensä kiveen. Ei tilapäisillä lapiohommilla työttömyys puolitu. Työttömyyttä voidaan merkittävästi alentaa vain vahvistuttamalla Suomen tuotannollisen toiminnan perustaa ja tätä kautta luomalla uusia pysyviä työpaikkoja.

Keran ja TT:n selvitysten mukaan noin 60 000 pk-yrityksen arvioidaan kärsivän vakuuspulasta. Näissä vakuuspulaa kärsivissä yrityksissä on noin 300 000—350 000 työntekijää. Valitettavaa on, että hallituksella ei ole tarjota mitään yritys-

ten vakuuspulmien helpottamiseksi. Päinvastoin Valtiontakuukeskukselta ollaan leikkaamassa määrärahoja.

Keskustan talous- ja työllisyyslinjauksen yksi keskeinen ydin on pk-yritysten vakuuspulmien helpottaminen. Mikäli vakuuspulaa voitaisiin poistaa siten, että joka toinen vakuuspulasta kärsivistä yrityksistä voisi palkata uuden työntekijän, merkitsisi se 30 000 uutta työpaikkaa. Yhdenkään kannattavan yrityksen laajentamis- tai perustamishanke ei saa jäädä kiinni reaalivakuuksien romahduksesta tai puuttumisesta.

Julkisen vallan pk-yrityksiin kohdistuva takaustoiminta pitääkin perin pohjin uudistaa. Suomeen on perustettava erityisesti pk-yritysten takaustarpeisiin keskittyvä takuupankki. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi organisoimalla pk-yritysten takaustoiminta Keran kautta.

Arvoisa rouva puhemies! Suurtyöttömyyttä ei kyetä ratkaisemaan vanhakantaisin keinoin. Uskottelemalla, että julkisen vallan suorilla investoinneilla ja työllisyystyömailla työttömyys merkittävästi alenee, haaskataan aikaa, pahennetaan ongelmia ja siirretään tervehtymistä eteenpäin.

Suurteollisuuden ja julkisen sektorin ratkaiseva asema työllisyyden hoidossa on auttamattomasti ohi. Pienet ja keskisuuret yritykset verkottuvat sekä keskenään että tuotannonaloittain suurten yritysten kanssa. Omatoimisuuden, yrittäjyyden ja osaamisen yhteiskunta nousee suurten rakenteiden yhteiskunnan tilalle. Siksi juuri nyt on syytä tukea pienten yritysten syntymistä ja niiden toimintaedellytyksiä. Yrittäjyyttä suosiva historiallisen myönteinen ilmapiiri on hyödynnettävä uuden yritystoiminnan synnyttämiseksi Suomeen. Kansakunnastamme on mahdollista tehdä yrittäjyyden, osaamisen ja omatoimisuuden mallimaa ja edelläkävijä. Tämä on vieläkin mahdollista, jos toimeen tartutaan.

Ed. Kantalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä oli erinomaisen hyvä analyysi kaiken kaikkiaan pk-yritysten asioista. Kaksi asiaa, joita haluan kommentoida tässä suhteessa, liittyvät siihen, että toki tästä ohjelmasta ja myös valtiovarainvaliokunnan mietinnössä nousee esille, että pk-yritysten asioita ja nimenomaan rahoitusasemaa halutaan merkittävästi tehostaa.

Ensimmäinen niistä on se, aivan kuten ed. Liikkanen varmaan on huomannut, että Keran luototuksessa on lähdetty antamaan väljennyksiä toimialarajoituskysymykseen, joka oleellisesti on rajoittamassa yritysten toimintaedellytyksiä. Tämän tyyppistä esitystä on rakennettu, ja sinne on myös löytymässä eväitä. Tämä on mielestäni myös yksi ihan huomion arvoinen tekijä.

Toinen asia, joka on todella merkittävä, ja siihen haluan myös kiinnittää huomiota, on se, että todella Takuukeskuksen osalta on selvästi käytännössä ollut ongelmia nimenomaan pienyritysten takuumahdollisuuksien hyödyntämisessä. On aivan oikein, kuten valiokunta mietinnössään on kiinnittänyt huomiota siihen, että pienten yritysten edellytyksiä tulee tässä kohentaa. Tässä mielessä toivonkin sitä, että Keran panostusta tältä osin voitaisiin selkeämmin lisätä. Tässä suhteessa näen, että tiettyjä oikean suuntaisia linjauksia ollaan tekemässä. Välttämättä ne eivät ole kyllä riittäviä tässä vaiheessa.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kantalaiselle sen verran, että en kiellä, että joitain yrityksiä on tapahtunut, mutta se ei ole kyllä oikein nykypäivänä, että ensinnäkin tehdään painopistealueet, luetellaan ne railakkaasti, mutta samanaikaisesti otetaan määrärahoja pois budjetista juuri näiltä alueilta. Tänään on puhuttu jo tuotekehittelyrahoista, pk-yritysten kansainvälistysmisrahoista, joista ollaan 100 miljoonaa markkaa ottamassa pois. Ulkomaankauppaliitto on todella vaikeuksissa, miten kampanjoidaan pk-yritysten kautta viennin osalta. Miten käy vientisihteeriorganisaation? Kun ajatellaan vielä Takuukeskusta, niin siellä pk-yritysten osuus on vajaat 10 prosenttia, mitä on myönnetty takuita. Tässä todella on tehtävää, koska onhan selvää, että tänä päivänä ainoastaan pk-yritykset työllistävät. Näihin meidän pitää kaikki huomio ja taloudelliset voimavarat keskittää.

Ed. Kantalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aivan samaa mieltä. Olisin oikeastaan myös odottanut sitä, että jo viime vaalikaudella pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiin tältä osin olisi lähdetty kiinnittämään huomiota, koska me kaikki tiedämme, että pelkästään suurteollisuuden varassa jatkuva viennin kehittäminen on pohjaltaan aika hatara. Tässä suhteessa olen sitä mieltä, että meiltä puuttuu selkeästi tietyn tyyppinen pk-poliittinen ohjelma edelleenkin. Siihen pitäisi löytyä selvästi eväitä ja rakentaa ainekset sille, että voitaisiin todellakin hyödyntää se potentiaali, mikä pienissä ja keskisuurissa tuotannollisissa yrityksissä meillä on, ja sitä kautta vahvistaa kasvuamme ja kehitystämme myös tulevaisuutta ajatellen.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Paavo Lipposen hallitus on tehnyt työllisyyden eteen enemmän kuin hallitukset vuosikymmeniin. Ensi vuoden talousarvio yhdessä hallituksen antaman työllisyyspoliittisen ohjelman kanssa vähentävät merkittävästi työttömyyttä. Työttömyys ei kuitenkaan näillä toimenpiteillä puolitu, tarvitaan vielä paljon muuta.

Uudellamaalla työllisyyden puolittaminen ei edes riittäisi. Uudellamaalla oli työttömiä syyskuussa 107 000. Vaikka työttömyysaste oli Uudellamaalla maan keskitasoa alhaisempi, se oli kuitenkin yli viisinkertainen verrattuna Uudenmaan normaalitilanteeseen. Hallituksen on siis pikaisesti otettava ainakin neljä lisäloikkaa. Näitä olisivat työllistämisolosuhteiden luominen palvelusektorille, edellytysten luominen asuntotuotantoon, halvan kotimaisen energian turvaaminen ja edellytysten luominen uusille työpaikoille jo olemassa oleviin teollisuusyrityksiin, maksaahan uusi työpaikka jo olemassa olevaan yritykseen vain kymmenesosan siitä, mitä uuden yrityksen perustaminen maksaa.

Keskityn esityksessäni palvelualan työpaikkoihin ja asuntorakentamiseen.

Vaikka metalli- ja metsäteollisuudessa koneet ovat käyneet kuumina, ei uusia työpaikkoja ole riittävästi syntynyt. Näin siitä huolimatta, että talous on kasvanut liki ennusteiden mukaisesti 5 prosentin vauhdilla. Viime aikoina tehtyjen investointien johdosta teollisuuden kapasiteetti liki kaksinkertaistuu, mutta työntekijämäärä ei juurikaan nouse. Valtion jättivelasta johtuen valtio ja kunnat joutuvat lähivuosina niin ikään vähentämään työvoimaa. Sama tilanne on maatalouden kohdalla. Jäljelle jää enää palvelusektori.

Suomessa palveluala voisi työllistää moninkertaisesti enemmän kuin nyt tapahtuu. Ongelmana on kuitenkin verokiila. Palveluiden hinta on kohtuuttoman korkea niitä ostavien ihmisten nettotuloihin nähden. Tämä on johtanut siihen, että jokainen yrittää tehdä tarvitsemansa palvelut itse. Ravintoloissakin on itsepalvelujärjestelmä ja yksi tarjoilija saattaa yrittää huolehtia koko suuren ravintolasalin tarpeista. Näinhän ei muualla Euroopassa ole.

Helsingin kauppakorkeakoulun vero-oikeuden professori Heikki Niskanen toteaa, että hyvinvointivaltion verojärjestelmä ja menojärjestelmä johtavat umpikujaan. Yhtälö ei mene tasan. Korkomenot ensi vuoden talousarviossa ovat jo 29,4 miljardia markkaa, kun tuloveron tuotoksi arvioidaan 38,7 miljardia markkaa. Niskasen mukaan seuraavan laskusuhdanteen aikana korkomenojen määrä ylittää tuloveron tuoton.

Jos verokiilaa loivennetaan, se johtaa hyväpalkkaisten verorasituksen kevenemiseen. Tämä olisi askel kohti amerikkalaista mallia, jossa työllisyyttä on hoidettu muun muassa matalapalkkaisilla työpaikoilla. Toisaalta on kuitenkin huomattava, että Suomessa olisi runsaasti kysyntää hinnaltaan edullisille palveluille.

Jollei tämä hallitus onnistu työllisyyspolitiikassaan, on vaara, että professori Niskasen maalaama visio toteutuu. Tällöin Suomessa olisi seuraavan laskusuhdanteen jälkeen yläluokka, pieneksi supistunut keskiluokka ja laaja köyhälistö. Tällöin julkisten menojen leikkauksia olisi pakko kohdistaa vain alempaan sosiaaliluokkaan, koska vain ne olisivat enää julkisen tuen piirissä.

Työllisyys on siis tasavallan kohtalon kysymys. Yhden prosenttiyksikön lasku, kuten on monasti todettu, työttömyydessä merkitsee noin 2 miljardin markan säästöä valtion tulo- ja menoarviossa. Jollei työttömyyttä saada pienenemään, ei myöskään valtion budjettia voida saada tasapainoon. Tämän vuoksi työllistämisessä on otettava kaikki keinot käyttöön. Myös osa-aikaiset työpaikat ja matalapalkkaiset työpaikat on mahdollistettava. Annetaan valinta ihmisille itselleen.

Työllisyyssyistä olisi rakennettava viides ydinvoimala. Työn ja ihmisten toimeentulon edessä olisi tunteiden väistyttävä, kun muuta yhtä edullista korvaavaa energiavaihtoehtoa ei ole olemassa.

Unctadin vt. pääsihteerin Carlos Fortinin käsityksen mukaan julkisia investointeja tulisi rahoitusmielessä ajatella samalla tavalla kuin yksityisiäkin investointeja. Investoinnit luovat tuotannollista kapasiteettia, jolloin niihin otettua velkaa ei voida pitää pelkkänä budjettialijäämän kasvattamisena. Yhdyn tähän näkemykseen.

Mielestäni Lipposen hallitus voisi myös harkita Fortinin ehdottamaa keinoa velkataakan keventämiseksi. Osakkeille, obligaatioille ja muille arvopapereille langetettaisiin kertaluontoinen varallisuusvero. Näin valtiontaloutta helpotettaisiin huomattavasti ilman, että talous muutoin vaikeutuisi. Kertavero olisi myös sikäli oikeudenmukainen, että sijoittajat joutuisivat osallistumaan yhteisiin velkatalkoisiin.

Niin ikään yhdyn Fortinin käsitykseen siinä, että keskuspankkien olisi eri suhdannevaiheissa siedettävä nykyistä suuremmat inflaatiovaihtelut.

Arvoisa puhemies! Hallituksen lupaamat asuntopoliittiset toimenpiteet antavat vielä odottaa itseään. Uusi asuntopolitiikka koskee erityisesti pääkaupunkiseutua. Sosiologit puhuvat jo Suomen urbanisoitumisen toisesta vaiheesta, joka on nyt meneillään. Eurooppalaiseen tapaan myös Suomessa tapahtuu väestön keskittymistä pääkaupunkiseudulle ja voimakkaasti kehittyviin talouskeskuksiin. Arvioidaan, että lähitulevaisuudessa muuttoliike nousee yli 100 000:n. Kun nyt toisissa osissa maata asunnot jäävät tyhjilleen, syntyy pääkaupunkiseudulla ja kasvukeskuksissa huutava asuntopula.

Ahon hallituksen aikana vuosina 1991—93 asuntojen kysyntä pysähtyi kaikissa asuinmuodoissa. Viime vuonna ja tänä vuonna kysyntä on jälleen lähtenyt nopeaan kasvuun. Omistusasuntojen sijasta asuntojen tarvitsijat hakevat kuitenkin nyt vuokra- ja asumisoikeusasuntoja. Tällä hetkellä asuntojonoissa on noin 160 000 hakijaa. Neljän vuoden aikana syntynyt asuntovajaus sitä vastoin on noin 40 000 asuntoa. Kun nykyisin rakennetaan vain 20 000 asuntoa vuodessa, jäädään jokaisena tällaisena vuonna noin 15 000 asunnolla todellisesta asuntotarpeesta jälkeen.

VVO-yhtymän konsernijohtaja Ben Grass on kiinnittänyt huomiota siihen, että asuntorakentamisen pysäyttäminen odottamaan riittävää omistusasuntotuotantoa pitää tuotannon alhaalla vuosia eteenpäin. Itse olen vaatinut, että Lipposen hallituksen tulee ottaa asuntopolitiikka viidenneksi loikakseen. Erilaisilla väliaikaisilla verohelpotuksilla tai asuntorakentamiseen käytettyjen korkojen vähennysoikeudella ja muilla vastaavilla kiihokkeilla voidaan lisätä ihmisten sijoitushalukkuutta vuokra- ja asumisoikeusasuntoihin. Tässä ovat hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ja hallitus avainasemassa.

Arvoisa puhemies! Suurtyöttömyyden alla tuskaileva Suomi tarvitsee vahvaa talouskasvua vuosikausiksi eteenpäin. Tämän vuoksi hallituksen on luotava edellytykset kotimarkkinoiden elpymiselle. Ellemme tässä onnistu, on vaarana, että uhkakuvat toteutuvat ja maailmanmarkkinavoimat muokkaavat suomalaisen yhteiskunnan rakenteet etäälle hyvinvointivaltiosta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Markku Pohjola mainitsi eräänä asuntorakentamisen ja kaupan elvyttäjänä sen, että käytetään muun muassa asuntolainojen korkovähennyksiä, siis niihin satsataan ja annetaan korkovähennyksiä. Kukaan ei usko enää näihin korkovähennyksiin tänä päivänä, koska tänä vuonna päätetään asian elvyttämiseksi lisätä korkovähennyksiä, niin kuin 92 vuonna muistaakseni tehtiin ylimääräisen korkovähennyksen osalta, jolla houkuteltiin ihmiset tekemään lainaa ja ostamaan asuntoja silloin. Ei kukaan usko siihen, koska nämä eivät koskaan pysy kahta vuotta pidempään. Enintään kaksi vuotta ne pysyvät sellaisenaan, sen jälkeen niistä luovutaan, niin kuin Lipposen hallitus on tekemässä tälle ylimääräiselle korkovähennykselle. Eivät ihmiset usko tätä.

Korkovähennyksen, jos sillä halutaan elvyttää, täytyy kestää sen laina-ajan, kymmenen vuotta esimerkiksi, jos laina-aika on kymmenen vuotta. Ihminen, joka ostaa asunnon, tietää, että hän saa sen ajan ylimääräisen korkovähennyksen. Ei tällaisiin usko, ed. Pohjola, kukaan. Se on tässä juuri ongelma. Juuri tämä on yksi esimerkki siitä, että hallitus toteuttaa päinvastaista politiikkaa kuin pitäisi ylimääräisen korkovähennyksen poistamisen kautta.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tuo ed. Aittoniemen esittämä näkökohta oli hyvin varteenotettava. Esimerkiksi juuri näin voitaisiin menetellä. Hallituksen pitäisi nyt antaa erityislainsäädäntöä, jolla näitä kiihokkeita tehtäisiin sellaisiksi, että ihmiset niihin tarttuisivat ja tuntisivat olonsa niitä noudattaessaan turvalliseksi. Silloin asuntotuotanto lähtisi merkittävällä tavalla käyntiin.

Oleellista on tässä nyt se, että saadaan konkreettisia toimenpiteitä, ei se, että asioita on paperilla.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.31.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen